

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
2017-YL-073**

**TOPLUMSAL CİNSİYET VE MEKAN: KENT
MEKANINA ERİŞİMDE CİNSİYETE DAYALI
FARKLAR VE EŞİTSİZLİKLER**

**HAZIRLAYAN
Dilek KÖSE AKKIRMAN**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Şerife GENİŞ**

AYDIN-2017

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Dilek KÖSE AKKİRMAN tarafından hazırlanan “Toplumsal Cinsiyet ve Mekan: Kent Mekanına Erişimde Cinsiyete Dayalı Farklar ve Eşitsizlikler” başlıklı tez, 04.08.2017 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan : Doç. Dr. Şerife GENİŞ	ADÜ	
Üye : Doç. Dr. Neslihan DEMİRTAŞ MİLZ	İKÇÜ	
Üye : Yrd. Doç. Dr. Emin YİĞİT	ADÜ	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans Tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun sayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ahmet Can BAKKALCI
Enstitü Müdür V.

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

...../...../2017

Dilek KÖSE AKKİRMAN

ÖZET

TOPLUMSAL CİNSİYET VE MEKAN: KENT MEKANINA ERİŞİMDE CİNSİYETE DAYALI FARKLAR VE EŞİTSİZLİKLER

Dilek KÖSE AKKİRMAN

Yüksek Lisans Tezi, Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Şerife GENİŞ

2017, 225 sayfa

Bu tezin amacı kadınların kentsel mekânlara ve kurumlara erişimde deneyimledikleri cinsiyete dayalı ve cinsiyetle iç içe geçmiş demografik, kültürel ve sosyo-ekonomik farklılıkları da kapsayan eşitsizlikleri ve engelleri araştırmaktır. Tezin temellendiği ana varsayım kadınların mekânı deneyimleme biçimlerinin, mekânsal hareketlilik örüntülerinin ve kentsel kurum ve hizmetlere erişimlerinin sosyo-ekonomik farklardan ve eşitsizliklerden azade olmadığı, bu fark ve eşitsizliklerin de bizatihi (yaşanılan, çalışılan, mahalle, semt, kent gibi mikro ve makro) mekânlarda cisimleştiği ve mekânlar üzerinden şekillendiğidir. Kadınların “kent hakkına” erişimini irdeleyecek bir araştırmanın “tek bir kadın kimliği” üzerinden kurgulanmasının yaratacağı kuramsal, metodolojik ve politik sorunları bertaraf etmek amacı ile Aydın kent merkezinde demografik, sosyo-ekonomik ve kültürel değişkenler açısından farklılaşan mahalleler tespit edilmiş ve seçilen dört mahallede, her bir mahallede 30 kadın ile olmak üzere, 120 kadın ile yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, kadınların kentsel hizmetlere erişiminin, kentsel kurumlarla ilişkilerinin, mekânsal hareketlilik kabiliyetlerinin ve örüntülerinin yaşadıkları mahallenin sahip olduğu sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine göre değiştiğini ancak, genelde bakıldığında, bütün bu ilişkilerin çoğunluk için ataerkil normlar ve işbölümü çerçevesinde şekillendiğini göstermektedir. İlâveten, kadınların çoğunluğu kent sokaklarında kendilerini güvende hissetmemekte, kamusal alandaki varlıklarını ataerkil normlara göre şekillendirmek ve sınırlandırmak zorunda kalmakta, hatta bu normları içselleştirmektedir. Öte yandan, kadınların büyük çoğunluğu kadınların yerel yönetimlerde daha çok söz sahibi olması gerektiğini ve kadınların söz sahibi olduğu bir kentin kadınlar için daha “yaşanabilir bir kent” olacağı düşüncesini paylaşmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER: Kent, Kadın, Toplumsal Cinsiyet, Mekan, Aydın

ABSTRACT

GENDER AND SPACE: GENDER BASED DIFFERENCES AND INEQUALITIES IN ACCESSING URBAN SPACE

Dilek KÖSE AKKİRMAN

Master Thesis, Department of Sociology

Supervisor: Doç. Dr. Şerife GENİŞ

This thesis aims to investigate the inequalities and obstacles faced by women in accessing urban spaces and urban institutions that are rooted in gender relations but also in demographic, cultural and socio-economic differences that intersect with gender relations. The main hypothesis of this thesis is that the women's experiences of urban space, patterns of spatial mobility, ability to access urban institutions and services are not bereft of socio-economic differences and inequalities that exist among women. On the contrary, we argue that these differences and inequalities are materialized in spaces and experienced through spaces (micro and macro spaces such as neighborhoods, towns and cities we live and work). In order to avoid theoretical, methodological and political problems of a research design that seeks to investigate women's access to "urban rights" but is wrongly based on a conceptualization of a "single and homogenous women's identity", we investigated a number of neighborhoods in Aydın city center that differ from each other demographically, socio-economically and culturally. We then selected 4 different neighborhoods, conducted face to face questionnaires with 30 women in each neighborhood totaling 120 women. The results of our research show that women's access to urban services, urban institutions, their ability and patterns of movement vary according to socio-economic and cultural characteristics of the neighborhoods they live in. Whereas, we also observed that in general, these relations and capabilities are overall shaped by patriarchal norms and division of labor. In addition, we also found that the majority of women do not feel safe in the city, are forced to shape and limit their existence and movement in public spaces according to these norms and even internalize these norms. However, we also found that the heavy majority of women think that women should have more power and saying in local governance bodies and that a city where women share the power will be a women friendly city, a livable city for women.

KEYWORDS: City, Women, Gender, Space, Aydın

ÖNSÖZ

Yaklaşık üç yıllık bir emeğin ürünü olan bu tez çalışması, gerek akademik anlamda gerekse bizzat içinde yer aldığı toplumun üyesi olan bir toplum bilimci olma bağlamında, bana pek çok deneyim kazandırmıştır. Bu çalışma boyunca benden her türlü desteğini esirgemeyen, tüm sorularıma saat kaç olursa olsun sabırla yanıt veren, araştırmamın başından sonuna kadar akademik bilgi birikimini ve saha araştırmasına yönelik engin deneyimlerini benimle paylaşan, tezin geliştirilmesine ve saha çalışmasının yürütülmesine yönelik tavsiye ve önerileri ile her zaman yol gösteren değerli tez danışmanım, saygıdeğer hocam Doç. Dr. Şerife GENİŞ'e en özel ve en içten teşekkürlerimi sunarım. Tez savunma jürimde yer alarak, çalışmama yönelik önemli ve değerli katkılarda bulunan, kıymetli hocalarım Doç. Dr. Neslihan DEMİRTAŞ MİLZ'e ve Yrd. Doç. Dr. Emin YİĞİT'e en derin teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, araştırmamın saha çalışması esnasında bilgi ve yönlendirmeleri ile çalışmama katkılar sunan Yrd. Doç. Dr. Emin Baki ADAŞ hocama çok teşekkür ederim.

Bu tez çalışmasının sessiz kahramanları olan kadınlara, benimle kurdukları samimi ve içten güven bağından dolayı kente dair deneyimlerini benimle paylaşarak tezime sundukları katkılardan dolayı teşekkürü bir borç bilirim. Yanı sıra, Aydın iline ve mahallerine dair engin bilgi, deneyim ve gözlemlerini benimle paylaşan eski Muhtarlar Derneği Başkanı Ertuğrul Özdemir'e ve babam Yalçın Köse'ye katkılardan dolayı ayrıca teşekkür ederim. Bilhassa saha çalışması esnasında, çalışmamı kendi çalışması gibi sahiplenerek yanımda duran ve desteklerini esirgemeyen arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum.

Son olarak, çalışmam boyunca sonsuz desteklerinden, gösterdikleri sabır ve anlayıştan dolayı eşim Ali Orhun, anne, babam ve kardeşlerim başta olmak üzere, tüm aileme sonsuz minnetle teşekkür ediyorum.

Dilek KÖSE AKKİRMAN

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ	xi
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	xvii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xix
TABLolar DİZİNİ	xxi
ÇİZELGELER DİZİNİ	xxiii
EKLER DİZİNİ.....	xxv
GİRİŞ	1
1. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	5
1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları	5
1.2. Feminist Kuramlar ve Feminist Mücadelenin Gelişimi	7
1.2.1. Aydınlanmacı Liberal Feminizm	9
1.2.2. Kültürel Feminizm	12
1.2.3. Marksist ve Sosyalist Feminizm	14
1.2.4. Radikal Feminizm	18
1.2.5. Varoluşçu Feminizm	22
1.3. Kentsel Mekan Tartışmaları ve Toplumsal Cinsiyet.....	24
1.3.1. Radikal Kent Kuramları ve Kentsel Mekan	24
1.3.1.1. Henri Lefebvre (1901-1991) ve kentsel mekan.....	26
1.3.1.2. Manuel Castells (1942 -) ve kentsel mekan	31
1.3.1.3. David Harvey (1935-) ve kentsel mekan.....	33
1.3.2. Mekan ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Arasındaki İlişki.....	35

1.3.3. Dünyada Feminist Coğrafya Tartışmaları	38
1.3.4. Türkiye’de Feminist Coğrafya Çalışmaları	42
1.4. Kent, Mekan ve Kadın.....	45
1.4.1. Kentsel Mekan ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarına Yönelik Süreç.....	45
1.4.2. Kentsel Mekanda Kadının Konumu; Eşitsizlikler ve Farklılıklar	47
1.4.2.1. Kamusal alan ve özel alan ayırımında kentsel mekanda kadın	48
1.4.2.2. Kentsel mekana yansıyan “erkeklik”.....	50
1.4.2.3. Kadınların kentsel mekanla etkileşimi	53
2. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR.....	63
2.1. Araştırmanın Konusu	63
2.2. Araştırmanın Amacı	64
2.3. Araştırmanın Önemi	65
2.4. Araştırmanın Sorunsalları.....	67
2.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	68
2.6. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri	69
2.7. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıklar.....	72
3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME	75
3.1. Araştırmaya Katılan Kadınların Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özellikleri	75
3.2. Araştırmaya Katılan Kadınların İstihdam Özellikleri	81
3.3. Kadınların Yaşadıkları Mahallelerin Sosyo-Ekonomik, Demografik ve Kültürel Özellikleri	85
3.4. Kadınların Yaşadıkları Mahallelerdeki Kamusal Alan ve Mekanlarla Etkileşimi	95
3.5. Kadınların Hane İçindeki Kişilerle ve Yakın Çevresi İle İlişkileri	108
3.6. Kadınların Kentsel Alandaki Mekanları Kullanımı ve Erişebilirliği.....	114
3.7. Kadınların Kentsel Alanda Ulaşım Araçlarını Kullanımı	120

3.8. Kadınların Kentsel Alanda Güvenliği	123
3.9. Kadınların Kurum ve Kuruluşlarla Etkileşimi	127
3.10. Kadınların Genel Olarak Aydın ve Kent Mekanı İle İlgili Değerlendirmeleri	134
TARTIŞMA VE SONUÇ	148
KAYNAKLAR	183
EKLER.....	191
ÖZGEÇMİŞ	225

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
KDKP	: Kadın Dostu Kentler Projesi
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Araştırmaya katılan kadınların yaşadığı mahalleler	70
Şekil 3.1. Araştırmaya katılan kadınların anadili	79
Şekil 3.2. Araştırmaya katılan kadınların yaşadıkları mahalleler.....	86
Şekil 3.3. Görüşülen kadınların mahallerinde park/parklar olup olmadığı	97
Şekil 3.4. Kadınların yaşadığı mahallelerde spor/yürüyüş yolları olup olmadığı ..	99
Şekil 3.5. Kadınların mahallerinde kadın merkezi olmasını isteyip istemediği ...	107

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. Kadınların hanelerinin ekonomik durumunu öznel değerlendirmesi	81
Tablo 3.2. Araştırmaya katılan kadınların herhangi bir işte çalışıp çalışmadığı	81
Tablo 3.3. Kadınların çalıştığı işte sosyal güvencelerinin olup olmadığı	83
Tablo 3.4. Kadınların çalıştıkları sektörlere göre sosyal güvencelerinin olup olmadığı.....	83
Tablo 3.5. Herhangi bir işte çalışmayan kadınların çalışmama nedenleri.....	84
Tablo 3.6. Herhangi bir işte çalışmayan kadınların geçimini nasıl sağladığı.....	84
Tablo 3.7. Yaşanılan mahalle ve kadınların yaşadıkları mahallenin ekonomik düzeyini öznel değerlendirmesi.....	87
Tablo 3.8. Yaşanılan mahalle ve kadınların okuma-yazma bilme oranı okuma-yazma bilme	88
Tablo 3.9. Yaşanılan mahalle ve görüşülen kadınların anadili	91
Tablo 3.10. Yaşanılan mahalle ve kadınların anadili dışında konuşabildiği diller.....	92
Tablo 3.11. Yaşanılan mahalle ve kadınların doğduğu yerleşim yeridoğduğunuz yerleşim yeri hangisidir?	94
Tablo 3.12. Kadınların yaşadıkları mahallelere göre parkların olup olmadığı mahallenizde park/parklar var mı?	98
Tablo 3.13. Kadınların mahallelerine göre spor/koşu/yürüyüş alanlarının olup olmaması	100
Tablo 3.14. Kadınların yaşadıkları mahallelerin ilk üç sorununu öznel değerlendirmesi	102
Tablo 3.15. Yaşanılan mahalle ve kadınlara göre mahallenin güvenilirlik derecesi	104
Tablo 3.16. Kadınların öznel değerlendirmelerine göre mahallelerinin ilk üç gereksinimi	106
Tablo 3.17. Kadınların mahallerinde en son şehir içi otobüs/dolmuş saati.....	121

Tablo 3.18. Kadınların güvenli olmadığını ve gitmek istemeyeceğini düşündüğü mahalleler	124
Tablo 3.19. Kadınların son bir yıl içinde sokakta sözlü tacize maruz kalmadığı	124
Tablo 3.20. Kadınların sözlü tacize maruz kaldığı için polise başvurup başvurmadığı	125
Tablo 3.21. Katılımcıların Aydın'ı kadınlar için ne derece güvenli bulduğu.....	126
Tablo 3.22. Kadınlara göre belediyelerde daha fazla kadının bulunmamasının nedenleri	128
Tablo 3.23. Kadınların AYBA (Aydın Belediyesi Hizmet Ağı)'ya başvurma sebepleri.....	133
Tablo 3.24. Aydın'da dahil, Türkiye'de kentler daha çok erkeklerin rahat edebileceği şekilde planlanıyor.	135
Tablo 3.25. Kadınların belediye başkanı olmasını onaylamıyorum.	136
Tablo 3.26. Kadınların 23:30'dan sonra toplu taşıma araçlarının olmamasına endişelenmesi	144

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1. Araştırmaya katılan kadınların yaş dağılımı	76
Çizelge 3.2. Okuma-yazma bilen kadınların en son gittiği okullar	78
Çizelge 3.3. Kadınların erkek kahvelerinin varlığından rahatsız olması.....	137
Çizelge 3.4. Kadınların muhtar olmasını onaylamıyorum	138
Çizelge 3.5. Bir kadın olarak şehirdeki tüm imkanlardan faydalanamadığımı düşünürüm.....	140
Çizelge 3.6. Ailem izin verse bile geceleri tek başıma dışarı çıkmaya korkarım.	142

EKLER DİZİNİ

Ek –1. Anket Soruları.....	191

GİRİŞ

Mekan ile toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmaların tarihi çok eskiye dayanmamaktadır. Ancak, 1970’li yıllardan itibaren, toplumsal cinsiyet ve kent çalışmalarını birlikte ele alan çalışmaların sayısında kayda değer bir artış olmuştur. Özellikle bu yıllarda gündeme gelen feminist coğrafya tartışmaları ile akademi içindeki ya da dışındaki herkes, kadınları haritaya yerleştirme fikrini, yani kadınların da kent coğrafyasında görünür olmasını sağlama düşüncesini benimsemiş ve bu alanda mücadele etmiştir. Bu minvalde de 70’li yılların sonundan itibaren feminist coğrafyacılar toplumsal cinsiyeti odağına alarak dersler vermiş, alanda incelemelerde bulunmuş ve böylece kadınların kent mekanındaki konumunu ve statüsünü iyileştirmek için çaba göstermiştir. Bu amaçla kentin farklı bölgelerinde ve çevrelerinde yaşayan kadınların kenti deneyimleme şekillerini, buldukları çevreyle olan ilişkilerini ve mekanı kullanma pratiklerini incelemişlerdir (Tuncer, 2012).

Bu çabalara rağmen, kenti ele alan yaklaşımlarda kadınların kentteki konumunu kavramaya ve sorgulamaya yönelik feminist eleştiriler ışığında ele alınan çalışmaların sayısı günümüze kadar sınırlı kalmıştır. Kentlerdeki toplumsal mekanlarda, kadının mevcut konumunu, cinsiyete dayalı eşitsizliklerin bir yansıması olarak kadınların güvenlik sorunlarını, kadınların yaşadıkları kente ilişkin söz sahibi olmalarını ya da toplumsal cinsiyet rolleri ile bağlantılı olarak kamusal mekandan uzaklaştırılıp, özel alana sıkıştırılmalarını ele alan ve tartışan çalışmalar hala yeterli sayıya ulaşmamıştır. Bunun temel nedeni kuşkusuz toplumsal eşitsizlikler ve kent çalışmaları arasındaki diyalektik ilişki kent sosyolojisinin ana çalışma konularından biri olmasına rağmen, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve kent mekanı arasındaki karşılıklı yapılandırıcı ilişkinin kent ve toplum bilim çalışmalarında yakın zamana kadar göz ardı edilmiş olmasıdır. Hatta Alkan’ın da işaret ettiği gibi (2009) kent çalışmalarında mekan çok uzun yıllar boyunca toplumsal cinsiyet bakımından nötr olarak algılanmış, cinsiyet körü yaklaşımlar kent ve mekan çalışmalarında hakim paradigmayı oluşturmuşlardır.

Fakat, 1970’li yıllardan itibaren yükselen radikal kent kuramcıları “mekanı, toplumsal, ekonomik, politik ve ideolojik süreçlerden ayrı tutulamayacak toplumsal bir ürün” (Alkan, 2012:3) olarak kuramsallaştırmışlar ve böylelikle kentsel alanda toplumsal cinsiyetin izlerini süren çalışmalara ve bakış açlarına kapı açan bir imkan ve zemin sunmuşlardır. Bu bağlamda, radikal kent

teorisyenlerinden H. Lefebvre'nin geliştirdiği "kent hakkı" kavramsallaştırması mekan ve toplumsal cinsiyet çalışmaları için dayanaklardan biri olmuştur. Buna göre, kent hakkı, kent alanlarının ve mekanlarının kullanım hakkını, kentsel mekanda zaman geçirme ya da harcama hakkını, yaşanılacak kenti seçme hakkını, özgürlük ve bilgi edinme hakkını, bireysellik hakkını, yerleşme hakkını, yerleşme hakkı da konut ya da barınma hakkını ifade etmektedir (Akkoyunlu Ertan, 2008). Ayrıca birey kentsel yaşam hakkını kullanarak, kentin sunduğu tüm imkan ve hizmetlerden yararlanırken aynı zamanda kendisinin ya da ait olduğu grubun arzu ve taleplerine göre kenti şekillendirme ve zevkleri doğrultusunda kentin gelişmesini talep etme hakkına da sahip olacaktır (Akkoyunlu Ertan, 2008). Ancak bunlara rağmen, söz konusu olan kadınlar olunca, kent hakkı ve kent vatandaşlığından yeterince yararlanabildiklerini söylemek hatalı olacaktır.

şimdiye kadar kent ve toplum bilim çalışmalarında toplumsal cinsiyet ve mekan arasındaki karşılıklı, yapılandırıcı ilişki görmezlikten gelinmiş, mekânın ve toplumsal cinsiyet rollerinin birbirlerini nasıl yapılandırıdıklarına ve yeniden ürettiklerine dair çalışmaların sayısı da sınırlı kalmıştır. Neticede, toplumda var olan cinsiyet ilişkileri pek çok açıdan eşitsizlik temellidir. Bu bağlamda da cinsiyet ve cinsler arasındaki ilişkiler toplumsal düzlemde karşımıza; bir cinsin diğerisi üzerinde baskı ve tahakküm kurduğu ya da onu sınırlandırdığı, kontrol ettiği biçimleriyle çıkmaktadır. Böylece toplum tarafından kadına ya da erkeğe atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri gereği, kentlerde kadınlar toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan dezavantajlarla karşılaşmakta, kadınların kent mekanına erişimleri kısıtlanmakta ve bu da kent kullanımını açısından eşitsizlik oluşurmaktadır. Böylece ataerkil normlar ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri kadınlar üzerinde baskıcı ve otoriter etki bırakmakta, bu durum kadınların kent mekanını erkeklere göre daha sınırlı ve kısıtlı biçimde kullanmasına neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet ilişkileri kentsel yaşamın en önemli sorunlarından birisidir. Çünkü kentteki, mekanın örgütlenmesi, kurumlar, iktidar ve otorite ilişkileri, aile yaşamı, kamusal-özel alan ayrımı, istihdam ve emek ilişkileri, güvenlik, ulaşım ve barınma gibi konuların tümü cinsiyetçi ideoloji ve toplumsal cinsiyet ilişkileri ile i içedir.

Dolayısıyla, mekan ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkiyi görmezlikten gelmek ve mekanı, kadınları baskı ve tahakküm altına alan ataerkil cinsiyet normlarından bağımsız ve ayrı düşünmek de mümkün değildir. Çünkü toplumsal cinsiyet rolleri erkeklere göre daha sıkı ve kontrollü düzenlenen kadınlar, kentsel alanda erkeklere göre daha sınırlı, daha az hareketli olmakta ve daha çok baskı ve

denetim altına alınmaktadır. Kadınların mekanları “özel alan” yani “ev” ile sınırlandırılırken, erkeklerin mekanları “kamusal alan” yani “evin dışarısı” olarak görülmektedir. Ayrıca kadınlara ayrılan mekanlar, güvenli, küçük ve kapalı mekanlar iken, erkeklere ayrılan alanlar daha geniş, korunmaya ihtiyaç duyulmayan ve açık mekanlar olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda kent, “erkeklerin mekânları” ile “kadınların mekânlarına” ayrılmış, bir alan olarak görülmekte ve “erkeklerin mekânları kamusal ve ekonomik” iken “kadınların mekânları ise özel ve toplumsal” nitelikte olmaktadır (Mackenzie, 2002). Nitekim kentsel mekanda söz konusu cinsiyete dayalı mekânsal ayrışmalar nedeniyle, kentte kadınların görünürlüğü azaltmakta, hareket özgürlüğü kısıtlamakta ve kadınlar özel alana hapsedilmektedir. Bunun yanında eril düşünce ve pratiklerle de şekillendirilen kentlerde kadınlar daha az söz sahibi olmakta ve kent vatandaşlığı haklarından cinsiyet rolleri ve eşitsizlikleri nedeniyle mahrum kalmaktadırlar. Dolayısıyla kentsel mekanda söz konusu cinsiyete dayalı mekânsal ayrışmalar nedeniyle, kentte kadınların görünürlüğü azaltmakta, hareket özgürlüğü kısıtlamakta ve kadınlar özel alana hapsedilmektedir. Ayrıca, kadınlar ait oldukları sınıf, statü, etnik ya da kültürel aidiyetlikleri gereği, kentsel mekanda birbirlerinden farklı problem ve dezavantajlarla karşılaşmaktadır. Sınıf, ırk/etnisite, din vb. eksenlerde dezavantajlı grupların üyesi olan kadınlar, kendilerinden daha ayrıcalıklı kadınlardan cinsiyetleri ile kesişen ama cinsiyet kimliğini aşan ve belki de katmerleştiren sorunlar ve dışlanma biçimleri deneyimlemektedirler. Dolayısıyla kadınların kent hakkının gerçek anlamda kurgulanması ve kullanılmasının önündeki engelleri incelerken toplumsal tabakalaşmanın sebep olduğu eşitsizlikleri ve dışlanmaları da dikkate almak elzemdir.

Tüm bu açıklamalar çerçevesinde, bu tez çalışması üç ana bölümde hazırlanmıştır. Birinci bölümde, araştırma ile ilgili olarak kavramsal ve kuramsal çerçeveye yer verilmiştir. Bu bölümde araştırmanın teorik çerçevesi çizilmiş ve toplumsal cinsiyet, mekan gibi kavramların tanımlarına, bu kavramların birbiriyle olan ilişkisine, feminist kuramlara ve feminist mücadelenin gelişimine, radikal kent kuramları ve teorisyenlerine, dünyada ve Türkiye’de feminist coğrafya tartışmalarının gelişimine, kentsel mekanda kadının konumu ile ilgili teorik tartışmalara yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, araştırma ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Daha açık bir ifadeyle bu bölümde, araştırmayı tanıtan genel bir

çerçeve sunulmuş olup, araştırmanın konusuna, amacına, önemine, sorunsallarına, araştırma evreni ve örnekleme, araştırmanın yöntem ve tekniğine, kapsam ve sınırlılıklarına ilişkin bilgi verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise, Aydın ili Efeler İlçesi'nde belirlenen dört mahallede, toplam 120 kadın ile gerçekleştirilen anket çalışmasından elde edilen araştırma bulgularına, bulguların analizine ve yorumlamasına yer verilmiştir. Çalışmanın tartışma ve sonuç bölümünde de araştırmanın saha çalışmasından elde edilen bulgular, araştırmanın amacı ve sorunsalları çerçevesinde yorumlanmış ve değerlendirilmiştir.

1. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları

Toplumsal cinsiyet (gender) kavram olarak ilk defa, 1950'lerin ortalarında psikoloji alanında kişilik patolojilerinin tedavisinde kullanılmıştır (Dökmen, 2010). Simone de Beauvoir 1949'da "kadın doğulmaz, kadın olunur" dediğinde cinsiyete ilişkin sayısız soruyu da içeren geniş bir tartışma alanı açmıştır. Evet, kadınlık ve erkekliğin biyolojik bir temeli vardır ve bu değişmez. Lakin cinsiyet, bu temelden ibaret değildir, onun üzerine kurulan ve toplumsal bağlama göre değişen bir örüntü vardır (Bora, 2005). Simone de Beauvoir'ın "kadın olarak doğulmaz, kadın olunur" sözlerinden anlaşıldığı gibi toplum, kadın ve erkek kimliklerini kurgulamaktadır. Dolayısıyla bireyler kurgulanan kimliklere uygun roller üstlenir. Böylece kadının ya da erkeğin kimliğinin ana çizgisini, kamusal alanda yapıp ettikleri oluşturur. Toplumsallaşma sürecinde, toplum tarafından verilen mesajlar aracılığıyla söz konusu rollerin, her iki cinsin 'doğa'sı olduğu benimsetilir ve bireylerin doğasına uygun davranması beklenir. Bu bağlamda cinsiyet, bireyin biyolojik cinsiyetine dayalı olarak belirlenen demografik bir kategori, yani insanların nüfus cüzdanlarında yazan 'cinsiyet' teriminin karşılığı iken (Dökmen, 2010), "toplumsal cinsiyet", belirli bir zamanda ve belirli bir toplumda eril ya da dişil olarak sınıflandırılan, cinsler için uygun olduğu varsayılan davranışların kültürel tanımıdır (Berktaş, 2012).

Feminist yazarlardan Ann Oakley de, 1972'de yayınlanan "*Sex, Gender and Society* (Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Toplum)" adlı kitabında, toplumsal cinsiyetin (gender), dişi (female) ve eril (male) olmayı belirleyen cinsiyetten (sex) farklı olduğunu söyleyerek, cinsiyet/toplumsal cinsiyet ayrımına ilişkin önemli bir tartışma başlatmıştır. (Tahincioğlu, 2010: 136). Oakley, cinsiyetin biyolojik olarak belirlendiğini, toplumsal cinsiyetin ise toplumsal süreçlerde ve toplumsal düzlemde oluştuğunu öne sürmüştür. Oakley (1972) sistematik bir biçimde ilk kez, 'toplumsal cinsiyet'i 'cinsiyet' ile ilintilendirerek ama farklılaştırarak da tanımlamış, böylece cinsiyet değişkenini göz ardı etmeyecek bir toplum kuramının önü açılmıştır (Alkan, 2012). Çakır ve Akgökçe (1995:127)'e göre, 1987'de Yanagasako ve Collier'in yayınladığı derleme *Gender and Kinship* (Toplumsal Cinsiyet ve Akralık) kitabı, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkileri kurumsallaştırma yönünde önemli bir adımdır. Diğer yandan Nichelson bize feminizm içinde "toplumsal cinsiyet" (gender) teriminin iki farklı ve birbiriyle

çelişen anlamda kullanıldığını hatırlatır ve bunların ilkinde biyolojik olarak verili olduğu farzedilen “cinsiyet”in (sex) tersine, toplumsal olarak kurulan şeyi göstermek için toplumsal cinsiyet teriminin kullanıldığını gösterir. İkinci olarak da cinsiyet, “erkek bedenini kadın bedeninden ayıran yapılar da dahil olmak üzere erkek/kadın ayrımıyla ilgisi olan her tür toplumsal yapıyı işaret eder (Çakır ve Akgökçe,1995). Dolayısıyla “cinsiyet”, anatomik bakımdan bir kişiyi dişi ya da eril olarak tanımlamayan/sınıflayan kavram iken, “toplumsal cinsiyet” cinsiyet ilişkilerinin tarihsel ve toplumsal olarak değişkenliğine işaret etmektedir. Bu bağlamda da cinsiyet ilişkileri ile toplumsal yapı arasında diyalektik bir ilişki söz konusudur.

Başka bir açıdan, “Lorber, toplumsal cinsiyeti ekonomi, ideoloji, aile ve politika gibi başlıca toplumsal kurumların parçası haline getirilmiş, bireylerin beklenti biçimlerini kuran, günlük hayatın işleyişini düzenleyen çok kapsamlı bir toplumsal kurum ve aynı zamanda kendi başına bir varlık olarak tanımlar (Çakır ve Akgökçe,1995:127)”. Veya “Joan Scott’un kısaca söylediği gibi; “toplumsal cinsiyet cinsler arası farklara dayanan toplumsal ilişkilerin kurucu bir elementidir ve güç ilişkilerinin belirtilmesinin asli yoludur (Çakır ve Akgökçe,1995:127)”. Toplumsal cinsiyet kavramının feministler tarafından ortaya konulmasındaki itici güç, biyolojik özelliklerin toplumsal eşitsizliklerin meşru bir sebebi olamayacağını göstermek olmuştur.

Öte yandan TÜİK’in 2014 yılında yayınladığı Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri 2013’e göre ise “cinsiyet kavramı kadınlar ile erkekler arasındaki evrensel biyolojik farklılıklara atıfta bulunurken “toplumsal cinsiyet” kavramı kadınlarla erkekler arasındaki toplumsal ilişkileri belli bir bağlama göre tanımlamakta, erkeklerle kadınlar ve erkek çocuklarla kız çocukları arasındaki ilişkiye ve bu ilişkinin sosyal olarak nasıl kurulduğuna değinmektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyetin getirdiği roller dinamiktir, içeriği zamana ve yere göre değişir”. Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlar ve erkeklerle özdeşleştirilen özellikler, beklentiler ve davranışlar olup, “kadınlığı” ve “erkekliği” tanımlar (Sayer, 2011). Bu çerçevede cinsiyet ilişkileri, toplumsal yapının değişken doğasını hem yansıtır, hem de şekillendirir. Toplumda kadınların ve erkeklerin yine toplum tarafından belirlenen toplumsal cinsiyet rollerini oynamaları beklenir. Bu çerçevede kız ve erkek çocuklarına farklı oyuncaklar verilir, farklı renkler giydirilir ya da cinsiyete göre meslekler belirlenir. Bir iş “kadın işi” ya da “erkek işi” şeklinde etiketlenir ya da “erkek mekanı” , “kadın mekanı” şeklinde

sınırlandırılır. Bununla birlikte toplumsal cinsiyete dayalı anlayışlar, ailede ve toplumda kadın-erkek rollerini belirlemekte, tüm toplumsal yapı ve değerlerde varlığını hissettiren ikili dünyayı kurmakta ve bu anlayış içinde kadın-erkek arasında hiyerarşik bir ilişkiye yol açmaktadır.

Aynı zamanda toplumsal cinsiyet kavramsallaştırması, cinsiyet tanımlarıyla ilişkilerinin zaman ve mekân içinde değiştiğinin, dolayısıyla “yer”le yakından bağlantılı olduğunun altını çizer. Cinsiyet ilişkilerinin yeniden yapılandırılmasının niteliği, sosyo-mekânsal yapının değişken doğasını hem yansıtır hem de etkiler. Bu yeni kavrayış sayesinde, cinsiyet rolleriyle erkeklik ve kadınlık tanımlarının toplumsal yeniden yapılandırılması sürecinde mekânsal ayrışmalar ve mekânla ilişkilerin kritik önemde olduğu ayırt edilebilecektir (Alkan, 2012: 5). Nitekim cinsiyete dayalı dinamikleri görmeyen bir toplumsal analiz, basit bir eksiklikle değil, temel bir parametrenin göstereceklerinden yoksunlukla, yani hem ontolojik ve epistemolojik, hem de kuramsal ve metodolojik hatayla maluldür. Bu çerçeveden bakıldığında, kadınların toplumsal hayatın diğer alanlarında olduğu gibi, kent mekanına eşit bir şekilde erişiminin, katılımının ve kent mekanını şekillendirme hakkının önündeki engellerin tespiti ve bu engellerin kaldırılması, kent çalışmalarının ve kent mücadelelerinin temel odak noktalarından biri olmak zorundadır.

1.2. Feminist Kuramlar ve Feminist Mücadelenin Gelişimi

Cinsiyet ile toplumsal cinsiyet ilişkisini tartışan feminizm ve kadın çalışmaları, beden cinsiyetli bir varlık olarak düşünülmesi için olağanüstü verimli bir felsefi alan açmıştır. Yüzyıllardır kadınların özgürlüğünü koruma mücadelesi veren feministler yine yüzyıllar boyunca çeşitli feminist kuramlar geliştirmişlerdir. Kişiler kendi tarihlerini ve köklerini bilirse kendilerine ve geçmişlerine başkalarının dayattığı fikirlerle değil, kendi edindikleri bilgilerle daha sağlıklı bakabilir. Bu bağlamda Donovan’ın belirttiği gibi (2001:9); “kadınlarda kendi tarihlerini öğrenip yeni kuşaklara öğretmedikçe, köleliğin eski örüntülerinin tuzağına düşecekler ve güçle kazanılmış özgürlükleri yitireceklerdir. Bu tarihin önemli bir bölümü, yüzyıllardır geliştirilmiş olan feminist kuramdır”. Dolayısıyla feminist kuramcılar da, uzun yıllardır cinsiyet hiyerarşilerinin, erkek üstünlüğüne dayalı toplumsal düzenlerin kadınlar açısından yarattığı sonuçları ve bunların çözüm yollarını tartışmaktadırlar (Sancar, 2013). Toplumsal cinsiyet çalışmalarının ve “kadın çalışmalarının temeli, cinsiyetçi

ideolojiyi kuran ve yeniden üreten kurumlara karşı koyan feminist mücadele sayesinde atılmıştır” (Demirbaş, 2012:4). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet çalışmalarında, feminist kuramlara ve feminist mücalenin gelişimine yer vermek, kadın çalışmalarının kökeni ve temelleri hakkında bilgi sahibi olmak açısından önemli görülmektedir.

Buradan hareketle feminist mücadele tarihsel olarak bakıldığında üç dalga şeklinde anlatılmaktadır. İlk olarak birinci dalga feminizm çoğunlukla eğitim, oy kullanma ve mülkiyet ile ilgili mücadele verirken, ikinci dalga feminizmde ev ve aile eksenli eşitsizlik mücadeleleri ile kapitalist kaynaklı analizlere, üçüncü dalga feminizmde ise; farklılıklara dayalı mücadelelere yani kadınların ırk, sınıf, cinsiyet gibi farklılıklar nedeniyle deneyimledikleri ezilmişlik biçimlerine yönelmiştir (Demirbaş, 2012). Kimi feministler tarafından bu üç dalga şeklinde özetlenen feminizm indirgemeci bulunmakta ve farklı teori ve hareketi birinci, ikinci ve üçüncü dalga şeklinde toplama çabası bu feminist düşüncelerdeki farklılıkların ortadan kaldırılmasına, üstünün örtülmesine neden olmaktadır (Demirbaş,2012). Diğer bir görüş olarak da, batı dünyasında aydınlanma geleneği ile başlayan ve 20. Yüzyılın ikinci yarısına kadar egemen olan yaşam tarzının düşünsel arka planını oluşturan “modernizm” bu dönemde ileri sürülen bütün yaklaşımların ortak paydasını oluşturmuştur. Dolayısıyla da, kadın sorununun çözümü ve temellerine ilişkin bu dönemde ağırlıklı olarak batı dünyasında bir çok yaklaşım geliştirilmiştir (Demir, 1997). Bu yaklaşımlar arasında bizim de üzerinde ayrıntılı değineceğimiz ve özellikle büyük taraftar toplayan, modernizmin temel izdüşümlerini yansıtan, Liberal Feminizm, Marksist ve Sosyalist Feminizm, Radikal Feminizm ve Kültürel Feminizm yer almaktadır. Bunların yanı sıra, negatif feministler, psikoanalitik feministler, zenci feministler, yapısalcı feministler, bağımsız feministler, üçüncü dünya feministleri gibi birçok değişik yaklaşımı savunan feminist görüşlerde bulunmaktadır (Demir, 1997:43).

Öte yandan modernist dönemin aksi yönünde gelişen postmodernizmin akımının feminist kuramlara çeşitli şekillerde yansıdığını görmek mümkündür. Bu bağlamda 1970’li yıllardan itibaren Batı entellektüellerinin ilgi odağı olmaya başlayan ve “modern dönemin kutsadığı tüm değer ve kurumlara karşı bir isyan bayrağı açan postmodernizm” (Demir, 1997:81)’in kısa süre içinde, felsefede, sanatta, düşüncede, bilimde, müzikte kısaca insan hayatının her alanında etkili olması feminist görüşlere de yansımıştır. Bu süreçte feminizm ve postmodernizm arasında nasıl bir ilişki olduğu ve postmodern bir feminizmin varolabilme

imkanlarını konu alan bir tartışma başlamıştır (Demir,1997). “Buna paralel olarak da feminizm ve postmodernizm ilişkisi akademik camiada büyük ilgi görmüştür” (Demir, 1997:91). Bu görüşler doğrultusunda, postmodern feminizme zemin oluşturan üç akım bulunduğunu söyleyebiliriz. İlk olarak, Postmodernizm, ikinci olarak, Simone de Beauvoir’ın görüşleri çerçevesinde gelişen Varoluşçu Feminizm ve üçüncü olarak da Fransız feminizmi diğer bir adıyla Linguistik Feminizm’dir (Demir, 1997:92). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet çalışmalarının temelleri ve kadın sorunun çözümüne ilişkin ağırlıklı olarak batı dünyasında geliştirilmiş olan, Liberal Feminizm, Marksist ve Sosyalist Feminizm, Radikal Feminizm ve Kültürel Feminizm gibi temel feminist kuramlara öncelikli olarak yer vermek, ardından da Simone de Beauvoir’ın görüşleri çerçevesinde gelişen Varoluşçu Feminizm’e değinmenin çalışmamız açısından faydalı olacağı kanaatindeyim.

1.2.1. Aydınlanmacı Liberal Feminizm

Feminizm, 17. Yüzyılda İngiltere’de, kendilerini toplumun ilke ve öğretilerinin dışında bırakılmış ayrı bir sosyolojik grup olarak gören kadınların talepleri ve görüşleri doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Bu dönem feministleri, feodalizmin sona ermesi ve kapitalizmin başlamasıyla birlikte toplumda meydana gelen büyük bir değişim bağlamında kendileri için mücadele eden ve siyasal bir hareket olarak bilinçli bir şekilde bir araya gelmemiş, çoğunlukla eğitim için bir araya gelmiş, kadınlar arasında dostluk gruplarının kurulması amacını taşıyan orta sınıf kadınlarıdır (Mitchell ve Oakley, 1984). Diğer yandan ilk feministler, “yeni burjuva erkeği meşaleyi eline alıp, mutlakçı tiranlığa karşı çıkarak özgürlük ve eşitliği savunurken, burjuva kadını kendisinin neden bu işin dışında bırakıldığını merak ediyordu” (Mitchell ve Oakley, 1984:33). Dolayısıyla da kendi kendini eğitmek amacıyla bir araya gelen kadın grupları, evlilik, kölelik, özgürlük, eşitlik gibi konuları, 18. ve 20. yy kadın hakları hareketi feministlerinin savunduğu “kızkardeşlik” fikriyle benzerlik göstererek, kadınlar arasında kurmayı önerdikleri dostluk grupları altında tartışıyorlardı (Mitchell ve Oakley, 1984).

Hemen ardından, 18. yüzyıldan 20. yüzyılın erken dönemlerine kadar ulaşan birinci dalga feminist hareket, “kadınlara eşit haklar talebi ile ortaya çıkan süfraj¹ hareketi” (Demirbaş,2012) olarak tanımlanmaktadır. Jane Addam, Sojourner Truth, Frances Wright ve Virginia Woolf birinci dalga içerisinde en çok

¹ Fransa’da oy hakkı için mücadele eden kadınlara verilen isim.

bilinen feministlerdir (Demirbaş, 2012). 18. yy ve 20. yüzyılın başlarına denk gelen süreçte Aydınlanma Çağı'nın düşünsel ilkeleri hakimdir. Özellikle bu döneme damgasını vuran temel ilke akılcılık olmuştur. 18. Yüzyılın feministleri bu dönemde Batı dünyasını silip süpüren devrim dalgasının coşkusuna uymuşlardı (Donovan, 2001:16) ve 18. yy Batı dünyasında, orta sınıf burjuva kadınlarının başlattığı ve özellikle eşit eğitim isteyen hareketin ve liberal düşüncenin varlık ve toplum hiyerarşisini alt üst ederek herkesi eşit kabul eden bireycilik anlayışı bu dönemde çok radikal bir çıkış olmuştur (Demir, 1997).

Aydınlanma ya da Akılcılık Çağı olarak adlandırılabilen bu dönemde akılcı ilkelere dayanan ve bireyin doğuştan gelen doğal haklara sahip olduğu fikri hakimdi. Özellikle ‘‘insanlar için vazgeçilmez ya da doğal olarak kabul edilen haklara hükümetlerin karışamayacağı gerçeği, hem Amerikan Bağımsızlık Bildirisinin (1776) hem de Fransa'nın İnsan Hakları Bildirisi'nin (1789) en can alıcı noktalarıydı’’(Donovan, 2001: 16). Sanayi devrimine dek kadınların başkaldırması, kişisel bir çıkış olmaktan öteye gitmemiştir. ‘‘Teknoloji çağında gerçekleşecek kadın devriminin gelişi, tek tek kadınların düşüncelerinde ve yazılarında seziliyordu: İngiltere’de Mary Wollstonecraft ve Mary Shelley; Amerika’da Margaret Fuller, Fransa’da Mavi Çoraplılar. Ama bu kadınlar zamanlarından çok ilerdediler. Kendi ileri çevrelerinde bile fikirlerini kabul ettirmekte güçlük çekiyorlardı. Bu fikirlerini Sanayi Devriminin ilk sarsıntısına yeni yeni alışmaya başlayan kadın ve erkek kitlelerine kabul ettirmeleri düşünülemezdi bile’’ (Firestone, 1993:27).

On dokuzuncu yüzyılda sanayileşmenin ilerlemesi ile birlikte kadın hakları hareketi de başladı. 19.yüzyılda, liberal feministler, erkeklerle eşit ekonomik haklar ve fırsat eşitliği için mücadele etmişlerdir. O dönemde çalışan bir kadın ortalama olarak şehirde aynı işi yapan bir erkeğin yarısı kadar, taşrada ise erkeğin aldığından üçte biri kadar bir oranda ücret almaktaydı. Tüm bu mücadeleler ile pek bir değişiklik olmadığına tanık olan kadınlar erkekler karşısında önlere çıkan bu eşitsizliklere yol açan yasaların erkekler tarafından yapıldığını eleştirmeye başlamışlardır (Demir, 1997). Ve 19.yy ortaları, 20. yüzyıl başlarında hemen hemen tüm batı ülkelerinde medeni haklar mücadelesi başlamıştır. Firestone’a göre (1993), her zaman güçlü olan kadın hakları hareketi köleliğin kaldırılması savaşımından ve Amerika devriminin için için kanayan ideallerinden hız almıştır. 1848’de Seneca Falls’taki genel kurulda kabul edilen ilk ulusal Kadın Hakları Hareketi Bildirisi, İnsan Hakları Bildirisi örnek alınarak hazırlanmıştır.

Seneca Falls Kongresi'nde oy hakkı ile ilgili teklifler oy birliği ile kabul edilmiştir. "Seneca Falls bildirileri, 19. Yüzyıl Amerikan Kadın Hakları hareketinin temel liberal doktrinini yararlı bir özet olarak hizmet etmektedir. Seneca Falls'e giden yolun kuramsal çerçevesini aydınlanma geleneğinde yer alan güçlü bir çok feminist düşünürün kuramları çizmiştir" (Donovan, 2001:27).

Buradan hareketle Aydınlanmacı Liberal Feminizm'in önde gelen temsilcisi ve liberal feministlerin yol göstericisi olan Mary Wollstonecraft, 3 Ocak 1792'de yayınlanan "Kadın Hakları Savunusu (A Vindication of the Rights of Women)" adlı eseri ile feminist düşüncenin temel eserlerinden birini oluşturmuştur. Donovan'ın (2001:15) belirttiği gibi, bu eser daha sonranın feminist düşüncesi için başat eserdir. Wollstonecraft'ın belirttiği gibi kadın ile akıl arasında erkek durmaktadır. Kadın erkeğe karşı sorumlulukları ve onun belirlediği özel alanda erkeği mutlu etmek için var olduğu sürece aklını yurttaşlığın gerektirdiklerine yönlendirme şansı olmayacaktır" (Demirbaş: 2012:). Dolayısıyla Wollstonecraft (2012:261)'a göre; kadınlar, özel alana hapsolmemalı ve kamusal hayatın "büyük girişim dünyası" içine girmelidirler. Kadınların ahlaki ve ekonomik bağımsızlıklarını elde etmeleri için, çeşitli mesleklere –tıp, akademi, iş dünyası gibi alanlara girmelerine izin verilmelidir. Wollstonecraft'ın bu bağlamda ısrar ettiği konular arasında kadınlar için daha uygun fiziksel eğitim saplanması, ahlaki konularda çifte standarda son verilmesi olmuştur (Donovan, 2001). Bu bağlamda, kadın kamusal alana çıktığında ve erkeklerle eşit doğal haklara sahip olduğunda, aynı eğitimi aldığı anda, özel alana hapsolmayacak, özgür ve eşit bireyler olarak varolabilecektir. Wollstonecraft gibi dönemin bir başka liberal feministi Sarah M. Grimke'ye göre de erkekleri ve kadınları kamusal ve özel alana yerleştirme, geleneklerin keyfiliği ile ilgilidir. Çünkü kadınlar ve erkekler ahlaki ve düşünsel anlamda eşit olduklarına göre, aynı ahlaki ve düşünsel haklara ve sorumluluklara sahiptirler (Donovan, 2001:23). "Grimke'ye göre; Akıl cinsiyeti yoktur... Zihnin gücünün cinsiyeti yoktur ve... Erkeklerin görevleri ve kadınların görevleri, erkeklerin alanı ve kadınların alanı hakkındaki fikirler sadece keyfi fikirlerdir"(Donovan, 2001:41). Demir (1997:49)'e göre liberal feminizmin ilk düşünürleri olarak kabul edilen, M. Wollstonecraft ve J. S. Mill insanları diğer canlılardan ayıran şeyin zihinsel kapasite olduğunu ve sahip olunan zihinsel kapasite açısından da insanlar arasında herhangi bir farklılığın olmadığı görüşünü savunmuşlardır. Dolayısıyla doğal olarak, zihinsel kapasite açısından kadınlarla erkekler arasında herhangi bir farkın olmadığı, kadın ve erkek doğasından ziyade

insan doğasından bahsetmek gerektiği belirtilmektedir. Liberal feministler, tarihsel olarak kadının zihinsel kapasitesini erkekten daha az kullanmasının bir çok kişinin öne sürdüğü gibi kadınların doğal olarak erkeklerden daha düşük bir zihinsel kapasiteye sahip olmasından değil, tamamen eğitimdeki fırsat eşitsizliğinden kaynaklandığını ileri sürmektedirler. Bu nedenle onlara göre, kadın ve erkek arasındaki mevcut dengesizliğin ortadan kaldırılması için, kız veya erkek çocuk ayrımı gözetmeksizin aynı eğitim imkanlarından eşit bir şekilde faydalanmaları sağlanmalıdır (Demir, 1997: 49). Bu bağlamda doğal haklar geleneğinden gelen feminist kuramcılar, kadınların birer vatandaş olarak erkekler ile aynı temel haklara sahip birer insan oldukları önermesine dayanır (Donovan, 2001:23). Liberal feministlere göre, kadın kamusal alana çıktığı, doğal haklardan erkeklerle eşit şekillerde faydalandığı ve bunu yapabilmek için gerekli eğitimi aldığı takdirde özgür ve eşit birey haline gelebilecektir. “Aydınlanmacı liberal feministler doğal hakların ve akılcı olma niteliğinin sadece erkeklerle değil aynı zamanda kadınlara da ait olduğunu savunmuşlardır” (Demirbaş,2012:8). En genel açıklama ile Aydınlanmacı Liberal Feminizm’in vurgu yaptığı noktalar: akılcılığa olan inanç, eğitime verilen önem, siyasal haklara, yurttaşlık haklarına ve kamusal alana çıkışa verilen önem ve erkekler kadar kadınlarında doğal haklara sahip olduğudur (Demirbaş,2012).

20. yüzyıla gelindiğinde, erkeklerin yüklenmek zorunda kalmadıkları fakat kadınların ise bir eş ve anne olarak yüklendikleri sorumluluklardan hareketle, “farklı fakat eşit” düşüncesi gelişmiştir. Kadınlar özellikle çalışan kadınlar hamilelik ve küçük bebeklerinin olduğu dönemlerde, erkeğin kamusal alana çıkarak kadına terk ettiği ev işlerini paylaşması durumunda sorun çözülecektir. Kadın ve erkek kimliklerinin toplumsal ve kültürel olarak birbirine yakınlaştırılacağı bu yeni toplumda kadınlar erkeklerle aynı eğitim ve iş imkanlarına sahip olacak, kadın üzerindeki erkek tahakkümü büyük oranda ortadan kalmış olacaktır (Demir, 1997: 49-52). Bu nedenle liberal feminizmin 20. yy sonrası mücadele konusunu “gender justice” yani “toplumsal cinsiyet adaleti” oluşturmakta ve “kadınlar da erkekler kadar cinsel eşitlik ve özgürlüğe sahip olmalıdır”, görüşü savunulmaktadır (Demir, 1997: 48-49).

1.2.2. Kültürel Feminizm

19.yy feminist teorisinde ayrıca önem teşkil eden bir diğer akım da, “kültürel feminizm” olmuştur. Kültürel feminizm, aydınlanmacı liberal teorinin

akılcı ve yasal hamlesinin ötesine geçen bir akım olma özelliğine sahiptir. Kültürel feministler kadınlarla erkekler arasındaki benzerlikleri vurgulamak yerine, genellikle kadınlık niteliklerinin kişisel kuvvet, gurur ve kamusal yenilenme olanağı olarak kabul edilen farklılıkları üzerinde dururlar (Donovan, 2001: 70). Yani liberal kuramcılar kadınların mutlaka toplumsal, kamusal alana girmesini, oy kullanmasının gerekliliğini, politika alanındaki eril bakış açısının yine kadınların ahlaki bakış açısıyla yok edileceğini vurgularken, kültürel feminist teorinin altında anaerkil bakış yatmaktadır. Burada hakim olan anaerkil etki, temelde dişil etki ve değerler aracılığıyla yönlendirilen kadın toplumu görüşüdür ve barışseverlik, işbirliği, şiddetsiz bir- aradalık, kamusal alanın düzenlenişi etkin olacaktır (Donovan, 2001). Dolayısıyla “akıl ve akıldışı olanın ayrılması ve akılcılığın üstün olmasına karşı çıkan kültürel feministler, kadınlara atfedilen barışsever, sezgisel, özenli, duygusal gibi özelliklerin toplumsal olarak kullanıldığı takdirde politika, toplum ve diğer alanları olumlu yönde düzeltereğini savunmuşlardır”(Demirbaş, 2012:7).

Kültürel feminist geleneği başlatan en önemli eser, Margaret Fuller’in *Woman in the Nineteenth Century* (19. Yüzyılda Kadın) adlı eseri olmuştur (Donovan, 2001). Bu gelenek aydınlanma akılcılarının mekanik bakışından tamamen farklı olarak, duygusal, sezgisel ve romantik yönün hakim olduğu bir dünya görüşü tasavvur etmektedir. Aslında liberalizmin de, kültürel feminist gelenek içinde yer alan romantizm akımının da temelinde bireycilik ortaktır. Fakat her iki akımda da bahsedilen bireycilik görüşü birbirinden farklıdır. Burada romantizm ya da aşkıncılık olarak ifade edebileceğimiz akımda, bireylerin kişisel gelişimlerine, sorumluluk almayı öğrenme gerekliliğine inanç hakimdir. Daha açık bir şekilde Donovan’ın da belirttiği gibi (2001) romantik bireycilik anlayışı, bireyi organik büyüme sürecine yerleştirdiği için liberal anlayıştan farklıdır. Bu noktada da bireyin serbest dışavurumuna engel olan, onun büyümesini engelleyecek herşey- buna toplum ve yönetim de dahil olmak üzere- kötü sayılır. “Aydınlanma bireyciliğinin atomizminden ayrılarak her bir bireyi özgün, biri diğerine benzemez bir tohum olarak düşünen kültürel feminist kuram için, bir tohum nasıl kendi içinde barındırdığı enerjiyle kendisi gibi olacaksa ve dışarıdan gelen baskılar (özellikle toplum ve yönetim) onu yolundan çevir(e)meyecekse kadın da o tohum gibi olmalıdır” (Yörük, 2009:66). Nitekim, kadın içinden geleni yaparak kendini belirlemeli (öz belirlenim) ve yalnızlığı (tecrit) da tercih edebilmelidir. Bu durumda ait olduğu topluluğa sevgi ve ona ilişkin kaygılar besleyebilir. Bu

kaygılar onu hemcinslerine yaklaştırır. Kadınların iletişimi ise doğaya araçsal yaklaşımı ve toplumlar içi ve arası sürtüşmeleri en aza indirecektir (Yörük, 2009).

Kültürel feministler liberal feministlerden ayrılarak ortak bir insanlık kültürüne ve erkeklerle ontolojik ayrıntıya inanmazlar. Kadınların farklı olduğuna ve ayrı bir kültüre (kadınlık kültürü) ve etiğe sahip olduklarına inanmışlardır. Bu kültürü de baskın erkek kültürüne üstün tutarlar (Yörük, 2009: 67). Kültürel feministler kadınların oy hakkını bazı noktalarda desteklemektedir fakat bunun nedeni ve amacı onlar için erkeklerle eşit olmak değildir. Burada amaç kadınlık kültürünü toplumsal alana taşımak, toplumdaki bireyler arası çatışmaları önlemek, doğaya karşı kötü tutumları denetlemek ve savaşlarla mücadele etmektir. Dolayısıyla kadınların kamusal alanda bulunmaları için kadınlığa uygun yasaların geliştirilmesini isterler (Yörük, 2009). Bu bağlamda kültürel feminizm kadına atfedilen özelliklere ve onun gündelik hayatını oluşturan özel alan, ev işleri ve bakım hizmetlerine odaklanmıştır. Kadının zincirlerinden kurtulup özgürleşmesi ve kendi içindeki- kadına ait- değerleri hayatında uygulaması için getirilen kültürel feminist çözümler; ev ve bakım hizmetlerinin değerinin kazandırılması, ücretlendirilmesi ve kolektifleştirilmesidir (Demirbaş, 2012). Kültürel feministler toplumların kültürel değişimine önem vermektedir ve özellikle ilk kez lezbiyenlik ve eşcinsel haklarını gündeme getiren bir grup olmuşlardır.

1.2.3. Marksist ve Sosyalist Feminizm

Feminist kuramlaştırmada ikinci dalga, 1960'lı yıllarla birlikte ortaya çıkmıştır ve büyük kuramların kadınları ikincil/ tabi gören bakış açısına odaklanmıştır. "Tartışmalar evrensel erkek egemenliği olarak ataerkilliğin, kadınların bir toplumsal grup olarak tabi kılınmasındaki rolüne ve paralel bir sömürü sistemi olarak kapitalizmin özelliklerine yoğunlaşmıştır" (Kandiyoti'den akt., Demirbaş, 2012: 8). Bunun nedeni de; birinci dalga feminist mücadeleyle elde edilen oy kullanma, mülkiyet hakkı ve kadınların kamusal alana katılımı, onların özgürleşmelerini getirmemiş ve yeterli olmamıştır (Demirbaş, 2012). Karl Marx ve Friedrich Engels'in düşünceleri ve teorileri ile bu düşüncelerin devamı olan Marksist teori feminist teorinin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Marx'ın çalışmalarının odak noktası yaşadığı dönemde gözlemlendiği şekliyle, kapitalizmin köklü bir eleştirisidir. Marksist düşüncenin temelini oluşturan tarihsel metaryalizm de madde, herşeyden önce gelir ve insanlık tarihi de maddi güçlerin gelişiminin öncülüğünde meydana gelen diyalektik bir sürecin ifadesidir (Demir,

1997). Bu bağlamda, 19. yy ortalarından sonra liberal feministlerin tezleri üzerinde tartışmalar başlamış ve kadın sorununa getirdikleri kadın-erkek fırsat eşitliği çözümü önerisi Marksist feminizmin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Demir'e göre (1997: 54) göre Marksist feministler, kadınların sınıflı bir toplumda ayrı bir sınıf oluşturmaları dahilinde bile kadın sorunu karşısında liberal feministlerin önerdikleri çözümleri geçerli bulmamışlardır. Marksistler de kadınların ezilmesinde cinsiyet farklılığın pek etkili olmadığını, kadının mevcut sorunun asıl nedenin sınıf farklılığı olduğu üzerinde durmuşlardır. Diğer yandan da Marksist feministlerin sınıf ve cinsiyet arasındaki ilişkinin varlığına inanmalarına rağmen, ikisini uzlaştırmakta zorluk çektikleri söylenmektedir. Bu bağlamda Marksist feministlerin tartışmaya açtıkları konular arasında kadınların tek başına bir sınıf oluşturup oluşturamadıkları gelmektedir. Özellikle kadınların eş, anne, ev bakımı ile ilgili konularda sahip oldukları deneyimler sayesinde, bu işlerin ücretlendirilmesi için mücadele etmişlerdir. Ev işlerini ücretlendirilmesi için mücadele eden kadınlar Marksist feministlere göre sınıf bilincine benzer bir bilinç kazanmaktadır (Demir, 1997: 56-57). Marksist feministlere göre sömürü sistemi içinde kadınların erkeklere göre daha çok ezilmesinin bir diğer nedeni de kapitalizmin bir sonucu olan yabancılaşmadır. Bu yabancılaşma olgusu erkeklere göre kadınlarda daha çok hissedilmektedir. Çünkü erkekler ev dışında iş ve arkadaş çevreleri gibi değişik ortamlarda toplumla bütünleşebilirken, kadının ev işleri, çocuk bakım işleri nedeniyle toplumla bütünleşme imkanlarından yoksun kalmaktadır. Ancak burada Engels, çözüm olarak toplumsal bir iş olan aile ve çocuk bakımı, eğitimi konularını topluma transfer etmeyi önerir fakat ona göre bu durum üretim tarzı değiştiği zaman mümkün olacaktır. (Demir, 1997:57). Dolayısıyla Engels'in Ailenin Kökenleri'ne tartışmalarını dayandıran marksist feministler, kadının ezilmesinin kaynağı olarak özel mülkiyeti görmüşlerdir. Özel mülkiyetin kurumsallaşmasıyla birlikte üretim araçları genellikle erkeklerin elinde yoğunlaşmaktadır. Üretim araçlarını elinde tutan bu azınlık grubun toplumsal yaşamda da üstünlük kurması muhtemeldir. Bu üstünlüğün de modern yaşamdaki yansması kapitalizm ve emperyalizmdir. Bu noktadan hareket eden marksist feministlerde kapitalizmi kadının ezilme nedeni olarak gösterirler (Çaha, 2010). Dolayısıyla da Marksist feministler kadının içinde bulunduğu olumsuz durumdan kurtuluşunun çözümünü, sınıflı toplumdan yani kapitalizmden tamamen kurtulmasında bulurlar (Demir, 1997: 58). Onlara göre, kadının kurtuluşu kapitalist toplumun aşılması ve yerine kimsenin kimseye bağlı olmadığı sosyalist bir toplumla mümkündür (Çaha, 2010: 91).

Donovan, *Feminist Teori*'de (2001) gerçekte çağdaş “Marksist feminizm”in artık katışıksız Marksizmden çok, (temelde) radikal feminizm tarafından değiştirilmiş bir Marksizmi temsil ettiğine işaret etmek için “sosyalist feminizm” diye adlandırılmasının daha uygun olduğunu ifade etmiştir. (130). Heide Hartmann ise, “*Marksizm ve Feminizmin Mutsuz Evliliği*” başlıklı makalesinde², marksizm ve feminizm arasındaki ilişkiyi mutsuz bir evliliğe benzetmekte ve şöyle ifade etmektedir:

“Marksizm ve feminizmin evliliği, İngiliz örf ve adet hukukunda belirtilen karı-kocanın evliliğine benzemektedir; Marksizm ve feminizm birdir ve bu bir, Marksizmdir. Marksizmi ve feminizmi son zamanlardaki birleştirme çabaları, feministler olarak bize tatmin edici gelmiyor, çünkü bu girişimler, feminist mücadeleyi sermayeye karşı verilen “daha geniş” mücadelenin kapsamı içine alıyor. Benzetmemizi sürdürürsek, ya daha sağlıklı bir evliliğe varmamız ya da boşanmamız gerekmektedir (s.1)”.

Marksist feminizm, 19. yüzyılın son çeyreği ile 20. yüzyılın ilk çeyreğinde etkili olmuşsa da, devamı olan sosyalist feminizm 1960’ların son yıllarında ortaya çıkmıştır (Yörük, 2009). Sosyalist feministler aralarında sınıf farkları bulunsa da, kadınları ortak ezilen bir sınıf olarak görüp, kadınlara sınıf bilincini, kadın olma bilincini ve feminist ideoloji fikrini aşılacak istemişlerdir (Yörük, 2009:68). Kadının kamusal yaşamda aktif bir şekilde rol alması için kapitalist ekonomi içinde değeri olmayan ev işlerinden kadını kurtarmak gerekmektedir. Diğer yandan da “kadının eşit koşullarda kamusal yaşama girmesi yeterli değil, ayrıca ev işlerinin de sosyalleşmesi, ev dışına taşınması gerekiyor. Aile yaşamındaki yeniden –üretim kapsamında değerlendirilen aktiviteler, kadın işi olmaya devam ettiği sürece kamusal alandaki eşitlik yönündeki hiçbir düzenleme kadınların kurtuluşunu sağlamaya yeterli değildir” (Benston’dan aktaran Çuha, 2010: 90). Ataerkil sistem, kadının üzerinde erkek egemenliğini hakim kılıyor ve kadını kamusal yaşamdan alarak, aile yaşamına itiyor. Dolayısıyla “aile yaşamındaki yeniden üretim alanına iterek kadını ekonomik yaşamdan soyutluyor ve böylece erkek karşısında ikincil duruma sokuyor” (Çaha, 2010: 91). “Feministler kadınların ezilmişliğinin çoğu görünümünün, Marksist ekonomi politikanın

² Ayrıntılı bilgi için bakınız; Hartmann, H. *Marksizmle Feminizmin Mutsuz Evliliği*. Son erişim tarihi: 25.04.17 <http://docplayer.biz.tr/18223301-Heidi-hartmann-marksizm-ve-feminizmin-mutsuz-evliliği.html>

kategorilerince açıklanmadığını iddia ediyor. Kadınlar sınıf, ırk ve etnik kökenlerle ayrılmış olsa bile ortak ezilme deneyimlerini paylaşıyorlar... Bütün sınıflarda, kadınlar erkeklerden daha az para, güç ve boş zamana sahip” (Onaran, 1994:1). Dolayısıyla kadınlar, hem evde hem de kamusal yaşamda ikincilleştiriliyor. “Hem evde hem de kamusal alandaki sorumlulukları kadınların çifte iş yükünün altında ezilmelerine neden olmuştur. İkinci dalga feminizmde maddeci (Marksist ve sosyalist feminizm) ve radikal feministler bu soruna özellikle yönelmiştir. Bu dönemde ev işleri ve bakım hizmetleri ve aile, kadınların ortak ezilmişliğinin nedenleri olarak belirtilmektedir” (Demirbaş, 2012).

Marksist ve sosyalist feministler kadının kurtuluşunu, kadının aile yaşamı ile olan ilişkisine son vermesinde görmektedir. Bu bağlamda Çaha’ya (2010 : 91) göre, “Marksist ve sosyalist feministler de radikal hencinsleri gibi kadının kurtuluşunun ancak özel alanla kamusal alan arasındaki duvarın yıkılması ve kadınların aile yaşamına son verilmesiyle mümkün olabileceğini düşünmektedirler”. Diğer yandan kadının özel alanından yani aile yaşamından uzaklaşıp, kamusal alanda özellikle çalışma yaşamında var olması da beraberinde önemli bir sorunu gündeme getirmektedir. Bu nokta da marksist ve sosyalist feminizmin üzerinde sorunlardan biri olan “eşit işe eşit ücret” konusudur. “19. yüzyılın Sanayi Devrimi yoğun bir şekilde ucuz çocuk ve kadın emeğine ihtiyaç duyduğundan Marksist feministler ‘eşit işe eşit ücret’ ilkesinin de sıkı takipçisi olmuşlardır. Ayrıca kadınların daha rahat çalışması için ‘pozitif haklar’ da talep etmişlerdir” (Yörük, 2009). Kadın emeği ile sermaye arasındaki ilişkiyi özel alanı analiz ederek açıklayan Marksist feminizm kadınların kurtuluşunu sermaye sınıfı ile savaşında görmektedir.

Diğer yandan sosyalist feminizm günümüzde birbiriyle etkileşim içinde olan iki yapı olarak kapitalizm ve ataerkiyi ele almıştır. Sosyalist feminizm, ataerki sistemin kapitalizmden önce tarih boyunca var olduğunu belirtmekte ve bugün kapitalist toplumlardaki biçimini incelemektedir. Dolayısıyla Sosyalist feminizm, kadınların ezilmesinin özgül kaynağı olarak, yalnızca sermayeyi ele alıp erkekleri görmezden geldiği için Marksist feminizmi eleştirmiştir. Sosyalist feminizm; kamusal-özel alan, çalışma-oturma alanı gibi ikili karşıtlıklar üzerine temellenen emek örgütlenmelerini ve aileyi analizinin merkezine oturtmuştur (Demirbaş, 2012). Toparlayacak olursak, sosyalist feministler Marksist feministlerin ve birazdan değineceğimiz radikal feministleri iddalarını aşmaktadırlar. Marksist feminizm kadın sorununda sınıf mücadelesini birincil

etmen olarak görürken, sosyalist feminizm kadınların baskı altında oluşlarını patriyarki³ tarafından üretilen ve birbiri ile karşılıklı etkileşim altında olan cinsiyetçilik, ırkçılık ve sınıf ayrımcılığı ile açıklayarak konuya farklı bir eksenden bakmıştır (Demir, 1997: 80).

1.2.4. Radikal Feminizm

1960'lı yıllarla birlikte ortaya çıkan ikinci dalga feminizmin bir diğer teorisi Radikal Feminizm'dir. Radikal feminizm, 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında bir grup eylemci kadın tarafından New York ve Baston'da geliştirilen feminist bir akım olmuştur. Bu eylemci grubu, medeni haklar ve savaş karşıtı olan kadınlar oluşturmuştur. Yirminci yüzyılın radikal feministleri 1969'da Washington'da gösteride kendi konumlarını sunmaya kalkıştıklarında “seyirciler arasındaki erkekler yuhladılar, güldüler, ışıkladılar ve kadınları sahneden indirmek için sloganlara, tempolara tuttular” (Donovan, 2001: 267). Bunun üzerine radikal feminist kuram erkek “Yeni Sol” kuramlarına, örgütlenmelerine ve kişisel üsluplara karşı bir direnme olarak gelişmeye başlamıştır. Diğer yandan da “radikal feminizm kadınların kurtuluşuna yönelik çözüm önerilerinin çıkmaza girmesine, kadınların özgürleşme sorununa liberal ve marksist siyasal teorilerin tatmin edici bir çözüm bulamamalarına da bir tepki olarak gelişmiştir” (Demir, 1997: 64). Radikal feministler kendi kişisel öznellik sorunlarını Yeni Sol grubunun ilgilendiği toplumsal adalet, barış gibi daha genel ve büyük sorunlarla eşit derece önemli olduğu fikrini yerleştirmeye ve azmettirmeye çalışmışlardır. Sonunda radikal feministler, bütün sorunların birbiriyle ilintili olduklarına, erkek egemenliğinin ve kadınlara yapılan baskının toplumsal bir kökeni olduğuna ve gerçekten devrimci bir değişimin temelini de feminizm olduğuna inanmışlardır (Donovan, 2001: 268).

Ayrıca radikal feministlerin ilgilendiği temel noktalara baktığımızda, ataerkillik, özel alan ve kamusal alan ayrımı, aile yaşantısı içinde kadının konumu, kişisel olanın politik olduğu, kendilerini baskı altına alınmış bir sınıf olarak gören kadınların, yine kendilerine baskı uygulayan erkeklere karşı mücadele hareketleri

³ “Patriyarki, erkeklerin kadınların iş gücü ile cinselliklerini denetlemek ve üzerinde baskı ve etkinlik kurmak için aralarında oluşturdukları dayanışma ve yardımlaşma sonucu meydana gelen sosyal ilişkiler kümesi olarak tanımlanmaktadır” (Demir, 1997:76). Ayrıntılı bilgi için ayrıca bakınız; Sancar, S. (2013). *Erkeklik: İmkansız İktidar*. İstanbul: Metis Yayınları.

yer almaktadır. Bu bağlamda radikal feministler özel ve kamusal alan arasındaki ayrımın arkasında ataerkil sistem olduğuna inanmaktadır. Özel alan, özgürlük, öznellik, eşitsizlik, doğal hisler, aşk ve taraflılığın alanı olarak bilinir. Kamusal alan ise evrenselliğin, bağımsızlığın, eşitliğin, rasyonelitenin ve tarafsızlığın dünyası olarak kabul edilir (Siim'den aktaran, Çaha, 2010: 85-86). Dolayısıyla ataerkil sistem, iktidar, baskı, savaş ve rekabet gibi unsurlar ortaya çıkarıp, bu mekanizmalar içinde kadını ezmektedir. Ataerkil sistemde özel alan yani aile sistemi içinde her gün yeniden üretilmektedir. Radikal feminist yazar Mary O'Brien'e göre, özel/kamusal alan ayrımında üstün olan özellikler erkeğe atfedilmiş; tarih, toplumsal değişim, ekonomik yaşam, yönetim, savaş gibi konular erkeğin gücüne ve başarısına bağlanmış, daha çok "hizmet" gibi faaliyetler özel alan uzantısı olarak kadına terkedilmiştir (Çaha, 2010: 87-88). Dolayısıyla da özel alan olan aile erkek egemenliğini sürdüren ve ataerkil sistemi yeniden üreten bir alan olmaktadır. Bu noktada Çaha'ya göre (2010), bazı radikal ve sosyalist feministler, özel alan ve kamusal alan ayrımına "özel alan siyasaldır" sloganı ile karşılık vermektedirler. Özel alan kamusaldır diyerek, ailenin ortadan kaldırılıp, kadınların bu sistem içerisinde ezilmesine engel olmak istemişlerdir. Özel alanın politik oluşuyla birlikte, özel ve kamusal alan arasındaki sınır ortadan kalkmış, kadının kamusal alanda görünürlüğü artmış olacaktır. Bu bağlamda da ataerkil sistemin yeniden üretim alanı olan ortamda yok edilmiş olacaktır. Radikal feministlerin bir kısmı da bu noktada, kadını kamusal alana taşımanın yolu olarak, kurumsallaşmış aile yaşamı içerisindeki geleneksel rolleri terk etmekle mümkün görür. Özellikle kadınların diğurganlık özelliği ve anneliği kutsama şekilleri bu geleneksel rollerin başında gelmektedir. Burada Ann Oakley' in kadınlık ve anneliğe ilişkin söylediği "kadınlar anne olarak doğmazlar, anneliği toplumsal ve kültürel bir mit olarak alırlar" açıklamasından da anlaşılacağı gibi radikal feministler anneliğin kültür içinde kurumlaşan bir mit olduğunu ileri sürmektedir (Çaha, 2010:89). Öte yandan feminist yazar Dunbar, kadınların erkeklerden farklı olduklarını, onların başkalarının bakımını üstlenmek, esneklik, rekabetçi olmamak ve işbirliğine açık olmak gibi bazı "anneliğe özgü tutumlara" koşullandıklarını öne sürmüştür (Donavan, 2001:270).

Radikal feminizmin ilk temel eserinin Schulamith Firestone'un 1971 yılında yayınlanan "*Cinselliğin Diyalektiği*" (Dialectic of Sex) adlı kitabı olduğu söylenebilir. Demir'e göre (1997:64) bu çalışmasında Firestone, kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılık üzerinde durmakta ve sınıf çatışması da dahil olmak

üzere insanlar arasındaki en temel çatışma biçiminin cinsiyet çatışması olduğunu iddia etmektedir. Donavan'a göre (1992), Firestone klasik marksist kuramdan ayrılarak, kadınların baskı altına alınışının maddi temelinin ekonomide değil biyolojide olduğunu ileri sürer. Onun derdi kadını erkek karşısında güçsüz, zayıf ve pasif kılan biyolojik oluşumdur. Dolayısıyla “kadının üreme işlevi, ataerkilliğin ve onun yönetme ideolojisinin, cinsiyet ayrımcılığının üzerine kurulduğu cinsiyete dayalı iş bölümünün nedenidir” (279). Dolayısıyla cinsiyetler arasındaki doğal üreme farklılığı iş bölümü ve sınıfa yol açtığı için Schulamith Firestone gibi devrimci radikal feministler biyolojik oluşumlarının kadınların yazgısı olmasına izin vermemektedirler. Bu noktada Schulamith Firestone'ın *Dialectic of Sex*'i devrimci bir belge niteliğindedir. Bir radikal feminist olarak Firestone kadınlara boyun eğdirmenin cinsel politik ideolojisinin maddi temelinde biyolojik iş bölümü olduğundan ısrar eder. Dolayısıyla feminist devrim, “biyolojik aile diktatörlüğü” nün sona ermesiyle mümkün olacaktır (Firestone,1993).

Firestone'a göre, “cinsel sınıf” “ekonomik sınıftan” farklı olarak doğrudan biyolojik bir gerçeklikten kaynaklanır. Zira kadınlar çocuk doğurdıkları için erkeklere fiziksel olarak bağımlıdırlar. Ona göre bu cinsiyete dayalı sınıf sistemi aslında sadece kadınlar en temel biyolojik rollerinden, yani çocuk doğurmadan kurtarıldıklarında ortadan kaldırılabilir ve doğum kontrol teknikleri bu yönde geliştirildiği takdirde yapay rahim ile bebek sahibi olma yaygınlaştıkça mümkün olabilir (Slattey, 2011). Schulamith Firestone'un devrimci çizgisini, “kadın özgürlükçüleri, tümüyle Batı kültürünün değil kültürün düzenlenişini, daha da ileri giderek doğanın düzenlenişini değiştirmek zorundalar” (1993:14) sözlerinden anlamak mümkündür. Firestone (1993:20), biyolojik ailenin toplumsal düzen içerisinde, erkek/kadın/çocuk açısında önemli ama değiştirilebilir gerçeklikleri dört maddede topladığını görüyoruz; ilk olarak, kadınlar doğumun denetlenmesinden önce biyolojik yapılarının tutsakları olmuşlardır, aylık kanamalar, acılı ve sancılı doğum, süt verme, çocuk bakımı vs. bütün bunlar kadınları yaşayabilmek için erkeklere, klana, babaya bağımlı kılmıştır. Firestone'un (1993: 83)' “kadının ezilmesinin nedeni çocuk doğurması, çocuk yetiştirmesidir” cümlesinden de anlaşıldığı gibi, kadınların erkeğe bağımlı kılınışının temelinde çocuk doğurması yatmaktadır. İkinci olarak, insan yavrusunun hayvanlara göre çok daha uzun bir sürede büyümesi ve bu evrede yetişkinlere fazlasıyla ihtiyacı olması söz konudur. Üçüncü nokta da, eski-yeni tüm toplumlarda anne-çocuk arasında bağılılık vardır ve bu da her olgun kadının ve

çocuğun ruhsal yapısını biçimlerdir. Dördüncü olarak da, cinsler arasındaki doğal doğurganlık ayrılığı, sınıfların başlangıcı olan ilk iş bölümüne yol açmıştı ve aynı zamanda kastın ilk örneği olmuştur. Nitekim, evlilik ve annelik, toplum tarafından kadını verili bir durumda pasifize etme amacıyla kullanılır (Eliuz, 2011). Bu noktadan itibaren de kadın kendi ötekiliğini ve içinde bulunduğu durumu kabullenmeye başlar. Dolayısıyla kadının bu ikincil durumu “toplumsal bir kurgu niteliğinde görülen, doğal annelik içgüdüğü ile soylu bir kimliğe dönüştürülerek kutsanır” (Eliuz, 2011: 226). Tüm bunların sonucunda ise kadının temel vazifeleri belirlenir ve ona “ana” olmanın etrafında çerçevelenmiş bir yaşam alanı sunulur.

Firestone’un cinsel devriminde de zaman zaman Marksist kuramın devrimci yönüne yaklaştığı görülmektedir. “Nasıl ekonomik sınıfların ortadan kaldırılması ve geçici bir diktatörlükle, üretim araçlarının ele geçirilmesini gerektiriyorsa, aynı biçimde cinsel sınıfların ortadan kaldırılması da alt sınıftan (kadınların) başkaldırmasını ve üreme araçlarının denetimini ele geçirmelerini gerektirir” (1993:22). Kadın devriminin amacı da ilk kadın hakları hareketinin tersine yalnızca erkek egemenliğini yok etmek değil, cinsel ayrımı ortadan kaldırmakla mümkündür. İşin bütünüyle ortadan kaldırılması, teknolojinin kullanılarak “yapay dölleme”, “rahim dışı dölleme” gerçekleştirilmesi ile biyolojik ailenin kendi içinde var olan baskıcılığı yok olup gidecek, çocuk her iki cins tarafından eşit olarak bakılacak ve her iki cinsle bağılılığı eşit derecede olacaktır. Böylece üreme salt kadına ait bir özellik olmaktan çıkacak, yeniden üretimin sadece bir cinsiyete ait olmasının yerini yapay üreme alacaktır. Onun için Firestone (1993), tüp bebek gibi yöntemlerin geliştirilmesini ve kadının geleneksel rolüne son verilmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Firestone ve onun çizgisinde ilerleyen radikal feministler kadının biyolojik oluşumunun bir yazgı olmaktan çıkacağını devrimci bir duruşla açıklamışlardır. Dolayısıyla radikal feministler, Freud’un Elektra ya da Oedipus karmaşasının ya da kadının penis eksikliğinin, erkek çocuğunun kız kardeşi gibi hadım edilmiş olabileceğinden korkmasının, tüm bunların kadının kaderi olabileceği yönündeki açıklamalara karşı sert tavır almışlardır. Bir kısım feminist ise, kadınların kurtuluş yolunu, kadın/erkek arasındaki cinsellik bağını lezbiyenlikle kırabileceğini, lezbiyenliği kişisel bir tercihten ziyade, bir ideolojiyi gerçekleştirmek için sembolik bir araç olarak görmektedir. Dolayısıyla radikal feminist Chorlette Bunch’da cinselliği özel bir konu olarak görmeyip, baskı ve iktidara yol açan politik bir konu olarak görmektedir (Çaha, 2010: 89). Bu bağlamda bir kısım radikal feminist kadının

kamusal yaşamda aktif bir şekilde yer almasının ve orada otonomi kurmasının bir yolu olarak kadın/erkek arasındaki tüm bağların kaldırılmasını siyasal proje olarak kabul etmektedirler (Çaha, 2010: 90).

1.2.5. Varoluşçu Feminizm

Varoluşçu feminizmden bahsedildiğinde Simone de Beauvoir akıllara gelmektedir. Özellikle akademik feminist camiada pek çok kitabı yaygın olarak okunan ve görüşleri önemsen yazarların başında gelir. Beauvoir'ın "*The Second Sex (İkinci Cins)*" adlı kitabı 1949 yılında yayımlandıktan kısa bir süre sonra kadın özgürlüğü hareketinin temel başvuru noktalarından biri olmuştur. Bu kitap basıldığı ilk haftası 22.000 adet satarak, önemli bir rekora imza atmış ve pek çok farklı dile çevrilmiştir (Demir, 1997). *The Second Sex* ve Mary Daly'nin *Beyond God The Father* (Tanrı Babadan Öte, 1973) kitapları, ideolojik önermelerini yirminci yüzyıl felsefe akımlarından biri olan varoluşçuluktan türetmişlerdir (Donovan, 1992). Varoluşçuluk akımının kökleri, Hegel, Husserl ve Heidegger gibi düşünürlerle dayanmakla birlikte, Simone de Beauvoir'ın hayatını geçirdiği Fransız düşünür Jean Paul Sartre 'nin çalışmalarında bulunmuştur (Donovan, 1992:223). Bu bağlamda Beauvoir'ın kullandığı kavramların önemli bir çoğunluğunu Sartre'den ödünç aldığı iddia edilmektedir. Varoluşçuluk insanın varlığının büyük tehlike içinde olduğunu, insanın istikrarsız bir dünyada yaşamak zorunda bırakıldığını, yani dünyaya fırlatılıp atılmış olduğu temasını işlemektedir (Demir, 1997: 93). "Varoluşçulara göre, insanın varoluşu, imkanların sınırları içerisinde geleceğe dönük bir tasarımdır. Bu tasarımı herkes kendisi kurar ve herkes kurduğu tasarımdan bizzat sorumludur (Demir, 1997: 93). Sartre'nin varlık tasarımına baktığımızda da bu durumu destekler bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Sartre'ye göre varlık, kendi başına varlık ve kendisi için varlık olmak üzere iki türdür. Sartre bu duruma daha sonra başkaları için varlık olmak üzere bir üçüncüsünü eklemektedir. Yani insanlar özgürlüklerini ancak başkalarının tahakkümünden sakındıklarında koruyabilirler. Ona göre tüm insanlar için geçerli ortak insan doğası diye bir öz olmadığı için her bir insan için de geçerli olan bir "olması gereken" yoktur. Dolayısıyla da insanlar kendi bakış açılarıyla ancak kendi yollarını çizebilirler. Bu bağlamda da her insanın varoluşu ona atfedilen özden önce gelir ve her insan kendi özünü kendi yaratır (Demir, 1997). Bu bağlamda varoluşçu feminist ekolün kurucusu kabul edilen Beauvoir'ın de hareket noktası, varoluşçuluk akımının bu özcülük anlayışına karşıt oluşu ile ilgilidir. Yani Beauvoir kadın sorununu anlamak için ne biyolojiye ne psikolojiye ne de tarihsel

materyalist yaklaşıma ihtiyaç olduğunu düşünür. Çünkü bu tür yaklaşımların sunduğu insan anlayışı her zaman varoluştan öte bir özün olduğu anlayışına dayanmaktadır. Bu durum da bir şekilde kadınları bir kadere mahkum etmektedir. Kadın sorunun önündeki engeller, bu yüzden gerek toplumsal gerek biyolojik gerekse psikolojik yapı da olan aşılmaz engeller olarak görülmektedir. (Demir, 1997:95). Oysa, “Beauvoir, kadınlar için anatominin yazgı olduğuna inanmaz” (Donovan, 1992:234). Simone de Beauvoir, *Kadın “İkinci Cins, Genç Kızlık Çağı* (1993: 35-44) adlı eserinde biyolojik verilerin kadının öyküsünde başrolü oynadığını, fakat bu verilerin, cinsler arasında kesin bir ayırım yaratmaya yetmediğini vurgular. Ona göre, biyolojik veriler, kadının neden “öteki varlık” ya da “ikinci cins” olduğunu da açıklayamaz. Dolayısıyla bu anatomik özellikler kadını sonsuza dek erkeğin boyunduruğunda kalmaya zorlayamaz. Bu bağlamda Beauvoir, *Kadın “İkinci Cins” Evlilik Çağı* (2010) eserinde de, mevcut durumu ortak çıkarlara göre değiştirmek için, evliliği kadın için “tek uğraş” olmaktan kurtarmak gerektiğini belirtmektedir (109).

The Second Sex'de Beauvoir, kadının durumuna “varoluşçu etik perspektifinden” bakmaktadır. Yani, insan olmak sadece yaşamak, icat etmek değil, sürekli genişleyen çaptaki projeler ile yaşama anlam kazandırmaktır. İnsan doğayı aşabildiği için insandır ve yeryüzünün görünümünü yeniden biçimlendirerek yeni araçlar yaratır. Bu durumda insanı hayvandan ayıran özelliklerden biridir. İnsanları tanımlayan eylemleridir ve sadece “üredikleri” için değil “ürettikleri” için varolurlar. İnsan kendini daha ileri özgürlüklere yöneltmek için mücadele eder. Bu mücadeleyi redderek var olan yaşam koşullarına boyun eğen kimse ise, ahlaki bakımdan hatalıdır. Mücadele etme özgürlüğünden yoksun bırakılan kişi de birileri tarafından eziliyor demektir (Mitchell ve Oakley, 1984: 232). Bu bağlamda Beauvoir, tarih boyunca kadınların yaşadığı mağduriyetleri, trajediyi amaç edinme hakkından, eksiksiz insan olabilme hakkından mahrum bırakılması ile ilişkilendirmektedir. Beauvoir'e göre, “kadın daima ve arketip olarak erkeklerce ve onlar için ötekidir, daima nesnedir ve hiç bir zaman özne değildir. Ve kuşkusuz kadınlar, kendi kendilerine yabancılaşmayı sürdürerek bu duruma suç ortaklığı etmişlerdir. Kadın, kadınlığına sarıldığı sürece insani olanaklarını yadsımaktadır” (Mitchell ve Oakley, 1984 : 232-233). Bu noktada, Donovan'a göre (1992:232) Beauvoir'in feminist kurama katkısı, kadının kültürel ve politik statüsünü açıklamak için varoluşçu vizyonu kullanmış olmasıdır. Çünkü de Beauvoir bir diyalektiğin bir kültür içinde olduğu kadar, birey içinde de baskın

olduğunu kavramıştır. Yani ataerkil bir kültürde, erkek ya da eril olan olumlu ya da norm olarak kurulurken, kadın ya da dişilik olumsuz, normal dışı kısaca “öteki” olarak kurulur. Dolayısıyla da erkek kadına göre değil de, kadın erkeğe göre tanımlanır. Erkek özne ve mutlak konumunda iken kadın ise “öteki” konumundadır. Dolayısıyla, Mitchell ve Oakley’e göre (1984) Beauvoir, erkeğin mutlak insan tipi olarak görüldüğü ve kadının da erkeğe göre tanımlandığı bütün kültürel varsayımlara kitabında adeta saldırmaktadır. Kitabının ilk yarısında bu erkek yanlılığının çözümlemesini yaparken, kendisinden önce Wollstonecraft’ın yaptığı gibi insan olma mücadelesi veren bir kadına “erkeksi” damgasının vurulmasını protesto eder (234). Nitekim, kadını kadın yapanın sadece onun gövdesi ya da “erkeksi”liği olmadığı gibi, onu da “kendi başına varlık” yapan bir varoluş süreci vardır (Beauvoir, 1993). Sonuç olarak da, Beauvoir yakın zamanlarda kendisi ile yapılan bir röportajda, bugün kadınlar için işlerin daha zor olabileceğini, artık çok daha fazla kadının erkeklere, onların alanında meydan okuduğunu ve erkeklerin de bu yüzden daha düşmanca bir tutum takındıklarını söylemiştir (Mitchell ve Oakley, 1984:229).

1.3. Kentsel Mekan Tartışmaları ve Toplumsal Cinsiyet

1.3.1. Radikal Kent Kuramları ve Kentsel Mekan

Kentlerin ne zaman ve nasıl ortaya çıktıkları hakkındaki görüşler kentlerin insanlık tarihi kadar eski oldukları resmini sunmaktadır. Alkan’a göre (2012), Tönnies’den Spengler’e uzanan Alman sosyoloji okulunun fazlasıyla etkisinde kalmış olan ve ilk modern şehircilik okuluna ev sahipliği yapan Chicago Üniversitesi’nde yürütülen, “insan ekolojisi” olarak da anılan çalışmalar, kentlerin mekânsal düzenlenme biçiminin toplumsal ilişkilerle kentsel kültüre etkisini araştırmaya yönelmiştir. Chicago Okulu sonrasında, kent çalışmalarında önemli bir yeri olan radikal kent teorilerine değinmek çalışmamız açısından gerekli ve önemli görülmektedir.

Radikal kent teorisyenleri kendilerinden önceki kuramcılardan özellikle klasik Marksistlerden farklı olarak kent mekanına daha ayrıntılı analizlerle yaklaşmışlardır. Kentsel mekanın toplumsalla ilişkisini kuran Neo-Marksistlerin en önemli vurgusu, politik ve ideolojik süreçlerden bağımsız düşünülemez olan kentsel mekan kurgusu olmuştur. Feminist kuramın cinsiyet ilişkilerine dair biyolojik belirlenimci ve özcü yaklaşımlara karşı yükselttiği kuramsal eleştiriye eş

zamanlı olarak, kent çalışmalarında da önemli müdahaleler gözlenmiştir. 1970'lerden itibaren yükselen radikal kent kuramları, mekan ile toplumsal yapı/süreçler arasındaki diyalektik ilişkiye işaret etmiş ve mekânın toplumsalla ilişkisini kuran Yeni-Marksistler olmuştur. Bu minvalde, Manuel Castells, David Harvey, Henri Lefebvre mekânın, ideolojik, toplumsal ve politik süreçlerden bağımsız düşünülemediğini önermişlerdir. Mekansal ilişkileri toplumsal ilişkilerden bağımsız bir nesne olarak gören kent çalışmalarına ve mekan kavrayışlara karşı radikal kent kuramcıları, mekan ile toplumsal cinsiyet arasında ilişki kurmamızı sağlamış, iktidar ve mekanın örgütlenmesi arasındaki sosyo-politik ilişkiyi ifşa eden çalışmalara zemin hazırlamışlardır.

Henri Lefebvre, David Harvey ve Manuel Castells gibi dönemin düşünürleri, Neo-Marksist yaklaşımlar ile Marksizm'in kentsel hayat ile ilgili analizlerini geliştirmişler, kavramları ile Marksizm'i güncelleştirmeye çalışmışlardır. Marx'a ve başını coğrafyacı David Harvey'in çektiği 1970'lerin neo-Marksist kentsel toplum kuramı üzerinden Marksist düşünceyi canlandıranlara göre, sınıf mücadelesi ve üretim araçlarına (mülkiyet, sermaye) sahip olma, kentsel eşitsizliğin açıklamasında ve değişim projelerinde öncelik arz etmektedir (Jarvis vd., 2015: 68). Nitekim, Marx ve Engels 19. Yüzyılda İngiltere'de sanayileşme ile birlikte çalışan sınıflar, sınıf çatışması ve sermayeyle ilişkili olarak kentlerdeki eşitsizlikler üzerindeki kavramsallaştırmalarıyla etkili olmuşlardır. Ancak, "Marksizm'in kent mekanı ile olan tarihsel ilişkisi oldukça karmaşık ve sorunludur. Marks'ın çalışmalarında kent mekânının sınıf bilinci açısından önemine yer yer atıflar yapılmaktaysa da, çalışmalarının bütünü gözden geçirildiğinde sistematik bir değerlendirme ya da kuramsallaştırmaya rastlanmaz" (Şengül, 2001: 9). Bu bağlamda Slatery'e göre (2011:291), "Marx ve Engels kentsel hayat ile ilgili analizleri ayrıntılı yapmamışlardır". "Öte yandan Engels'in kent mekânına ilişkin özel bir duyarlılığının var olduğu söylenebilir. *İngiltere'de İşçi Sınıfının Durumu* başlıklı çalışması birçok yönüyle kapitalist kent konusunda anıtsal bir yapıt niteliği taşımaktadır. Ancak ilginç olan, Engels'in kent mekanı konusundaki bu öncü çalışmasının, daha sonra Marksist geleneği izleyenlerce ihmal edilmiş olmasıdır" (Şengül, 2001: 9).

Kapitalist kentin ortaya çıkışı Marx ve Engels'in çalışmalarında iki yönlü bir değerlendirmeye yol açmıştır. Kapitalist üretim ilişkileri bir yandan burjuvazinin zaferinden itibaren bu sınıfın gericileşmesine yol açarken, diğer yandan da kentli sanayi proletaryasının ortaya çıkışına neden olmuştur (Şengül,

2001:11). Nitekim o dönemde kentte yoğunlaşan sanayi işçileri, yoğun tempoda, uzun çalışma saatleri içerisinde, kendi emeklerine ve ürettiklerine yabancılaştırılarak çalıştırılıyor, özellikle kapitalizmin erken dönemlerinde yoğun bir biçimde emek sömürüsüne maruz kalıyorlardı. Mevcut durum karşısında ise, kentlerde yoğunlaşan emekçiler, işçiler Marx ve Engels'in Komünist Manifesto adlı eserinde açıkça ortaya koyduğu üzere, kapitalist sömürüye karşı devrimci bir duruş sergilemişlerdir. Bu noktada, özellikle Marx işçi sınıfının, sınıf bilincinin oluşmasında kente özel bir önem vermiştir (Şengül, 2001:12). Diğer yandan, Engels İngiltere'nin Manchester kentinde gözlemlendiği çalışmalarında, yaşanan mekan ile toplumsal kesim arasında ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Söz konusu kentsel mekan ile toplumsal kesim arasındaki mekansal ayrım, sınıfsal bir niteliğe taşınmış ve kentin mahallelerinden işçi sınıfı ile burjuvanın birbiri ile hemen hemen hiç ilişkiye girmeden yaşamaları söz konusu olmuştur (Şengül, 2001:13). Burada iş sınıfının yaşadığı mahalleler bir yandan bakımsız, plansız, sefalet içindeyken, diğer yandan da üst sınıftan tamamen yalıtılmış niteliktedir (Şengül,2001:14). Bu bağlamda üretim ve yeniden üretim süreçlerini kent mekanında ele alması ile Marksist kent çalışmalarına katkıda bulunan Engels, mevcut araştırması ile aslında kent çalışmalarında önemli bir adım atmıştır. Engels ve Marx'ın kent ile ilgili analizleri ve değerlendirmeleri daha uzun ve bir çok buyutuyla ele alınabilir fakat çalışmamızın amacı ve sınırlılıkları nedeniyle daha sınırlı şekilde ele almamız gerekmektedir. Dolayısıyla, Engels çalışmalarını yaklaşık 1845 yılına kadar sürdürmesine karşın, Marksistler uzun bir süre kent ve mekan sorununa karşı sessiz kalmışlardır.

1.3.1.1. Henri Lefebvre (1901-1991) ve kentsel mekan

1960'lı yıllara kadar Marksistler, kent ve mekan ile ilgili çalışmalara yeterince ilgi göstermemiştir. 1960'lı yılların sonlarından itibaren, buradaki ihmal ve eksikliklere, Marksist geleneği izleyen araştırmacılar tarafından işaret edilmiş ve eksikliğin giderilmesi için çalışmalara başlanmıştır (Şengül, 2001). Bununla birlikte, "Avrupa'da ve özellikle Fransa'da 1960'lı yılların sonlarından bu yana kenti ve kentleşmeyi sonul olarak biçimlendiren erk ilişkilerini özdeksel etmenlerin, üretim biçiminin belirlemede olduğu görüşünü vurgulayan yeni bir Marksist akım geliştirilmiştir" (Slattery, 2011: 292). "Geniş sayılabilecek bir grubun içerisinde, Lefebvre, Harvey ve Castells (kentsel) mekana duyarlı bir Marksist kuram ve stratejiye katkıda bulunmaya yönelik önemli eserler vermişlerdir" (Şengül, 2001: 9). J.Konkine, C. Topalov, Preteceille, Godard gibi

düşünürlerde onlar arasında yer almaktadır (Slattery, 2011: 292). Nitekim, “neo-Marksist yaklaşımlar, Marksizm’in kentsel hayat ile ilgili analizlerini geliştirmişler, kavramları ile Marksizm’i güncelleştirmeye çalışmışlardır” (Slattery, 2011: 292).

1960’lı yıllarda Henri Lefebvre, Marksistlerin kent ve mekan ile ilgili sınırlı değerlendirmelerinin yanında, kent mekanı ile ilgili önemli değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur. Lefebvre’nin kente ve mekana bakışı, Marksistlerin kentsel mekan alanizlerinden farklı bir çizgidedir. Şöyle ki, Lefebvre’nin değerlendirmeleri, “Marksistlerin kent mekanına bakışı açısından önemli bir kırılmaya işaret etmektedir” (Şengül, 2001:15). Çünkü, “Lefebvre’e göre kapitalizm yaşayabilmek için, Marx’tan bu yana değişmiş ve kapitalizmin niteliğinde farklılaşmalar olmuştur” (Gottdiener, 2001: 253). Lefebvre için, asıl “mekanın üretimi” konusu başlı başına ele alınması ve incelenmesi gereken konulardandır. Lefebvre’nin mekan üretimi ile ilgili görüşlerine değinmeden önce kendisinin “mekan” kavramına ilişkin görüşlerine yer vermek yerinde olacaktır. Lefebvre’e göre (2016:33), “mekan kavramının uzun bir felsefi hazırlık sürecinden geçtiği biliniyordu”. Dolayısıyla ona göre “bir apartmanın odasından bir sokağın köşesinden, meydana, pazardan, ticaret ya da kültür merkezinden, kamusal bir yerden söz edildiğinde neyin kast edildiğini herkes bilir. Gündelik konuşmanın bu kelimeleri, mekanları tecrit etmeksizin birbirinden ayırt ederler. Bu kelimeler mekanın belirli bir kullanımına, dolayısıyla söyledikleri ve yazdıkları da mekansal birer pratiğe denk düşerler. Bu terimler bir düzene göre birbirine bağlanırlar (Lefebvre, 2016: 46-47). Bu bağlamda burada Lefebvre’e göre, bir apartman dairesi, bir sokak, bir kültür merkezi vb. gibi gündelik konuşmalarımız içinde sıkça yer verdiğimiz alanların hepsi “mekan” olarak nitelendirilmektedir.

Bu bağlamda Lefebvre’e göre (2016) toplumsal ilişkileri içeren mekan kavramı tek başına bırakılamaz, statik kalamaz ve diyalektikleşir: Ürün-üretici olan mekan ekonomik ve toplumsal ilişkilerin dayanağıdır. Mekan kavramını açıklığa kavuştururken Lefebvre, Marks’tan bu yana süre gelen üretim ve üretmek kavramlarından yola çıkmaktadır. Lefebvre’e göre (2016: 46), “üretim ve üretmek kavramları talep edilen somut evrenselliği temsil ederler. Marks’ın kimi metinlerinde sahip oldukları geniş anlama yeniden kavuşan üretim ve üretmek kavramları ekonomistlerin getirdiği yanıltıcı kesinliği az çok yitirmişlerdir. Bunların yeniden ele alınması ve eyleme sokulması kolay olmayacaktır. Buradan hareketle, “mekanı üretmek” kelimeleri şaşırtıcıdır, boş mekanın burayı işgal

edenden önce var olduğu şeklindeki taslak hala çok güçlüdür. Hangi mekanlar? mekan ile ilgili olunca üretmek ne demek?”. Bu çerçevede, Lefebvre için incelenmesi gereken temel sorun mekan üretimi olduğu için, bu sorulara yanıt aramak önemlidir.

Dolayısıyla Lefebvre’ye göre (2016), mekanın üretimi iki şekilde gerçekleşir; birincisi *toplumsal üretim*, ikincisi *zihinsel üretimdir*. Her toplum kendi mekanını üretmektedir ve mekan toplumsal bir üründür. Bu bağlamda üretilen mekan, düşünceye olduğu kadar eyleme de aygıt olarak hizmet ettiğinden, bir üretim aracı olmanın yanında, bir denetim dolayısıyla tahakküm ve güç aracıdır (Lefebvre, 2016:56). Diğer yandan “Lefebvre’nin mekânın üretiminde işaret ettiği üretim, yalnızca ekonomik şeylerin üretilmesi anlamında bir üretim değildir. Burada, üretim, oeuvre (aura) üretmek, şehir merkezleri, meydanlar, kurumlar ya da bilgi üretmek ve dolayısıyla toplumu oluşturan her şeyi üretmektir” (Kurtar, 2015: 353). Bu bağlamda Lefebvre (2016: 67-68), mekan ile ilgili açıklamalarında üç tür mekan üretiminden bahsetmektedir: Bunlar sırasıyla *algılanan mekanlar* yani mekan pratiği; *tasarlanan mekanlar* yani mekan temsilleri ve *yaşanan mekanlar*, yani temsil mekanlarıdır. “Bir toplumun mekansal pratiği kendi mekanını yaratır. Bu mekanı diyalektik bir etkileşim içinde ortaya koyar ve varsayar: ona hakim olarak ve ona sahip çıkarak yavaşça ve kesin olarak üretir” (Lefebvre, 2016:70). Diğer yandan, “mekan temsilleri yani tasarlanmış mekan bilginlerin planlamacıların, şehircilerin, “parçalayan” ve “düzenleyen” teknokratların, yaşananı ve algılananı tasarlananla özdeşleştiren bilimsele yakın kimi sanatçıların mekanı”dır (Lefebvre, 2016:70). Son olarak “temsil mekanları, yani eşlik eden imgeler ve semboller aracılığıyla yaşanan mekan, yani “oturanların”, “kullananların” mekanları, aynı zamanda kimi sanatçıların ve belki de o mekanı tarif edenlerin ve sadece tarif ettiğine inananların –yazarların– filozofların mekanlarıdır. “Temsil mekanı yaşanır, konuşur; duyumsal bir çekirdeği ya da merkezi vardır: konut ya da ev, oda, meydan, kilise, mezarlık...” (Lefebvre, 2016:71) gibi alanlar temsil mekanlarını oluşturmaktadır. Diğer yandan Harvey, Lefebvre’nin mekan üretimini şu şekilde açıklamaktadır:

Lefebvre’nin mekan pratiği; üretimin ve sosyal yeniden üretimin gerçekleşmesini sağlayacak şekilde mekanda meydana gelen, fiziksel ve maddi akımları, transferleri ve etkileşimleri ifade eder. Mekan temsilleri; böyle maddi pratiklerin konuşulmasını ve anlaşılmasını mümkün kılan tüm işaret ve anlamları, şifre ve bilgileri kapsar;

bunların gündelik ortak akıl bağlamında ya da mekansal pratiklerle uğraşan akademik disiplinlerin (mühendislik, mimari, coğrafya, planlama, sosyal ekoloji vb.) zaman zaman esrarengizleşen jargonuyla dile getirilmelerinin önemi yoktur. Temsil mekanları; mekansal pratik fırsatları için yeni anlamlar yaratmaya çalışan sosyal icatlardır (şifreler, işaretler, hatta sembolik mekanlar, bazı yapılı çevreler, tablolar, müzeler vb.gibi maddi inşaatlar) (2016:360).

Tüm bu açıklamaların işaret ettiği, Lefebvre'nin mekan konusundaki yeniliğinin amacı, mekanı çok yönlü ve bütünlüklü olarak anlama çabasıdır (Kurtar, 2015: 351-352). Diğer yandan, mekân üretim ve kullanım süreçleri dikkate alındığında toplumun diğer alanlarında olduğu gibi, “öteki gruplar” diyebileceğimiz dışlanmış gruplar kent mekânını kullanmaktan ve ihtiyacına göre şekillendirmekten mahrum edilmektedir. Bu bağlamda Lefebvre'nin “kent hakkı” kavramsallaştırması önemli görülmekte ve kent ölçeğinde vatandaşlık kavramsallaştırmalarına, mekana erişim ve mekanı dönüştürme mücadelelerine rehberlik eden “kent hakkı” kavramı bu süreçte bir dönüm noktası olmaktadır.

Lefebvre'nin “kent hakkı” kavramsallaştırması 1968'li yıllarda ortaya koyulan radikal bir kent paradigması olmuş ve günümüzde de halen etkisini sürdürmektedir. Buradaki amaç sosyo-mekânsal ilişkileri yeniden düzenleyip “kent ölçeğinde bir vatandaşlık tanımı” oluşturmaktadır. Lefebvre'e göre, “kent biliminin nesnesi kenttir” ve diğer nesnelere göre kent, eylemsel ve potansiyel olarak daha karmaşık, araştırılmayı hedefleyen, kendini azar azar ortaya çıkaran, çok az yorulan ya da belki de hiç yorulmayan bir karaktere sahiptir. Dolayısıyla kentler, özellikle bu çelişkili çağ ve dönemde, pek çok karşıtlıkları içerisinde barındırmaktadır (Örneğin, bir taraftan soykırımlar devam ederken, diğer taraftan bir çocuğun hayatını kurtarmaya dönük faaliyetler devam etmektedir.) (Lefebvre, 2011: 141-42). Bu bağlamda kentler, pek çok karşıt mücadelelere tanık olmuş ve bir çok farklı grubun hak arayışına aracılık etmiş alanlardır. Örneğin, kuşaklara, cinsiyete yönelik haklar (kadınlar ve çocuklar, yaşlılar), koşullara bağlı haklar (proleterler, köylüler), öğretime ve eğitime dair haklar, emeğe, kültüre, dinlenmeye, sağlığa ve konuta dair hakların mücadelesine kentsel alanda tanıklık edilmiştir. Bu örnekler hak mücadellerinden bir kaçıdır. Tüm bunlara rağmen, yaşanan devasa yıkımlara, savaşlara ve nükleer silah tehditlerine tarihsel süreçte rastlamak mümkün iken, Lefebvre için (2011:150), özellikle işçi sınıfı “haklarının” tanınmasında, takip edilmesinde, kanunların işlenmesinde bu

mücadeleler gerekli ve etkili olmuştur. Bu bağlamda Lefebvre, toplumdaki mevcut sorunları -özellikle kentsel sorunları- çözecek ve mevcut düzene karşı çıkabilecek bir grup olarak gördüğü işçi sınıfını, “kent hakkının” gündeme gelmesinde, kentsel sorunların çözülmesinde önemli bir güç olarak görmektedir. Lefebvre için kent hakkı bir çağrı ve bir taleptir (2011: 151). Harvey’e göre (2015:33):

“Lefebvre bu hakkın hem bir haykırış, hem de bir talep olduğunu ileri sürüyordu. Haykırış şehirde gündelik hayatın girdiği derin krizin yarattığı acıya verilen bir tepkiydi. Talep ise, bu krizle korkusuzca yüzleşip bu derece yabancılaşmış olmayan daha anlamlı ve keyifli bir şehir yaşamı seçeneğini yaratma yetkisiydi. Aslında Lefebvre için kentler farklı kesimden insanların yaşadığı ve ikame ettiği alanlardır ve böylece herkes farklı grupların bir arada barındığı bir toplumsal etkileşim yeri olan kentte yaşama ve yaşamını idame etme açısından kent vatandaşlığı hakkına sahiptir.”

Dolayısıyla “Lefebvre’ye göre kent hakkı, ‘kentsel yaşam hakkına’ dönüştürülerek formüle edilebilir ve gerçekleşme şansını yakalayabilir. Kentsel yaşama hakkı ise kentte yaşama, kentin sunduğu tüm olanak ve hizmetlerden gerektiğince yararlanma hakkını gündeme getirecektir” (Akkoyunlu Ertan, 2008:137).

Lefebvre için kent hakkı; kent alanlarının ve mekanlarının kullanım hakkını, kentsel mekanda zaman geçirme ya da harcama hakkını, yaşayacağı kenti seçme hakkını, özgürlük ve bilgi edinme hakkını, bireysellik hakkını, yerleşme hakkını, yerleşme hakkı da konut ya da barınma hakkını ifade etmektedir (Akkoyunlu Ertan, 2008). Yalnız burada Lefebvre’nin dikkat çektiği ve üzerinde durduğu, birey kentsel yaşam hakkını kullanarak kentin sunduğu tüm imkan ve hizmetlerden yararlanırken aynı zamanda kendisinin ya da ait olduğu grubun arzu ve taleplerine göre kenti şekillendirme ve zevkleri doğrultusunda kentin gelişmesini talep etme hakkına da sahip olacağı konusudur (Akkoyunlu Ertan, 2008). Bu bağlamda Lefebvre için “kent hakkı, basit bir ziyaret ya da geleneksel kente geri dönüş olarak düşünülemez. Bu sadece dönüştürülmüş ve yenilenmiş bir kentsel yaşam hakkı olarak formüle edilebilir” (Lefebvre, 2011:151).

Sonuç olarak, Lefebvre’nin kente ve mekana ilişkin analizleri her ne kadar “kent hakkı” kavramsallaştırmasını gündeme getirmiş olsa da, çoğunlukla üretim

ve sınıf ilişkileri üzerinde yoğunlaşmıştır. Dolayısıyla “Lefebvre’nin mekan ve gündelik hayat ilişkisine dair analizine kentsel eşitsizliklerin toplumsal cinsiyete dayalı çözümlemesine imkan verebilecekken kapitalist üretim ilişkileri ve sınıf çelişkilerine odaklanması bu analizi engellemiştir” (Demirbaş, 2012: 31). Nitekim sınıf kavramı başlı başına cinsiyet yüklü bir kavram olduğu halde, sınıf kavramının Marksist analizinde kadınların ev içi emeği değişim değeri üretmediği için analiz dışında bırakılmıştır (Demirbaş, 2012: 31). Dolayısıyla Lefebvre, kentsel yaşamın sınıf çözümlemesi üzerinden kavranması durumunda, çözümlemede yer almayan kadınların kentsel alandaki ezilmişliğini tam olarak açıklayamamaktadır (Demirbaş, 2012:31).

1.3.1.2. Manuel Castells (1942 -) ve kentsel mekan

Radikal kent kuramlarının bir diğer ismi olan Manulel Castells, kolektif tüketim kavramıyla Marksizm’i güncelleştirmeye, kentsel protestoyu sınıf analiziyle birleştirmeye ve farklı kentsel grupların devrimci potansiyellerini nihayetinde modern kapitalizmi zayıflatacak hatta yıkabilecek birleşik ve radikal bir protesto hareketine dönüştürmeye çalışmıştır (Slattery, 2011). Yani Castells için kent mekanı, öncelikle kolektif tüketim alanlarıdır (Castells, 1997). Şengül’ün vurguladığı gibi (2011:17). “Castells’in kentsel çalışmalar alanında en önemli katkısı, yeniden üretim süreçlerinin yarattığı çelişkileri, kentsel düzeyde ve sistematik bir şekilde ayrıntılı olarak kavramsallaştırmasıdır.” Castells, toplumsal oluşumları, *ekonomi*, *ideoloji* ve *siyaset* olmak üzere üç temel çerçevede incelemektedir ve ona göre bunların her biri “mekan”da ifade bulur. Dolayısıyla planlanmış kentsel mekan, siyasi kontrolün aracıken, anıtsal yapılar ve meydanlar ideolojik yapının taşıyıcısı konumundadır (Şengül 2011:17). Diğer yandan, Castells’e göre (1997: 2010), teknolojik süreçlerle iş gücünün üretim sürecindeki rolünün artması sonucu, iş gücünün becerilerinin çoğaltılabilmesi için, ortak tüketim araçlarının eşit ölçüde ulaştırabilmesi gereklidir. Bu noktada, “konut, kreş, bakımevi, sağlık, kültür, ulaşım gibi hizmetler kentsel yapı ve üretim sürecinin ihtiyaçları açısından zorunlu hale gelmiştir” (Castells, 1997:211). Dolayısıyla kolektif /ortak tüketim alanları olarak kavramsallaştırılan bu alanların iş gücüne dağıtılmasını devlet üstlenmiştir. Bu bağlamda, Castells’e göre, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, emeğin yeniden üretim süreci, devlete kaymış ve emeğin yeniden üretimi sürecinde önemli yeri olan, sağlık, ulaşım, eğitim, konut gibi kentsel hizmetler devletin sorumluluğuna girmiştir (Şengül, 2011). Bu tür hizmetler, iş gücünün ertesi gün çalışması için gerekli olan temel ihtiyaçları;

gıda, dinlenme, barınma gibi temel gereksinimlerini karşılıyordu (Castells, 1997). Bu şekilde emek gücünün yeniden üretimi sağlanıyor ve Castells için kentsel alan, iş gücünün yeniden üretiminin sağlandığı mekansal bir birim olarak işlevsel bir yere sahipti. Devlet ve yerel yönetimler tarafından karşılanan bu ihtiyaçların karşılanmaması ya da herhangi bir aksaklığa uğraması halinde kentler, kentsel toplumsal hareketlerin meydana geldiği alanlara dönüşecektir (Castells, 1997). Dolayısıyla Castells, kentsel toplumsal hareketleri, kentsel hizmetlere karşı ortaya çıkan örgütlenmelerin bir sonucu olarak görmektedir. Dolayısıyla söz konusu örgütlenmeler sadece işçi sınıfından ibaret değildir ve “o zamana kadar kapitalist çıkarların karşısındaki çatışmaya hiç katılmamış nüfus da” (Gottdiener, 2001: 258) bu örgütlenmelere eklenerek, kentsel alandaki eşitsizliklere karşı duruş sergilemiştir. Bahsedilen örgütlenmelerin arasında kadınlardan oluşan grupların da yer aldığını, kadının tarihsel süreçte eşitlik ve hak arayış taleplerine bakıldığında görmek mümkündür. Bu bağlamda Castells’e göre (1997), yaratılmış bir çevre olan kent, sadece onu idare eden devlet tarafından değil, aynı zamanda eylemleri ve girişimleri ile kent mekanını kullanan, çeşitli toplumsal gruplar tarafından da şekillenmektedir.

Sonuç olarak, daima kentler çekişmelerin, meydan okumaların ve ilişkilerin yeri olmaktadır. Bu bağlamda Castells için kentler bir tarafında, çalışan kadınların çalışma yaşamı, okul sistemi ya da sağlık bürokrasisi gibi pek çok alanda kentsel hizmet ağının güçlükleriyle mücadele ettiği yerler olurken, diğer tarafında ise su taşımaktan, hijyenin sağlanmasına kadar çeşitli sorumlulukların muhatabının yine kadın olmaya devam ettiği alanlar olmaktadır (Ekin Erkan, 2006: 32). Dolayısıyla kadınların kentte yaşadığı bu eşitsizliklere karşı “Borja ve Castells kentte eşitliğin sadece sınıflar arası değil cinsiyetler arası da sağlanması için mücadelenin gereğini, eşitsizlik durumunun kabul edilmezliğini belirtmektedirler” (Ekin Erkan, 2006:33). Dolayısıyla bu iki yazar, kadınların kentte baş etmek zorunda kaldığı sorunlara değinerek, bu durumu kentin öteki yüzü olarak tanımlamaktadır (Ekin Erkan, 2006:33). Nitekim yine Castells’in kendi ifadesiyle, “artık cinsiyet ilişkileri, kültürel yeniden üretime dönük bir alan değil, bir mücadele alanı olarak belirlemektedir” (akt, Ekin Erkan, 2006:33). Bütün bu açıklamalarla birlikte, Castells her ne kadar kadınların kentsel alanda karşılaştıkları cinsiyet eşitsizliklerine değinmiş ve kentsel toplumsal hareketler içerisinde kadın hareketine yer vermiş olsa da, “kent çalışmalarının en başında yaptığı toplu tüketim kavramında, devlet müdahalesine vurgu yaparken kadınların

rolünü dışarıda bıraktığı gerekçesiyle eleştirilmektedir” (Ekin Erkan, 2006:33). Yani Castells kent çözümlemesinde emeğin yeniden üretim sürecinde, devletin sağladığı sağlık, ulaşım, konut hizmeti gibi ev dışı alanları içine alan “kollektif tüketim kavramı”nda, kadınların ev içi emeği ile sağlanan mal ve hizmetleri göz ardı etmesi ve dolayısıyla kadınları bu analizin dışında bırakması açısından eleştirilmektedir (Demirbaş, 2012: 32).

1.3.1.3. David Harvey (1935-) ve kentsel mekan

David Harvey’e göre (2016:20), “kent, mekânsal kümelenmelerin, sosyal organizasyonun ve politik bilincin incelenebileceği bir kaç organizasyondan birisidir.” Harvey için kentler, özellikle kapitalist toplumlarda sermayenin ekonomik krizden kurtulmak için yatırım yaptığı alanlardır (Harvey, 2016). Dolayısıyla, mekân ve para yani sermaye birbirinden bağımsız ele alınamaz. Mekanın, istendiği takdirde piyasa da alınıp satılabilecek şekilde parçalanması ile, mekan bireysel ve sosyal amaçlar için tahsis edilebilir ve özel mülkiyet, devlet ya da diğer sınıfsal ve sosyal güç formları arasında mekan üzerinde hakimiyet kurmak için sürekli bir gerilim yaşanmaktadır (Harvey, 2016:250). Bu bağlamda, hem fiziksel hem de sosyal mekanın kolaylıkla elden ele geçip, şekillendirilmesi mümkün hale gelmektedir. Bu noktada Harvey (2016: 250), şöyle bir soru sormaktadır: “Kimin hayallerine göre ve kimin yararına şekillendirilecektir mekan?” Örneğin, en büyük saray bile satın alınıp büroya ya da toplu konuta dönüştürülebilmektedir. Dolayısıyla her bir toplum katmanı, ele geçirebildiği her türlü tahakküm gücünü kullanarak (para, politik nüfuz, hatta şiddet gibi) sosyal farklılıkların yeniden üretildiği parçalanmış mekanlarda, istemedikleri kişileri etkisiz hale getirebilmektedirler (Harvey, 2016:251). Böylece kapitalist şehirlerde eşitsiz mekanlar, eşitsiz bir şekilde üretilmektedir. Dolayısıyla Harvey’in kent mekanında, “kapitalist ekonomi, çokuluslu sermayenin ve paranın akışını güvenli bir şekilde sağlamak amacıyla mekânları daha önce görülmedik şekilde kontrol etmekte ve yönetmekte; kapitalist politika, tüm hızıyla mekânı dönüştürmektedir” (Yıldız ve Alaeddinoğlu, 2011: 855).

Diğer yandan Harvey’in üzerinde durduğu bir başka önemli kavram, Lefebvre’de olduğu gibi “kentsel hak” kavramıdır. Harvey’e göre (2015:44), “şehir hakkı, şehrin barındırdığı kaynaklara bireysel veya kollektif erişim hakkından çok daha öte bir şeydir: Şehri gönlümüze göre değiştirme ve yeniden icat etmek hakkıdır”. Harvey’e göre, şehirlerimizi şekillendirmek, insan hakları

için en değerli olanı olmakla birlikte, bir o kadar ihmal edilmiş olanıdır. Harvey'e göre, şehir hakkı bireysel bir hak değil, kolektif bir haktır. Sadece inşaat işçilerini değil, gündelik yaşamın yeniden üretimini sağlayan herkesi kapsar: bakım hizmeti verenler, öğretmenler, kanalizasyon ve metro işçileri, su ve elektrik tesisatçıları, inşaat iskelesi kuranlar, hastane çalışanları, şoförler, banka memurları ve belediye yetkilileri gibi (Harvey, 2015:197). Öte yandan Harvey'nin vurguladığı gibi (2015:66) “şehir hakkının giderek özel ya da yarı özel çıkar gruplarının eline geçtiğine tanık oluyoruz.”

Harvey, Lefebvre'nin “şehir hakkı” tanımlamasına kentsel toplumsal hareketleri ekler. Yani, Harvey'e göre (2015: 32-33) şehir hakkı fikri geçen on yıl zarfında yeniden bir canlanma sürecine girdiyse bunun nedeni, sokakta meydana gelen kentsel toplumsal hareketlerdir. Nitekim son dönemde yayınlanan bir derlemede şehir hakkı hareketlerinin (farklı yönelimlere sahip olmakla birlikte) dünya çapında onlarca şehirde aktif olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla Harvey, şehir hakkı ile ilgili görüşünü Lefebvre'nin görüşü ile karşılaştırırken şöyle bir açıklama yapar: “Öyleyse bir noktada anlaşalım: Şehir hakkı fikri entelektüel bir heves ve modalardan değil (her ne kadar etrafta bunlardan bol miktarda bulunsa da), aslolarak sokaklardan, mahallelerden ezilen insanların naçar zamanlarında yükselen yardım ve destek çılgınlıklarından doğmaktadır” (Harvey, 2015:33).

Sonuç olarak, “Harvey, toplumsal cinsiyet ve farklılığı, ırk gibi kavramları “sosyal değişimin diyalektiğini kavrama girişiminde her yerde var olan bir şey” olarak kabul etmesinerağmen bu konuların ana Marksist kategoriler olan sermaye ve sınıf temelinde çalışılması gerektiğini düşünmektedir.” Çünkü, feminizmi post-modernizm altından ele alan Harvey'e göre, yeni toplumsal hareketler denilen feminizm, ekolojik hareketler vs. sınıf hareketini bölmektedir (Demirbaş, 2012: 32). Nitekim, kapitalist üretim ilişkileri sermaye ve emeğin dolaşımı üzerinden kentsel eşitsizlikleri analiz eden Harvey, farklı insan pratiklerinin nasıl farklı mekan kavramları yarattığına odaklansa ve mekansal olarak farklılaşan kaynaklara eşitsiz erişimin toplumsal eşitsizliklerini derinleştirdiğini belirtse de, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikleri sınıf analizine eklemiş ve sonuç olarak da Harvey'in analizi cinsiyetsiz bir sınıf kavramı üzerine yoğunlaşmıştır (Demirbaş,2012: 32).

Bütün bunlarla birlikte, radikal kent teorileri yaklaşımı ile geleneksel kent yaklaşımlarının kıyasıya bir eleştiriye tabi tutulduğunu ve mekanın toplumsallık,

politika ve iktidar ile ilişkisinin kurulduğunu görebiliyoruz (Alkan, 2012). Dolayısıyla “mekânın ekonomik, politik ve ideolojik süreçlerden ayrıştırılmayacak toplumsal bir ürün olduğu önermesi” (Alkan, 2012:3) ile her ne kadar kentsel mekanda toplumsal cinsiyet ilişkileri, sınıf analizine eklenmiş olsa da, radikal kent teorileri toplumsal cinsiyet ve mekan arasındaki diyalektik toplumsal ilişkinin görülmesine aracılık etmiş, geleneksel kent yaklaşımlarına kıyasla ufuk açıcı olmuştur.

1.3.2. Mekan ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Arasındaki İlişki

Kent çalışmaları ve feminist çalışmalar toplumsal cinsiyet ve mekan kavramları arasındaki diyalektik ilişkiye uzun yıllar boyunca değinmemiş ya da bu ilişkiyi fark etmemiştir. Mekânın ve toplumsal cinsiyet rollerinin birbirlerini nasıl yapılandırdıklarına ve yeniden ürettiklerine dair çalışmaların varlığı, kent bilimi ve toplum bilimi disiplinlerinde çok erken dönemlere dayanmamaktadır. Bununla birlikte bahsedilen bu iki kavram arasındaki ilişki, kent bilimciler, şehir plancıları, sosyologlar ve feministler arasında tartışılmaya devam etmektedir. Bu minvalde araştırmamızın konusu açısından toplumsal cinsiyet ve mekan kavramları arasındaki ilişkiye değinmek faydalı olacaktır. Toplumsal cinsiyet kavramının tanımlanmasını, araştırmamızın kavramsal ve kuramsal çerçevesinde ayrıntılı bir şekilde yapmış bulunmaktayız. Toplumsal cinsiyet ve mekan ilişkisi bağlamında vurgulanması gereken toplumsal cinsiyet kavramsallaştırmasının cinsiyet tanımlarıyla cinsiyet ilişkilerinin zaman ve mekân içinde değiştiğinin, dolayısıyla *yerle* yakından bağlantılı olduğunun altını çizdiğimizdir. “Cinsiyet ilişkilerinin (yeniden) yapılandırılmasının niteliği, sosyo-mekânsal yapının değişken doğasını hem yansıtır hem de etkiler. Bu yeni kavrayış sayesinde, cinsiyet rolleriyle erkeklik ve kadınlık tanımlarının toplumsal (yeniden) yapılandırılması sürecinde mekânsal ayrışmalar ve mekânla ilişkilerin kritik önemde olduğu ayırt edilebilecektir” (Alkan: 2015:197).

Buradan hareketle *mekan* kavramının tanımına değinmek gerekirse, İngilizce’de *space* yani uzay ve mekan anlamına karşılık gelmektedir. Eleştirel mekan çalışmalarında da, “social space” yani sosyal/toplumsal mekan anlamında kullanılmakla birlikte, daha somut olması açısından *place* (yer) kavramlarının da kullanılmış olduğunu görebiliriz (Alkan, 2012). Mekan kavramının ayrıntılı bir şekilde kullanımı sosyoloji disiplini içerisinde oldukça yenidir. Ancak kavram olarak mekan, batı felsefesinde uzun yıllar tartışılmıştır. Geleneksel olarak

bakıldığında mekan terimi, matematikten, geometriden, teoremlerden dolayı, bir soyutlamadan ya da içeriksiz bir içerikten başka bir şeyi çağrıştırmıyordu (Lefebvre, 2016: 21). Mekanla ilgilenen bilimlere gelince de, mekanı bölüyorlar, coğrafi, sosyolojik, tarihsel gibi basitleştirilmiş yöntemsel postülatlara göre parçalara ayırıyorlardı (Lefebvre, 2016:21). Toplum biliminde ve kent çalışmalarında mekan ile ilgili önemli çalışmalar, “Tönnies’den Spengler’e uzanan Alman sosyoloji okulunun fazlasıyla etkisinde kalmış olan ve ilk modern şehircilik okuluna ev sahipliği yapan Chicago Üniversitesi’nde yürütülen, “*insan ekolojisi*” olarak da anılan çalışmalar, kentlerin mekânsal düzenlenme biçiminin toplumsal ilişkilerle kentsel kültüre etkisini araştırmaya yönelmiştir” (Alkan, 2012:3). Chicago Üniversitesi’nde yürütülen bu araştırmalar, mekana sosyolojik ve toplumsal bir anlam yüklemiş, toplumsal ilişkiler ile kentsel mekânsal düzenleme arasındaki bir bağlantı kurulmasına aracılık etmiştir. Mekan kavramının sosyal ve toplumsal anlamda kullanımının bir başka önemli dönüm noktası, yukarıda da ayrıntılı değinildiği gibi “1970’lerde iktidar ve mekânın örgütlenmesi arasında ilişki kuran bakış açılarının ortaya çıkması olmuştur ve kaba bir sınıflandırmayla bu bakış açılarından ilkinin, Lefebvre, Castells ve Harvey’in öncülüğünü yaptığı yeni-Marksist yaklaşım oluşturur” (Alkan, 2012: 3). Radikal kent teorisyenleri olarak da bahsedebileceğimiz yeni-Marksistler, mekânı, toplumsal, ekonomik, politik ve ideolojik süreçlerden ayrı tutulamayacak toplumsal bir ürün olarak görmüşlerdir (Alkan, 2012: 3). Yeni-Marksistlerin yanı sıra, Foucault ve Bourdieu gibi düşünürler de çalışmalarında mekan üzerine yaklaşımlar geliştirmişlerdir. Foucault, iş yerleri, mahkemeler, cezaevleri, okullar gibi iktidarın etkili olduğu kurumlar üzerinden mekan ile ilgili görüşlerini ifade etmiştir. Diğer yandan Bourdieu’a göre (2014), modern sosyal dünya alan’lara ayrılmıştır. “Foucault’dan farklı olarak Bourdieu’nun, doğrudan doğruya patriyarkaya ve eril tahakküme, dahası bunların yer ve toplumsal-mekânla ilişkisine dair bir sözü de vardır” (Alkan, 2012: 4).

“Radikal kent teorisyenleri ve mekan” başlığı altında açıkladığımız üzere, Lefebvre, “*Mekânın Üretimi* adlı kitabında, mekânın hem sosyal sınıflandırmalar üreten, hem de üretim aracı olarak işleyen özelliğinden bahsetmiştir” (Zengin, 2011:68). Lefebvre için kent hakkı; bireylerin kent alanlarının ve mekânlarının kullanım hakkını, kentsel mekânda zaman geçirme ya da harcama hakkını, yaşayacağı kenti seçme hakkını, özgürlük ve bilgi edinme hakkını, bireysellik hakkını, yerleşme hakkını, yerleşme hakkı da konut ya da barınma hakkını,

yaşadığı kenti seçme ve şekillendirme hakkını kapsamaktadır (Akkoyunlu Ertan, 2008). Dolayısıyla kent vatandaşlığı, mekana erişim ve mekanı dönüştürme mücadelelerine rehberlik eden Lefebvre'nin *kent hakkı kavramı* bu süreçte önemli olmuştur.

Diğer yandan Harvey'e göre (2015:44), “şehir hakkı, şehrin barındırdığı kaynaklara bireysel veya kolektif erişim hakkından çok daha öte bir şeydir: Şehri günlümüze göre değiştirme ve yeniden icat etmek hakkıdır”. Yine Harvey'e göre (2015:197), şehir hakkı bireysel bir hak değil, kolektif bir haktır ve kentsel toplumsal hareketlerle birlikte daha da canlanmaya başlamıştır; sadece inşaat işçilerini değil, gündelik yaşamın yeniden üretimini sağlayan herkesi kapsar: bakım hizmeti verenler, öğretmenler, kanalizasyon ve metro işçileri, su ve elektrik tesisatçıları, inşaat iskelesi kuranlar, hastane çalışanları, şoförler, banka memurları ve belediye yetkilileri gibi.

Kent hakkı ile ilgili bahsedilen görüşlerin aksine toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve kent mekanı arasındaki karşılıklı yapılandırıcı ilişki yakın zamana kadar kent çalışmalarında göz ardı edilmiştir. Bu nedenle mekan ve kent çalışmaları toplumsal cinsiyet bakımından “nötr” şekilde algılanmış, cinsiyet körü yaklaşımların kentsel mekan çalışmalarında hakim olduğu görülmüştür (Alkan, 2009). Oysa kent mekanı ve ataerkil cinsiyet rejimini birbirinden bağımsız düşünmek pek mümkün görünmemektedir. Çünkü kentsel alanda, cinsiyet eşitsizliğinin çeşitli şekillerde mekanlara yansıdığını, daha çok erkeklere ayrılmış kamusal mekanlarda, yeterince aydınlık olmayan sokak ve caddelerde, güvenli olmayan ulaşım araçlarında, eril hegemonyanın güçlendirildiği kahvehane gibi mekanlarda, çoğunlukla erkeklerin yer aldığı yerel yönetim mekanizmalarında görmek mümkündür (Alkan, 2009). Dolayısıyla “mekan, çeşitli düzenlemeler yoluyla belirli iktidar biçimleri kuran ya da var olan iktidar biçimlerini güçlendiren bir araç” (Zengin, 2011: 69) olmaktadır. Bu bağlamda “Massey, mekanın kapalı bir sistem olarak ele alınmasının hatalı olacağını, mekanın ilişkisel olarak ele alınması gerekliliğini ve bu ilişkilerin doğasının iktidar ile olan bağlantılarının keşfinin önemini vurgulamaktadır” (Demirbaş, 2012:33). Bu bağlamda toplumsal yapı ve ilişkilerle diyalektik bir etkileşim içinde olan mekanı, toplumsal cinsiyet ve rollerden bağımsız düşünmemiz mümkün değildir. Nitekim, “Ducan'ın da belirttiği gibi “toplumsal ilişkiler, özellikle de toplumsal cinsiyet ilişkileri, mekanlar aracılığıyla kurulup müzakere

edilmekte ve kendilerini mekan örgütlenmelerinin içine gömmektedir” (akt, Zengin, 2011: 75). “

1.3.3. Dünyada Feminist Coğrafya Tartışmaları

Feminist coğrafyanın tanımına baktığımızda, “*Dictionary of Human Geography*’de; toplumsal cinsiyet ilişkileri ve coğrafyaların karşılıklı olarak nasıl yapılanıp dönüştüğünü incelemek amacıyla feminist siyaset ve teorilerden beslenen perspektifler” (Tuncer, 2012:79) olarak belirtilmektedir. Coğrafya disiplini içerisinde feminizmin varlığı 1970’lerin ortalarına dayanmaktadır. Çalışma alanı oldukça geniş olan coğrafya bilimi, insanların yaşam koşulları, yaşama ve çalışma olanakları üzerinde de durmaktadır. Bununla birlikte 20. yüzyılın ilk çeyreğinde “Alman coğrafyacı Bartels ‘coğrafyanın amacı’ nı, -tıpkı aydınlanmacı aklın doğa kanunlarını keşif muradı gibi- “*mekânsal kanunların keşfi*” olarak formüle etmiştir” (akt. Alkan, 2012: 2). Dolayısıyla İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki insana, zamana ve mekana dair görüşler, küresel düzeyde birbirine bağlı bir şekilde yeniden şekillendirilmeye başlanmış ve özellikle feminizm ile birlikte, entelektüel her alanda, eski yaklaşımlar ciddi düzeyde sarsılmış, coğrafya, tarih, uluslararası ilişkiler ve sosyoloji gibi neredeyse tüm disiplinlerde feminist hareket ve söylemden etkilenmişlerdir. Bu bağlamda feminizm ve coğrafya arasındaki ilişki çok eskiye dayanmamakla birlikte, feminist teoriler beşeri coğrafya disiplininin sınırlarını aşmasına katkıda bulunmuştur (Yüceşahin, 2016: 77). Coğrafya disiplininin bir alt dalı olarak tanımlayabileceğimiz feminist coğrafya, kadınların yaşam koşulları üzerinde odaklanmaktadır. Feminist coğrafya alanının coğrafyanın bir alt dalı olarak oluşması, kadınlarla ilgili konuların bilimsel çevrelerde daha etkili bir şekilde tartışılmasına aracılık etmiştir. Bu özgün dalın feminist coğrafya olarak nitelenmesinde, bu konuya ilgi duyan kadın coğrafyacıların da etkisi olduğunu söylemek gerekmektedir (Doğanay vd., 2007).

Coğrafya’da kadınla ilgili çalışmalar, esas olarak ABD’de ivme kazanan 1960’lı yılların “kadın hareketi” nin akademik alanda yansımaları olarak belirmiş, coğrafya dernek ve kurumlarındaki bu ayrımcılığı fark eden kadın ve erkek coğrafyacılar, bu durumun nedenlerini araştırmak için yola koyulmuşlar ve 1970 ‘lerde de kadınlarla ilgili çalışmaların bir “feminist coğrafya” akımı haline gelmesini sağlamışlardır (Özgüç, 1998:8). “Nitekim (kentsel) mekân çalışmalarının 1970’lere kadarki seyrine bakıldığında ise, özellikle coğrafya ile

şehir planlaması disiplinlerinde, mutlakçı bir mekân kavramsallaştırmasının alana hâkim olduğunu görürüz: Nötr, insan pratiğinden ve toplumsal süreçlerden bağımsız, apolitik ve teknik ya da doğal bir çözümlenme / araştırma nesnesi olarak karşımıza çıkar mekân” (Alkan, 2012:2). Buna rağmen, “1970’lerdeki sivil haklar hareketi ve feminizmi de içine alan özgürleşme hareketleri feminist coğrafyanın doğuşunda son derece etkili olur. Feminist hareketlerin tanınma, görünürlük ve eşitlik talepleri feminist coğrafyada ‘kadınları alana dahil etme projesi’ olarak kendini göstermiştir” (Tuncer, 2012: 80). Bu bağlamda “Feminist coğrafya 1970’lerin ortalarında ilk kez Batılı akademiyada ortaya çıkmış ve fakat 1980’lerde feminist coğrafyacıların beşeri coğrafya özelinde bu alt disiplini ciddi olarak çalışmaya başlamalarıyla kimlik ve yer kazanmıştır” (akt. Yüceşahin, 2016: 85). Dolayısıyla feminist coğrafya ilk kez ortaya atıldığı 1970’li yıllarda odak noktasını “kadınların da haritaya yerleştirmesi” yani “kadınların görünür hale getirilmesi” üzerine yoğunlaştırmıştır (Özgüç, 1998: 43). “Bu dönemde yapılan çalışmaların temel amaçlarından biri kadınların statüsündeki erkeklere göre eşitsiz ve ikincil (tabi) konumlarından kaynaklı mekânsal farklılıkları ortaya çıkarmaktı” (Tuncer, 2012:80). “Bu anlamda kadınların erkeklere göre çok daha dezavantajlı koşullarda ve mekânsal olarak daha kısıtlı olarak yaşadıklarını göstermede büyük katkı sağlayan bu çalışmaların, özellikle kentsel alan kullanım kalıplarının oluşumu ve kentin mekânsal yapısının inşa süreçlerinde ataerkil cinsiyetçi ilişkilerin oynadığı rolü açığa çıkarmada çok büyük bir etkisi olmuştur” (Tuncer, 2012:81). Bu çerçevede, “kadınların kentsel alanlardaki güvenlik, erişim, istihdam ve barınma politikalarıyla ilgili problemleri, farklı kadın gruplarının oturdukları yerler arasındaki farklılaşma, büyük şehirlerdeki belirli mahallelerin soylulaşması ve bunun kadın nüfus açısından etkisi, kadınların gündelik hareketlilik ve mobilite davranışları gibi konular üzerine” (Tuncer, 2012:81) çeşitli saha araştırmaları yapılmış ve böylece “coğrafya ve kent çalışmalarında hakim olan toplumsal cinsiyet körlüğüne karşı önemli aşamalar sağlanmıştır” (Tuncer, 2012:81).

Dünyada feminist coğrafya disiplini, özellikle son yirmi yıl içinde hızlı bir gelişim göstermiş ve feminist coğrafya alanında çalışan bilim insanları birbirlerinden farklı sorunları ele almış olsalar da büyük ölçüde bazı ortak konuları paylaşmışlardır. Özellikle üzerinde durdukları ortak konu ise, “insanların ve özellikle de kadınların yaşamları boyunca karşılaştıkları zorluklar” olmuştur (Doğanay vd, 2007). Kadınların yaşamları boyunca ataerkil baskılar altında karşılaştıkları zorluklar ve mücadele yöntemleri, gerek feminist coğrafyacılar

gerekse diğerk disiplinlerdeki bilim insanları tarafından tartışılmaktadır. Bazı coğrafyacı ve bilim insanları toplumların yerleşik hayata geçmesiyle birlikte, kadınların erkeklere göre hareketliliklerini kaybettiklerini, erkeklerin de kaynakların kontrolü için köy dışındaki halk ile temas etme fırsatını ele geçirdiklerini, bazı görüşlerde, avcılık ve toplayıcılıktan, bahçıvanlığa ya da sabanla tarıma geçen toplumlarda ekonomik üretimde kadının rolünün azalmış olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla “bu değişimle birlikte cinsiyete bağlı iş bölümünü erkeklerin “dışarı” yani “genel coğrafi mekan”, kadınların ise “içerisi” yani “özel coğrafi mekan” ile bağlantısının kurulması gerçekleşmiştir” (Özgüç, 1998:61).

Gerçekten de kadınların mekanla ilgili faaliyetlerinin üstünün örtülü kalmasının yani mekanla ilgili faaliyetlerde kadınların ihmal edilmesinin nedenlerinden biri, eylemlerin çoğunun kapalı bir mekanda ve çoğunlukla evde yer almasıdır. Toplumda kadın ve erkek mekanları arasındaki farklılığı da üstü kapalı bir şekilde geçiştirmekte ve mevcut durumu normalleştirmektedir. Özgüç’e göre (1998:61), aslında kadınların coğrafi mekanı, nerede ve nasıl biçimlendirdiklerini inceleyebilmek için ayrı ayrı erkek ve kadın mekanlarını incelemek gereklidir. Erkek mekanları daha geniş, daha açık, daha canlı ve göz önünde iken, kadınlara ayrılan mekanlar daha küçük, daha kapalı ve daha “güvenlikli” olarak ayrıştırılmaktadır. Yine Özgüç’e göre (1998:61), ilk zamanlardan beri ev bekçisi olarak görülen kadınların, bekçilik ettikleri bu evleri coğrafyacılar incelemeyi riskli görmüşlerdir. Aslında “dışarı” için sorulabilen her soru “içerisi” içinde sorulabilir. “Buna rağmen, coğrafyacıların iç mekanları incelemekten neden kaçındıkları pek bilinmemektedir” (Özgüç, 1998:61). Nitekim, Hanson ve Monk’un (1982) makalesi *On Not Excluding Half of the Human in Human Geography (İnsanın Yarısını Beşeri Coğrafyadan Dışlamamak Üzerine)*’de, Hanson ve Monk, hayati bir soru ortaya atar: “neden coğrafya büyük ölçüde insan ırkının yarısını kucaklayacak araştırma sorularından ısrarla kaçınmıştır?” (Tuncer, 2012:82). Burada insan ırkının yarısı olarak kadınlar kastedilmektedir.

Diğerk yandan Özgüç’e göre (1998:62), coğrafya yeryüzünün araştırılmasından ve gerek yeni yerler, gerekse doğal çevrenin jeolojisi ve ekolojisini araştırarak ortaya çıktığı için, bütün bu alanlar da sağlam ve eğitilmiş erkeklere özgü mecralar olarak görülmüştür. Dolayısıyla da daha çok dışarı olan, daha canlı ve açık mekanlarla ilgilenilmiş, kadınların gerek iç gerek dış mekanlara katkıları ise görmezlikten gelinmiştir. 1970’lerin sonlarında feminist

coğrafyacıların ana odak noktası, toplumsal cinsiyet konusunda dersler vermek, araştırmalar yapmak ve disiplin içerisinde kadınların statüsünü arttırmak olmuştur (Tuncer, 2012). Nitekim, Reed & Mitchell'e göre (2003), feminist coğrafyacılar kadın, çevre ve yaşam alanı konularına özel bir önem vermiş olmakla birlikte, çevresel coğrafyacıların üstlendikleri önemli bir görev de, çalışmalarının toplumsal cinsiyet körlüğüne ve hatta yapısal eşitsizliğe nasıl katkıda bulunduğunu göstermek, araştırma ve uygulamalarında feminist teorileri içeren analitik anlayışlar, yöntemler hatta epistemolojilerle etkileşimde bulunmanın yollarını belirlemek olmuştur. Bu bakımdan, sonraki yıllarda feminist coğrafyacılar farklı mekân ve yerlerde yaşayan kadınların deneyimlerine bakmış ve onların yaşadıkları çevreyle olan ilişkilerini inceleyen, mekânsal deneyimleri üzerine çok sayıda çalışma yürütmüşlerdir (Tuncer, 2012:83).

1980'lere gelindiğinde ise, feminist coğrafyacılar önceki on yılın ilgilenilen, kamu ve özel, ev ve iş arasındaki cinsiyetçi ayrımın farklı sonuçları ve boyutlarını araştırıp analiz etmekle meşgul olmuş, on yıllık dönem boyunca yapılan araştırma ve ampirik çalışmaların, gelişmiş ve azgelişmiş ülkeleri, kırsal ve kentsel bölgeleri dahil eden çeşitli coğrafi bağlamlarda kadınların yaşantı ve deneyimlerini incelemeye ayırmıştır (Tuncer, 2012). Bu dönemde yapılan çalışmaların amaçlarından biri, kadınların statüsündeki erkeklere göre eşitsiz ve ikincil (tabi) konumlarından kaynaklı mekânsal farklılıkları ortaya çıkarmak olmuş, özellikle kent ölçeğinde yapılan çok sayıda araştırma ve saha çalışması ile, kadınların erkeklere göre çok daha dezavantajlı koşullarda ve mekânsal olarak daha kısıtlı olarak yaşadıklarını göstermede büyük katkı sağlamıştır (Tuncer, 2012). Özellikle kentsel alan da ataerkil cinsiyetçi ilişkilerin neden olduğu mekânsal ayrışmaların görünür kılınmasında önemli katkıları olduğu düşünülmektedir. Bu çerçeve de feminist coğrafya alanında, araştırmamız açısından da önemsin, “kadınların kentsel alandaki güvenliği, kentsel mekana erişimi, istihdam ve barınma politikalarıyla ilgili problemleri, farklı kadın gruplarının oturdukları yerler arasındaki farklılaşma, büyük şehirlerde özellikle belirli mahallelerdeki soylulaşmanın kadınlara yansımaları, kadınların gündelik hareketlilik ve mobilite davranışları (işe gidip gelme, çocukları kreşe götürme, alışveriş yapma gibi faaliyetler)” (Tuncer, 2012:81) araştırılan ve sorgulanan başlıca konular arasında olmuştur.

1980'li yılların sonlarından itibaren feminist coğrafyacılar, kadınların aralarındaki farklılıklara dikkat çekerek, etnisite, sınıf ve ırk gibi toplumsal

meselere ve bunların mekansal yansımalarına ağırlık vermişlerdir. 90'lı yıllardan itibaren feminist coğrafyanın, ulusaşırı, yereldışı kültürel, ekonomik ve siyasal bağlantılar üzerinde durduğu, özellikle küreselleşme sürecinin toplumsal ve mekansal konuları etkilemesi üzerine, özellikle “düşük ücretli hizmet işlerinin küreselleşmesi, yerel/küresel kimlik performansları, bölgesel ve ulusaşırı göç akışları, küresel seks ticaretinin hızlanması gibi konular”ın çalışıldığı görülmektedir (Tuncer, 2012:83) .

Dünya geneline baktığımızda pek çok feminist coğrafyacı ve araştırmacı, Linda McDowell'in *Gender, Identity and Place* (1999:1) adlı kitabında da belirttiği şu temel soruları tartışmaya ve yanıtlarını aramaya davet etmiştir: “Coğrafya cinsiyetle nasıl bağlantılıdır? Dünyanın farklı bölgelerinde erkekler ve kadınlar farklı yaşıyor mu? Eğer cinsiyete dayalı özellikler toplumsal olarak inşa edilmişse, kadınsı ya da erkeksi olmak zamana ve yere (mekana) göre değişebilir mi? Tüm toplumlarda genellikle kadınlar sınırlı iken, erkekler merkezi bir özellikte midir? Ve coğrafya tüm bu konular hakkında ne söyler?” Tüm bunlarla birlikte “feminist coğrafyanın özellikle amacı, toplumsal cinsiyet ve mekana dayalı bölünmeleri araştırmak, açığa çıkarmak, sorgulamak ve böylece de toplumsal cinsiyet ve mekânın karşılıklı ilişkisini görünür kılmak” olmuştur. (Yüceşahin, 2016: 85).

1.3.4. Türkiye’de Feminist Coğrafya Çalışmaları

Türkiye’de toplumsal cinsiyet ve mekân ile ilgili araştırmalar sınırlı sayıda olduğu gibi, feminist coğrafya alanında da çok az sayıda çalışma bulunduğunu söyleyebiliriz. Batıda özellikle 1970’lerde hızlanan feminist coğrafya araştırmalarının Türkiye’deki gelişimi daha gecikmeli ve yavaş olmuştur. Dünyada 1960’ların sonunda başlayan ve 1970’lerde ivme kazanan feminist coğrafya çalışmaları, Türkiye’de 1990’ların sonlarına değin gelişmeye başlamış, bu alana ilişkin literatür ülkemizde önemli bazı bilim insanları tarafından tanıtılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla “uluslararası alanda bu konuda yapılmış yayınları ve temel tezleri Türkiye bilim alanına tanıtmak amacıyla hazırlanmış ilk -ve coğrafya disiplininin şimdilik tek- yayın Özgüç’ün (1998) çalışması olmuştur” (Alkan, 2012:1). Özgüç’ün bu eseri, “bir bölümü ancak dolaylı olarak *feminist coğrafya*yla ilgili olsa da 49 sayfalık bir bibliyografya sunmaktadır” (Alkan, 2012:1). Özgüç (1998), eserinin önsözünde amacını, “*kadınları ele alan böyle bir çalışma yapmaktaki amacım, kadınlarla ilgili coğrafi yayınlara bir başlangıç yapmak, bu konudaki gelişmelerden ülkemizdeki coğrafya alemini bir*

ölçüde haberdar kılmaktır” şeklinde ifade etmiştir. Nitekim, 90’lı yılların sonunda Türkiye’de, Nazmiye Özgüç’ün *Kadınların Coğrafyası* (1998) eseri, coğrafya ve cinsiyet ilişkisine odaklanan ve günümüze kadar etkisi devam eden önemli kitaplardandır. Ancak bu çalışma feminist coğrafya perspektifinden hazırlanmış bir çalışma olmamakla birlikte kadın ve coğrafyanın kesiştiği alanları öne çıkaran ve özetleyen bir çalışma niteliğindedir (Lordoğlu, 2016).

Toplumsal cinsiyet ilişkileri ile mekan (yer) arasındaki ilişkiyi anlamamızda önemli bir yer tutan Özgüç’ün çalışması (1998), “coğrafya disiplinin bir alt dalı” olarak tanımladığı feminist coğrafya alanı ile geliştirdiği mekansal kavram ve analizlerle toplumsal cinsiyet, mekan, şehircilik çalışmaları, antropoloji ve kent sosyolojisi gibi alanlara farklı perspektifler sunmuştur. “Feminist coğrafyayı beşeri coğrafyanın bir alt dalı olarak sınıflandıran Özgüç, kitapta feminist çalışmalardan bahsetmekle birlikte temel olarak coğrafya ve cinsiyet ilişkisine odaklanmıştır” (Tuncer, 2012: 85). Özgüç’e göre (1998:43) feminist coğrafya ilk kez ortaya 1970’li yıllarda ortaya atılan, “kadınların da haritaya yerleştirmesi” yani “kadınların görünür hale getirilmesi” üzerine yoğunlaşmıştır. Dolayısıyla coğrafya biliminin bir alt sınıfı olarak sınıflandırılan feminist coğrafya, kadınların mekanda görünürlüğünü incelemeyi amaçlamıştır. Kadınların kent mekanında görünürlüğü ile ilgili çalışmalar ülkemizde Alkan’ın (2012) belirttiği gibi şehircilik çalışmalarının en zayıf halkasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla özellikle batılı ülkelerde 80’li yıllarda ve 90’lı yılların ortalarında coğrafya disiplini içinde yaşanan feminist hareketlilik Türkiye’de daha yavaş yaşanmıştır. Bu durum, Tuncer’in de işaret ettiği gibi (2012: 85), Türkiye’de hala kapsamlı bir mekan ve toplumsal cinsiyet çalışmasının yapılmamasından ve bu konularda yararlanabilecek bir çevirinin olmamasından rahatlıkla anlaşılabilir” Öte yandan ülkemizde, feminist coğrafya alanında bu minvalde gerçekleştirilen çalışmaların azlığı, araştırmamız esnasında yapılan literatür taramasında görülmüştür.

Özgüç’ün (2008) eserini hazırladığı dönemde feminist coğrafya ile ilgili başka herhangi bir çalışmaya rastlanmadığı gibi, sonraki yıllarda da bu alanda çok az çalışmaya rastlanmaktadır (Tuncer, 2012). Bu bağlamda, özellikle sosyoloji ve şehircilik çalışmalarında ülkemizde feminist coğrafya ya da mekan ve kadın ile ilgili rastlanılan çalışmaların sayısı sınırlıdır. Bu bağlamda, mekan ve toplumsal cinsiyetle ilgili yaklaşımları inceleyen Alkan, bu alandaki çalışmaları kapsayan geniş kapsamlı bir raporu örnek vermiştir. Yaklaşık son seksen yıllık bir

literatürün taranmış olduğu bu raporda yer alan 981 adet yayından sadece 2'sinin “kadın konusu”nu ele aldığı ortaya çıkmıştır ki bu gerçekten çarpıcı bir orana işaret etmektedir (Tuncer, 2012). Türkiye’de bu alanda gerçekleştirilen çalışmaların az sayıda olmasına rağmen, feminist coğrafyaya ilişkin önemli görülen çalışmalar da bulunmaktadır. Nitekim bu alanda; “Ferhunde Özbay’ın Türkiye modernleşmesini toplumsal cinsiyet ve mekan ilişkisi üzerinden ele aldığı çalışması veya Gülsüm Baydar’ın ulus-devlet inşası sürecinde ev mekanının cinsiyetçi öğelerle nasıl kurulduğunu inceleyen çalışmaları” (Tuncer, 2012: 85) önemli örneklerdir. Ayrıca, konu ile ilgili özellikle son dönemdeki literatürü incelediğimizde, araştırmamız içerisinde de sık sık atıfta bulunduğumuz ve alıntı yaptığımız Ayten Alkan’ın *Cins Cins Mekan* adlı derleme kitabı (2009) ve *Yerel Yönetimler ve Cinsiyet* üzerine yaptığı araştırması (2005) bu alandaki önemli çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Tuncer’e göre (2012: 85), “yine aynı dönemde Elif Akşit’in kadın kamusalılığı üzerine yaptığı çalışmalar Türkiye’de bu alanın gelişimine yönelik değerli katkılardır.” Bununla birlikte, ayrıca “Amy Mills’in İstanbul’da bir mahalle ölçeğinde toplumsal cinsiyet ve mekan ilişkisini incelediği çalışması, Anna Secor ve Banu Gökarkıksel’in İslami politika ve hayat tarzı bağlamlarında kadınların mekanla ilişkisi üzerine çalışmaları öne çıkan örnekler arasındadır” (Tuncer, 2012: 85). Ayrıca ülkemizde kadın ve kent alanında 2006 yılından bu yana önemli bir proje yürütülmekte ve bu alanda kayda değer gelişmeler yaşanmaktadır. Şöyle ki, feminist kent çalışmalarının ve kadınların kentsel mücadelelerinin teorik ve pratik olarak mümkün kıldığı *Kadın Dostu Kentler Projesi*⁴ kadınların ataerkil cinsiyetçi rejimin yarattığı “bölünmüş kenti” dönüştürme ve yeniden inşa etme çabalarının bir örneğini teşkil etmektedir. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu-UNFPA ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı- UNDP tarafından 2006 yılından bu yana uygulanan bu ortak program, Sabancı Vakfı katkısı ile başlayan Program İsveç Kalkınma Ajansı-SIDA desteği ve İçişleri Bakanlığı ortaklığı ile uygulanmaktadır. Projenin temel amacı toplumsal cinsiyet eşitliğinin inşası için uygun ortamların oluşturulması, yerel yönetimler, valilikler ve sivil toplum örgütleri gibi yerel aktörlerin kapasitesinin artırılarak kadınların kentsel planlama ve uygulama süreçlerine katılmasıdır. Türkiye’de Kadın Dostu Kentler Projesi kapsamında, projeye paydaş olan Kars, Şanlıurfa, Nevşehir, İzmir, Samsun, Malatya, Gaziantep, Mardin, Trabzon ve Bursa illerinde kadın dostu bir kent yaratma ve kenti bu minvalde dönüştürme çabaları bu proje aracılığıyla ülkemizde gündeme gelmiştir. Bununla birlikte Birleşmiş Milletler

⁴ <http://www.kadindostukentler.com/content/docs/kdk-uygulama-rehberi.pdf>

Programı Kadın Dostu Kentler Projesi kapsamındaki şehirlerdeki, plan, bütçe ve programları kadınların yapabilirlikleri açısından karşılaştıran *Toplumsal Cinsiyet Açısından Belediyelerin Politika ve Bütçeleri*⁵ adlı 2013-2014 yılları arasında gerçekleştirilen araştırma bu alandaki bir diğer önemli bir çalışmalardandır. Bu çerçevede Toplumsal Cinsiyet Açısından Belediyelerin Politika ve Bütçeleri araştırması çerçevesinde derlenen ve hazırlanan *Kadinsız Kentler*⁶ (2017) adlı kitap kadınların toplumsal konumlarındaki eşitsizliklerin giderilmesi ya da varlığını sürdürmesinde kilit önem taşıyan kamu politikalarını ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamalarını analiz etmesi açısından bu alanda gerçekleştirilmiş en güncel ve önemli çalışmalardan biri olmuştur.

Dolayısıyla feminist coğrafya disiplini ile birlikte sadece “kadınların da haritaya yerleştirilmesi” fikri güçlenmemiş, bunun yanında pek çok disiplinin de (mimarlık, şehir plancılığı, toplum bilimi, coğrafya vb.) ortaklaşa yürüttüğü toplumsal cinsiyet ve mekan ile ilgili önemli çalışmalar ortaya çıkmıştır. Her ne kadar dünyada 1970’lerden sonra, Türkiyede ise 1990’lardan sonra gelişmiş olsa da Tuncer’in (2012:86) ifade ettiği gibi “feminist coğrafya çeşitlilik içeren, çoğulcu bir projeyi temsil etmektedir”. Sonuç olarak feminist coğrafya çalışmaları, toplumsal cinsiyet ve mekan arasındaki diyalektik ilişkiyi anlamamızda önemli bir yer tutmaktadır.

1.4. Kent, Mekan ve Kadın

1.4.1. Kentsel Mekan ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarına Yönelik Süreç

Kentlerin ne zaman ve nasıl ortaya çıktıkları hakkındaki görüşler kentlerin insanlık tarihi kadar eski olduklarını göstermektedir. Kent ile ilgili sunulan birbirinden farklı görüşler genellikle “üretim” odaklıdır. Marx ve Engels 19. Yüzyılda İngiltere’de sanayileşme ile birlikte çalışan sınıflar, sınıf çatışması ve sermayeyle ilişkili olarak sınıf odaklı kentsel eşitsizlikler üzerinde durmuşlardır. Ancak Marksizm sanayi kentlerindeki olayları sadece gelişmiş kapitalizmin temelini oluşturan, daha genel güçlerin bir yansıması olarak görmekteydi. Nitekim

⁵ Günlük Şenesen G., Yücel, Y., Yakar Önal, A., Ergüneş, N. ve Çakar Yakut, B. (2017). *Kadinsız Kentler Toplumsal Cinsiyet Açısından Belediyelerin Politika ve Bütçeleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları kitabına konu olan araştırma.

⁶ Günlük Şenesen G., Yücel, Y., Yakar Önal, A., Ergüneş, N. ve Çakar Yakut, B. (2017). *Kadinsız Kentler Toplumsal Cinsiyet Açısından Belediyelerin Politika ve Bütçeleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Marx ile Engels kentsel hayat ile ilgili analizleri ayrıntılı yapmamışlardı (Slattery, 2011: 291). Dolayısıyla “19.yy boyunca kentlerin büyümesini içeren hızlı değişim, bilim insanlarını geçmişten farklı nasıl bir toplumsal düzenin ortaya çıktığını araştırmaya ve açıklamaya yöneltmiştir” (Ekin Erkan, 2006: 5).

Öte yandan Weber’in (2012), şehir kuramında, şehir, siyasal bir birimdir. Üretim ve değişim koşullarının belirlendiği bir yerdir ve siyasal rolünün simgeleri bir kalesinin ve askeri gücünün bulunmasıdır. Weber’in şehrinde ekonomi tarımdan çok ticarete dayanmaktadır. Weber, kapitalizmin Ortaçağ kentlerindeki doğuşu ve gelişmesi üzerine düşünmüş, kenti bir pazar yeri olarak görmüştür. (Weber, 2012). Diğer yandan Weber şehri; “kent çoğu kere büyük bir kalabalığın yoğun şekilde yerleştiği ve sakinlerinin birbiriyle karşılıklı kişisel tanışıklıklarının olmadığı kadar geniş bir koloni oluşturdukları bir alan” (akt. Ekin Erkan, 2006:7) şeklinde tanımlamıştır. Weber’in kent ile ilgili çalışmalarının yanı sıra, sosyoloji ve modernite çalışmaları içerisinde “doğrudan doğruya şehir hayatına ilişkin ilk sosyo-psikolojik/kültürel analiz Simmel’in “*Metropol ve Zihinsel Yaşam*”ı (1903) (Alkan, 2012:2) olmuştur. Öte yandan, “Tönnies’den Spengler’e uzanan Alman sosyoloji okulunun fazlasıyla etkisinde kalmış olan ve ilk modern şehircilik okuluna ev sahipliği yapan Chicago Üniversitesi’nde yürütülen, “*insan ekolojisi*” olarak da anılan çalışmalar, kentlerin mekânsal düzenlenme biçiminin toplumsal ilişkilerle kentsel kültüre etkisini araştırmaya yönelmiştir” (Alkan, 2012:3). İlerleyen dönemlerde, 1970’lere kadar olan sürece bakıldığında kentsel mekan çalışmalarında insan pratiklerinden ve toplumsal süreçlerden bağımsız, apolitik bir araştırma nesnesi olarak görülen bir mekan anlayışı söz konusudur (Alkan, 2012:2). Ancak 1970’li yıllarda, hem mekan hem de toplumsal cinsiyet çalışmalarını etkileyecek çeşitli görüşler ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, radikal kent kuramcıları tarafından ortaya atılan; “mekanın, ekonomik, ideolojik ve politik süreçlerden ayrıştırılmayacak toplumsal bir ürün olduğu önermesi” (Alkan, 2012:3) cinsiyetçi süreçlerin toplumsal-mekan ve kentsellik bağlamıyla çözümlenmesinde ufuk açıcı olabileceken, “patriyarkal niteliği göz ardı edilen kapitalist üretim ilişkilerine ve bu bağlamda cinsiyetsizmiş gibi tanımlanan sınıfsal çelişkilere odaklanılması bu olanağı Marksist yaklaşım açısından ortadan kaldıracaktır”” (Alkan, 2005:31-40). Dolayısıyla 1970’li yıllarda yeni-Marksist kuramcılar tarafından önemli kent ve mekan kuramları geliştirilmişse de, yapılan kentsel çalışmalarda ayrıntılı olarak “toplumsal cinsiyet” konusuna değinilmemişti. “Lefebvre’nin mekan ve gündelik hayat ilişkisine dair analizi

kentsel eşitsizliklerin toplumsal cinsiyete dayalı çözümlenmesine imkan verebilecekken kapitalist üretim ilişkileri ve sınıf çelişkilerine odaklanması bu analizi engellemiştir” (Demirbaş, 2012:31). Dolayısıyla günümüze dek, kentsel çalışmalar cinsiyet körü olmuş, mekanın ve mekanda yapılanın toplumsal, ekonomik ilişkilerin toplumsal cinsiyet temelli olduğu göz ardı edilmiştir (Demirbaş, 2012:31). Benzer şekilde toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarında da mekan ile ilgili araştırmalar ve incelemeler geç dönemlere bırakılmıştır. Bu noktada yukarıda da değinildiği gibi feminist coğrafya çalışmaları da 1970 ve 80’li yıllardan sonra ancak hız kazanmış, bu tarihten sonra “coğrafya ve kent çalışmalarında hakim olan toplumsal cinsiyet körlüğüne karşı önemli aşamalar sağlanmıştır” (Tuncer, 2012:81). Bu dönemden önce gerek kent ve mekan, gerekse toplumsal cinsiyet ya da feminist çalışmalarda, mekan ve toplumsal cinsiyet ya da kent mekanında kadının konumuna odaklanan çalışmalar bulunmamaktadır. Aynı zamanda “cinsiyet(ler)in açıklanmasında biyolojik indirgemeciliğin süre gittiği dönem boyunca, mekânsal farklılaşmalar doğalmış gibi ele alınmıştır, “kadın sorunu”ndan bahsedildiği gibi “mekansal sorunlar”dan bahsedilmiştir” (Alkan, 2012:2). Tüm bunlara rağmen, “bir yandan feminist eleştirinin kendi içinden filizlendirdiği yeni kavrayış, diğer yandan da (kentsel) mekânın eleştirel sosyal teorinin önemli meselelerinden biri haline gelişi, gecikmeli de olsa kayda değer açılımlar sağlamıştır” (Alkan,2012:5).

1.4.2. Kentsel Mekanda Kadının Konumu; Eşitsizlikler ve Farklılıklar

Toplumsal eşitsizlikler ile ilgili incelemeler yapıldığında, toplumsal yapıda karşımıza çıkan genel ve ilk olarak sınıfsal, ekonomik ve bölgesel, ayrımlardan kaynaklanan eşitsizlikler olmaktadır (Alkan, 2012). Bunun yanı sıra ikinci olarak, cinsiyet açısından kadınları, toplumda pek çok açıdan dezavantajlı bireyler olarak görebiliriz (Alkan, 2012). Bu bağlamda kent mekanında da dezavantajlı grup olan kadınlar, kent hakkından ve kentsel mekandan yeterince faydalanamamaktadır. Toplumsal eşitsizlikler ve kent mekânı arasındaki diyalektik ilişki kent sosyolojisinin ana çalışma konularından biriyken, buna rağmen toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve kent mekânı arasındaki karşılıklı yapılandırıcı ilişki yakın zamana kadar kent ve toplum bilimi çalışmalarında göz ardı edilmiştir.

1.4.2.1. Kamusal alan ve özel alan ayrımında kentsel mekanda kadın

Geleneksel felsefe ve politikada tarih boyunca kamusal ve özel alan birbirinin zıttı kavramlar olarak düşünölmüştür. Genellikle kamusal alan bire bir politik alanla, bilgiyle, erkin ve baskının toplumsal olarak yapılandırıldığı alanla ilişkilendirilirken, özel alan ise politik olmadığı düşünölen ve doğal olduğu varsayılan, arkadaşlık, evlilik, aile gibi gönüllü örgütlenmeleri kapsayan, erk ve baskı ilişkilerinden bağımsız, bireysel özgürlük alanı olarak görölmüştür (Alkan, 1999). Ayrıca “19.yüzyıl sonunda endüstriyel devrim ile birlikte gelişen kapitalizm ile özellikle Marks’ın kapitalist ilişkilere yönelik çözümlenleri “kamusal” kavramının ekonomik etkinliği kapsayacak şekilde genişlemesine yol açmıştır” (Alkan, 1999: 5). Dolayısıyla geleneksel çizgideki özel alan ve kamusal alan kavramsallaştırmalarına bakıldığında, fedakarlık, duygusallık ve uzlaşmacılık gibi tutumlar özel alana ve kadına, bencillik, akılcılık ve savaşkanlık gibi tavırlarda kamusal alana ve erkeğe atfedilmiştir (Alkan, 1999: 6). Bu açıdan değeriendirildiğinde, özel ve kamusal alan ayrımının kökenlerine, niteliğine ilişkin tartışmaların toplumsal cinsiyet ile mekânın birlikte kuramsallaştırılmasında temel bir moment olduğu kabul edilmektedir (Alkan,1999: 11).

Bu bağlamda kamusal-özel alan ayrımı toplumsal cinsiyetçi bir bölünmeye karşılık gelmektedir ve kadını akıldan ve birey olma konumundan uzaklaştıran eril düşünce tarzı, kadınları kamusal alandan uzaklaştırmaktadır (Alkan,1999: 7). Kadınların kentlerde rahat hareket edebilmeleri ve yurttaş olabilmeleri, kamusal alanda söz sahibi olabilmeleri 17-19. yüzyıllarda olduğu gibi 20-21.yüzyıldan bu yana zor görünmektedir. Bu bağlamda Mackenzie’e göre (2002: 252);

20. Yüzyıl kenti, keskin bir biçimde farklılaşmış toplumsal cinsiyet rollerini yansıtmakta ve güçlendirmektedir. Yüzyıl başından itibaren kadınların işi üretken etkinliklerden giderek daha fazla ayrılarak, hane içi işler ve hane halkının bakımı etkinlikleriyle sınırlanmıştı. Kadınların mekânı ev ve yerel topluluk (mahalle) olarak belirlenmişti. Bu mekânda ulaşılabilir kaynaklar, bugünün ve geleceğin ücretli çalışanlarının yeniden üretimini ve boş zaman etkinliklerini kolaylaştırmak üzere planlanıp düzenlenmişti. Kadınların çalışması, özel diye tanımlanan ve coğrafi olarak erkeklerin kamusal çalışma alanlarından ayrılan bir maddî zeminde

gerçekleşiyordu. Coğrafya disiplini içindeki feminist çalışmalar, toplumsal cinsiyet-temelli bu mekânsal ayrışmayı açıklamaktadır.

Dolayısıyla tarih boyunca kadının yeri hane içi yani özel alanla sınırlandırılmış ve kadının temel görevi erkeğin beslenmesi, bakımı ya da soyunun devam ettirilmesi olarak görülmüştür. Ayrıca özel alan baskı altına alma ve boyun eğmenin alanı görülmüştür (Alkan,1999). Diğer yandan kenttaşlık ya da yurttaşlık haklarına sahip olan erkeğin alanı kamusal ya da kentsel alan diyebileceğimiz mekanlar olarak kabul edilmiştir. Kamusal denen alanlarda yani endüstriyel bölgeler, iş yerleri, açık ve yeşil alanlar, otoparklar, ulaşım, alışveriş ve boş zaman etkinliklerinden kadınlar dışlanmış ya da kadınlar bu alanlarda görmezlikten gelinmiştir (Alkan, 1999). Mackenzie'nin işaret ettiği gibi (2002), bölünmüş kent, başlangıçta, “erkeklerin mekânları” ile “kadınların mekânlarına” ayrılmış, bir kent olarak görülmekteydi, “erkeklerin mekânları kamusal ve ekonomik”, “kadınların mekânları ise özel ve toplumsal” nitelikteydi. Dolayısıyla “ötekiler'in içinde yer alan kadın, ailenin mekanı olan eve hapsedilirken, tarihsel ve nesnel anlamda her zaman esas birey olarak kabul edilmiş olan erkek, haneyi de kişisel egemenlik alanı olarak görmüştür” (Alkan, 1999:15). Buna rağmen kent ve toplumsal cinsiyet çalışmalarında özellikle özel alan dediğimiz hane-içi ile ilgilenilmemiş, çoğunlukla kamusal alanlar üzerinde durulduğu görülmüştür. Bu bağlamda Alkan'a göre (2005), cinsiyete dayalı özel alan/kamusal alan bölünmesiyle birlikte ve sonrasında, kent bilim çalışmalarında da “özel alan” göz ardı edilerek “içeride” olup bitenler, tekil yapıların içinde süregelen ilişkiler, ilgi alanın dışında bırakılmıştır. Doğal olarak, “evin kapısının önüne gelindiğinde eril şehirciliğin de görevi sona ermekte, ev içi işbölümü, buradaki üretici ve yeniden üretici faaliyetler, aile içindeki güç ve iktidar ilişkileri göz ardı edilmektedir (akt. Alkan, 2012: 12). Kamusal alanın ve özel alanın tanımlanırken birbirine zıt şekilde konumlandırılması kentsel alanda kadın ve erkek mekanlarının farklılaşmasına neden olmuştur (Demirbaş, 2012: 42). Nitekim, erkekler kentsel alanda kamusal alan dediğimiz “evin dışarısı”nda ücretli bir işte çalışıp, vakit geçirebilirken, kadınlar çoğunlukla özel alanda yani “evin içinde” çocuk bakımı, ev işleri gibi herhangi bir parasal kazanç elde etmeden yeniden üretim süreci ile ilgilenmektedir. Ya da evin dışında kamusal alanda çalışan kadınlar, işten eve geldiklerinde kadına atfedilen hane içi iş ve sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlü görülmektedir. Dolayısıyla “ekonomi / üretim dışı özel alan – ekonomik / üretime dayalı kamusal alan ayrımı ile ekonomik yapıyla kentlerde dönüşüm

içindeki mekânsal ayrışmanın birbirinden bağımsız olarak açıklanamayacağı gibi, toplumsal cinsiyet ilişkileri dikkate alınmaksızın da kavranamayacağını” söylemek mümkündür (Alkan, 2012:13). Aslında, çalışma kavramı, özellikle “iş yerindeki” etkinliklerle sınırlandırıldığı için kadın emeğinin önemli bir bölümü dışarıda kalmakta, bu tür cünsiyet-körü yaklaşım ekonomi istatistiklerine de yansımakta ve ev işlerini sürdürdükleri halde kadınların emeği karşılıksız kalmaktadır (Alkan, 2012:7). Diğer yandan 1970-80’li yıllardan bu yana, ev dışında çalışan kadınların ikili rollerini yerine getirmeyi kolaylaştıran çocuk çocuk bakımı gibi toplumsal hizmetler, kadın çalışanlara tanınan ayrıcalıklar olarak tanıtılmaya başlanmıştır (Alkan, 2012:7).

Sonuç olarak, kadınların kentsel alanda erkeklerle ortak kullanılabileceği kamusal mekanları, eşit biçimde kullanamamalarının, kadınların özel alana hapsedilişlerinin ya da özel alana ait görülüşlerinin, kamusal alanda hem varlıklarının hem de emeklerinin değersizleştirilmesinin altında yatan sebep, toplumsal cinsiyet rolleri aracılığıyla her gün kent mekanında yeniden üretilen ataerkil ayırımıdır (Demirbaş, 2012:42) demek yanlış olmayacaktır. Diğer yandan Alkan’a göre (1999: 25), “kadınların mekanı olarak, anılan özel alanın/olanın, geleneksel olarak kural koymanın, uzlaşmanın, politik ve ekonomik ilişkilerin dışında görülen, bir “doğa”ya sahip olduğu varsayıldığından, yine geleneksel olarak bu alan, çoğunlukla kent kuramlarının, kentsel politikanın, kentsel ekonominin içeriğinden dışlandığı gibi kent tarihinin de konusu olmamış, ender rastlansa bile, toplumsal cinsiyet körü bir bakışla yaklaşılmıştır”.

1.4.2.2. Kentsel mekana yansıyan “erkeklik”

Bildiğimiz üzere, “cinsiyet kavramı erkek ve kadın arasındaki biyolojik bölünmeye işaret ederken, toplumsal cinsiyet kavramı ise, kadınlığın ve erkekliğin toplumsal olarak kuruluşuna tekabül etmektedir” (Cengiz vd., 2004:54). Diğer yandan Connell, toplumsal cinsiyet sistemini, bütün erkeklerin topyekün kadınlara boyun eğdirilmesinden çıkar sağladığı bir iktidar rejimi olarak tanımlamıştır (Sancar, 2013: 32). Dolayısıyla feminist kuramcılar da uzun yıllardır cinsiyet hiyerarşilerinin erkek üstünlüğüne dayalı toplumsal düzenlerin kadınlar açısından yarattığı sonuçları ve bunların çözüm yollarını tartışmaktadırlar (Sancar, 2013). Doğal olarak, bu cinsiyet hiyerarşilerinin kentsel mekana yansıyan ve onu şekillendiren sonuçları olmaktadır. Burada soracağımız soru, “toplumsal cinsiyet ilişkilerinin ya da cinsiyet hiyerarşisinin kentsel mekana ne tür yansımaları

vardır?” sorusu olabilir. Ancak bu soruya yanıt aramadan önce, cinsiyet hiyerarşisi ile birebir ilintili olan “erkeklik” ya da “hegemonik erkeklik” kavramlarının tanımını yapmak yerinde olacaktır.

Bu bağlamda Sancar’a göre (2013: 24), erkeklik büyük ölçüde biyoloji, anatomi ve kısmen de psikolojinin araştırma konusu olmakla birlikte, erkekliğin toplumsal bağlamda şekillenen bir şey olduğunun kabulü ilk kez feminist kuramların sosyal bilimler alanına getirdiği bakış açısı sayesinde gelişmiştir. Dolayısıyla erkekliğin de tıpkı kadınlık gibi toplumda “cinsiyetlendirilmiş” ilişkilerin bir ürünü olduğu ve her an yeniden oluşmakta olduğu önermesi gündeme gelmeye başlamıştır (Sancar, 2013:25). Diğer yandan toplumsal cinsiyet ve erkeklik ile ilgili çalışmalarda geliştirilmiş olan önemli bir kavram, “iktidarı elinde tutan erkeklerin sahip olduğu erkeklik imgesi olan” “hegemonik erkeklik” kavramıdır. Hegemonik erkeklik; genç, beyaz, tam zamanlı bir iş sahibi, heteroseksüel, makul ölçüde dindar, spor yapabilen ve bedensel performansa sahip erkeklerin temsil ettiği erkeklik (Sancar, 2013:30) biçimidir. Ayrıca hegemonik erkeklik, sadece kadınların itaatini sağlamakla kalmaz, heteroseksüel olmayan, erkek eşcinselliği içinde aynı itaat ve bağımlılığı geçerli kılmaktadır (Sancar, 2013:34). Dolayısıyla belli uzam ve mekan tanımı içerisinde ‘hegemonik erkeklik’, hem kadınlar üzerinde kurduğu iktidar nedeniyle hegemoniktir hem de diğer erkek biçimleri üzerinde kurduğu iktidar ile hegemonik olarak kabul edilmektedir (Cengiz vd., 2004: 55). Bu bağlamda, erilliğin ve hegemonik erkekliğin kentteki yansımalarını incelemek çalışmamız açısından faydalı olacaktır. Çünkü, toplumsal cinsiyet, kentsel yaşamda erkek hâkimiyeti ile tezahür etmekte, toplumsal cinsiyete duyarsızlığı nedeniyle, kentlerin eril ve erkek merkezli olduğu, kentle ilgili karar vericilerin erkek olması nedeniyle erkek bakış açısını yansıttığı görülmektedir (Kaypak, 2014). Dolayısıyla kentler pek çok yönüyle ‘eril’ olmakta ve hegemonik erkekliğin tezahürlerini kentsel alandaki pek çok mekanda görebilmekteyiz. Bu bağlamda bir mimar olan Şentürk (2009:36-62), eril kent ile ilgili yazdığı makalesinde görüşlerini şu cümlelerle açıklamaktadır:

... Genellikle, kentlerimizin eril olduğunu hiç kimse kolay kolay dile getirmiyor. Kentle ilgili şikâyetler listesinde ‘erilliğin’ bir başlık olduğuna asla rastlamazsınız. Erkeklerin en çok gördükleri kent mekânı sorulduğunda hemen kahvehaneler akla geliyor... Eril kenti konuşmak ve hakkında fikir üretmek, şiddet, bekâret, askerlik, tecavüz, evlilik, aile, çocuk, insan hakları, ev, din, kent, kamusal

mekân, vicdani ret, ermenilik, kürtlük, ulusallık... gibi sınırsız sayıdaki son derece tekinsiz, güncel kavrama da bağlı...

Dolayısıyla Şentürk'e göre (2009), erillik meselesi kentte kolay kolay dile getirilmeyen, dile getirildiğinde ise yine erkekler tarafından şiddetli itirazların yükseldiği bir konu olmaktadır. Çünkü "erkek, norm(al) olan ya da erkek akılca oluşturulmuş, erillğe uygun dikilmiş bilgi rejiminin serbestçe dolaşması ve kolayca bu hakka erişebilme olanağına sahiptir" (Şentürk, 2007). Nitekim "bir kent kültürü fikri bütünüyle erkeklere ait olarak yapılanmış ve kent erkekler tarafından düzenlenmiştir" (Ekin Erkan, 2006:59). Dolayısıyla "çağdaş kentler ve somut kent deneyimleri, erkek-merkezli planlama ve tasarım kültürleri tarafından ve yüzlerce yıllık toplumsal cinsiyet bölünmesi ve çatışması tarafından şekillendirilmiş büyük oranda erkek eseridir" (Jarvis vd., 2015:154). Bu bağlamda, Alkan'a göre (2012: 28), "*Eril Kent*"in hikâyesinin bağlamını anlayabilmek için, surların içinde dolaşan bedenlerin cinsiyetinden çok, surların cinsiyetine bakmak gerekli" dir. Dolayısıyla eril kentten bahsederken, her geçen gün kentte yeniden üretilen hegemonik erkeklik mekanlarına ya da erkekliğin tezahürleri olan kentsel tasarımları incelemek gerekmektedir. Nitekim her bir mekân birbirinden ayrı değerlendirilemez fakat Arık'ın (2009) bahsettiği gibi, yüzlerce yıllık bir gelenek olarak toplumsal yaşamın gündeliğine sinmiş, onunla iç içe geçmiş, erkeklere ait bir mekân ve pratik olarak kahvehane halen hegemonik erkekliğin yeniden üretildiği mekanlar olarak gözümüzün önünde durmaktadır. Diğer yandan Sancar'a göre de (2013:263), "Türkiye'de erkek homosoyallığını inşa eden cinsiyetlendirilmiş "erkek mekanları" nın başında erkek kahveleri gelmektedir. Erkeklere özgü kolektif ayrıcalık üreten bu tür mekanların erkekleri rahatlattığı, kadınlardan ayrı ve üstün kıldığı, kendi cinsinin ayrıcalıklarını korumayı öğrettiği araştırmalarla saptanmaktadır". Diğer yandan "Pasin (2010) ise, kahvehanenin ötesine geçip Türkiye'deki hegemonik erkeklik kurgularının sünnet törenleri, asker uğurlamaları, tribünler ve sokaklar gibi kamusal alanlarda/mekânlarda, ritüeller üzerinden nasıl (yeniden) üretildiğini" (akt, Alkan, 2012:27) göstermektedir. Dolayısıyla kentte, toplumsal cinsiyetin ve eril tahakkümün yansıdığı mekânlar; daha çok erkeklere ayrılmış kamusal alanlar, yeterince aydınlık olmayan sokak ve caddeler, güvenli olmayan ulaşım araçları, eril hegemonyanın her gün yeniden güçlendirildiği kahvehane gibi mekanlar ve çoğunlukla erkeklerin yer aldığı yerel yönetim mekanizmalarıdır (Alkan, 2009).

Netice olarak, kentler eril düşünce ve pratiklerle her geçen gün kadınlar için daha da zor yaşanabilir, var olunabilir hale gelmektedir. Özellikle, “eril şiddet” kadınların kentsel mekanda hareketliliğini kısıtlamakta, erkeklere ise kadınlar üzerinde baskı ve tahakküm kurma alanı yaratmaktadır. Nitekim Sancar’ın vurguladığı gibi (2013: 218-219), “erkeklik ve şiddet ilişkisini açıklamaya çalışan popüler feminist yaklaşımlara göre, modern erkek egemen toplumların temelinde şiddet kullanmanın erkeklere bir ayrıcalık olarak sunulduğu fikri yatar. Her bir erkek tek tek ve doğrudan şiddet kullanmasa bile uygulanan “eril şiddet”in getirilerinden yararlanmaktadır. Bu yararlanma farklı ulus, sınıf, etnisiteden ve farklı erkeklik habitusuna sahip erkekler arasında eşit dağılmayabilir. Ama eril şiddetin olanaklı kıldığı şey, kadınların sindirilerek, ikincilleştirilerek dışlanarak, ayrımcılığa tabi tutularak, topyekün “itaatin” mümkün kılınmasıdır”. Sonuç olarak kadınlar da, eril şiddetin yarattığı erkek üstünlüğünden ve iktidar partiklerinden zarar görür ve her kadın yaşamının bir yerinde egemen erkeklik değerlerine tabi olma tehdidi altındadır (Sancar,2013: 219).

1.4.2.3. Kadınların kentsel mekanla etkileşimi

Kentsel mekân, bireyin gündelik pratiklerini yaşamasına olanak sağlayan ya da bu olanaklardan mahrum bırakan çoklu sosyal ve kültürel görünümü ortaya çıkardığı için tarihten bugüne evrimsel bir öneme sahiptir (Aktaş, 2017:138). Şöyle ki, bireylerin kentlerdeki hareketliliği modern toplumsal hayatın gelişimi ile birlikte artmış ya da kısıtlanmıştır. Yani, “kentsel mekânda yeme-içme yeri olan restoran, kafe ve pastaneler; eğlence yeri olan konser alanları, sosyal kulüpler, tatil mekânları; vakit geçirme yeri olan parklar ve bahçeler; sosyal etkinliklerin yapıldığı sinema, tiyatro, sergi salonları, kongre merkezleri kadın ve erkeği bir ölçüde özgürleştirirken bir ölçüde sınırlandırmaktadır” (Aktaş, 2017: 138). Örneğin, evde yemek yemekten restoranlarda yemek yemeye doğru bir mekân kullanımı Türk toplum hayatına girmiş veya spor merkezleri, artık kentin dokusunda kadınların da rahatça kullanabildikleri mekânlar haline gelmiştir (Aktaş, 2017: 138). Ancak kadın ya da erkeğin mekana erişimi noktasında erkek, kentsel yaşamda bu tür mekânlara dahil olmayı daha erken dönemlerde tanırken, kadın bu tarz mekânları yeni yeni tanımakta (Aktaş, 2017:138), hatta bu tarz mekânlardan faydalanmaya kalktığında, statüsü, konumu ya da sınıfı farketmeksizin tüm kadınlar güvenliğini tehdit edecek (taciz, cinsel şiddet vb.) olaylarla karşı karşıya kalmaktadır. Bir diğer açıdan, tüm kadınların kentsel alana

ve mekanlara ulaşabilirlikleri, kadınların eğitim durumuna, gelir durumuna, sınıfına, statüsüne, kültürel ya da etnik aidiyetine, yaşadığı mahalleye göre farklılık gösterebilmektedir. Ancak ortak olan nokta, tüm kadınların, erkekler gibi kentsel mekandan diledikleri gibi faydalanamıyor oluşu ve çeşitli sebeplerle “özel alana” hapsediliyor olmalarıdır.

Eski Yunan düşüncesinden bu yana, “polis” yani “kamusal alan” erkeklerin, “oikos” da kadınların ve çocukların yeri olan “ev içi alan” olarak tanımlanmakta, Antik yunan sitelerinde erkekler dışarıda “agora” ve “gymnasion” gibi kamusal mekanlarda yaşamlarını sürdürürken, kadınların alanı evle sınırlandırılmaktadır (Akpınar vd., 2010:12). Nitekim geçmişten bu yana kentsel alanda kadınlara ve erkeklere ayrılan mekanlar birbirinden farklılık göstermektedir. Dolayısıyla “kentler, kentsel alt yapılar, cinsiyetçi roller ve toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler nedeniyle, kadınların ve erkeklerin kenti farklı deneyimlediği yerler” (Aktaş, 2017:139) olmaktadır. Şöyle ki, erkek mekanları daha geniş, daha açık, daha canlı ve göz önünde iken, kadınlara ayrılan mekanlar daha küçük, daha kapalı ve daha “güvenlikli” olarak ayrıştırılmaktadır (Özgüç, 1998:61). Örneğin, “çeşitli sosyo-kültürel düzlemlerde farklı kimlik ve statülere sahip erkeklerin uğrak yeri olan kahvehaneler gündelik yaşam kültürünün içinde “bir erkek mekan/pratiği” olarak var olmaktadır (Arık, 2009:171). Dolayısıyla “toplumsal cinsiyetin kamusal alanda belirgin olarak ayrıştığı bir mekan olarak kahvehane, erkekliğe dair eylemlerin ve anlamların barındırıldığı ve hegemonik erkekliğin sosyal ilişkiler, semboller ve eylemler üzerinden kurulduğu, tekrar üretildiği yerdir” (Arık, 2009:177). Ayrıca kahvehaneler, toplumsal cinsiyet kimliklerinin sadece hegemonik erkeklik değil, kadınlık ve alternatif erkeklikler bazında da şekillendirildiği söylemsel bir alan olup, ayrıca erkek sosyalliğinin, temel özelliklerinden biri olan erkek muhabbetinin her gün yeniden tekrarlandığı mekanlardır (Arık, 2009:198). Öte yandan erkeklerin mekanı sadece kahvehanelerle sınırlı değildir. Pasin “kahvehanenin ötesine geçip Türkiye’deki hegemonik erkeklik kurgularının sünnet törenleri, asker uğurlamaları, tribünler ve sokaklar gibi kamusal alanlarda / mekânlarda, ritüeller üzerinden nasıl (yeniden) üretildiğini ortaya koymaktadır” (akt, Alkan, 2012:27). Dolayısıyla kamusal alanlar erkeklerin ritüellerini diledikleri gibi gerçekleştirebildikleri alanlarken, kadınlar için sınırlı kullanabildikleri, güvenlikli olmadığı için çok fazla dolaşılmaması beklenen alanlardır.

Diğer taraftan kentlerde kadınlara ayrılmış gibi görünen mekanlar ise, çoğunlukla kadınlardan oluşan, güvenli, küçük ve kapalı alanlar olmaktadır. Örneğin, Alkan'a göre (2012: 27), "kahvehane gibi, klâsik erkek-yoğun kentsel mekânların kadın-yoğun muadillerini arasaydık, 1990'lı yılların başlarında tanışmaya başladığımız "sosyete pazarları" başlarda gelirdi herhalde". Dolayısıyla pazarlar, müşterilerin neredeyse tamamının kadınların oluşturduğu, kadınların toplumsal cinsiyet rolleri gereği çoğunlukla "ev ya da mutfak için" alışveriş yapabildikleri ve genellikle evlerine yakın alanlarda, mahalle aralarında kurulan kamusal alanları temsil etmektedir. Bu bağlamda, Alkan'a göre (2012:27), "öyle görünüyor ki, bu pazarların mikro-mekânında, geleneksel alışveriş tarzlarının cinsiyet-yüklü yerel ekonomi-politiğini okumak da mümkün..." Ancak Yılmaz'a göre (2009), kadınlar, pazarlarda alışveriş yaparak ve buraları ziyaret ederek aynı zamanda, kentin kamusal mekanlarından ve kamusal yaşamından dışlanmışlıklarına karşı bir direnme pratiği geliştirmişlerdir. Günümüzde pazarlara göre nispeten orta sınıf kadınların uğrak yeri olan alışveriş merkezleri, 1980'lerden bu yana hızla çoğalmakta ve yeni bir tüketim ve eğlence yeri sektörü haline gelmektedir. Durakbaşı ve Cindoğlu'na göre (2005:92) göre, kentsel alanlarda, "alışveriş merkezleri kadınlar için alışverişini hem işlevsel hem de eğlenceli hale getiren güvenli ve meşru bir alan olarak ortaya çıktı". Bu yeni kent mekanlarında alışveriş yapmak kadınlar için hem güvenli hem de yemeyi, dolaşmayı ve satın almayı kolaylaştıran bir alan sunmaktadır. Çünkü, alışveriş merkezlerinin güvenlik görevlisi ya da güvenlik kameraları ile korunması, steril olması, "kamusal alan olarak hala bir damga taşıyan sokakların tersine, kadınların tacizden nispeten korunduğu yerler haline gelmiştir" (Durakbaşı ve Cindoğlu, 2005: 93). Bununla birlikte kentte kadınlara ayrılmış gibi görünen kamusal mekanlar arasında, lokanta ya da kafeterya gibi yerlerde "aile yeri" olarak vurgulanan salonlarda bulunmaktadır. Bu tarz mekanlara öncelikle yönlendirilen kadınlara ve çocuklara "hem kamusal etkileşimin risklerinden kaçınmak için güvenli bir yer sunulmakta, hem de mahremiyetin kısmen kamusal mekâna taşınması nedeniyle bir geçiş mıntıkası" (Alkan, 2012:28) oluşturulmaktadır. Dolayısıyla kentsel alanın pek çok yerinde toplumsal cinsiyetin yansımaları nedeniyle kadınların özgürlük alanının kısıtlanması, kadınlara ayrılmış gibi görünen mekanların kadın mahremiyetini koruma ve güvenliğini sağlama adına tasarlanmış ve sınırlandırılmış olması dikkat çekicidir.

Diğer taraftan “yüzyıllar boyunca kadın ve sokak ikiliği olumsuz çağrışımlarla çevrelenmiş ve dışarıya çıkan kadın toplumun düzenine karşı önemli bir tehdit olarak algılanmıştır” (Tuncer, 2015:31). Bunun kökeninde ise toplumsal cinsiyet rollerine göre kamusal ve özel alanların düzenlenmesi yatmaktadır (Tuncer, 2015). Dolayısıyla "kadın ve mekan" etkileşiminin en somut karşımıza çıktığı şekli kamusal ve özel alan ayrımı olurken, “bu ayrım özellikle de kentsel ölçekte ele alındığı zaman, kadınların kentteki davranışlarını, pratiklerini ve aynı zamanda hareket alanlarının sosyo-mekânsal sınırlılıklarını açıklamaya imkân veren bir çerçeve sunmaktadır” (Tuncer, 2015:31). Bu bağlamda, kentleri, kadın ve mekan açısından analiz ettiğimizde, toplumsal cinsiyet rollerinin her geçen gün yeniden üretilmesinin ardından kamusal-özel alan ayrımının da yeniden üretildiğinin altını çizmemiz gerekmektedir. Dolayısıyla bu ayrımın her gün yeniden üretildiği alanlar arasında, kadınların mekanı olarak görülen, ev, mahalle, konut gibi mekanlar gelmektedir. Mackenzie’e göre (2002:5), “ev ve mahalle hâlâ ‘kadınların mekânı’ydı ve bu anlayış, kadınların kamusal alana girişlerinin hem kısıtlanmasını hem de kültürel ve maddî değer-karşılığının yetersiz kalmasını meşrulaştırıyordu”.

Her ne kadar “yüzyıllar boyunca kadın ve sokak ikiliği olumsuz çağrışımlarla çevrelenmiş” (Tuncer, 2015:31), evin dışına çıkan kadın, toplum düzenini tehdit ettiği gerekçesiyle eleştirilmişse de, ev ve çeperi mekanlar özellikle alt-orta sınıftan, göçmen ya da gecekonduya yaşayan kadınların kamusal alanı haline gelmiştir. Bu bağlamda “ataerkil kültürün durmaksızın ve türlü yollarla bedeninin “güvende” ve “kontrol altında” olması gerektiğini telkin ettiği kadın için, bu güvenliği ve denetimi vaat ettiğine inandığı/inandırıldığı ev çeperi ve bölgesi kadınların yaşam alanı” olmuştur (Şenol Cantek vd., 2014:122). Buna bağlı olarak, Şenol Cantek ve arkadaşlarına göre (2014:128), ev çeperinde gündelik bir hayat sürdürmek kadını bir takım mahrumiyetlerle sınırlandırmasının yanında, ona ataerkil pazarlıkta koz olarak kullanabileceği bir güç de kazandırmaktadır. Diğer yandan dinin ve geleneğin buyruklarıyla dayatılan taasup ve ahlak arayışı da kadınların kentteki mekansal hareketliliğini belirlemektedir (Şenol Cantek vd., 2014:123). Dolayısıyla kadınların kamusal alana girişinde sınırları ve engelleri ortadan kaldırmaya yönelik kentsel yönetimler tarafından geliştirilmemiş eşitlikçi politikalar, kadınların kendilerine kamusal alan yaratmasına neden olmuştur. “Kısacası kadınların bir araya gelerek toplumsal bir faaliyet gerçekleştirdikleri mekanlarda kadın kamusalılığı oluşmaktadır”

(Demirbaş,2012: 38). Daha açık bir ifadeyle, özellikle alt ve alt-orta sınıfa mensup kadınlar, git gide daha çok tüketim odaklı bir hal alan kamusal kent mekanlarında, ataerkil kültürün yasaklarıyla birleşen “yoksulluğun” da etkisiyle, sosyalleşme ve boş zaman etkinliklerini gerçekleştirmek adına ev çeperine sığınmaktadırlar (Şenol Cantek vd.,2012:123). Dolayısıyla bu kamusallık biçimi yoluyla kadınlar mahalle aralarında toplanarak, altın ya da kabul günleri, dini sohbet günleri vs. yaparak bu tür aktivitelerle toplumsal ilişkileri yeniden kurmaktadırlar (Demirbaş, 2012: 38). Diğer taraftan, kadınlara ait alan gibi görünen “mahalleler”, her ne ne kadar yazısız normlarla hakimiyet olarak erkeklere ait gibi görünüp ve yine mahallenin sakini olan erkekler tarafından korunup kollanması gereken alanlar olsa da ancak çoğunlukla kadınlar ve çocuklar tarafından kullanılan ve yine erkeklerin işe gittiği zamanda balkondan ya da kapı önlerinden mahallenin namusunu korumaya yönelik gözlemlerde bulunan kadınlar tarafından yaratılmış, korunaklı, “namuslu” bir kamusal alanı temsil etmektedir (Şenol Cantek vd.,2014:142-3).

Özellikle “gecekondu mahallelerinde ya da göçmen nüfusun yoğunlukta yaşadığı mahallerde kadınlar, ev ve evin taşıdığı sokağı ya da çevresindeki alanları” (Demirbaş, 2012: 39), hem günlük ev işlerinin uzantısı olan halı yıkamak ya da silkelemek, kışlık yiyecek hazırlamak gibi aktiviteleri gerçekleştirmek için kullanmakta, hem de kendisi gibi olan diğer kadınlarla bir araya gelerek sosyalleşme ortamı yaratmaktadır. Şöyle ki, farklı bir açıdan yaklaşıldığında kent, mekânsal açıdan farklı aktörleri olan, yüz yüze ilişkilerin çok az olduğu, bunun yerine uzak ya da sanal ilişkiler ağı kuran toplumsal bir alandır (Aktaş, 2017:138). Dolayısıyla kırdan kente göç etmiş ya da çeşitli nedenlerden dolayı bulunduğu bölgeyi terk edip, başka bir kente göç etmek zorunda kalmış olan bir kadın için gittiği kente entegre olma süreci zor olmakta, kadının kentsel mekana erişimi de bi hayli güç görünmektedir. Çünkü “kendi toprağından, etkileşim halinde olduğu komşuluk ve akrabalık ilişkilerinden koparılan kadın, tesadüfi birlikteliklerin ve sanal ilişkilerin içinde kendine yer arar. Böyle bir süreç kadın açısından kente ve kendine yabancılaşmasına sebep olmaktadır” (Aktaş,2017:139). Bu yabancılaşmanın ortadan kalkması için göçmen kadınlar, özellikle kentsel alana evlerinin bulunduğu mahalleler ya da sokaklar aracılığıyla entegre olmaktadır. Bu bağlamda, Şenol Cantek ve arkadaşlarına göre (2014:137), “özellikle kırdan kente göçen nüfusun yoğun olduğu semtlerde ve kimi semtlerin göçmen nüfusa ev sahipliği yapan sokaklarında/binalarında, ev çeperindeki kadın grupları adeta

mekanı bölen, parçalayan bir var oluş” olmaktadır. Yani göçmen kadınlar şehre taşıyarak, sokak aralarında, kapı önlerinde taşranın çeşitli kültürlerini devam ettirebilecekleri, kendilerine yeni bir kamusal alan yaratmaktadırlar. Dolayısıyla özellikle gecekondulu mahalleleri kadınların hem çalışma hem oturma alanlarıdır yani hem özel hem kamusal alandır (Demirbaş, 2012:50).

Diğer taraftan mahalle ve sokakların haricinde, evin hem içinde, hem de dışında olmaya imkan tanıyan ev çeperi, balkon, kapı önü, pencere kenarı, eve yakın yeşil alanların kullanımı coğrafi, iklimsel, kültürel ve sınıfsal açılardan farklılık göstermekle birlikte mekansal hareketliliği kısıtlı kadınlar için işlevli ve önemli alanlar olarak kabul edilmektedir (Şenol Cantek vd.,2014:122-123). Örneğin, Şenol Cantek ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada (2014), alt ve orta-alt sınıftan, çalışmayan ve genellikle düşük eğitim seviyesine sahip katılımcıların neredeyse tamamı, balkona çıkarken ya da kapı önüne sohbet etmeye, imcece iş görmeye inerken “sokağa çıkar gibi” giyindiklerini, tesettürlü iseler, başlarını örttiklerini, uzun kollu tişört ve uzun etek giydiklerini belirtmişlerdir. Buna karşılık, öğrenci, çalışan, bekar ya da eğitim seviyesi yüksek, üst-orta sınıftan kadınların, pijama/gecelik ya da dekolte kıyafetlerle balkona çıkmayı, balkonda kişisel bakım yapmayı (oje sürmek, tırnak kesmek, saç taramak vs.) hakim ahlaki normlara, muhafazakarlığa veya baskıya meydan okumanın, özgürleşmenin bir göstergesi gibi algılayarak sakımsızca davrandıklarını belirtmişlerdir (Şenol Cantek vd.,2014: 132). “Öte yandan, üst ve orta sınıftan kadınların büyük bir bölümü bireysel zevklerini tatmin edecek uğraşlara vakit ve para ayırmak, tatil beldelerine gitmek, kamusal alanda serbestçe veya özgürce dolaşmak, hasta, çocuk ve engellilerin bakımını alt sınıftan ücretli bir emeğe aktarma imkanına sahiplerken, diğer yandan alt sınıftan kadınlarla orta sınıftan kadınların bir bölümü, gelir seviyelerinin düşüklüğü, aile baskısı, çekingenlik ve çeşitli korkuların etkisiyle bu imkanlara sahip değillerdir” (Şenol Cantek vd.,2014: 155). Dolayısıyla alt-orta sınıf kadınların evden kısa süreliğine uzaklaştıkları, “nefes almalarını” sağlayan, sokakta ya da mahallede olup bitenleri görüp, müdahil olabildikleri yerler, balkonlar, kapı önleri ya da varsa evlere yakın yeşil alanlar, çocuk oyun parkları olmaktadır (Şenol Cantek vd.,2014: 155). Dolayısıyla “bireyler farklı sosyo-kültürel ilişkiler ağı içinde hayat sürerken kent mekânları bireylerin sosyalizasyon, kimlik, toplumsal cinsiyet ve iktidar ilişkilerini, statü ve prestijini farklı şekillerde biçimlendirmektedir” (Aktaş, 2017:138). Nitekim kentsel mekana erişimde orta sınıf, çalışan ya da eğitim seviyesi, statüsü yüksek

olan ya da yaşadığı mekanın toplumsal-sosyal özellikleri itibariyle kent hayatına daha rahat entegre olmuş bir kadının kent mekanında deneyimledikleri farklı olurken, alt-orta sınıfa mensup, eğitim seviyesi düşük, gece kondu ya da göçmen mahallesinde yaşayan, kadınların kentsel deneyimleri farklı olmaktadır.

Aslında kadının erkeğe oranla özellikle kentsel mekanda geri planda kalmasının kent kültürü ve mekân bağlamında ortaya çıkardığı farklılık, kadınların erkeklerle verdiği mekan kullanma mücadelesine neden olmaktadır (Aktaş,2017:138). Bu mücadeleye rağmen, kentte kadınların hareket alanı erkeklerinkinden çok daha dardır ve nitekim kentsel ulaştırma sistemleri, geleneksel aile modelinde çalışan erkeğe göre, kadının işe gidiş gelişini en kısa yoldan yapması için tasarlandığından bu durum kadınların hareketliliğini kısıtlamaktadır (Aktaş,2017:141). Bir başka deyişle “kadınların hareketliliği, işe gidiş-gelişi, ulaşım araçlarını kullanması ve yaptıkları seyahatlerin kalıpları erkeklerinkinden farklıdır” (Aktaş,2017:141). Kadınlar her zaman daha “güvenlikli” ya da eve en hızlı ve kolay şekilde ulaşabilecekleri ulaşım yöntemini tercih etmek zorunda kalmaktadırlar. Çünkü kadın çalışma yaşamında yer alsa da, erkeğe göre eve ulaştığında ev işleri, çocuk bakımı gibi görev ve sorumluluklar onu beklemektedir. Bu bağlamda Mackenzie’ye göre (2002:5), mevcut kentsel yapılı çevre formu, kadınların ikili rolünün zorluklarını daha da ağırlaştırmakta, çalışan kadınların hem evdeki hem de iş yerindeki görev ve sorumlulukları kadınlar üzerinde baskı yaratmakta, dolayısıyla da kadınların evdeki işleri ve iş yerindeki işleri arasında köprü görevi gören çok az hizmet bulunmaktadır. Örneğin, düşük maliyetli ve her kesim tarafından erişilebilir kreş ya da çocuk bakım hizmetler hala yeterli sayı ve niteliklere ulaşmamıştır. Ayrıca, kentlerde, kayıt dışı ekonomi de çalışan çok sayıda kadın vardır ve bunlar genellikle ağır yüklerle kent içi yolculuk yaparlar. Eğer çocuğunu kreşe bırakabilme durumu varsa iş çıkışı çocuğun kreşten alınması, alışveriş yapılması gibi sorumluluklarda bu kadınlara yüklenmiştir (Alkan, 2005:42). Nitekim özel araç sahipliği kadınlar arasında düşük olduğundan, toplu taşıma araçlarını kullanmak zorunda kalan kadınlar, aşırı kalabalık ve düzensiz saatlerde gelen, şoförlerin yeterince güvenli olduğuna emin olamadıkları toplu taşıma araçlarını beklerlerken, tehlikeye açık olan duraklarda güvenliklerini tehdit eden unsurlarla karşı karşıya kalmaktadırlar (Alkan, 2005:42). Ayrıca “kent yollarının bütünüyle otomobillere göre düzenlendiği göz önünde bulundurulursa yaya olarak yolculuk etmek bir kadın için durumu daha çok güçleştirecektir (Alkan, 2005:42).

Öte yandan “kadın, metropolde küçük topluluktaki ataerkil kontrolden kaçsa da, tehlikelere bir o kadar açık haldedir ve metropollerin kargaşası içinde kadınlar kendilerini korumak için daha katı bir kontrolü hayata geçirmek zorunda kalmaktadır” (Ekin Erkan, 2006:59). Nitekim “kent mekanında kadınlar çoğunlukla bakılan olup, bakışın nesnelidir” (akt., Lordoğlu, 2016:165). Kadınları kentsel mekanda onları gözetleyen, izleyen ve kimi zamanda hareketlerini kısıtlayacak denli bir takım tehdit edici unsurlar bulunmaktadır (Lordoğlu, 2016:165). Örneğin, Alkan’a göre (2005:54), “aynı kentin sokaklarında yürüyen kadınlar ve erkekler özellikle belli bir saatten sonra, çok farklı duygular yaşarlar. Kadınlara doğrudan olmasa da dolaylı olarak yasaklanmış ya da girişi belli kurallara bağlanmış “ortak” mekanlar vardır”. Ayrıca, ortak açık alan bazı parklar ise, belli bir saatten sonra kadınlar için girilmesi pek mümkün olmayacak hale gelmektedir. Nitekim özellikle hava karadıktan sonra belli bir yerde rahatça dolaşmak ancak belli bir biçimde giyinmiş olmaya, “koruyucu” bir erkekle birlikte bulunmaya ya da belli bir yaşı geçmiş olmaya bağlı olmaktadır (Alkan, 2005:55). Ya da kentte akşam belli bir saatten sonra toplu taşıma araçlarının olmayışı, kadınların taksi gibi yeterince güvenli olmayan ticari araçları kullanmak zorunda kalması, kadınların kentteki hareketliliğini kısıtlamaktadır. Bu görüşü destekler nitelikte Lordoğlu’nun (2016:165) araştırmasında belirttiği gibi, kadınların gece geç saatlerde kamusal alan kullanımıyla ilgili tedirginlikleri, şehir yaşamının alt-yapısal eksiklikleri ile daha da atmaktadır: Toplu taşımanın belli saatlerden sonra olmaması ya da çok seyrek olması, gece iyi aydınlatılmamış sokaklardan geçmek zorunda kalmak vb. özellikle çalışan kadınlar için kış aylarında havanın erken kararması durumunda daha da zorlayıcı olabilmektedir.

Dolayısıyla “kadınların kent coğrafyasını güvenlik endişesi ile belli sınırlılıklar içerisinde kullanmaları, hem mekanı yaygın ve bütünsel kullanmalarına engel olmakta, hem de kentle ilgili karar alma süreçlerine dahil olamamalarını beraberinde getirmektedir” (Lordoğlu, 2016:158). Ayrıca, kadınların kentin tasarımı ve ihtiyaçlarına yönelik karar alma süreçlerinde de sınırlı olduğu, yurttaşlık haklarının yasalar tarafından korunduğu durumlarda bile kadınların, devletin organlarıyla resmi ilişkiye yok denecek kadar az girdiğini söylemek mümkündür (Alkan, 2005:78). Dolayısıyla kadınların etkinlikleri, ilişki ağları ve hareketlilikleri evden, evin yakın çevresine, kentin tümüne, enformel ilişkilerden formel ilişkilere, muhtarla kurulan ilişkidenden, yerel yönetimle kurulan ilişkiye doğru gittikçe azalmaktadır (Alkan, 2005:78). Nitekim kadınların yerel

yönetimlerdeki temsil oranlarının da oldukça düşük olduğu düşünülmektedir. Çoğunlukla yerel yönetimlerde seçilmiş olan erkeklerin sayıca fazla oluşu ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe ve düzenlemelerdeki eksiklikler kadınların kentsel mekanda söz sahibi olmasını engellemektedir.

Öte yandan “kadınların kent mekanında karşılaştıkları cinsel taciz ve erkek şiddetinden duyulan korku, güvenlik endişesi yaratmakta, bu da kent kullanımında sınırlılıklar getiren zihinsel haritalarla hareket etmelerine neden olmaktadır” (Lordoğlu,2016:172). Ayrıca, kentte kadınların bedensel ve ruhsal bütünlüğünün korunmasına yönelik yeterince etkili önlemler alınmış değildir (Alkan, 2005:55). Bu bağlamda kentte kadınların güvenliği için tehdit oluşturabilecek unsurlar Alkan’a göre (2005:55),

Otomobil güvenliğini yaya güvenliğinden öne geçiren alt geçitler, yürüyüş yolları boyunca ilerleyen yüksek sağır duvarlar, yetersiz sokak ve cadde aydınlatması, binalar arasındaki dar geçitler, bakımsız ve tehditkar açık alanlar, ortak kamusal mekanlarda yeterli ve eğitilmiş güvenlik görevlisinin bulunmaması, karakollarda özel durumlar için eğitilmiş kadın polisin bulundurulmaması vb. kadınların kendilerini güvenlik içinde hissetmelerini güçleştiren koşullardır.

Tüm bunlarla birlikte kentsel güvenlik sadece toplumsal-fiziksel hareketlilik ile ilgili görülmemelidir. Nitekim, Alkan’a göre (2005:55) geleneksel kentsel çözümlemenin tümüyle gözardı ettiği hane içindeki şiddet bu bağlamda ayrıca önemlidir. Çünkü ev içinde şiddetin her türüne maruz kalan kadınlar, yalnızca özel alan kişileri olarak değil, aynı zamanda “yurttaş ve kenttaş” olarak da zarar görmektedirler. Fakat, kent bilim çalışmalarında “özel alan” göz ardı edilerek, içeri de olup bitenler ilgi alanı dışında bırakılmakta, evin kapısının önüne gelindiğinde kent biliminin görevi sona ermekte, hane içindeki erk ilişkileri, aile içi iş bölümü, hane içindeki şiddet gibi sorunlar göz ardı edilmektedir (Alkan,2005:24).

Sonuç olarak kentler, cinsiyetçi roller, cinsiyete dayalı eşitsizlikler nedeniyle kadınların ve erkeklerin birbirinden farklı deneyimledikleri yerlerdir. Hatta kentte yaşayan tüm kadınların kentsel alana erişebilirliği ve kent mekanlarını kullanabilirliği; sınıfsal, ekonomik özelliklerine, kültürel ya da etnik aidiyetine, yaşadıkları semt ve mahallelere göre farklılık gösterebilmektedir. Ancak dikkat

çekici olan, sınıf, eğitim seviyesi, gelir durumu ya da yaşanan mahalle farketmeksizin bütün kadınların, erkekler gibi kentsel mekandan diledikleri gibi faydalanamıyor oluşu ve çeşitli sebeplerle “özel alana” hapsediliyor olmalarıdır. Nitekim geçmişten bu yana erkeklere ayrılan mekanlar daha geniş, daha açık, daha canlı ve göz önünde iken, kadınlara ayrılan mekanlar daha küçük, daha kapalı ve daha “güvenlikli” olarak ayrıştırılmaktadır (Özgüç, 1998:61). Dolayısıyla aynı kentin sokaklarında yürüyen kadınlar ve erkekler özellikle hava karardıktan sonra çok farklı duygular yaşamaktadırlar (Alkan, 2005:54). Bu bağlamda kentte kadınlar, güvenlik endişesi ile yaşamakta, hareket alanları erkeklerinkinden çok daha dar ve sınırlı olmaktadır. Tüm bunlarla birlikte, kadınların kente ve kentsel mekanlara erişimi için, cinsiyete dayalı ayırım ve eşitsizliklerle mücadele etmek zorunda kaldığı ortadadır.

2. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

2.1. Araştırmanın Konusu

Kentsel mekanı, kadınları baskı ve tahakküm altına alan ataerkil cinsiyet normlarından ve ilişkilerinden bağımsız ve ayrı düşünmek imkansızdır. Toplumsal cinsiyet rolleri erkeklere göre daha sıkı ve kontrollü düzenlenen kadınların kentsel alanlara erişimleri erkeklere göre daha sınırlı ve dar kapsamlı olmakta, kadınların ev dışındaki hareketlilikleri ve kamusal alana erişimleri denetim ve baskı altına alınmaktadır. Nitekim kent vatandaşlığı söz konusu olduğunda özellikle kadınların erkeklere göre kent hakkından daha az yararlandıkları bir gerçektir. Hatta kadınlar ait oldukları sınıf, statü, etnik ya da kültürel aidiyetlikleri gereği kentsel mekanda birbirlerinden farklı dezavantajlarla karşılaşmaktadırlar. Bu bağlamda kent ve toplum bilim çalışmalarında her ne kadar kent hakkı kavramı gündeme getirilmiş olsa da, kent mekanında cinsiyet eşitsizliğinin izdüşümleri ile ilgili çalışmaların sayısı halen yok denecek kadar azdır. Oysa bu kavram nüfusun yarısını oluşturan kadınların “kent hakkı” da içerecek şekilde kavramsallaştırmadığı ve bu amaçla kapsamlı araştırmalar yapılmadığı sürece, kent hakkı kavramı eksik ve sorunlu kalacak ve kentler de kadınlar için erkeklere göre daha az erişilebilir ve yaşanabilir olmaya devam edecektir.

Bu araştırmanın konusu, kent sosyolojisi alanında genellikle ihmal edilen konulardan biri olan, toplumsal cinsiyet ve mekan arasındaki ilişkiyi Aydın ili Efeler ilçesi bünyesinde dört farklı mahallede yaşayan, toplam 120 kadınla gerçekleştirdiğimiz anket çalışması ile incelemektir. Bu bağlamda bu araştırmanın konusu gereği birbirinden farklı sosyo-demografik ve kültürel özelliklere sahip mahallelerde yaşayan kadınların, mekan kullanım pratiklerini değerlendirmek, kent mekanına erişimlerini incelemek, kentsel alana ulaşabilirliklerinin önündeki farklılıkları ve eşitsizlikleri ortaya koymak hedeflenmektedir.

Dolayısıyla bu araştırma ile kent çalışmalarında en çok ihmal edilen konulardan biri olan kentsel mekanda toplumsal cinsiyetin yansımaları, kadınların kentte yaşadıkları güvenlik, kente erişim, barınma ve istihdam gibi problemleri ve birbirinden farklı sınıf, statü ve kültürel özelliklere sahip olan kadınların kente ilişkin deneyimleri saha çalışmasından elde edilen veriler dahilinde incelenmektedir.

2.2. Araştırmanın Amacı

Kadınların yaşamları boyunca ataerkil baskılar altında karşılaştıkları problemler ve zorluklar kentsel mekan kullanımlarına da yansımış ve kadınlar kentsel alanı erkeklerle eşit ve özgürce kullanamamışlardır. Her zaman engel ve kısıtlamalarla mücadele etmek zorunda kalan kadınlar için kentler, eril düşünce ve pratiklerle her geçen gün yaşanması daha zor alanlar haline gelmektedir. Söz edilen bu düşünce ve pratikler, kentsel alandaki mekanlarda ya da kenti planlayan, tasarlayan, idare eden eril zihniyetlerle birlikte her geçen gün kadınların aleyhine olacak şekilde yeniden üretilmeye devam etmektedir. Nitekim bu durum kadınların kentsel alanlarda söz sahibi olmasını engellemekte, kadınların kente erişiminin önünde engel oluşturmakta ve kentsel mekanları dilediği gibi kullanabilmesine imkan vermemektedir. Kadın ya da erkeğin mekana erişimi noktasında, erkek kentsel alana istediği zaman ulaşabilir ve istediği kadar faydalanabilirken, kadınlar kentsel alandan faydalanmaya kalktığında, statüsü, konumu ya da sınıfı farketmeksizin tüm kadınlar güvenliğini tehdit edecek (taciz, cinsel şiddet vb.) olaylarla karşı karşıya kalmaktadır.

Bu bağlamda kentler, cinsiyetçi roller, cinsiyete dayalı eşitsizlikler nedeniyle kadınların ve erkeklerin birbirinden farklı deneyimledikleri yerler olmakta ve kent vatandaşlığı söz konusu olduğunda kadınların erkeklere göre kentsel alanı daha az ve daha sınırlı kullandıkları görülmektedir. Bununla birlikte uzun yıllardır kent ve mekan çalışmalarında, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri göz ardı edilmiş, toplumsal cinsiyet ve mekan ile ilgili çalışmaların sayısı sınırlı kalmıştır. Özellikle, kadınların kent ve mekan ile etkileşimlerini, deneyimlerini ortaya koyan, mekan ve ataerkil cinsiyet örüntüleri arasındaki karşılıklı ilişkiyi dikkate alan çalışmaların sayısı da yok denecek kadar azdır. Hatta kent çalışmalarında cinsiyet körü diyebileceğimiz yaklaşımlar hakim paradigmayı oluşturmakta, toplumsal cinsiyet rolleri ve mekan arasındaki ilişki görmezlikten gelinmektedir.

Bu bağlamda araştırmamızın amaçları 3 maddede özetlenebilir. İlk olarak, ataerkil cinsiyet rejimi ile kent mekanı arasındaki ilişkinin diyalektik doğasına işaret etmek ve böylesi bir kavramsallaştırmanın, kent çalışmaları için neden gerekli ve ufuk açıcı olduğunu tartışmaktır. Böylece, mekan ve kent çalışmalarında hakim olan toplumsal cinsiyet körlüğüne dikkat çekmek hedeflenmektedir.

İkinci olarak amacımız, kadınların kent mekânıyla ilişkileri ve kente erişim açısından neden ve nasıl erkeklere göre dezavantajlı olduklarını sorgulamaktır. Bu çerçevede şehrin çeşitli bölgelerinde yaşayan kadınların, kadın olmanın onlara getirdiği eşitsizlik ve dışlanmayı nasıl deneyimledikleri ve bu deneyimlerle mücadele etme biçimlerine ilişkin deneyimlerini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Kadınların kentsel alanlardaki güvenlik, istihdam, kente erişim ve barınma politikalarıyla ilgili problemleri ve yaşadıkları zorluklar incelenecek; erkeklerle aynı kentin sokaklarında yürüyen kadınların özellikle hava karardıktan sonra neden ve ne ölçüde kendilerini güvende hissetmedikleri tespit edilecek; sınıf, eğitim seviyesi, gelir durumu, kültürel özellikler ya da yaşanılan mahalle fark etmeksizin bütün kadınların, erkekler gibi kentsel mekandan diledikleri gibi faydalanamıyor olmalarının ve çeşitli sebeplerle özel alana hapsediliyor olmalarının sebepleri irdelenecektir.

Üçüncü ve son olarak amacımız, kadınların kendi aralarında farklılaşmasına sebep olan sosyo-demografik özelliklerinin ve toplumsal aidiyetliklerinin kadınların kentsel mekana erişimde yaşadıkları eşitsizliklere etkilerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda çalışmamızda aynı zamanda kadınların kent mekânına erişimlerinde, mekânsal hareketlilik, güvenlik gibi kent hakkı kullanımında elzem olan konularda toplumsal cinsiyetin yanı sıra diğer toplumsal eşitsizlik dinamiklerini cinsiyet ile kesişmiş, iç içe geçmiş bir şekilde nasıl deneyimlediklerini incelemek, kadınlar arasındaki farklılıklara ve eşitsizliklere de dikkat çekmek amaçlanmıştır.

2.3. Araştırmanın Önemi

Kent ve toplum bilim çalışmalarında mekan ve cinsiyet ile ilgili çalışmaların tarihi çok eskiye dayanmamaktadır. Dolayısıyla mekan ve toplumsal cinsiyet rollerinin birbiriyle olan ilişkisi uzun yıllar görmezlikten gelinmiştir. Halen bu alanda, kentsel mekan ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkiyi sorgulayan çalışmaların sayısı sınırlıdır. Kentlerin ortaya çıktığı dönem insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen, kent çalışmalarında yakın zamana kadar, toplumsal cinsiyet ile ilgili yeterli sayıda çalışmaya rastlanmamıştır. 1970'lerden itibaren yükselen radikal kent kuramları, ilk kez mekan ile toplumsal yapı/süreçler arasındaki diyalektik ilişkiye işaret etmiş ve mekânın toplumsalla ilişkisini kurmuş olmasına rağmen, bizzat toplumsal cinsiyet ya da kadınlar üzerinden yapılan herhangi detaylı bir yoruma ya da değerlendirmeye rastlanmamıştır. Her

ne kadar, radikal kent kuramları özellikle toplumsal cinsiyet üzerinden yapılmış değerlendirmeleri yansıtmamış olsa da, mekansal ilişkileri toplumsal ilişkilerden bağımsız bir nesne olarak gören kent çalışmalarına karşın, mekan ile toplumsal cinsiyet arasında ilişki kurmamızı sağlamış olması açısından, bu alanda gerçekleştirilen çalışmalar için önemli bir dönemeç olmuştur. Dolayısıyla kadınların kent mekanında görünürlüğü ile ilgili çalışmalar Alkan'ın (2012) belirttiği gibi şehircilik çalışmalarının en zayıf halkasını oluşturmaktadır. Bu çerçevede, bu çalışma sınırlı sayıda olan toplumsal cinsiyet ve mekan çalışmalarına katkı sağlayacak olması açısından önemli görülmektedir.

Ayrıca, Lefebvre'nin "kent hakkı" kavramı düşünüldüğünde, kadınların erkeklere göre kent yurttaşlığından daha az yararlandıkları bir gerçektir. Daha açık bir ifadeyle, tüm kadınların, erkekler gibi kentsel mekanı diledikleri gibi kullanamıyor oluşu ve çeşitli sebeplerle özel alana hapsediliyor olmaları, kentsel mekanda cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak, kadınların güvenliğini tehdit edecek unsurlarla karşılaşılıyor olmaları, kentin planlanması ve tasarlanması sürecinde daha az söz haklarının olması ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği dikkate alınmadan tasarlanan kentte karşılaştığı problemlere karşı mücadele yöntemleri geliştirmek zorunda kalmaları nedeniyle kent vatandaşlığı ya da kent hakkından yeterince faydalanamamaktadırlar. Dolayısıyla çalışmamızda tüm bunlar, gerek kavramsal ve kuramsal çerçevede gerekse saha çalışmasından elde edilen verilerle desteklenerek ayrıntılı ve geniş kapsamlı bir şekilde değerlendirildiği için, bu çalışma kent mekanında kadınların görünürlüğü ile ilgili çalışmalar arasında ayrıca önemli bir yere sahiptir.

Öte yandan şehirdeki kadınların birbirinden farklı sosyo-demografik, etnik ve kültürel özelliklere sahip oldukları düşünüldüğünde, kent deneyimleri birbirinden farklılık göstermekte, kadınlar toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine karşı birbirlerinden farklı stratejiler ve mücadele yöntemleri geliştirmektedir. Bu bağlamda kadınların ait olduğu sınıf, statü, kültürel aidiyetleri nedeniyle de kadınların kente erişimleri ve kent mekanını kullanımları, ulaşabilirlikleri birbirinden farklı olmaktadır. Dolayısıyla, kentsel mekana erişimde orta sınıf, çalışan ya da eğitim seviyesi yüksek olan ve yaşadığı mahallenin toplumsal-sosyal özellikleri itibarıyla kent hayatına daha rahat entegre olmuş bir kadının kent mekanında deneyimledikleri ve ulaşabilirlikleri farklıyken, alt-orta sınıfa mensup, eğitim seviyesi düşük, gecekondulu ya da göçmen mahallesinde yaşayan, kadınların kentsel deneyimleri, kentsel hareketlilikleri ve mekana erişimleri farklı olmaktadır.

Bu bağlamda kentte yaşayan her yurttaşın kent hakkından eşit derece yararlanabilmesinin önünde engeller olduğu düşünüldüğünde özellikle de söz konusu yurttaşlar kadınlar olunca bu durumun daha da güçleştiği görülmektedir. Nitekim bu çalışmada, birbirinden farklı sosyo-demografik, etnik ve kültürel özelliklere sahip olduğuna kanaat edilen dört farklı mahallede yaşayan kadınlarla görüşülerek kadınların kente yaklaşımlarındaki farklılıklarını, kentsel alana erişebilirliklerini ya da kentsel mekanları kullanımlarını ele alması açısından, bu alanda gerçekleştirilen sınırlı sayıdaki çalışmalardan biri olması beklenmektedir. Son olarak, bu araştırma Aydın kenti için toplumsal cinsiyet ve mekan ile ilgili böylesi sosyolojik bir çalışmanın ilk defa gerçekleştirilmiş olması açısından ayrıca önemlidir.

2.4. Araştırmanın Sorunsalları

Bu çalışmada, araştırma amaçları doğrultusunda belirlenen araştırma sorunsallarına yanıtlar aranması ve araştırma sonuçlarının da bu sorular etrafında değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Toplumsal cinsiyet ve mekan ilişkisi çerçevesinde kent mekanına erişimde kadınların deneyimledikleri eşitsizlikleri ve engelleri inceleyen bu araştırmanın sorunsalları aşağıda maddeler halinde sunulmuştur:

- 1- Ataerkil cinsiyet rejimi ile kent mekanı arasındaki diyalektik ilişkinin yansımaları kentsel alanda nasıl ve nerelerde karşımıza çıkmaktadır?
- 2- Ait olunan sınıf, statü ve kültürel örüntülerden bağımsız olarak kadınların, erkekler gibi kentsel mekandan diledikleri gibi faydalanamıyor olmalarına ve çeşitli sebeplerle özel alana hapsediliyor olmalarına neden olan engeller nelerdir?
- 3- Kadınların kentsel alanlardaki güvenlik, kentsel mekana erişim, istihdam, ulaşım ve barınma politikalarıyla ilgili problemleri ve yaşadıkları zorluklar nelerdir?
- 4- Her ne kadar cinsiyete dayalı toplumsal gruplar olarak toplumsal hiyerarşide kadınlar her zaman erkeklerden daha altta yer alıyor olsa da, tıpkı erkekler gibi kadınlar da homojen bir toplumsal grup değildir. Dolayısıyla şehrin farklı ve eşitsiz mahallelerinde yaşayan ve sosyo-demografik özellikler ve toplumsal aidiyetlikler bakımından çeşitlilik arz eden bir grup olan kadınların bu farklı ve çoklu kimlikleri, kadınlar

arasında kente erişim, gündelik mekânsal hareketlilik, resmi ya da resmi olmayan kent mekanlarına ve kurumlarına erişim kapasitelerini ve deneyimlerini nasıl etkilemekte ve şekillendirmektedir? Gecekonuda yaşayan, eğitim düzeyi düşük, formel istihdama erişimi olmayan kadının mekanı ve mekânsal ilişkileri, kentsel kurumları deneyimlemesi ile orta sınıf mahallede yaşayan, eğitilmiş meslek sahibi kadınların mekanı, mekânsal ilişkileri ve kentsel kurumları deneyimlemesi arasındaki farklar nelerdir?

2.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmamızın evreni Aydın ili Efeler ilçesi olarak belirlenmiştir. Efeler ilçesi içinde araştırma yapılacak mahallelerin belirlenmesinde amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Diğer bir deyişle araştırmanın örnekleme oluşturulurken kadınların toplumsal kültürel çoklu kimliklerini ve statülerini temsil edecek bir örneklem tasarımı amaçlanmıştır. Kadınların kent hakkına erişimini irdeleyecek bir araştırmanın tek bir kadın kimliği üzerinden kurgulanmasının yaratacağı kuramsal, metodolojik ve politik sorunları bertaraf etmek amacı ile gelir, eğitim, dil, mezhep, göç statüsü, konut statüsü gibi değişkenler açısından farklılaşan mahalleler tespit edilmiş ve bu mahalleler arasından araştırmanın yürütüleceği örneklem belirlenmiştir.

Araştırmanın örneklemini belirleme aşamasında Aydın'ın mahalleleri ile ilgili bilgi sahibi olan eski Muhtarlar Derneği Başkanı Ertuğrul Özdemir ile yüz yüze görüşme yapılmış ve kendisi aracılığıyla bazı muhtarlar ve eski muhtarlar ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında uzun yıllardır Aydın'da yaşayan, Aydın'da doğup büyümüş olan ve kentin mahalleleri ile ilgili gözlemlere, bilgilere sahip olduğu düşünülen Aydın ilinin yerli vatandaşları ile de bire bir görüşmeler gerçekleştirilmiş, mahallere ilişkin gözlemlerinden faydalanılmıştır. Ayrıca Aydın ili Valiliği binası içindeki kütüphanede, şehir ve mahallerin sosyo-demografik ve kültürel özellikleri ile ilgili bilgi toplamak adına literatür taraması yapılmıştır.

Bununla birlikte 2012 yılında büyükşehir olan ve il bünyesinde kurulan Aydın Büyükşehir Belediyesi ziyaret edilmiş, şehrin yeni idari oluşumuna ilişkin bilgiler alınmıştır. Bu bağlamda büyükşehirlik yasası ile Aydın Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı ve öncesinde Aydın/Merkez olarak bilinen bölge sınırları içindeki mahalleleri ve köyleri de içine alan Efeler ilçesi kurulmuştur. Dolayısıyla

araştırmamızda saha çalışması öncesi, ilçe bünyesinde kurulan Efeler Belediyesi araştırma örneklemeine ilişkin detaylı bilgi almak üzere ziyaret edilmiş, idari yapısı ve mahallelere ilişkin bilgi almak üzere, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Birimi, İmar ve Şehircilik İşleri Birimi ve Kültür ve Sosyal İlişkiler Birimi'nden personellerle görüşmeler yapılmıştır.

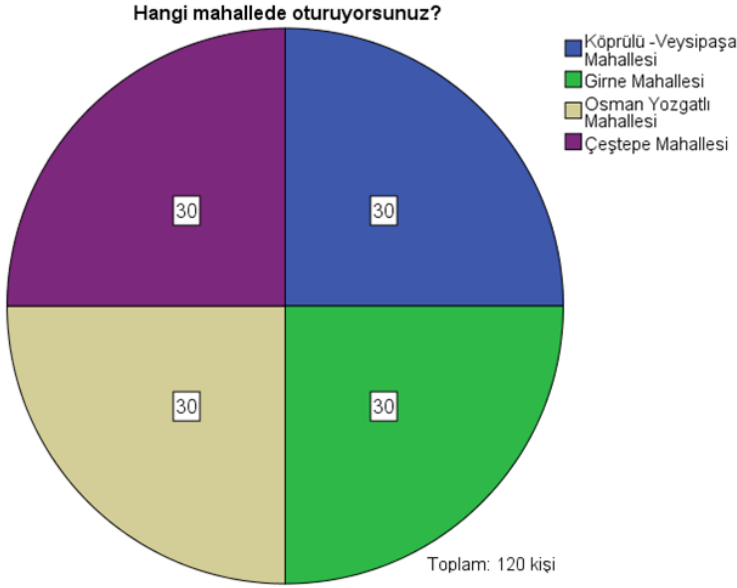
Dolayısıyla Aydın ili bünyesinde gerçekleştirilen genel kurumsal ve bireysel görüşmeler sonucu mahallelerin sosyo-demografik ve kültürel özelliklerine dair bilgi toplanmıştır. Bu görüşmelerin ardından birbirinden farklı sosyo-demografik, etnik ve kültürel özelliklere sahip olduğuna kanaat edilen Köprülü-Veysipaşa Mahallesi, Girne Mahallesi, Osman Yozgatlı Mahallesi ve Çeştepe Mahallesi araştırmanın örnekleme⁷ olarak seçilmiştir.

2.6. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri

Aydın ili Efeler ilçesinde, Köprülü-Veysipaşa Mahallesi, Girne Mahallesi, Osman Yozgatlı Mahallesi ve Çeştepe Mahallesi olmak üzere dört farklı mahallede gerçekleştirilen bu araştırmada “anket tekniği” kullanılmış olup, anket sayıları mahallelere göre eşit sayıda dağıtılmış ve ardından bu dört mahallede yaşayan toplam 120 kadınla anket⁸ çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda saha çalışmasında aşağıdaki Şekil 2.1.'de görüldüğü gibi her bir mahalleden 30'ar kişi olmak üzere toplamda 120 kadına ulaşılmıştır.

⁷ Araştırma örnekleminde seçilen mahallelerin sayısının dört ile sınırlandırılmasının nedeni araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları başlığı altında açıklanmıştır.

⁸ Anket formu tezin sonunda ek olarak sunulmuştur.

Şekil 2.1. Araştırmaya katılan kadınların yaşadığı mahalleler

Araştırmada görüşme yapılacak olan kişiler 18 yaş üstünde ve bahsedilen dört mahalleden birinde sürekli yaşayan kadınlar arasından seçilmiştir. Anket çalışması uygulanacak sokaklar ve haneler örneklemin sınırlı da olsa temsiliyet iddiası olabilmesi amacıyla “basit rastgele örnekleme tekniği” ile seçilmiştir. Öte yandan hanelerde yaşayan kadınların seçimi ise “tesadüfi olmayan” tekniklerle yürütülmüştür. Anket yapılan sokak, hane ve kadınların seçiminde sırasıyla aşağıdaki yöntem basamakları uygulanmıştır:

- 1- Seçilen mahallerdeki sokaklar Efeler Belediyesi İmar ve Şehircilik İşleri Birimi’nden temin edilen bir şehir haritası üzerinden ve google maps uygulaması üzerinden alınan bilgiler doğrultusunda tek tek numaralandırılarak listelenmiştir.
- 2- Sonrasında internet ortamından temin edilen “random.org”⁹ adlı uygulamaya sokaklara verilen numaralar kaydedilip, program yardımı ile anket gerçekleştirilecek olan üç sokak rasgele seçilmiştir.
- 3- Ardından rastgele seçilen üç sokaktan, yine rastgele 10 hane seçilmiştir. Örnekleme eşitlik sağlanması ve sokağın her iki tarafının da örnekleme

⁹ Web siteye <https://www.random.org/> linkinden ulaşabilirsiniz.

katılması için, anketin uygulanacağı 10 hanenin 5'inin tek numaralı, diğer 5'inin de çift numaralı binalardan seçilmesine karar verilmiştir.

- 4- Bu doğrultuda rastgele seçilmiş olan binada birden fazla kat ve/veya hane bulunuyorsa, anketin bir önceki ankete göre farklı bir kata uygulanmasına dikkat edilmiştir. Bu sayede araştırma evreninde bulunan her birimin örnekleme girme şansının artması sağlanmıştır.
- 5- Eğer gidilen hanede birden fazla kadın yaşıyorsa, bu durumda bir önceki görüşülen kadına göre farklı yaş aralığında olan kadın ile görüşülmesi tercih edilmiştir. Örneğin; bir önceki ankette görüşülen kadın orta yaş grubunda ise, bir sonraki hanede de eğer birden fazla kadın yaşıyorsa çeşitlilik ve temsiliyet kabiliyetinin yüksek olması açısından hanedeki en genç kadın ile anket yapılması tercih edilmiştir.
- 6- Eğer seçilen bina ya da katta kimse yoksa, aynı adrese toplam üç kez farklı zamanlarda gidilmiştir. Fakat, araştırmanın hem zaman hem de maddi kısıtlıkları nedeniyle hanede kimse bulunmadığı takdirde, bir sonraki hanede yaşayan kadınla görüşülmüştür. Bu şekilde devam edildiğinde sokaktaki binaların bitmesi ve fakat istenilen anket sayısına ulaşılamaması durumunda, hemen sonra gelen, en yakın sokak ya da caddeden aynı yöntemle anket yapılmaya devam edilmiştir.
- 7- Dolayısıyla tüm bu açıklamalar doğrultusunda her bir sokaktan 10'ar kişi ve her bir mahalleden de 30'ar kişi olmak üzere, toplam da 120 kadın ile anket çalışması yapılmıştır.

Araştırmada anket tekniğinin tercih edilmesinin nedeni daha fazla sayıda kadına ulaşmak, görüşülen kadınlara daha fazla sayıda ve çok çeşitli sorular yöneltebilmek ve dolayısıyla da bu alana ilişkin daha çok ve niceliksel değeri olan veri elde etmektir. Bu bağlamda uygulanan anket tekniğinde, araştırma amacına uygun olarak kadınların sosyo-demografik özelliklerini tespit etmek, yaşadıkları mahallelerde ve kentsel alandaki mekanları kullanılabilirliklerini incelemek, kentte ulaşım araçlarını kullanarak kent içi hareketliliklerini değerlendirmek, kentsel alanda ya da mahallerinde kendilerini ne kadar güvende hissettiklerini sorgulamak, kentteki resmi kurum ya da kuruluşlarla olan ilişkilerini incelemek amacıyla çeşitli sorulara yer verilmiştir. Anket içerisinde diğer sorulardan farklı olarak, açık uçlu sorularda bulunmakla birlikte, anketin son bölümündeki sorular beşli likert ölçeği kullanarak hazırlanmıştır. Böylece araştırmada nicel verilerin yanı sıra bazı nitel

verilerde elde edilmiştir. Saha çalışmasından elde edilen nicel verilerin girişi, kontrolü ve analizi IBM SPSS Statics 24.0 veri analizi programı aracılığıyla yapılmıştır. Böylece saha çalışmasından elde edilen verilerin analizi ile başlangıçta oluşturulan araştırmanın varsayımlarının geçerliliği tespit edilmeye ve araştırma amacına yönelik hazırlanan araştırma sorunsallarına yanıtlar bulunmaya çalışılmıştır.

2.7. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıklar

Mekan ve toplumsal cinsiyet ilişkilerini sorgulayan bu araştırmanın kapsamı, kentsel mekana erişimde kadınların karşılaştıkları farklılıklar ve eşitsizlikleri incelemek amacıyla Aydın ili Efeler ilçesinde Köprülü-Veysipaşa Mahallesi, Girne Mahallesi, Osman Yozgatlı Mahallesi ve Çeştepe Mahallesi olmak üzere dört farklı mahalle ile sınırlandırılmaktadır. Araştırmanın Aydın ili Efeler ilçesindeki mahalleler ile sınırlandırılmasının nedeni, araştırmacının Aydın ili Efeler ilçesinde doğup büyümesi, ikamet etmesi ve dolayısıyla kenti iyi tanınması ve bunun yanında yüksek lisans eğitimine yine aynı şehirdeki üniversitede devam ediyor olmasıdır. Çünkü araştırmada kullanılan amaçsal örnekleme tekniği ile araştırmacının çalışmasında belirleyeceği örnekleme ilişkin bilgi sahibi olması gereklidir. Ayrıca saha çalışması için sık sık alana inilmesi gerektiği için araştırmacının yaşadığı şehirde Aydın'da bir araştırma yapması zaman ve maliyet tasarrufu açısından önemlidir.

Ancak, yine de Aydın ili Efeler ilçesinde toplam 83 adet mahalle bulunmasına karşın, araştırmamızın gerçekleştirildiği mahallelerin sayısının 4, mahallerden seçilen sokakların sayısının üç ve görüşülen kadınların toplamda 120 kişi ile sınırlandırılmasının nedeni, yüksek lisans eğitim öğretim dönemi dikkate alındığında zaman sınırı olması ve daha önemlisi seçilen mahallelerin birbirine yürüme mesafesi olmaması sebebiyle ulaşım maliyetinin de yüksek olacağı düşünülerek maddi kısıtlılıkların yaşanmasıdır. Çünkü araştırmanın başında temsili örnekleme yöntemi kullanılarak Aydın ili Efeler ilçesini temsil etmesi açısından 8 mahallede saha çalışmasının gerçekleştirilmesi ve toplamda en az 240 kadınla anket uygulanması düşünülmesine rağmen, araştırmanın maddi ve zamansal açıdan kısıtlı olması sebebiyle mahalle sayısı dörde ve kişi sayısı da 120'ye düşürülmüştür. Bunun sonucunda amaçsal örnekleme tekniği kullanılarak, birbirinden farklı sosyo-demografik, etnik ve kültürel özelliklere sahip olduğuna

kanaat edilen dört mahallede 120 kadın ile anket çalışmasının gerçekleştirilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

Bunun yanında anket içerisinde özellikle kadına yönelik şiddet ile ilgili hassas soruların da yer alması ile kadınların bu sorulara karşı çekingen ve pasif kalmaları konuya ilişkin yeterli veri toplanmasını güçleştirmiştir. Ayrıca karşılaşılan bir diğer sınırlılık, araştırma tekniğine ilişkin kullanılan yöntemde, seçilen bina ya da katta kimse olmaması halinde, üç kere aynı adrese farklı zamanlarda gidilmesinin gerekmesine karşın araştırmanın hem zaman, hem de maddi kısıtlıkları nedeniyle bu yöntem basamağı bazı durumlarda uygulanamamıştır.

Diğer yandan saha çalışmasında, anket uygulamak amacıyla hanelere giderek kadınları görüşmeye ikna etmek zor olmuş ve özellikle bazı sokaklarda çok az sayıda kadın evinin kapısını açmıştır. Şöyle ki kapısını açan bazı kadınlara araştırmamız ile ilgili bilgi verme fırsatı bulamadan, kadınlar anket formlarını gördüklerinde kapıyı geri kapatmışlardır. Dolayısıyla genellikle kapı zilini çaldığımızda korku ve güvensizlik duygusu hisseden kadınlar görüşme talebimizi reddetmişlerdir. Bunun yanında özellikle güvenli sitelerin olduğu belirli sokaklarda ise, site içindeki binalara girmek ve kadınlarla görüşme talep etmek ayrıca zor olmuştur. Ayrıca çalışan kadınların yoğunlukta olduğu mahalle ve sokaklarda yaşayan kadınların bir kısmını da hafta içi günlerde gün içinde evde bulmak zor olurken, hafta sonları da çalışan kadınlar dinlendiklerini belirterek ya da ev işlerinin çokluğundan dert yanarak ankete vakit ayıramayacağını söylemişler ve görüşme talebini reddetmişlerdir. Dolayısıyla bahsedilen sorunlar saha çalışmasının normal seyrinde ve süresinde ilerlemesine engel teşkil etmiştir. Bunların aksine, araştırmanın önemini ve ciddiyetini anlayan, aynı zamanda araştırmacının samimiyetine güvenen kadınlar ise soruları gayet istekli ve gönüllü bir şekilde yanıtlamışlardır.

Öte yandan araştırmamızda görüşülen kişilerin “kadın” olması saha çalışması esnasında araştırmacının hızını engelleyen ve yavaşlatan durumlardan biri olmuştur. Şöyle ki, toplumsal cinsiyet rolleri gereği kadınlara yüklenen ev işleri, çocuk ve yaşlı bakımı gibi sorumluluklar nedeniyle kadınlar toplumda en yoğun kesimi oluşturmaktadır. Bunun yanında kadının herhangi bir işte çalışıyor olabileceği de düşünülürse, kadınlara ulaşmak ve görüşmek için vakit ayırmasını istemek ayrıca araştırmayı güçleştiren bir durum olmuştur. Örneğin,

araştırmamızda pek çok kadın görüşme esnasında kucağında bir çocuk ya da bebek ile birlikte anket sorularını yanıtlamıştır. Bununla birlikte sokakta kapı önlerinde oturanlarla yapılan görüşmelerde kadınlar, çocukları oyun oynarken soruları yanıtlamış ve zaman zaman çocuklarının ağlaması ya da bulunduğu yerden uzaklaşması sebebiyle kadın ile yapılan anket sürekli kesintiye uğramıştır.

Bunların yanında araştırmada mahallelerdeki sokaklar rastgele seçildiği için, bazı sokakların gün içinde daha ıssız ve daha az güvenli olduğu gözlemlenmiş, dolayısıyla araştırmacının da kadın olması sebebiyle güvenliğini tehdit edecek bir durumla karşılaşmasına imkan vermeden, başka bir sokakta çalışmaya devam etmesinin daha sağlıklı olacağına karar verilmiştir. Özellikle bazı sokaklarda, tiner ya da bonzai gibi uyuşturucu madde kullanan genç erkeklerin varlığı ve bunun yanında başı boş dolaşan sokak köpeklerine rastlanması, araştırmacıyı saha çalışması esnasında zor durumda bırakmıştır. Çünkü araştırmacının çoğunlukla toplu taşıma araçlarını kullanmak zorunda olması ve şehir içi dolmuşlarının da belli bir yerde bıraktıktan sonra araştırmacının sokakta, mahallede yürüyerek dolaşmak zorunda kalması halinde ise zaman zaman dışarıdan gelecek tehditlere açık olması yine saha çalışmasını güçleştiren durumlardan birisi olmuştur. Ancak tüm bu engellere rağmen, araştırmacının ve saha çalışmasının bazı noktalarında ölçülü düzeylerde değişiklikler yapılsa da genel olarak tezin kapsamı kent ve mekan çalışmalarında cinsiyete dayalı farklar ve eşitsizlikler bağlamında, Aydın ili Efeler ilçesinde belirlenen dört mahallede yaşayan ve rastgele seçilen 120 kadınla yapılan anket tekniği sonucu elde edilen verilerin analizi ve değerlendirilmesi ile sınırlandırılmıştır.

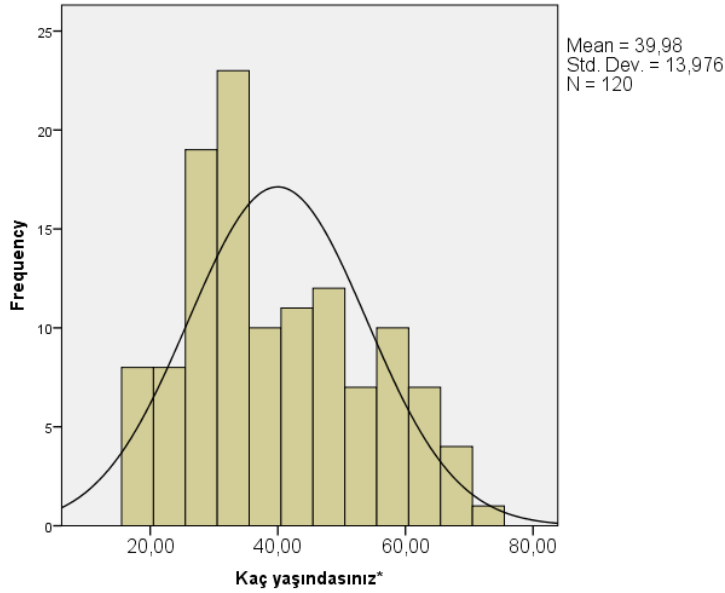
3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

3.1. Araştırmaya Katılan Kadınların Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan kadınların sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerini değerlendirmek katılımcıların genel profilini tespit etmek ve kadınlar arasındaki farklılaşmaları görmek bakımından faydalı olacaktır. Fakat daha da önemlisi, bu verilerin bize sonraki bölümlerde kadınların mekanla etkileşimlerinin toplumsal farklılıklara göre değişip değişmediğini anlamamız için sunacağı olanaktır (Demirbaş, 2012:78). Bu bölümde kadınların sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri sunulacak ve sonraki bölümlerde de bu özelliklerin kadınların kentsel mekan ile kurdukları ilişkiyi nasıl etkilediği incelenecektir.

Köprülü-Veysipaşa, Girne, Osman Yozgatlı ve Çeştepe Mahallelerinde yapılan anket çalışmasında katılımcılara sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerini tespit amacıyla, yaş, eğitim durumu, doğum yeri, medeni hali, sahip olunan çocuk sayısı, gelir durumu, anadili, hanenin aylık gelir-gider durumu, ebeveynlerin eğitim ve meslek durumları vb. konularda çeşitli sorular yöneltilmiştir. Dört mahallede yaptığımız 120 anket sonucunda elde ettiğimiz sonuçları değerlendirmeye başlar isek, Çizelge 3.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadınların %25,8'i 18-29 yaş aralığında, %34,2'si 30-41 yaş aralığında ve %17,5'i 42-53 yaş aralığındadır. Katılımcılar arasında 53 yaş ve üstü olanların oranı ise, %22,5'tir. Ayrıca araştırmamıza katılan kadınların yaş ortalaması 40'tır (Mean:39,97); dolayısıyla katılımcıların % 60'ını, genç kadın nüfus içinde değerlendirebileceğimiz 40 yaş altı kadınlar oluşturmaktadır.

Çizelge 3.1. Araştırmaya katılan kadınların yaş dağılımı

Diğer yandan, araştırmamıza katılan kadınların, %77,5'i evli olup, yalnızca %13,3'ü bekar olduğunu söylemiştir. Yanısıra, kadınların % 6,7'si eşini kaybettiği için dul kalmış, %2,5'u da eşinden ayrı yaşamakta ya da eşinden boşanmıştır. Evli olan kadınların, %51'i 18-21 yaş aralığında evlendiğini belirtirken, henüz reşit olmadan evlenenlerin (14-17 yaş aralığında) oranı ise %21,2'dir. Bu bağlamda kadınlara ayrıca yaşayan öz çocukları olup olmadığı, varsa kaç tane olduğu sorulmuştur. Soruyu yanıtladığı 104 kişinin %37,5'nin "iki çocuğu", %21,2'nin "üç çocuğu", %17,3'nün "bir çocuğu" vardır. Dört ve dörtten fazla çocuk sahibi olan kadınların oranı ise yaklaşık %20'dir. Genel olarak değerlendirildiğinde araştırmamıza katılan ve çocuk sahibi olan kadınların ortalama çocuk sayısı 2,6 olarak hesaplanmıştır. TÜİK istatistikleri Türkiye genelindeki doğurganlık oranını 2016 yılı için 2.10 olarak tespit etmiştir. Katılımcılarımızın sahip oldukları çocuk sayısına bakıldığında ortalama doğurganlık değerlerinin altında bir örüntü sergiledikleri görülmektedir.¹⁰

Araştırmamıza katılan kadınların doğdukları yerleşim yerine baktığımızda, toplamda % 44,2'sinin il merkezinde, %33,3'ünün köyde, geriye kalan %22,5'in de ilçe veya kasabada doğmuş olduklarını görmekteyiz. Bunun yanı sıra kadınların

¹⁰ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24647>

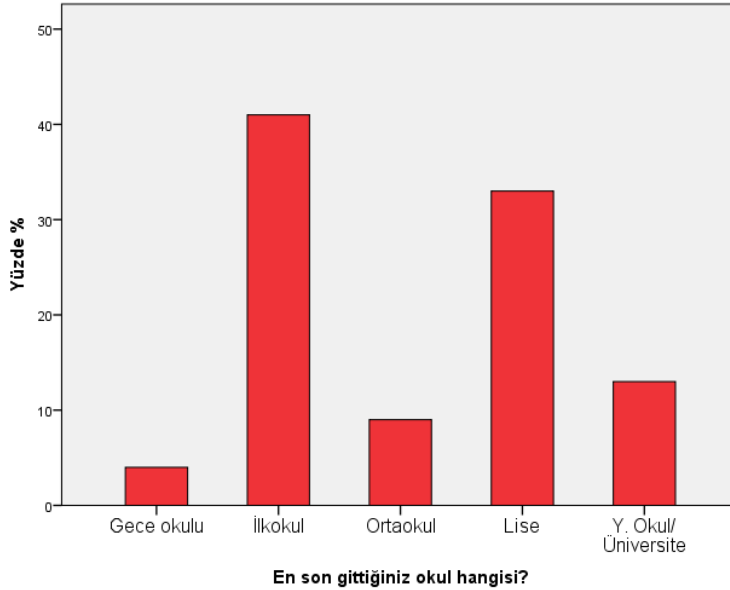
%58,3'ü Aydın'da doğduğunu belirtirken, % 9,2 ile ikinci sırada Bitlis ilinde doğduğunu belirtenler gelmektedir. Burada Aydın ilinin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi şehirlerinden kayda değer göç alan bir yerleşim yeri olduğunu belirtmek gerekir. Ayrıca araştırmamıza katılan kadınların %4,2'si (5 kişi) doğum yerini “yurt dışı” olarak belirtmiştir. Kadınların geriye kalan toplamda %28,3'ünün ise belirttiğimiz iller dışında doğduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların büyük bir kısmı öncelikli olarak il merkezi ve köy kökenlidir. İlâveten katılımcıların ağırlıklı çoğunluğu Aydın ilinin yerlilerinden ve Doğu ve Güneydoğu bölgesi illerinden göçle gelenlerden oluşmaktadır.

Sonuçları bir başka önemli sosyo-demografik özellik olan eğitim durumu açısından değerlendirdiğimizde, kadınların %84,2'si “okuma-yazma biliyor musunuz?” sorusuna “evet” yanıtını vermiş ve %15,8'inin ise okuma yazma bilmediğini belirtmiştir. Genel hatlarıyla okur-yazarlık oranı en düşük olan grubu 65 yaş ve üstünde yer alan kadınlar oluşturmaktadır. Bu durum 18-29 yaş aralığındaki genç kadınlar için tam tersidir ve araştırmamız sonucunda 18-29 yaş aralığındaki kadınların tamamının okuma-yazma bildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla genç kadınlar arasındaki okur-yazarlık oranı, 65 yaş ve üzeri olan yaşlı kadınlara göre oldukça yüksektir ve yaş arttıkça okur-yazarlık oranı düşmektedir.

Diğer yandan aşağıdaki

Çizelge 3.2'de görüldüğü gibi, okuma yazma bildiğini belirten kadınların en son gittiği okula baktığımızda, katılımcıların %41'i en son ilkokula ve % 9'u da ortaokula gittiğini belirtmiştir. Nitekim burada eğitime erişim açısından değerlendirildiğinde okuma-yazma bildiğini belirten kadınların neredeyse yarısı en son ancak ilkokul veya ortaokula kadar okuyabilmiştir. Gece okuluna gidenleri de buna dahil ettiğimizde ise, oran daha fazla büyümektedir. Buna karşılık okuma yazma bilen kadınların %33'ü de en son liseye gittiğini söylerken, üniversiteye ya da yüksek okula gittiğini söyleyenlerin oranı yalnızca %13'tür.

Çizelge 3.2. Okuma-yazma bilen kadınların en son gittiği okullar

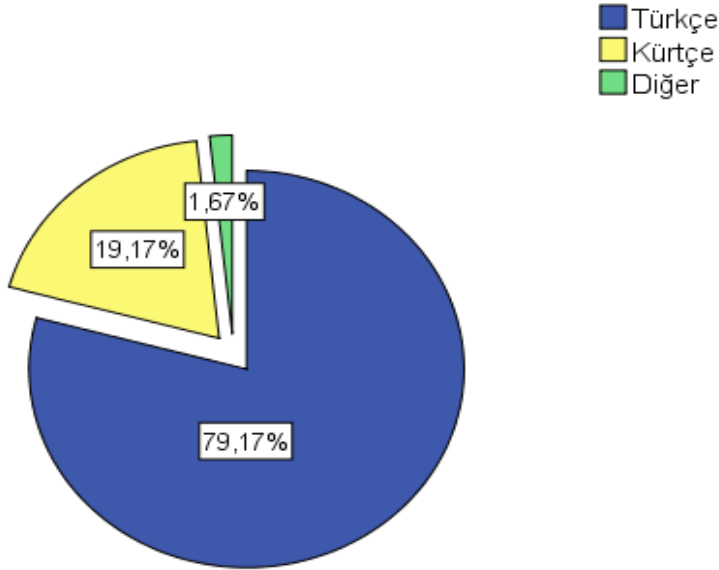
Diğer yandan üniversiteye ya da yüksek okula gittiğini söyleyen kadınların yaş grubuna baktığımızda %61,5'inin 18-29 yaş grubu içerisinde olduğunu görürüz. Nitekim 18-29 yaş aralığındaki genç kentli kadınlar arasında üniversite eğitim düzeyinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Benzer şekilde, en son ortaokula gittiğini söyleyen kadınların tamamına yakını, 18-41 yaş aralığındadır. Dolayısıyla burada, 8 yıllık zorunlu ilköğretim eğitiminin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Burada ulaşılan önemli bir diğer sonuç ise, görüşülen kadınlardan 4'ünün en son gece okuluna gittiğini belirtmiş olmasıdır. Nitekim, orta yaş ve üstündeki kadınların ise (30-64 yaş aralığında) yaklaşık % 60'ı okuma yazma bilirken, en son gittiği okulun “gece okulu” olduğunu belirten “4 kadın” bu yaş grubu aralığında yer almaktadır. Bu bağlamda, orta yaş ve üstünde yer alan bu kadınların okuma yazmayı normal eğitim öğretim yaşı içerisinde öğrenmeyip, gece okulu yoluyla kendi çabalarıyla öğrendiğini söyleyebiliriz. Araştırmaya katılan kadınların en son gittikleri okuldan diploma alıp almadıkları ya da bu okulu tamamlayıp tamamlamadıkları sorulduğunda ise, soruyu yanıtlayan 100 kişiden 78'i “tamamladım” derken, 22 kişi ise, en son gittikleri bu okulu bitiremediklerini, yarıda bıraktıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmamız kapsamında eğitime erişim açısından kentte yaşayan kadınların okul-dışı aldıkları kurs yada katıldıkları çeşitli okul-dışı eğitim

faaliyetlerini değerlendirecek olursak, okul dışında herhangi bir kursa gitmediğini belirten kadınların oranı %59,2'dir (baz alınan 120 kişi). Buna göre, kadınların %40,8'i okul dışında çeşitli kurs ya da etkinliklere katılmışlardır. Gidilen kurslar arasında öncelikle tercih edilenler %10,8 ile bilgisayar kursu ve yine aynı yüzde ile hobi amaçlı kurslar olmuştur. Ardından, %6,7 ile kuran kursu ve yine aynı yüzde ile mesleki beceri kursları gelmektedir. Sonrasında tercih edilen kurslar arasında ise, yabancı dil kursları ve okuma yazma kursları gelmektedir.

Diğer yandan çalışmamız kapsamında araştırmamıza katılan kadınların anadiline baktığımızda %79,2'sinin anadilini "Türkçe", %19,2'sinin ise "Kürtçe" olarak belirttiğini görmekteyiz.

Anadilinizi öğrenebilir miyim?

Baz: 120 kişi

şekil 3.1. Araştırmaya katılan kadınların anadili

Araştırmamıza katılan toplam 120 kadının anadil dışında dil bilme oranlarına baktığımızda; anadili dışında herhangi bir dil bilmeyenlerin oranı %50'dir. Anadili dışında bildiği dilin "Türkçe" olduğunu söyleyenlerin oranı ise, %20,8'iken, "Kürtçe" olduğunu söyleyenlerin oranı %10'dur. Bunların yanında kadınların anadili dışında konuşabildiklerini belirttikleri diller arasında %8,3 ile "Balkan dilleri" (Makedonca, Arnavutça vs.), %7,5 ile "İngilizce" ve %3,3 oranla

diğer diller (Almanca ve Fransızca) gelmektedir. Ayrıca görüşülen kadınların %89,2'si evlerinde genel olarak birinci sırada Türkçe konuşurken, %9,2'si evlerinde öncelikli olarak Kürtçe konuşmaktadır.

Katılımcıların toplumsal köken ve hareketlilik bilgilerini edinmek için kendi anne ve babalarına dair de benzer sorular sorulmuştur. Katılımcıların yarısından fazlasının (%51,7) annesi okuma yazma bilmemektedir. Buna karşılık katılımcıların babalarının okuma yazma oranı daha fazla olup, %72,5'dir. Nitekim, toplumsal cinsiyet rollerinin ve geleneksel cinsiyetçi anlayışın bir sonucu olarak, okur yazarlık oranının kadınlar arasında erkeklere göre daha düşük olduğunu söyleyebiliriz. Katılımcıların anne ve babalarının okur yazarlık oranı karşılaştırıldığında görüldüğü gibi %24,2'lik bir fark bulunmaktadır. Bu durum kadınların ve erkeklerin çalışma yaşamına da yansımakta ve katılımcıların %85'i annesinin “ev hanımı” olduğunu ve herhangi bir gelir getirici bir işte çalışmadığını belirtmiştir. Diğer yandan ise, babalarının çalışma yaşamı ile ilgili olarak birinci sırada %36,7'si babalarının “çiftçi” olduğunu, %19,2'si “işçi” olduğunu, %10,8 emekli, %9,2'si “memur”, %7,5'i serbest meslek, %6,7 küçük esnaf, %4,2'si düzensiz vasıfsız işlerde ve geriye kalanı da işveren, tüccar olarak çalıştığını belirtmiştir. Yanı sıra, katılımcıların %2,5'i annelerinin “emekli” olduğunu belirtirken, bu oran babalarda yükselmekte ve %10,8 olmaktadır.

Bir diğer sosyo-demografik belirleyici özellik olarak hane içi ekonomik durumun tespit edilebilmesi için, görüşülen kadınlardan hanelerinin ekonomik durumlarının öznel bir değerlendirmesinin yapılması beklenmiştir. Bu bağlamda, katılımcıların büyük çoğunluğu Tablo 3.1.'de görüldüğü gibi %88,3'ü durumlarını “orta halli” olarak nitelendirirken, %8,3'de “yoksul” olarak tarif etmiştir. Hanelerinin ekonomik durumunu “varsıl (varlıklı)” olarak nitelendirenlerin oranı ise yalnızca %3,3'tür.

Tablo 3.1. Kadınların hanelerinin ekonomik durumunu öznel değerlendirmesi

	Sayı	Yüzde (%)
Yoksul	10	8,3
Orta	106	88,3
Varsıl	4	3,3
Toplam	120	100,0

Görüşülen kadınların öznel değerlendirmelerinin yanı sıra hane içi aylık gelir ve aylık harcama (gider) miktarı verileri incelendiğinde öne çıkan sonuç

olarak görüülenlerin %30'unun hane içi aylık gelirinin 1000-1500 TL arasında olduğu tespit edilmiştir. Nitekim 1300 TL olan asgari ücret bu aralığa denk gelmekte, kadınların %30'nun hanesine aylık asgari ücret miktarı para girmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde araştırmamıza katılan 120 kadının hanelerinde aylık ortalama harcama miktarı 1501 TL-1999 TL aralığında iken, bunun yanı sıra araştırmamıza katılan tüm kadınların aylık ortalama hane içi gelir miktarının da 1501 TL -1999 TL aralığında olduğu saptanmıştır.

3.2. Araştırmaya Katılan Kadınların İstihdam Özellikleri

Araştırmamıza katılan kadınların sahip oldukları sermaye biçimlerini, mesleklerini ya da çalışma alanlarını öğrenmek, araştırmamızın yapıldığı dönem içerisinde herhangi bir işte çalışıp çalışmadıklarını incelemek ya da çalışmıyorsa nedenini araştırmak ve tüm bunlarla birlikte kadınların mekanla etkileşimlerini görmek çalışmamızın amacı için önem arz etmektedir. Pek çok çalışmanın işaret ettiği gibi kadınların kamusal alanla ve sokaklar ilişkileri çalışma hayatı ilişkilerinden ve çalışma hayatındaki konumlarından bağımsız değildir.

Bu bağlamda araştırmamıza katılan kadınların istihdam durumuna baktığımızda, saha çalışması döneminde herhangi bir işte çalıştığını ya da gelir getirici bir faaliyette bulunduğunu belirten kadınların oranı aşağıdaki Tablo 3.2'de görüldüğü gibi sadece %21,7'dir. Dolayısıyla görüştüğümüz kadınların %78,3'ü saha çalışmasını yaptığımız dönemde herhangi bir işte çalışmamaktadır.

Tablo 3.2. Araştırmaya katılan kadınların herhangi bir işte çalışıp çalışmadığı

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	26	21,7
Hayır	94	78,3
Toplam	120	100,0

Diğer yandan araştırmamıza katılan kadınlardan herhangi bir işte çalışanların ne iş yaptığı sorulmuş ve bu bağlamda, bir işte çalışan 26 kadından 9'u (%34,6) “memur (kamu veya özel kurum fark etmeksizin, öğretmen, büro memurluğu vs. dahil)” olarak çalıştığını belirtmiştir. Diğer yandan “işçi (kamu-özel sektör ikisi birlikte ele alınmıştır)” olarak çalıştığını ifade edenlerin oranı %19,2 ve “düzensiz vasıfsız işlerde” çalıştığını belirtenlerin oranı da %19,2'dir. Bunun yanında “mevsimlik işçi” olarak çalışanların oranı %11,5'tir. Kalan yüzdeleri de, küçük esnaflık ya da çiftçilik yaptığını söyleyen kadınlar

oluşturmaktadır. Dolayısıyla görüştüğümüz kadınların %34,6'sı kamu kurumlarında çalışırken, %30,8'i özel sektörde çalışmaktadır. Tarım sektöründe çalışan kadınların oranı ise %15,4'tür. Ayrıca kendi iş yerinde, dükkanında çalışan kadınların oranı %11,5 (3 kişi), kendi evinde yemek, pasta vs. yaparak para kazandığını söyleyen 1 kişi ve başkasının evinde bakıcılık ve temizlik yaptığını belirten 1 kişi bulunmaktadır.

Araştırmamıza katılan kadınların çalışma yaşamına katılımı ve istihdamı ile ilgili soruların yanında çalıştıkları işlerde sigortalı olup olmadıkları istihdamın niteliğini ve kadınların çalışma hayatındaki konumunu öğrenmek açısından önemli bulunmuştur. Bu çerçevede herhangi bir işte çalıştığını belirten 26 kadından 11'i (% 42,3) herhangi bir sosyal güvencesi olmadan çalıştığını belirtmiştir. Tablo 3.3.'te görüldüğü gibi herhangi bir işte çalıştığını belirten kadınlardan %57,7'sinin sosyal güvencesi olarak "SSK" bulunmaktadır.

Tablo 3.3. Kadınların çalıştığı işte sosyal güvencelerinin olup olmadığı

	Sayı	Yüzde (%)
Hayır/ Yok	11	42,3
SSK	15	57,7
Toplam	26	100,0

Bu bağlamda sigortalı çalışan kadınların çalıştıkları sektörlere baktığımızda aşağıdaki Tablo 3.4.'te görüldüğü gibi kamuda çalışan kadınların tamamının sosyal güvencesinin (SSK) bulunduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan tarım sektöründe durum bunun tam tersidir. Tarımda çalışan kadınların hiç birinin sosyal güvencesi ya da sigortaları bulunmamaktadır. Tablo 3.4.'te görüldüğü gibi sosyal güvencesi olmadan çalışan diğer kadınları sırasıyla özel sektörde "işçi" olarak çalışan kadınlar, "kendi iş yerinde", dükkanında ya da "evinde" pasta, yemek, örgü, el işi yaparak para kazanan kadınlar ve "başkasının evinde" temizlik ya da çocuk bakıcılığı yapan kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 3.4. Kadınların çalıştıkları sektörlere göre sosyal güvencelerinin olup olmadığı

Çalışılan Sektör	Hayır/Yok		SSK		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tarım	4	100	0	0	4	100
Kamu	0	0	9	100	9	100
Özel	3	37,5	5	62,5	8	100
Kendi evi (bakıcılık, pasta, yemek, örgü vs. yapımı)	1	100	0	0	1	100
Başkasının evi (temizlik, bakıcılık vs.)	1	100	0	0	1	100
Kendi iş yeri/dükkanı	2	66,7	1	33,3	3	100
Toplam	11	42,3	15	57,7	26	100

Çalıştığınız işte sosyal güvenceniz var mı

Dolayısıyla çalışma yaşamında yer alan kadınların içinde tarım ya da temizlik, çocuk bakıcılığı, örgü örme, yemek, pasta yapımı gibi toplumsal cinsiyet rollerinin getirdiği ve toplum tarafından kadınlara atfedilmiş olan işlerde kadınların herhangi bir sosyal güvencesinin ya da sigortasının olmadan çalıştığı görülmektedir. Buna karşılık belirli bir mesleki eğitim gerektiren kamuda ya da özel sektörde memurluk, öğretmenlik, büro sekreterlik işlerinde çalışan kadınların hemen hepsinin sosyal güvencesinin bulunduğu araştırmamızda da görülmektedir.

Öte yandan araştırmamızda görüştüğümüz kadınların büyük çoğunluğunu (94 kişi) %78,3'ünü saha çalışmamızı gerçekleştirdiğimiz dönem içerisinde herhangi bir işte çalışmayan kadınlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırmamıza katılan ve gelir getirici herhangi bir faaliyette bulunmayan kadınların kendi geçimlerini nasıl sağladıkları ya da çalışmama nedenleri ile ilgili sorular da yöneltilmiştir. Tablo 3.5.'te herhangi bir işte çalışmayan kadınların çalışmama nedenleri değerlendirilmiş ve kadınların çalışmama nedenleri arasında ilk sırayı % 28,7 ile “çocukların bakımı” almıştır. İkinci sırada %14,9 ile “emekli” olduğu için çalışmadığını belirten kadınlar gelmektedir. “Eşi çalışmasına izin vermediği için çalışmayanların” oranı %10,6 iken, “çalışmak istediği halde iş bulamadığı için çalışmadığını” belirten kadınların oranı da %8,5'tir. Ayrıca kadınların %10,7'si çalışmama nedenini açıklayamamış, herhangi bir fikri olmadığını belirtmiştir.

Tablo 3.5. Herhangi bir işte çalışmayan kadınların çalışmama nedenleri

	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
İş Bulamıyor/İş Yok	8	8,5
Emekliye ayrılmış	14	14,9
Hasta/Engelli	3	3,2
Ailesi istemiyor	1	1,1
Eşi istemiyor	10	10,6
Eşinin Ailesi istemiyor	1	1,1
Nişanlısı-Erkek Arkadaşı	1	1,1
Niteliği-Eğitimi Yok	4	4,3
Çocukların Bakımı	27	28,7
Öğrenci	4	4,3
Çalışma Yaşında Değil	5	5,3
Durumu İyi/İhtiyacı Yok	3	3,2
Ev Hanımı-Kızı	1	1,1
Bilmiyor/Fikri Yok	9	9,6
Yanıt Yok/Yanıtlamak İstemedi	1	1,1
Diğer	2	2,1
Toplam	94	100,0

Diğer yandan görüşülen kadınların gelir getirici bir faaliyette bulunmayanlarının ihtiyaçlarını nasıl karşıladıkları ile ilgili değerlendirilme Tablo 3.6.'da sunulmuştur. Gelir getirici bir faaliyeti olmayan kadınların büyük çoğunluğu %77,7'si "ailedeki diğer çalışanlar" sayesinde geçimini sağladığını belirtmişlerdir. İkinci olarak da, çalışmayan kadınların %19,1'i emekli maaşı olduğu için çalışmadığını ifade etmiştir.

Tablo 3.6. Herhangi bir işte çalışmayan kadınların geçimini nasıl sağladığı

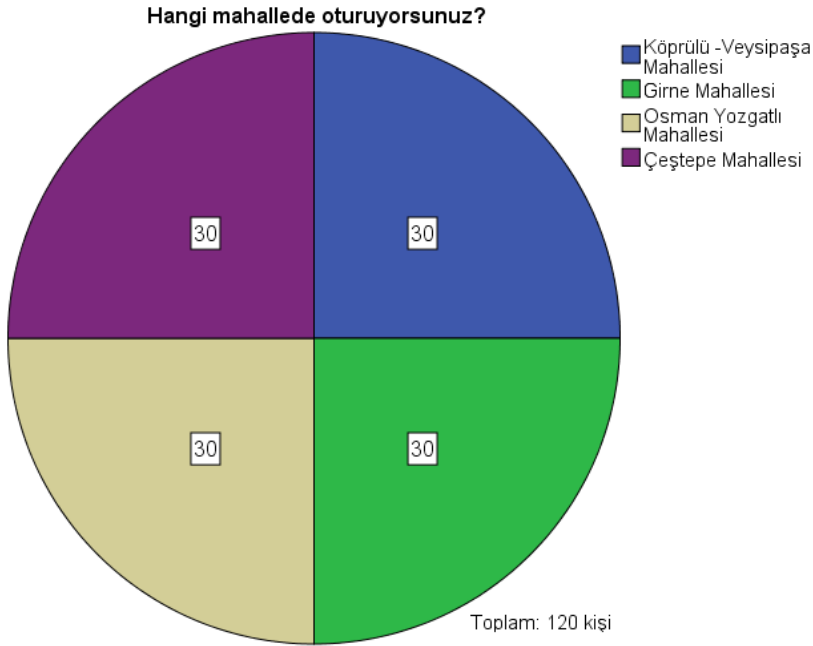
	Sayı	Yüzde (%)
Birikimlerimi kullanıyorum	1	1,1
Akraba-eş-dost yardımı ile	1	1,1
Belediye Yardımı ile	1	1,1
Ailedeki Diğer Çalışanlar	73	77,7
Emekli Maaşım var	18	19,1
Toplam	94	100,0

Dolayısıyla, araştırmamızda yer alan evli ve gelir getirecek bir etkinlikte bulunmayan kadınlar arasında eşinin çalışması sayesinde geçimini sağladığını belirtenlerin oranının oldukça yüksek, %82,4 oranında olduğu görülmüştür. Nitekim evli olan kadınların herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları incelendiğinde ortaya çıkan sonuç bu durumu destekler niteliktedir. Daha açık bir ifadeyle, araştırmamızda görüştüğümüz toplam 120 kadının 93'ünün evli olduğunu

yukarıda belirtmiştik. Evli olan kadınlar arasında herhangi bir işte çalışma oranlarına baktığımızda ise, kadınların %80'i herhangi bir gelir getirici faaliyette bulunmamaktadır. Dolayısıyla evli olup, bir işte çalışmayan kadınların da büyük çoğunluğu geçimini eşinin çalışması sayesinde sağlamaktadır. Nitekim evli kadınların çalışmasına engel olan nedenleri incelediğimizde ise, %13,5'i "eşi izin vermediği için", %35,1'i "çocukların bakımı" gerekçesiyle çalışmadığını belirtmektedir. Oysa bekar olan kadınların (16 kişi), çalışma durumu değerlendirildiğinde 10 kişi herhangi bir işte çalışmamaktadır ve "ailesi izin vermediği için" çalışmadığını belirten yalnızca 1 kişidir. Buna karşılık çalışmayan bekar kadınların yarısı "iş bulamadığı" ve "işsiz" olduğu için çalışamazken, kalan 4 kişi "öğrenci" olduğu için çalışmadığını belirtmiştir. Nitekim tüm bu açıklamalar değerlendirildiğinde, evli olan kadınların çalışma yaşamı ile ilişkisi daha az ve zayıftır ve kadınlar bir şekilde (eşleri istemediği ya da çocukların bakımı gerekçeleriyle) evlilik kurumunun etkisi ile çalışma yaşamından uzaklaşmakta, kendi geçimlerini eşlerinin çalışması sayesinde sürdürmektedirler.

3.3. Kadınların Yaşadıkları Mahallelerin Sosyo-Ekonomik, Demografik ve Kültürel Özellikleri

Araştırmamızda kadınların kent mekanı ile ilişkileri, etkileşimleri incelenirken mahallenin sosyo-ekonomik, sınıfsal, etnik ya da kültürel özelliklerinin o mahallede yaşayan kadınların kentsel alana kamusal alana ve hizmetlere erişimini etkilediği/etkileyeceği göz önünde bulundurularak mahalleler ile ilgili çeşitli sorulara yer verilmiştir. Bu çerçevede araştırmamıza katılan kadınların Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi, Girne Mahallesi, Osman Yozgatlı Mahallesi ve Çeştepe Mahallesi'nde yaşadıklarını tekrar hatırlatmakta fayda vardır. Saha çalışmasında her bir mahalleden 30 kadın ile anket çalışması yaparak toplamda 120 kadına ulaşılmış, her mahalleden Şekil 3.2.'de görüldüğü gibi eşit sayıda (30'ar kişi) kadınla görüşülmüştür.

Şekil 3.2. Araştırmaya katılan kadınların yaşadıkları mahalleler

Araştırmaya katılan kadınların mahallelerinde yaşayanların genel olarak ekonomik düzeyini öznel bir şekilde değerlendirmeleri istendiğinde kadınların %70'e yakını mahallelerindeki insanları "orta halli" olarak nitelendirmiştir. Hemen ardından %15 ile mahallelerindeki insanların ekonomik düzeyini "yoksul" olarak tarif eden kadınlar gelmektedir. "Varlıklı" olarak nitelendirenlerin oranı ise %10,8'dir. Dolayısıyla araştırmamıza katılan kadınların büyük bir çoğunluğu yaşadıkları mahalleleri "yoksul" ve "orta halli" olarak değerlendirmektedirler ve bu değerlendirme seçtiğimiz mahallerin nesnel verilere dayanan sosyo-ekonomik profilleri ile örtüşmektedir. Kadınların mahalleler bazında yaptıkları değerlendirmeyi incelersek, Tablo 3.7.'de görüldüğü gibi Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların %40'ı mahallesindeki insanların ekonomik düzeyini "varlıklı" olarak tanımlamış, %46,7'si "orta halli" olarak belirtmiştir. Köprülü-Veysipaşa Mahallesinde yaşayan kadınların büyük çoğunluğu (%76,7'si) mahallerindeki yaşayanları "orta halli" olarak tanımlamıştır. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların ise, %40'ı mahallede yaşayanları "yoksul" olarak tanımlarken, %60'ı "orta halli" olarak tarif etmiştir. Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınların ise %93,3'ü mahallerinde yaşayanları "orta halli" olarak belirtmiştir.

Tablo 3.7. Yaşanılan mahalle ve kadınların yaşadıkları mahallenin ekonomik düzeyini öznel değerlendirmesi

Yaşanılan Mahalle	Yoksul		Orta Halli		Varsıl		Bilmiyor		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi	3	10,0	23	76,7	1	3,3	3	10,0	30	100
Girne Mahallesi	1	3,3	14	46,7	12	40,0	3	10,0	30	100
Osman Yozgatlı Mahallesi	12	40,0	18	60,0	0	0	0	0	30	100
Çeştepe Mahallesi	2	6,7	28	93,3	0	0	0	0	30	100
Toplam	18	15,0	83	69,2	13	10,8	6	5,0	120	100

Ekonomik Düzeyi Değerlendirme

Genel olarak değerlendirdiğimizde Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların büyük çoğunluğu mahallerindeki insanları çoğunlukla “varsıl” ve “orta halli” olarak tarif etmiştir. Diğer yandan Osman Yozgatlı, Çeştepe ve Köprülü-Veysipaşa Mahallelerinde yaşayan kadınların tamamına yakını mahallesinde yaşayan insanların ekonomik durumunu “yoksul” ve “orta halli” olarak tanımlamışlardır.

Kadınlara öznel değerlendirmeleri yanı sıra aylık ortalama gelir ve giderleri de sorulmuştur. Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde hane içi toplam aylık geliri 1000-1999 TL arasında olan kadınların oranı %53,4 iken, Çeştepe Mahallesinde aynı gelir miktarına sahip kadınların oranı %60'dır. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde ise kadınların çoğunluğu (%66,7'si) 500 TL-1500 TL aralığında hane içi aylık toplam gelire sahip olduklarını belirtmişlerdir. Öte yandan Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların ise hane içi toplam aylık gelir miktarı, beklendiği gibi, diğer üç mahalleye göre daha fazladır. Girne Mahallesi'nde %53,4'nün aylık geliri 2000 TL ile 3500 TL arasındadır. Ayrıca Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların %23'ünün hanelerinin aylık toplam geliri 3501 TL-4500 TL aralığındadır. Diğer taraftan 3000 TL üstü aylık hane içi toplam gelire sahip olan kadınlar, Girne Mahallesi'nde %46,7 iken, buna karşılık Osman Yozgatlı Mahallesi'nde 3000 TL üstünde hane içi toplam aylık geliri olan kadınlar oldukça düşük bir oranda, %3'lerdedir.

Diğer taraftan aylık asgari ücret miktarı (1000 TL -1500 TL aralığı) açısından değerlendirdiğimizde, %46,7 ile en çok asgari ücretle geçinen haneye sahip olan kadınlar Osman Yozgatlı Mahallesi'ndendir. İkinci sırada %30 ile Çeştepe Mahallesi, üçüncü sırada %26,7 ile Köprülü-Veysipaşa Mahallesi

gelmektedir. Girne Mahallesi’de hane içi aylık toplam geliri asgari ücret aralığında olan kadınların oranı diğer üç mahalleye göre %16,7 ile en düşüktür.

Bu bağlamda, araştırmamıza katılan kadınların mahallerinin ekonomik düzeyine ilişkin öznel değerlendirmelerini ve hanelerin aylık gelir miktarına göre elde edilen bu verileri kısaca toparlamamız gerekirse, araştırmamızın saha çalışması öncesi gerçekleştirilen pilot çalışma esnasında da mahallelere ilişkin benzer gözlemlere ulaşıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanında saha çalışması döneminde Aydın Muhtarlar Derneği Başkanı olan Ertuğrul Özdemir ile mahallelerin sosyo-ekonomik özelliklerine dair birebir yapılan görüşmelerden de benzer verilere ulaşılmıştır. Bunlara bağlı olarak saha çalışmasından elden edilen verilen ışığında Girne Mahallesi’nde yaşayanların diğer üç mahallede (Köprülü-Veysipaşa, Çeştepe ve Osman Yozgatlı) yaşayanlara göre daha “varlıklı” ya da “orta-üst” ekonomik gelir düzeyine sahip oldukları söylenebilir. Diğer yandan Osman Yozgatlı Mahallesi’nde yaşayan insanların Girne, Köprülü-Veysipaşa ve Çeştepe Mahallelerine göre daha “yoksul” ve “alt-orta” düzey ekonomik gelire sahip olduğu söylenebilir. Çeştepe ve Köprülü-Veysipaşa mahallelerinde ise genel olarak “orta ya da alt-orta” ekonomik düzey olarak sınıflandırabileceğimiz insanların yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim araştırmamıza katılan kadınların mahallelerinin ekonomik durumuna ilişkin öznel değerlendirmeleri, araştırmacı gözlemleri ve pilot çalışmada ve saha çalışmasında elde edilen veriler bu sonuçları desteklemektedir.

Araştırmamızda görüştüğümüz kadınların okur yazarlık oranı, eğitim durumu ve yaşadıkları mahallere ilişkin analiz yaptığımızda Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınların Tablo 3.8.’de görüldüğü gibi tamamı (30 kişi) okuma-yazma bilmektedir. Diğer yandan Osman Yozgatlı Mahallesi’nde yaşayan kadınların ise, %36,7’si okuma yazma bilmemektedir.

Tablo 3.8. Yaşanılan mahalle ve kadınların okuma-yazma bilme oranı okuma-yazma bilme

Yaşanılan Mahalle	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi	28	93,3	2	6,7	30	100
Girne Mahallesi	30	100	0	0	30	100
Osman Yozgatlı Mahallesi	19	63,3	11	36,7	30	100
Çeştepe Mahallesi	24	80	6	20	30	100
Toplam	101	84,2	19	15,8	120	100

Okur yazar olan kadınların en son gittikleri okullara ve mahallelerine baktığımızda ise, Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların %73,3'nün en son gittiği okul "lise" ve "üniversite/yüksek okul" dur. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde ise kadınların tamamına yakınının en son gittiği okul, "gece okulu ve ilkokul" dur. Çeştepe Mahallesi'nde de, okuma-yazma bilen kadınların yarısı en son gittikleri okulun "ilkokul" olduğunu belirtirken diğer yarısı da en son "ortaokul ve liseye" gittiğini belirtmiştir. Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların en son gittikleri okulları sırasıyla %35,7 ile "lise", %28,6 ile "ilkokul" %21,4 ile yüksekokul/üniversite ve geri kalanını da "ortaokul" oluşturmaktadır. Bu verilerle birlikte kısaca değerlendirmek gerekirse, Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların okur yazarlık oranı ve eğitim seviyesi diğer üç mahalleye göre en yüksektir. Bunun ardından Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi ve Çeştepe Mahalleleri gelirken, okur yazarlık oranı ve eğitim seviyesi en düşük olan kadınların yaşadığı mahallenin Osman Yozgatlı Mahallesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer yandan, saha çalışmasının gerçekleştirildiği dönemde herhangi bir işte çalışan kadınların oranının %21,7 (26 kişi) olduğunu, kadınların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin sunduğumuz bilgilerde değinmiştik. Bu minvalde, kadınların istihdam ve çalışma durumunu, yaşadıkları mahalleler bazında da değerlendirmenin çalışmanın amacı ve örnekleme ilişkin elde edilecek bilgiler açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, araştırmamıza katılan ve herhangi bir işte çalıştığını belirten 26 kadının %40'ı (12 kişi) Girne Mahallesi'nde yaşamaktadır. Hemen ardından %33,3 ile (10 kişi) Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan kadınlar gelmektedir. Osman Yozgatlı ve Çeştepe Mahalleleri'nde ise para getirici herhangi bir işte çalışan kadınların sayısı (2'şer kişi) oldukça düşüktür. Bu bağlamda Girne Mahallesi'nde yaşayan ve çalışan kadınların ne iş yaptıklarını incelediğimizde, 12 kadından 7'si (%56,7), memur (kamu veya özel kurum fark etmeksizin, öğretmen, büro memurluğu vs. dahil) olarak görev yapmaktadır. Yine aynı mahallede, herhangi bir işte çalışan 12 kadından %91,7 'si (11 kişi) "sigortalı" olarak çalışmaktadır. Öte yandan Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan ve herhangi bir işte çalışan kadınların (10 kişi) sadece 3'ü "sigortalı" olarak çalışmakta, 7 kişi ise, mevsimlik tarım işçiliği, başkasının evinde temizlik ya da bakıcılık yapma, kendi evinde yemek, pasta yapıp satma işleriyle uğraşmakta ve sigortasız çalışmaktadır. Osman Yozgatlı ve Çeştepe Mahallelerinde de çalışan toplam 4 kadın da, mevsimlik tarım işçiliği, başkasının evinde temizlik ya da bakıcılık işlerinde sigortasız

çalışmaktadır. Dolayısıyla araştırmamızda görüşülen kadınların okur-yazarlık ve eğitim seviyesi bakımından en yüksek seviyede olduğu Girne Mahallesi'nde kadınların sigortalı olarak ve çoğunluğunun da belirli bir mesleki eğitim gerektiren işlerde ve sektörde çalıştıkları görülmektedir. Öte yandan diğer üç mahallede yaşayan ve çalışan kadınların sayısı az olmakla birlikte, çalışan kadınların çoğunluğunun sigortasız ve vasıfsız işlerde çalıştığı tespit edilmiştir.

Araştırmamıza katılan kadınların yaşadıkları mahallelerin demografik ve kültürel özelliklerini incelemek amacıyla, kadınların sahip oldukları çocuk sayısının yaşadıkları mahalleler bazında dağılımına bakmak yerinde olacaktır. Bu çerçevede öncelikle araştırmamıza katılan 120 katılımcıdan 99'unun en az 1 ya da 1'den daha fazla çocuk sahibi olduğuna kadınların sosyo-demografik özellikleri ile ilgili bilgilerde değinmiştik. Bu bağlamda çocuk sahibi olan kadınların yaşadıkları mahallelere göre dağılımına baktığımızda, Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların büyük çoğunluğunu (% 60'ını), en fazla "1-2 çocuğu" olan kadınlar oluştururken, kadınların %12'si çocuk sahibi değildir. Diğer yandan Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınların büyük çoğunluğunu (%74,1'ini) ortalama "2-3 çocuk" sahibi olan kadınlar oluştururken, Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde de buna benzer sonuç elde edilmiş, kadınların %70'inin ortalama "2-3 çocuk sahibi" oldukları tespit edilmiştir. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların ise yarısından fazlasının %55,1'inin ortalama "3-5 çocuk sahibi" olduğu tespit edilirken, kadınların %24,1'nin "6 ya da 6'dan daha fazla çocuk sahibi" olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genel anlamda toparlamamız gerekirse, araştırmamızda bir orta-üst orta sınıf yerleşim olan Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların sahip oldukları çocuk sayısı bakımından diğer mahallelere görece daha düşük olduğu söylenebilirken, Osman Yozgatlı Mahallesi'nde durum tersinedir ve kadınların büyük çoğunluğunun sahip olduğu çocuk sayısının Girne, Köprülü-Veysipaşa ve Çeştepe Mahallelerine nazaran daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer yandan da Çeştepe ve Köprülü-Veysipaşa mahallelerinde yaşayan kadınların büyük çoğunluğunun ortalama 2-3 çocuk sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmamızda, bir diğer sosyo-kültürel belirleyici unsur olan "anadil" ile ilgili katılımcılarımıza, çeşitli sorular yöneltildiğine daha önce değinmiştik. Ancak katılımcıların yaşadığı mahallelere göre, sahip oldukları "anadil"leri, evlerinde öncelikli olarak konuştukları dili ya da katılımcıların varsa anadilleri dışında bildikleri dilleri değerlendirmenin, araştırmanın amacı ve araştırmanın örnekleme dair elde edilen bilgiler açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda Tablo 3.9.'da görüldüğü gibi Girne Mahallesi'nde ve Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların tamamına yakını %96,7'si anadilinin "Türkçe" olduğunu ifade etmiştir. Çeştepe Mahallesi'ne baktığımızda ise katılımcıların büyük çoğunluğu anadilinin "Türkçe" olduğunu söylerken, önemli bir kısmı %26,7'si de anadilinin "Kürtçe" olduğunu belirtmiştir. Araştırmamızda yaşanan mahalle ve anadil arasındaki ilişki ile ilgili öne çıkan bir diğer sonuca ise Tablo 3.9.'da görüldüğü gibi Osman Yozgatlı Mahallesi'nde ulaşılmış, bu mahallede yaşayan 30 kadından yarısı anadilinin "Türkçe" olduğunu söylerken, diğer yarısı da anadilinin "Kürtçe" olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 3.9. Yaşanılan mahalle ve görüşülen kadınların anadili

Yaşanılan Mahalle	Türkçe		Kürtçe		Diğer		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi	29	96,7	0	0	1	3,3	30	100
Girne Mahallesi	29	96,7	0	0	1	3,3	30	100
Osman Yozgatlı Mahallesi	15	50,0	15	50,0	0	0	30	100
Çeştepe Mahallesi	22	73,3	8	26,7	0	0	30	100
Toplam	95	79,2	23	19,2	2	1,7	120	100

Diğer yandan araştırmamıza katılan kadınların anadilleri dışında varsa bildikleri diğer dilleri, yaşadıkları mahallelere göre değerlendirdiğimizde, Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların %86,7'si anadili dışında herhangi başka bir dil konuşmadıklarını belirtirken, Tablo 3.10.'da görüldüğü gibi Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların da büyük bir kısmı (%76,7'si) anadili dışında herhangi başka bir dil konuşmamaktadır. Bunun yanında Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınlardan 6'sının İngilizce ve Almanca konuşabildiğini belirttiği görülmektedir. Öte yandan özellikle anadil bakımından çeşitlilik gösteren bir mahalle olan Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların "anadiliniz dışında konuşabildiğiniz dil var mı, varsa hangisi?" sorusuna %50'si (15 kişi) "Türkçe" yanıtını vermiştir. Bunun yanında yine Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların %26,7'si (8 kişi) ana dili dışında "Kürtçe" konuşabildiğini ifade ederken, %23,3'ü (7 kişi) anadili dışından herhangi başka bir dil konuşmadığını belirtmiştir. Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınların ise anadil dışında konuşabildikleri dillere baktığımızda, Osman Yozgatlı Mahallesi'nde olduğu gibi çeşitlilik gösterdiğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda, Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınların %33,3'ü (10 kişi) anadili dışında "balkan dilleri (Makedonca, Arnavutça vb.)" konuşabildiğini belirtirken, %26,7'si (8 kişi) anadili

dışında “Türkçe”, %13,3’ü (4 kişi)’de ana dili dışında “Kürtçe” konuşabildiğini ifade etmiştir. Kalan 8 kişiden 7’si anadil dışında herhangi başka bir dil konuşmadığını belirtirken, 1 kişinin de İngilizce konuşabildiğini söylediği görülmektedir.

Tablo 3.10. Yaşanılan mahalle ve kadınların anadili dışında konuşabildiği diller

Anadiliniz dışında hangi dili konuşabiliyorsunuz?	Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi		Girne Mahallesi		Osman Yozgatlı Mahallesi		Çeştepe Mahallesi		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Türkçe	0	0	1	3,3	15	50,0	8	26,7	24	20,0
Kürtçe	0	0	0	0	8	26,7	4	13,3	12	10,0
İngilizce	2	6,7	4	13,3	0	0	1	3,3	7	5,8
Almanca	1	3,3	2	6,7	0	0	0	0	3	2,5
Fransızca	1	3,3	0	0	0	0	0	0	1	0,8
Balkan Dilleri (Makedonca, Arnavutça vs.)	0	0	0	0	0	0	10	33,3	10	8,3
Anadil dışında dil bilmiyor	26	86,7	23	76,7	7	23,3	7	23,3	63	52,5
Toplam	30	100	30	100	30	100	30	100	120	100

Bir diğer açıdan, araştırmamıza katılan kadınların evlerinde birinci ve ikinci sırada konuştıkları diller ile yaşadıkları mahaller arasındaki ilişkiye baktığımızda yukarıdaki açıklamalara benzer sonuçlar elde edilmiş, Köprülü-Veysipaşa ve Girne Mahallesi’nde kadınların büyük çoğunluğu evlerinde birinci sırada “Türkçe” konuştuğunu belirtmişlerdir. Osman Yozgatlı Mahallesi’nde yaşayan kadınların ise %80’i evlerinde birinci sırada “Türkçe” konuştuğunu belirtirken %20’si evlerinde öncelikli olarak “Kürtçe” konuştuğunu ifade etmiştir. Yine aynı mahallede, kadınların “evlerinde ikinci sırada konuştıkları diller”e baktığımızda soruyu yanıtladın 11 kadının 7’si “Kürtçe” yanıtını verirken, 4’ü “Türkçe” olduğunu belirtmiştir. Çeştepe Mahallesi’nde de durum benzer şekildedir ve kadınların “evlerinde öncelikle konuştuğu dil” %83,3 ile “Türkçe” olurken, kadınların “%16,7’si için evlerinde birinci sırada konuşulan dil” “Kürtçe” olmaktadır. Yine aynı mahallede yaşayan kadınların “evlerinde ikinci sırada konuştıkları diller”e baktığımızda da, sırasıyla en çok Kürtçe ve ardından Türkçe gelmektedir.

Tüm bunlarla birlikte araştırmamıza katılan kadınların anadilleri ve konuşabildikleri dilleri yaşadıkları mahalleler bazında yaptığımız değerlendirmeleri kısaca toparlamamız gerekirse, Girne Mahallesi’nde ve

Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların tamamına yakını (%96,7'si) anadilinin "Türkçe" olduğunu ifade ederken, Çeştepe Mahallesi'nde de katılımcıların büyük çoğunluğu anadilinin "Türkçe" olduğunu belirtmiş ancak azımsanmayacak kısmı da (%26,7'si) anadilinin "Kürtçe" olduğunu dile getirmiştir. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde ise, görüşülen kadınların yarısının anadilinin "Türkçe" diğer yarısının da anadilini "Kürtçe" olarak belirttiği tespit edilmiştir. Öte yandan Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınların önemli bir kısmı (%33,3)'ü anadili dışında Balkan dilleri (Makedonca, Arnavutça vb.) konuşabildiklerini belirtirken yine aynı mahallede yaşayan kadınların %13,3'ü anadili dışında "Kürtçe" bildiğini ifade etmiştir. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde de anadili Kürtçe olan (15 kişi) kadınların tamamının, anadili dışında bildikleri dilin "Türkçe" olduğunu ifade ederken, anadilinin "Türkçe" olduğunu söyleyen kadınların (15 kişi) ise 8'inin "Kürtçe" konuşabildiğini belirttiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan benzer şekilde Osman Yozgatlı ve Çeştepe Mahallelerinde yaşayan kadınların büyük çoğunluğu evlerinde "Türkçe" konuşurken, evlerinde "Kürtçe" de konuşanların sayısı azımsanmayacak şekildedir. Diğer taraftan Köprülü-Veysipaşa ve Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların büyük çoğunluğu evlerinde yalnızca "Türkçe" konuşmaktadır. Dolayısıyla Osman Yozgatlı Mahallesi'nde ve Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınların konuştıkları diller bakımından çeşitlilik gösterdiği, araştırma örneklemini belirlemeden önce mahallelere ilişkin gerçekleştirdiğimiz ön görüşme ve pilot çalışmalardan elde ettiğimiz verileri destekler nitelikte sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir.

Mahallelerin sosyo-kültürel ve demografik özelliklerini tespit etmek amacı ile araştırmamıza katılan kadınların doğdukları yerleşim yerini ve doğdukları illeri yaşadıkları mahalleler bazında değerlendirdik. Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların doğdukları yerleşim yeri analiz edildiğinde, Tablo 3.11'de görüldüğü gibi kadınların yarısına yakını (%46,7'si), Osman Yozgatlı Mahallesi'nde de benzer şekilde kadınların yarısından fazlası (%56,7'si) "köy"de doğmuştur. Diğer taraftan Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların büyük çoğunluğu (%60'ı) "il merkezi"nden doğduğunu belirtirken, Çeştepe Mahallesi'nde de durum benzer şekildedir ve kadınların %63,3'ü doğdukları yerleşim yerini "il merkezi" olarak ifade etmişlerdir.

Tablo 3.11. Yaşanılan mahalle ve kadınların doğduğu yerleşim yeridoğduğunuz yerleşim yeri hangisidir?

Yaşanılan Mahalle	İl merkezi		İlçe/Kasaba		Köy		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi	9	30,0	7	23,3	14	46,7	30	100
Girne Mahallesi	18	60,0	8	26,7	4	13,3	30	100
Osman Yozgatlı Mahallesi	7	23,3	6	20,0	17	56,7	30	100
Çeştepe Mahallesi	19	63,3	6	20,0	5	16,7	30	100
Toplam	53	44,2	27	22,5	40	33,3	120	100

Bu bağlamda farklı mahallelerde ikamet eden kadınların hangi şehirlerde doğduklarını analiz etmemiz gerekirse, Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde "hangi ilde doğdunuz?" sorusuna % 76,7 ile büyük çoğunluk (23 kişi) "Aydın" yanıtı verirken, geriye kalan 7 kişinin ise Aydın ili çevresindeki İzmir, Denizli, Afyon ve Isparta gibi illerde doğdukları tespit edilmiştir. Dolayısıyla Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların büyük çoğunluğunun Aydın ili "yerlilerinin" olduğu söylenebilir. Diğer taraftan Girne Mahallesi'ndeki kadınların % 66,7'si (20 kişi) "Aydın" doğumludur. Diğer 10 kişinin 4'ü "yurt dışında" doğduğunu belirtmiş olmakla birlikte, kalan 6 kişi de Ankara, Denizli, Konya, gibi Türkiye'nin çeşitli illerinde doğmuştur. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların ise, diğer üç mahalleden farklı olarak %36,7'sinin (11 kişi) doğum yerinin "Bitlis" olduğu, %33,3'ünün (10 kişi) de "Aydın" doğumlu olduğu tespit edilmiştir. Kalan 9 kişiyi de, Mardin, Şırnak, Siirt, Erzurum ve İzmir illerinde doğan 1'er kişi ve Muş ilinde doğan 4 kişi oluşturmaktadır. Dolayısıyla Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların yarısından fazlası, % 63,3'ü Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi şehirlerinde doğmuştur. Bu durum kadınların anadiline ve konuştukları dillere baktığımızda da paralellik göstermektedir. Diğer taraftan Çeştepe Mahallesi'de yaşayan kadınların % 56,7'si (17 kişi) "Aydın" doğumlu iken, % 26,7'si (8 kişi) "Erzincan" doğumludur. Aynı mahallede geriye kalan 5 kişiyi, Ağrı (2 kişi), Tunceli, Kahramanmaraş ve İzmir doğumlu kadınlar oluşturmaktadır. Dolayısıyla Çeştepe Mahallesi'nde doğum yeri Aydın olanların dışında, Türkiye'de çoğunlukla Alevi nüfusun yaşadığı bilinen Erzincan, Tunceli, gibi Doğu ve Güneydoğu Anadolu şehirleri doğumlu kadınlarda bulunmaktadır.

Dolayısıyla genel olarak bu bölümde, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini yaşadıkları mahalleler bazında değerlendirerek, araştırmamızda örneklem olarak belirlenen dört mahallenin sosyo-ekonomik, kültürel ve

demografik özellikleri analiz edilmiştir. Bu çerçevede mahallelere ilişkin elde edilen analiz sonuçlarının, araştırma örneklemini belirleme aşamasında mahallelere ilişkin gerçekleştirilen ön görüşme ve pilot çalışmalardan elde edilen verileri destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

3.4. Kadınların Yaşadıkları Mahallelerdeki Kamusal Alan ve Mekanlarla Etkileşimi

Araştırmamızda kadınların yaşadıkları mahallelerdeki kamusal mekanlara erişebilirlikleri, bu mekanları kullanım düzeyi ve sıklıkları, mekanların ya da mahallelerin katılımcılar için yeterince güvenli olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca araştırmamızda katılımcılarımızın mahallelerinde, park, bahçe, spor ya da yürüyüş alanı, kafeterya, çay bahçesi, pazar gibi kamusal mekanların mahallerde var olup olmadığı ya da bu tarz mekanların ve evlerinin bulunduğu sokak ve caddelerin yeterince güvenli, aydınlatmalı olup olmadığı, hangi mahallelerde ne tür düzenlemelerin eksik olduğu da tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu bağlamda, öncelikle kadınların mahallelerinde gündüz tek başına sokağa çıktıklarında kendilerini güvende hissedip hissetmedikleri sorulduğunda, genel olarak dört mahallede de yaşayan kadınların büyük çoğunluğu kendilerini mahallelerinde gündüzleri güvende hissetmektedirler. Ancak Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan 6 kadın mahallesinde gündüz kendini güvende hissetmemektedir ve bu durumun nedenini de, "erkek kahvehanelerinin çok olması" ve "tiner ya da bonzai gibi uyuşturucu madde kullanan gençlerin varlığı" şeklinde açıklamaktadırlar.

Kadınların akşam saatlerinde mahallelerinde tek başına dışarı çıkıp çıkmadıkları sorulduğunda, Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi'nde görüşülen 30 kadının %70'i (21 kişi) mahallesinde akşamları yalnız dışarı çıkmadığını söylemiştir. Benzer şekilde Osman Yozgatlı Mahallesi'nde de, görüşülen 30 kadından, akşam vakti yalnız başına mahallesinde sokağa çıkamayan kadınların oranı çoğunlukta yani %53,3'lerdedir (16 kişi). Buna karşılık Girne Mahalle'sinde yaşayan kadınların % 66,7'si (20 kişi) ve Çeştepe Mahallesi'nde yine görüşülen kadınların % 66,7'si (20 kişi), mahallelerinde akşamları dışarı tek başına da çıkabilmektedirler. Dolayısıyla Girne ve Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınlardan çoğunluğu akşamları mahallelerinde tek başına dışarı çıkabilirken, Osman Yozgatlı Mahallesi ve Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan

kadınların çoğunluğu akşamları mahallesinde yalnız sokağa çıkamamaktadır. Toplamda değerlendirecek olursak görüşülen 120 kadından % 47,5'i (57 kişi) mahallesinde akşamları sokağa yalnız çıkamazken, %52,5'i (63 kişi) çıkabilmektedir.

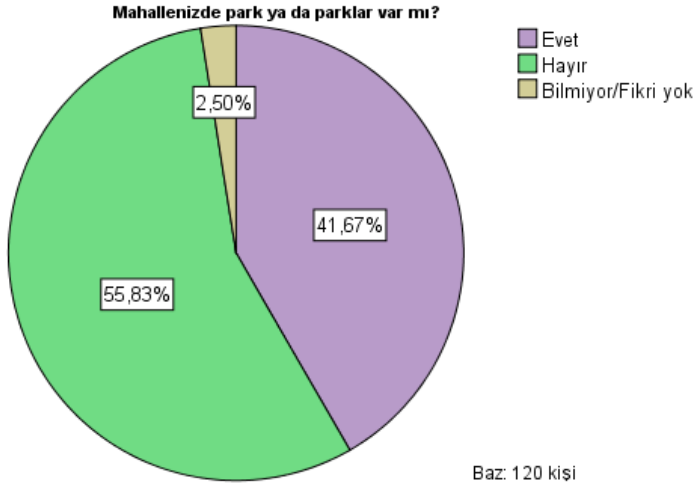
Akşamları mahallelerinde yalnız başına sokağa çıkamayan kadınların, çıkamama nedenleri incelendiğinde, 57 kişinin %38,5'i (20 kişi) “eşim izin vermez” derken, %32, 7'si (17 kişi) “güvende hissetmediğim için” demiştir. Geri kalan kadınlar ise, verilen yanıtın sıklığına göre değerlendirildiğinde, gece sokağa çıkmama nedeni olarak “babam izin vermez”, “dedikodudan çekindiğim için” “taciz edilme korkusu” demiştir. Kadınların mahallerinde hava karardığında yalnız dışarı çıkamamalarının nedenlerini mahalleler bazında değerlendirmemiz gerekirse, Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların yarısından fazlası (%54,5; 12 kişi), “eşim izin vermez” derken, Osman Yozgatlı Mahallesi'nde ise kadınların büyük çoğunluğu (%71,4'ü; 10 kişi) “kendimi güvende hissetmediğim için” demiştir.

Genel olarak toparlayacak olursak, araştırmamıza katılan 120 kişinin, % 47,5'i mahallesinde akşamları yalnız sokağa çıkamamaktadır. Ancak Girne Mahallesi ve Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınların çoğunluğu (%66,7'si) yalnız sokağa çıkabilmektedir. Buna karşılık Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi ve Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların çoğunluğu “eşleri izin vermediği” veya “kendini güvende hissetmediği için” hava karardıktan sonra sokağa yalnız çıkamamaktadır.

Araştırmamızda katılımcıların evinin bulunduğu sokak ve caddelerin aydınlık olup olmadığı sorulduğunda, %60'ı (69 kişi) “yeterince aydınlık oluyor” demiştir. Katılımcıların %33,3'ü (42 kişi) “kısmen aydınlık” derken, %6,7'si (9 kişi) “oldukça karanlık oluyor” demiştir. Mahalleler ile ilgili bir değerlendirme yapıldığında, mahallelerinin oldukça karanlık olduğunu söyleyen 9 kişinin 6'sı Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi'nde, 3'ü ise Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşamaktadır. Diğer taraftan “yeterince aydınlık” diyen kadınların mahallelere göre dağılımı ise şu şekildedir: Girne Mahallesi (%32), Osman Yozgatlı Mahallesi (%30, 4) ve Çeştepe Mahallesi (%27,5)'de yaşamaktadır. Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların ise, %56,7'si “kısmen aydınlık” derken, %20'si “oldukça karanlık oluyor” demiştir. Dolayısıyla katılımcılardan elde edilen bilgiler doğrultusunda, Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi'nin sokak ve caddelerinin diğer üç

mahalleye nazaran daha az aydınlık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan diğer mahallerdeki kadınların önemli çoğunluğunun mahallelerinin aydınlatmasından tatmin olmadıkları, yetersiz buldukları görülmektedir.

Araştırmamıza katılan kadınların mahallerinde park/ parklar olup olmadığı değerlendirildiğinde, Şekil 3.3.'de görüldüğü gibi katılımcıların %55,8'i (67 kişi) mahallesinde park olmadığını belirtirken, %41,6'sı (50 kişi) da mahallesinde park ya da parkların olduğunu ifade etmiştir.

Şekil 3.3. Görüşülen kadınların mahallerinde park/parklar olup olmadığı

Mahallesinde park olduğunu söyleyen kadınların büyük çoğunluğu (%77,1'i; 37 kişi), bu parkları kullandığını belirtmiştir. Parkları kullandığını söyleyenlerin tamamına yakını da (%94,6) gündüz vakti mahallesindeki parklarda kendini güvende hissetmektedir. Öte yandan hava karardıktan sonra kadınların yarısına yakını (%49) kendini "kısmen güvende" hissettiğini belirtmiştir.

Bu çerçevede, hangi mahallelerde park olup olmadığı, katılımcıların mahaller bazında bu park ya da parkları kullanıp kullanmadığı değerlendirildiğinde, Tablo 3.12.'de görüldüğü gibi, Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların tamamına yakını (%96,7) mahallelerinde "park/parklar olduğunu" belirtmişlerdir. Buna karşılık Osman Yozgatlı Mahallesi'ndeki katılımcıların ise neredeyse tamamına yakını (%93,3) mahallesinde "park ya da parklar bulunmadığını" ifade etmiştir. Ayrıca Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi'nde yaşayan katılımcıların yarısından fazlası (%66,7) ve Çeştepe Mahallesi'nden de %63,3'ü

mahallesinde park/park olmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla katılımcıların ifadeleri değerlendirildiğinde, Girne Mahallesi’nde park ya da parklar varken, diğer üç mahallede park/parkların olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.12. Kadınların yaşadıkları mahallelere göre parkların olup olmadığı mahallenizde park/parklar var mı?

Yaşanılan Mahalle	Evet		Hayır		Bilmiyor		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi	8	26,7	20	66,7	2	6,7	30	100
Girne Mahallesi	29	96,7	0	0	1	3,3	30	100
Osman Yozgatlı Mahallesi	2	6,7	28	93,3	0	0	30	100
Çeştepe Mahallesi	11	36,7	19	63,3	0	0	30	100
Toplam	50	41,7	67	55,8	3	2,5	120	100

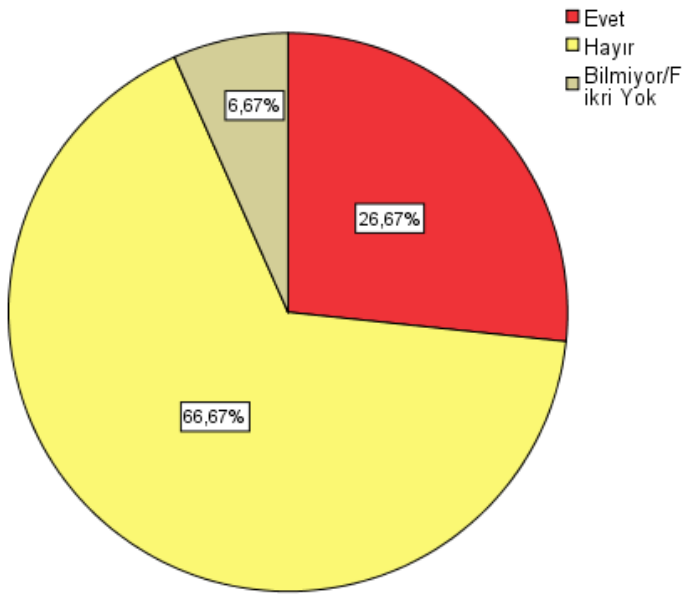
İlaveten, Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınların tamamına yakını (%92,9’u) mahallelerindeki bu park ya da parkları kullanmaktadır. Parkları kullanan kadınların %40,7’si bu parkları “çocuğunun oyun ihtiyacı için” kullanırken; %33,3’ü “spor/yürüyüş için”; %11,1’i de “sosyalleşme” için kullanmaktadır. Ayrıca, bu mahallede yaşayan kadınların %40’nun park ya da parkları kullanma sıklığı “haftada bir kaç kez” iken, %25,9’unun “hemen her gün” ve yine %25,9’nun da “ayda bir kaç kez”dir. Bunun yanında Girne Mahallesi’nde parkları kullanan kadınların tamamına yakını (%96,3) gündüz vakti kendini bu parklarda güvende hissederken, hava karardıktan sonra kadınların sadece %44,4’ü parklarda kendini “kısmen güvende” hissetmektedir.

Girne mahallesi ile karşılaştırıldığında, Osman Yozgatlı ve Köprülü Veysi Paşa Mahallesi’nde yaşayan kadınlardan mahallesinde park olduğunu belirtenlerin ve bu parkları kullandığını söyleyenlerin sayısı oldukça düşüktür (iki mahallenin de toplamı alındığında yalnızca 3 kişidir). Çeştepe Mahallesi’nde ise, mahallesinde park olduğunu söyleyen 11 kadından 8’i bu parkları en az ayda bir kaç kez kullanmaktadır. Mahallesinde park olduğunu söyleyen kadınlara bu parkları niçin kullanmadıkları sorulduğunda ise, 3 kişi “alışkanlığım yok” derken, 2’şer kişi de, “dedikodudan çekindiğim için”, “okuyorum/çalışıyorum vaktim yok” ve “yaşlıyım hastayım” demiştir. Ayrıca Çeştepe Mahallesi’nde parkları kullanan kadınlardan çoğunluğu (7’si) hava karardıktan sonra bu park/parklarda kendini güvende hissetmemektedir. Toparlayacak olursak, Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınların büyük çoğunluğu mahallesindeki parkları en “az hafta da birkaç kez”, çocuğunun

oyun ihtiyacı için ve spor ya da yürüyüş amaçlı kullanırken, diğer üç mahallede ise mahallelerinde park olduğunu söyleyenlerin kadınların sayısı az olmakla birlikte, bu parkları kullananların da sayısı oldukça düşüktür.

Araştırmamıza katılan kadınların mahallelerinde spor aletleri/koşu, yürüyüş alanları olup olmadığı incelendiğinde, Şekil 3.4.'te görüldüğü gibi katılımcıların yarıdan fazlası %66,7'si (80 kişi) mahallelerinde bu tarz spor alanlarının "olmadığını" belirtirken, %26,7'si "olduğunu" ifade etmiştir.

Mahallenizde spor aletleri / koşu yürüyüş yolları var mı?

Baz : 120 kişi

Şekil 3.4. Kadınların yaşadığı mahallelerde spor/yürüyüş yolları olup olmadığı

Mahallesinde spor aletleri, koşu ya da yürüyüş yolları olduğunu söyleyen kadınların hangi mahallede yaşadıkları incelendiğinde Tablo 3.13.'te görüldüğü üzere büyük çoğunluk (%83,3) Girne Mahallesi'ndendir. Buna karşılık Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların %86,7'si ve Çeştepe Mahallesi'nde yaşayanların ise %80'i mahallesinde spor aleti ya da koşu yürüyüş yollarının olmadığını belirtmiştir. Ayrıca Osman Yozgatlı Mahallesi'ndeki katılımcıların neredeyse tamamına göre (%96,7) mahallerinde spor alanları bulunmamaktadır.

Tablo 3.13. Kadınların mahallelerine göre spor/koşu/yürüyüş alanlarının olup olmaması

Yaşanılan Mahalle	Evet		Hayır		Bilmiyor		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi	1	3,3	26	86,7	3	10,0	30	100
Girne Mahallesi	25	83,3	1	3,3	4	13,3	30	100
Osman Yozgatlı Mahallesi	0	0	29	96,7	1	3,3	30	100
Çeştepe Mahallesi	6	20,0	24	80,0	0	0	30	100
Toplam	32	26,7	80	66,7	8	6,7	120	100

Mahallenizde spor aletleri/koşu yürüyüş yolları var mı?

Bununla birlikte, mahallerinde spor alanları olduğunu belirten kadınların %66,7'si (22 kişi) bu alanları kullandığını ifade etmiş, %33,3'ü (11 kişi) ise bu spor alanlarını kullanmadığını söylemiştir. Spor alanlarını kullanan kadınların bu alanlarda gündüz vakti kendilerini güvende hissedip hissetmedikleri sorulduğunda ise çoğunluk (%81) güvende hissettiğini söylerken, diğer taraftan hava karardıktan sonra önemli bir kesim de (%39) “güvende hissetmediğini” belirtmiştir. Ayrıca, spor ya da yürüyüş alanlarını kullanmayan 11 kişiye neden kullanmadığı sorulduğunda ise, “alışkanlığım yok” yanıtı alınmıştır. Mahalle bazında değerlendirdiğimizde ise, Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların %65,4'ü (17 kişi) mahallesindeki spor aletlerini, koşu ve yürüyüş yollarını kullanmaktadır. Ayrıca bu mahallede yaşayanlara ne sıklıkla bu tarz alanları kullandığı sorulduğunda ise önemli bir oran (%41,2) “haftada bir kaç kez” demiştir.

Buraya kadar toparlamamız gerekirse, araştırmamızda görüşülen kadınların önemli bir çoğunluğu (%66,7) mahallesinde spor alanları ya da koşu, yürüyüş yolları “bulunmadığını” belirtmiştir. Özellikle Osman Yozgatlı Mahallesi, Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi ve Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınların büyük bir kısmı mahallesinde spor alanları olmadığını söylemiştir. Buna karşılık Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların da %83,3'ü mahallesinde spor yapmak için uygun alanların olduğunu söylemiştir. Bu kadınların yarısından fazlası da (17 kişi) bu mekanları kullanmakta ve kullananlar arasında da çoğunluk “haftada bir kaç kez” bu mekanlardan faydalanmaktadır. Ayrıca Girne Mahallesi'nde spor alanlarını kullanan kadınların tamamına yakını (%95), gündüz vakti bu alanlarda kendini “güvende” hissederken, hava karardıktan sonra yarısına yakını (%48) “kısmen güvende” hissetmektedir.

Diğer taraftan araştırmamızda görüşülen katılımcıların mahallelerinde semt pazarı kurulup kurulmadığı incelendiğinde, kadınların %79,2'si (96 kişi) mahallesinde pazar kurulduğunu belirtmiştir. Mahallesi'nde pazar kurulduğunu söyleyen kadınların ise çoğunluğu (%67,5) bu semt pazarına gitmektedir. Ayrıca semt pazarına giden kadınların yarısından fazlası (%57,5) "her hafta" pazara gitmektedir. Kadınların semt pazarlarında alışveriş yaparken kendini güvende hissedip hissetmediğine baktığımızda ise, tamamına yakını (%93) "kendini güvende hissettiğini" ifade etmiştir. Toparlayacak olursak, kentlerde kadınlara ayrılmış mekanlardan biri olarak görülen semt pazarları, kadınların toplumsal cinsiyet rolleri gereği ev ve mutfak işleri için uğrak yeri olan ve çoğunlukla müşterilerinin kadın olduğu kamusal alanlardan birini temsil etmektedir. Dolayısıyla kadınların evlerinden çok uzaklaşmadan mahallelerinde bu tarz kamusal alanlarının olması, onların işlerini kolaylaştırmakta ve pazarların tercih edilme oranını arttırmaktadır. Bu bağlamda bizim araştırmamızda da görüştüğümüz kadınların %80'i mahallesinde pazar kurulduğunu söylemiştir. Ayrıca kadınların yarısından fazlası bu pazarlara gittiğini ve yine yarısından fazlası pazara "her hafta" gittiğini belirtmiştir. Kadınların yoğun olarak kullandığı bir kamusal alan olarak semt/mahalle pazarlarının "kadın dostu" olup olmadığı bu nedenle önemlidir. Bu bağlamda pazara giden kadınların tamamına yakınının "pazarda kendini güvende" hissetmesi de önemli verilerden biridir. Mahalle bazında pazarların güvenliğini analiz ettiğimizde ise, dört mahallede de katılımcıların semt pazarlarını "güvenli" bulma oranları %90'ların üzerindedir. Dolayısıyla Aydın'da araştırmamıza dört farklı mahalleden katılan kadınların büyük bir kısmı semt ya da mahalle pazarlarına genellikle "her hafta" gitmekte ve dört mahalleden de katılımcıların büyük çoğunluğu semt pazarlarını kendisi için güvenilir bulmaktadır.

Bunların yanında araştırmamızda katılımcılara, "size göre mahallenizdeki önemli birinci sorun nedir" diye sorulduğunda, mahalleri teker teker ele almamız gerekirse, Tablo 3.14.'te görüldüğü gibi Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi'nden kadınların %40'ı, birinci sırada "güvenlik sorunu" demiştir. Aynı mahalleden kadınların %26,7'si için mahallelerinin ikinci sorunu "fiziksel çevre sorunları, çevre düzenlemesi eksikleri" ve yine %26,7'si için "güvenlik" sorunudur.

Tablo 3.14. Kadınların yaşadıkları mahallelerin ilk üç sorununu öznel değerlendirmesi

Yaşanılan Mahalle	1. Sorun	2. Sorun	3. Sorun
Köprülü-Veyisi Paşa Mahallesi	Güvenlik %40	Fiziksel/Çevre eksikleri %26,7 Güvenlik %26,7	Ekonomik sorunlar %41,4
Girne Mahallesi	Trafik/Ulaşım ile ilgili %36,7	Mahalle Yaşantısı/Komşuluk İlişkileri %28,6	Güvenlik %30
Osman Yozgatlı Mahallesi	Fiziksel/Çevre eksikleri %43,3	Güvenlik %28,6	Ekonomik sorunlar %32
Çeştepe Mahallesi	Fiziksel/Çevre eksikleri %21,4	Temizlik/Çöp Sorunları %43,8	Trafik/Ulaşım ile ilgili %33,3

Burada şöyle bir parantez açmak yerinde olacaktır; Köprülü-Veyisi Paşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların büyük çoğunluğunun mahallelerinde park, bahçe, spor ve yürüyüş alanlarının yokluğunu dile getirdiğinden yukarıda bahsetmiştik. Ayrıca, saha çalışmamız esnasında, katılımcılarla bire bir görüşme fırsatı bulduğumuz için, Köprülü-Veyisi Paşa Mahallesi'nden pek çok kadın mahallesinin en önemli sorunu olarak öncelikle “güvenlik sorunu” ve ardından da “çevre düzenlemesinde eksiklikler”i belirtirken, kadınlar için en önemli eksiklik “çocuk oyun parkı” ya da “güvenli, temiz bir park”dır. Görüşmelerimiz esnasında da edinilen gözlemlerde not edildiği üzere katılımcıların çocukları trafiğe açık, tehlikeli sokak ve caddelerde oynamakta, bu durum kadınlar için büyük bir korkuya sebebiyet vermektedir. Kadınların özellikle üzerinde durduğu sorunlar, “park ve oyun alanı eksikliği” ile birlikte mahallelerine akşamları gelen “uyuşturucu madde kullanan genç erkekler” olmasıdır. Dolayısıyla görüşmeler analiz edildiğinde, araştırmacı gözlemlerinden elde edilen notları destekler nitelikte sonuçlar çıktığı görülmektedir.

Köprülü-Veyisi Paşa Mahallesi'nden farklı olarak Girne Mahallesi'nde katılımcılara göre öncelikli sorun, trafik ve ulaşım ile ilgili sorunlardır (%36,7). İkinci sorun olarak kadınların %28,6'sı “mahalle yaşantısı ve komşuluk ilişkileri” demiştir. Burada yapılan gözlemlere göre Girne Mahallesi'nde yaşayan ailelerin sosyo-ekonomik durumları orta-üst orta seviyede olduğu için mahallede özel araç sahibi olanların sayısı fazladır. Özellikle güvenli siteleri çoğunlukta olduğundan, sitelerin otoparklarındaki araçların sayısına dikkat edildiğinde diğer üç mahalleden daha fazla sayıda özel araç sahibi olduğu görülmektedir. Ayrıca kadınlar görüşme esnasında, mahallelerindeki özellikle akşam ve sabah saatlerindeki araç trafiği yoğunluğundan dert yanmışlardır. İkinci sorun olarak görülen mahalle

yaşantısı ve komşuluk ilişkilerinde ise, yine güvenli siteler ve çok katlı apartmanlar çoğunlukta olduğu için kadınlar komşuluk ilişkilerinin zayıf olduğundan, insanların birbiri ile konuşmamasından, iletişim kurmamasından şikayet etmişlerdir.

Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların %43,3'ü için ise mahallelerinin öncelikli sorunu, park, bahçe, yürüyüş alanı, çevre bakımı vs. gibi "fiziksel ve çevresel eksiklikler"dir. Kadınların aynı mahallede ikinci sorun olarak dillendirdikleri konu (%28,6), "güvenlik sorunu"dur. Tıpkı Osman Yozgatlı Mahallesi'nde olduğu gibi Çeştepe Mahallesi'nde de kadınlar için öncelikli sorun "fiziksel ve çevresel eksiklikler"dir. İkinci sıradaki sorun ise (%43,8) için "temizlik ve çöp sorunları"dır. Son olarak Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde ve Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınlar için mahallerindeki üçüncü sorun, "ekonomik sorunlar"dır. Bu mahallelerde yaşayan insanların çoğunlukla asgari geçim koşullarına sahip oldukları ve çoğunlukla ailede tek kişinin çalıştığı dikkate alınırsa, kadınlar için ilk üç sorundan biri olarak ekonomik sorunların dile getirilmesi gayet anlaşılırdır. Çeştepe Mahallesi'nde ise üçüncü sorun "ulaşım ile ilgili sorunlar"dır. Kadınlarla yapılan görüşmelerden elde edilen gözlemler ve notlar kadınların özellikle toplu taşıma araçlarının, dolmuş ve belediye otobüslerinin mahallelerinden az sayıda geçtiğinden, mahallenin şehir merkeze uzak olması sebebiyle ulaşım sorunu yaşadıklarından şikayetçi olduklarına işaret etmektedir. Toplum taşımının erişilebilir olmaması bu kadınların mahalleleri dışındaki kent mekanlarına erişimini kuşkusuz olumsuz etkilemektedir.

Araştırmamızda kadınların mahallerinde şimdiye kadar onları korkutan, tedirgin eden olay yaşayıp yaşamadıkları sorulduğunda, Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların 1 kişi haricinde hepsi ve Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınların da büyük bir kısmı (%93,3) "hayır yaşamadım" demiştir. Buna karşılık Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nden kadınların yarısından fazlası (%56,7) mahallesinde onu korkutan ve tedirgin eden bir olay yaşadığını söylemiştir. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde ise kadınların %36,7'si onu korkutan, rahatsız eden bir olay yaşarken, çoğunluğu %63,3'ü böyle bir olayla karşı karşıya kalmadığını ifade etmiştir.

Bunun yanında görüşülen kadınların öznel değerlendirmelerine göre yaşadıkları mahalleyi ne derece güvenli buldukları analiz edildiğinde, Tablo 3.15.'te görüldüğü gibi, Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayanların çoğunluğu

%53, 3'ü, mahalleyi “kısmen güvenli” bulurken, mahallesini güvenli bulmayanların oranı (%36,7) da dikkat çekicidir. Girne Mahallesi'nden ise kadınların yarısından fazlası (%53,3) mahallesini “güvenli” bulmaktadır. Ayrıca mahalleyi “çok güvenli” bulanların oranı da %20'dir. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde ise kadınların yarısına yakını %46,7'si mahallesini “güvenli değil” diye tanımlamıştır. Buna karşılık Çeştepe Mahallesi'nde ise yaşayan kadınların büyük bir bölümü (%83,3) mahallesini güvenli bulmaktadır.

Tablo 3.15. Yaşanılan mahalle ve kadınlara göre mahallenin güvenilirlik derecesi

Yaşanılan Mahalle	Çok güvenli	Güvenli	Kısmen	Güvenli değil	Hiç güvenli değil	Toplam
Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi	%0 (0 kişi)	%10 (3 kişi)	%53,3 (16 kişi)	%36,7 (11 kişi)	%0 (0 kişi)	%100 30 kişi
Girne Mahallesi	%20 (6 kişi)	%53,3 (16 kişi)	%23,3 (7 kişi)	%3,3 (1 kişi)	%0 (0 kişi)	%100 30 kişi
Osman Yozgatlı Mahallesi	%0 (0 kişi)	%33,3 (10 kişi)	%20 (6 kişi)	%46,7 (14 kişi)	%0 (0 kişi)	%100 30kişi
Çeştepe Mahallesi	%0 (0 kişi)	%83,3 (25 kişi)	%10 (3 kişi)	%3,3 (1 kişi)	%3,3 (1 kişi)	%100 30kişi
Toplam	%56 kişi	%45 54 kişi	%26,73 2 kişi	%22,5 (27kişi)	%0,8 (1 kişi)	%100 120 kişi

Mahallenizi ne derece güvenli buluyorsunuz?

Bu bağlamda, Köprülü-Veysipaşa Mahallesi ile Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların mahallelerinin ilk iki sorunu arasında “güvenlik” sorununa yer vermelerinin kadınların mahallelerinin güvenliğine ilişkin derecelendirmelerine de yansıdığı görülmektedir. Yani, her iki mahallede de mahallesini “güvenli değil” diye tanımlayanların oranının yüksek olduğu görülmektedir. Bu iki mahallede yaşayan kadınların mahallelerini güvenli bulmamalarının nedenlerine baktığımızda, Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların büyük bir kısmının (%87,5), “*özellikle akşamları mahallede alkol, tiner ve uyuşturucu madde kullanan gençler geliyor*” yanıtını verdiğini görüyoruz. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların yarısı ise (%50) mahallesini güvenli bulmayışının nedeni olarak, “*uyuşturucu madde ve tiner kullanan gençler var*” şeklinde açıklarken, %42,9'u “*hırsızlık olayları çok oluyor*” demiştir.

Araştırmamızda kadınların yaşadığı mahallelerde ne tür gereksinimler ya da ihtiyaçlar olduğunu öğrenmek için katılımcılara sorduğumuz sorular

doğrultusunda, mahallelere ilişkin ilk üç gereksinim belirlenmiştir. Bu çerçevede sırasıyla mahalleri ele almamız gerekirse, Tablo 3.16.'da görüldüğü gibi hem Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde (%66,7), hem Osman Yozgatlı Mahallesi'nde (%60) hem de Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınların (%65) çoğunluğuna göre mahallerinde en çok ihtiyaç duydukları hizmet, “temiz, güvenli park ve oyun alanları”dır. Girne Mahallesi'nde yaşayanların ise ihtiyaç sıralamasında (%36,7 ile) ilk sırayı alan “kadın doktorun da olduğu yakında bir aile sağlığı merkezi”dir. Bu yanıtlar kadınların ve ikamet ettikleri mahallelerin sosyo-ekonomik profili ile yakından ilişkilidir.

Anket çalışmasında görüşülen kadınların mahallelerinde ikinci ve üçüncü sırada en çok ihtiyaç duydukları hizmetler de sorulmuş ve yanıtlar Tablo 3.16.'da yer verilmiştir. Bu ihtiyaçlar listesine bakıldığında Girne Mahallesi'ndeki kadınların isteklerinin yine diğer mahallelerden kadınların isteklerinden farklılaştıkları görülmektedir. Girne Mahallesi'nden kadınların istekleri “kadın doktorun olduğu yakın bir aile sağlığı merkezi”, “spor yapmak için düşük maliyeti olan bir spor salonu”, “kadınlar kahvesi”, “yakında büyük bir AVM” ve “hukuki sorunları danışmak için bürolar”dır. Diğer üç mahalleden katılımcılara göre ise, mahallelerinin öncelikle “temiz ve güvenli bir park”a ihtiyacı vardır. Bunun yanında, Girne Mahallesi haricinde diğer üç mahallede yaşayan kadınların diğer ortak gereksinimleri, “spor, koşu ve yürüyüş alanları”, “kadınlar için mesleki beceri edindirme kursları” ve “çocukların okul sonrası çalışıp, oyun oynayabileceği güvenli, düşük maliyetli bir etüt merkezi” olmuştur. Bu sonuçlar araştırmacının saha araştırması esnasında katılımcılarla yapılan görüşmeler ve mahalleye dair gözlemler sonunda aldığı araştırma notlarını da desteklemektedir. Her mahalledeki kadınların talebi bir yandan mahallede eksik olan birincil kamusal hizmetleri kapsarken, diğer yandan bu kamusal hizmetlerin niteliği de kuşkusuz kadınların sosyo-ekonomik, demografik ve kültürel niteliklerine göre şekillenmektedir. Yani orta-üst orta sınıfların oturduğu, kadınların eğitim seviyesinin yüksek ve meslek sahibi oldukları, çok sayıda temiz park ve yürüyüş alanları ve pek çok sayıda kafe ve restaurant gibi mekanların olduğu Girne Mahallesi'nde, kadınların mahallelerinde ihtiyaç olarak gördükleri hizmetler, yakında bir sağlık merkezi, spor yapmak için spor salonu, kadınların oturup sohbet edebileceği ve sırf kadınların olduğu bir kadınlar kahvesi, mahallelerine çok yakın olan ve içinde sinema, tiyatro ve konser gibi kültürel ve sanatsal aktivitelerin olduğu bir alışveriş merkezi, hukuk ile ilgili sorunları danışabilecekleri bir

danışma bürosudur. Ancak öte yandan alt gelir gruplarının yaşadığı, kadınların çoğunluğunun çalışmadığı, ev kadını olduğu, genellikle asgari geçim olanaklarına sahip ailelerin yaşadığı mahallelerde, kadınların mahalleleri için gerekli gördükleri hizmetler ise, öncelikle çocuklarının oyun oynayabileceği güvenli, temiz bir park, temiz ve güvenli spor,yürüyüş alanları, kadınlar için mesleki beceri edindirme kursları, çocuklar için ücretsiz etüt merkezi gibi daha çok temel hizmetlerden faydalanmak, para kazanmak adına istenilen, zaruri diye tanımlayabileceğimiz hizmetler olmuştur.

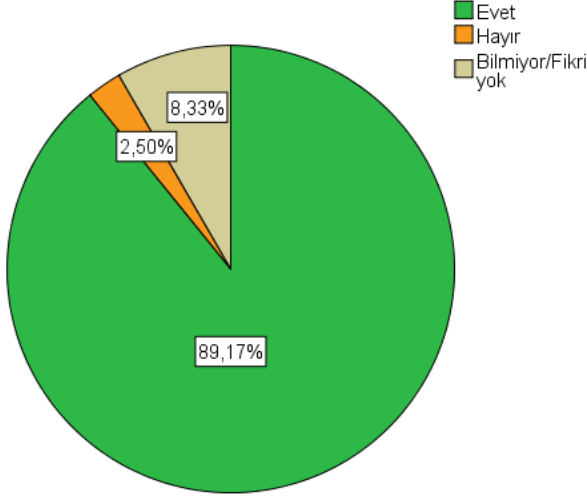
Tablo 3.16. Kadınların öznel değerlendirmelerine göre mahallelerinin ilk üç gereksinimi

Yaşanılan Mahalle	1. Gereksinim	2. Gereksinim	3. Gereksinim
Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi	-Temiz ve güvenli bir park %66,7 (20kişi)	-Güvenli Spor,Yürüyüş Alanları %48,3 (14 kişi)	-Kadın doktorunda olduğu yakın bir aile sağlığı merkezi %20,8 (5 kişi) -Mesleki beceri kursu %20,8 (5 kişi)
Girne Mahallesi	-Kadın doktorunda olduğu yakın bir aile sağlığı merkezi %36,7 (11 kişi)	-Spor yapmak için düşük maliyetli bir mekan %16 (4 kişi) -Kadınlar Kahvesi (%16 (4 kişi)	-Hukuki danışma büroları %16,7 (3kişi) -Yakında büyük bir avm %16,7 (3kişi)
Osman Yozgatlı Mahallesi	-Temiz ve güvenli bir park %60 (18 kişi) -Kadın doktorunda olduğu yakın bir aile sağlığı merkezi %36,7 (11 kişi)	-Çocuklar için okul sonrası çalışıp oynayacağı düşük maliyetli etüt merkezleri %44 (12 kişi) -Temiz ve güvenli bir park %40 (11 kişi)	- Çocuklar için okul sonrası çalışıp oynayacağı düşük maliyetli etüt merkezleri %30 (7 kişi) -Kadınlara mesleki beceri kursu %22 (6 kişi)
Çeştepe Mahallesi	-Temiz ve güvenli bir park %65,5 (19 kişi)	-Kadınların meslek edinebileceği kurs %22 (6 kişi)	- Çocuklar için okul sonrası çalışıp oynayacağı düşük maliyetli etüt merkezleri -Güvenli Spor/Yürüyüş alanları - Kadınlar Kahvesi (her bir madde 3'er kişi)

Öte yandan araştırmamızda katılımcıların mahallesine yakın bir yerde bir kadın merkezi olmasını isteyip istemedikleri incelendiğinde, aşağıdaki şekil 3.5.'te görüldüğü üzere, büyük bir kısım %89,1 (107 kişi) mahallesinde bir kadın merkezi olmasını istediğini belirtmiştir. Ancak kadınların %8,3'ü (10 kişi) kadın

merkezinin tam olarak ne olduğunu bilemedikleri ve anlayamadıkları için bu soruya “bilmiyorum” yanıtını vermişlerdir.

Mahallenizde yakın bir yerde kadın merkezi olmasını ister miydiniz?

Baz: 120 kişi

Şekil 3.5. Kadınların mahallerinde kadın merkezi olmasını isteyip istemediği

Bu bağlamda “mahallenizde yakın bir yerde kadın merkezi kurulmuş olsa içerisinde ne tür faaliyetlerin olmasını ve hangi hizmetlerin verilmesini istersiniz?” sorusuna yanıt veren kadın sayısı 110’dur. Dolayısıyla soruyu yanıtladıklarının, kadın merkezinde verilmesini istediği hizmetler en yüksek orandan en düşüğe doğru sıralandığında, kadınların çoğunluğu %61, 8’i (68 kişi) öncelikli olarak “kadınların bir arada üretim yapabilecekleri bir mekan” demiştir. Ardından kadınların %18,2’si (20 kişi) “kadınlar evde ürettiklerini kadın merkezinde satabilsin ya da pazarlayabilsinler” demiştir. Kadınların %6,4’ü (7 kişi) de, kadın merkezinde “kadınlara yönelik sağlık hizmetleri verilsin” demiştir. Dolayısıyla katılımcıların büyük bir kısmı mahallerinde bir kadın merkezi açılmasını istemekte ve bu merkezde “üretim yapılabilecek bir mekan”, “evde üretilenlerin satılabileceği bir mekan” ve “kadınlara yönelik sağlık hizmetleri verilen bir mekan” olmasını arzu etmektedir. Bu bağlamda kadınların verdiği yanıtları değerlendirdiğimizde, örneklemimizin çoğunluğunu alt gelir grubundan, eğitim düzeyi düşük ve çalışmayan kadınların oluşturduğunu düşündüğümüzde, kadınlar mahallerinde kadın merkez açıldığında ya da mahallesi için gerekli olduğunu

düşündüğü hizmetlerde öncelikli olarak gelir getirici beceriler ve faaliyetler istemektedirler. Bu durum da örnekleminizdeki kadınların çoğunluğunun gelir getirici bir işte çalışmaması sonucunda evlerinden uzaklaşmadan, mahallerinde evde ürettiklerini satabilecekleri, üretim yapabilecekleri ve bu şekilde gelir elde edebilecekleri bir iş imkanı istediklerini göstermektedir. Bunun yanında kadınlar, mahalle odaklı yaşadıkları için, mahalleden dışarı çıkmadan, evlerine yakın olacak şekilde sağlık hizmeti beklemektedirler. Çünkü kadınların çoğunluğu çocuk bakımı, ev işleri ile vakit geçirdiği ve eğitim seviyesi düşük olduğu için mahallelerinin dışında bir sağlık merkezine yalnız gitmenin onların için zor olacağını düşünmekte ve onların kolayca ulaşabileceği yerde bir sağlık hizmeti beklemektedirler.

Bu demek oluyor ki araştırmamızda örneklemin çoğunluğunu oluşturan alt-orta ekonomik sınıftan, herhangi bir işte çalışmayan, genellikle eğitim düzeyi düşük ve ev kadını olan kadınlar mahallelerinde öncelikli ihtiyaç olarak çocukları için güvenli oyun alanları, ücretsiz etüt merkezleri istemenin yanında kendileri için mahalle dışına çıkmadan para kazanabilecekleri, meslek edinebilecekleri hizmetler beklemekte ve yine evlerinden çok uzaklaşmadan ulaşabilecekleri sağlık hizmetleri gibi zaruri hizmetler istemektedirler. Oysa, daha çok eğitim seviyesi yüksek, meslek sahibi olan ve üst-orta üst gelir grubundan kadınların yaşadığı Girne Mahallesi'ndeki katılımcılar yakın bir sağlık merkezi, sosyal aktivitelerini gerçekleştirebilecekleri ve mahallerinde eksik olduğunu söyledikleri alışveriş merkezi, spor salonu, kadınlar kahvesi gibi hizmetler ve hukuki meselelerini danışabilecekleri bürolar istemektedir. Araştırmamızda, kadınların yaşadıkları mahallelere göre bekledikleri hizmetlerin farklı olması çalışmamızın amacına uygunluğu açısından önemli ve dikkat çekici bir netice olmaktadır.

3.5. Kadınların Hane İçindeki Kişilerle ve Yakın Çevresi İle İlişkileri

Kadınların ne tür hanelerde yaşadıkları onların hane içi iş yüklerini, ev dışındaki ilişkilerini, kamusal alanlara erişimlerini doğrudan etkileyen faktörlerdir. Bu sebeple araştırmamızda görüşülen kadınların hane içi ilişkileri incelenmiştir. Görüşülen 120 kişinin çoğunluğu %60'ı (73 kişi), hanesinde “eşi ve çocukları ile birlikte” yaşamaktadır. “Anne, babası ve kardeşleri ile birlikte” yaşayanların oranı %10,8 (13 kişi), “eşinin ailesi ile birlikte” yaşayanların oranı %6,7 (8 kişi), “yalnız” yaşayanların oranı %5,8 (7 kişi), “kendisi, çocukları, torunları, gelinleri ile birlikte” yaşayanların oranı ise %5 (6 kişidir). Geriye kalan kişiler de “kız

arkadaşı ile” birlikte, “anne, babası, eşi ve çocukları ile” birlikte yaşamaktadır. Görüştüğümüz kadınlardan yalnız yaşayan veya kız arkadaşı ile birlikte yaşayan kadınlardan (8 kişi), 2’si bu sebeple mahallesinde komşuları tarafından baskı gördüğünü belirtmiş ve bu baskıyı “komşularımın sürekli benim eve geliş gidişlerimi takip ettiklerini düşünüyorum” ve “komşularımın gözlerini sürekli üstümde/üstümüzde hissediyorum” şeklinde açıklayarak tarif etmiştir.

Diğer yandan araştırmamızda görüşülen kadınların hane içi işlerinde, evde yaşayan kadın ya da erkeklerin ne tür görevler üstlendikleri, “kadın işi” ya da “erkek işi” olarak adlandırılan görev ve sorumlulukların yansımaları olarak evde kimlerin ne tür işlerle ilgilendiği de incelenmiştir. Bu çerçevede görüşülen tüm kadınlardan elde edilen bilgileri hane içi işleri tek tek ele alarak incelersek, hanede büyük çoğunlukla “kadınların tek başına yaptığı işler” şunlardır: ev temizliği (%68,9), yemek yapmak (%75,8), çamaşır bulaşık yıkamak (%75,8), ütü yapmak (%75,8). Bu işleri evinde “hanedeki bütün kadınlar ortaklaşa yapar” diyenlerin oranı da ortama %20’lerdedir. Ancak, bahsedilen işleri “kadınlar ve erkekler ortaklaşa yapar” diyenlerin oranı ise sadece ortalama %3’tür (ortalama 3 kişi).

Diğer yandan hanede “çocuk bakımı” işini kimlerin yaptığına baktığımızda, araştırmamıza katılan kadınlardan 49’u evinde böyle bir etkinlik olmadığını söylemiştir. Bu çerçevede evinde çocuk bakımı işi olan katılımcıların, %42,5’isi (51 kişi) evinde “çocuk bakımı” işini “hanede yaşayan kadınlardan biri tek başına yapar” derken, %10’u da “kadınlar ortaklaşa yapar” demiştir. Yalnızca 2 kişi çocuk bakımı için dışarıdan yardımcı ücretli bir kadından yardım alırken, 5 kişinin hanesinde bu işi kadın ve erkek ortaklaşa yapmaktadır. Hanede genellikle kadınların çoğunluğunun (%32,5) tek başına ya da diğer kadınlarla ortaklaşa yaptığı işlerden biri de çocukları park, sinema gibi eğlence yerlerine götürme işidir. Ancak burada, dikkat çekici nokta, çocukları kamusal alan denilen halka açık, evin dışarısı olan alanlara götürme işinde erkeklerinde kadınlara yardımcı olduğu görülmekte ve katılımcıların%10’u’nun hanesinde çocukları eğlence yerlerine götürme işini kadınlar ve erkekler birlikte yapmakta hatta 3 kişinin evinde bu görev yalnızca erkek tarafından yapılmaktadır. Benzer şekilde çocukların okul ve öğretmenleriyle görüşme, toplantılara katılma işinde de , “hane de böyle bir etkinlik yok” diyen 54 kişinin haricinde, katılımcıların %34,5’inin (41 kişi) evinde bu işi kadınlardan biri tek başına yaparken, %12,5’inin (15 kişi) evinde ise bu görevi hanedeki kadınlar ve erkekler birlikte yere getirmektedir. Ayrıca yine, 3 kişinin evinde bu görev yalnızca erkek tarafından yerine

getirilmektedir. Bunların yanında hanede çoğunlukla kadınların ve erkeklerin ortaklaşa yaptığı işler, %30,8 ile “çocukları doktora götürme” ve yine %30,8 ile “çocukların giyim, kırtasiye ihtiyaçlarını karşılama” işleridir. Bunların yanında hanede hasta ve yaşlı bakımı işlerinin kimin yaptığı incelendiğinde, “hanede hasta ve yaşlı bakımı işi yok” diyen kişilerin sayıca ve oranca fazla olmasıyla birlikte (99 kişi,%82,5), geriye kalan kişilerde yine hasta ve yaşlı bakımı işini çoğunluk (%15) “hanedeki kadınlar yapar” demiştir.

Ayrıca, çoğunlukla hane içinde kadınların yaptığı işlerden diğerleri %70,8 ile günlük/haftalık market alışverişi ve %70 ile pazar alışverişidir. Bu iki işi hanesinde kadın ve erkeğin ortaklaşa yaptığını söyleyenlerin oranı ise, %20’lerdedir. Diğer yandan hanede beyaz eşya ya da mobilya alışverişi işini görüşülenlerden çoğunluğu (%46,7) “kadınlar ve erkekler ortaklaşa yapıyor” derken, “hanedeki erkeklerden biri yapıyor” diyenlerinde oranı da (%33,3) yüksektir. Benzer şekilde site/apartman toplantılarına katılma işinde de, her ne kadar kadınların yarısı hanesinde bu tarz bir etkinliğin olmadığını belirtmiş olsa da, çoğunlukla (%24,6) bu iş “erkekler” tarafından yapılmaktadır. Benzer şekilde katılımcıların büyük bir kısmı (%65) hanede “fatura ödeme” işini ve kamu kurumlarına (belediye, muhtarlık, valilik ve adliye vb.) müracaat etme işini hanesindeki erkeklerden birinin yaptığını belirtmiştir.

Buraya kadar toparlayacak olursak, araştırmamızda katılımcıların hanedeki işlerde, çoğunlukla evdeki kadınların yaptığı işler, temizlik, yemek yapma, çamaşır, bulaşık yıkama, ütü yapma, çocuk bakımı, çocukları park gibi eğlence yerlerine götürme, çocukları okula, kreşe götürme ve öğretmenleriyle görüşme, günlük, haftalık market alışverişi pazar gitme ve hanedeki hasta ya da yaşlıların bakımınıdır. Diğer taraftan da, hanedeki kadın ve erkeklerin ortaklaşa, birlikte yaptığı işler, çocukları doktora götürme, çocukların kırtasiye ve giyim ihtiyaçlarını karşılama ve beyaz eşya ya da mobilya alışverişi işleridir. Buna karşılık hanede genellikle yalnızca erkeklerin yaptığı işler, site/apartman toplantılarına katılma, fatura ödeme ve kamu kurumlarına (belediye, muhtarlık, valilik ve adliye vb.) müracaat etmedir. Dolayısıyla araştırmamızın kavramsal çerçevesinde değindiğimiz “özel alan” ve “kamusal alan” ayrımı ve bu ayrım ile ilgili işlerinde “kadın işi” ya da “erkek işi” olarak ayrılması araştırmamızın sonuçlarında da tespit edilmiş, hanedeki işlerde çoğunlukla ev içi ve çocuklarla, bakım ile ilgili işler yalnızca kadınlar tarafından yapılırken hane dışındaki, para harcama ile ilgili ve kamusal alan işleri de erkekler üstlenmiştir. Bahsedilen hane

içi iş bölümleri kadınların yaşadığı mahallelere göre analiz edilmiş ve iş bölümlerinde bir takım farklılıklar ortaya çıkmıştır. Şöyle ki; araştırmamızda hanelerde yalnızca kadınların yaptığı işlerden biri olarak tespit edilen “ev temizliği” işini Köprülü-Veysipaşa, Osman Yozgatlı ve Çeştepe mahallerinde yaşayan kadınların hanelerinde yine sadece kadınların yaptığı tespit edilmiştir. Ancak Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınların %30’unun hanesinde “ev temizliği” işini hane dışından yardımcı bir kadın yapmaktadır. Dolayısıyla Girne Mahallesi’ndeki kadınların çoğunlukla çalışan ve orta-üst orta gelir düzeyine sahip kadınlar olduğu düşünüldüğünde, ev temizliği için dışarıdan ücretli çalışan bir kadından faydalandığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan; “fatura ödeme” ve “kamu kurumları ile ilgili işler”de, Köprülü-Veysipaşa, Osman Yozgatlı ve Çeştepe mahallerinde yaşayan kadınların %70’ten fazlasının hanelerinde bu işler örneklemin genelinde yansıdığı gibi yalnızca hanedeki erkek tarafından yapılan işler iken, Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınların yarısından fazlasının (%53) evinde kadın ve erkeğin ortaklaşa yaptığı işlerdir. Yine Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınların eğitim düzeyi yüksek ve çalışan kadınlar olması nedeniyle kadınların kamusal alanlardaki işleri erkeklerle ortaklaşa yaptığı tespit edilmiştir. Bunun yanında bir diğer dikkat çekici sonuç hanedeki “site, apartman toplantılarına katılma” işini; Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınların yarısından fazlasının (%53,3) hanesinde kadın ile erkeğin ortaklaşa yaptığı işlerden biridir. Buna karşılık; Köprülü-Veysipaşa (%73,3), Çeştepe (%76,7) ve Osman Yozgatlı (%93,3) mahallelerinde yaşayan kadınların hanesinde böyle bir etkinlik yoktur. Dolayısıyla bahsedilen son üç mahalledeki kadınların yaşadığı mekanın koşullarına göre, çoğunlukla alt-alt orta gelir düzeyine sahip hanelerin oturduğu bu evlerdeki mevcut koşullara göre apartman ya da site toplantısı gibi işler olası değildir. Buna karşılık Girne Mahallesi’ndeki evler çoğunlukla orta-üst orta hanelerin yaşadığı site ve apartman türünde olduğu için bu mekanlarda toplantı vs. etkinliklerinin yapılması beklenen bir sonuç olmaktadır. Ayrıca, hane içindeki “Pazar alışverişi” Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınların çoğunluğu (%40) için kadın ve erkeğin ortaklaşa yaptığı işlerde iken, diğer üç mahallede kadınların ortalama %70’ten fazlasının hanede yalnızca kadının yaptığı işlerdendir. Diğer taraftan Köprülü-Veysipaşa, Osman Yozgatlı ve Çeştepe mahallerindeki kadınların ortalama %40’ının evlerinde erkeklerle ortaklaşa yaptığı işler; “çocukları park, sinema gibi eğlence yerlerine götürme, çocukların giyim, kırtasiye ihtiyaçlarını karşılama, doktora götürme, çocukların öğretmenleri ile görüşme” gibi işlerdir. Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınların en az %23,3’ünün

evinde, çocuklarla ilgili evin dışarısında yapılması gereken bu işler hanede yalnızca kadın tarafından yapılabilmektedir. Çünkü bu mahallede yaşayan kadınlar sosyo-demografik özellikleri gereği çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde kaynaklara sahiptirler.

Öte yandan araştırmamıza katılan kadınların hane içi ilişkilerinin ardından yakın çevresi ile olan ilişkilerini incelediğimizde katılımcıların önemli bir oranı (%41) sosyal çevresi ile ilgili olarak birinci sırada “apartman ve mahalledeki komşular”ını belirtmiştir. İkinci sırada ise %36,7 ile “akrabalar” gelmektedir. Kadınların üçüncü sırada en çok kiminle görüştüğü analiz edildiğinde ise %18,3 ile “arkadaşlarla” diyenler ve ardından da %12,5 ile “eşimin akrabaları” diyenler gelmektedir. Bu veri de kadınların büyük kısmının sosyal çevrelerinin mekânsal yakınlık ve akrabalık üzerinden belirlendiğini çarpıcı bir şekilde vurgulamaktadır. Kadınların sosyal çevreleri ile olan ilişkileri mahalleler bazında değerlendirildiğinde, Köprülü-Veysipaşa ve Çeştepe Mahallerinde kadınların yarısından fazlası, %53,3’ü en çok apartman ve mahalledeki komşuları ile görüşürken, Osman Yozgatlı Mahallesi’ndeki kadınların ise %33,3’ü eşin akrabaları ve %30’u da akrabaları ile görüşmektedir. Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınlar ise en çok %33,3 apartman ve mahalledeki komşuları, %33,3 akrabaları, %20 arkadaşları ve geriye kalanı da iş arkadaşları ile görüşmektedir. Ayrıca kadınların ortalama %42’si ailevi sorunlar ile ilgili konularda dertleşme, temizlik yapmada yardımlaşma ve borç alıp verme konularında en çok akrabalarından destek aldıklarını belirtmişler ve yine çocuk sahibi olan kadınların önemli bir oranı (%25) çocuklarını emanet etme konusunda akrabalarından yardım istediklerini söylemişlerdir. Buna bağlı olarak hastalık zamanında bakım ve yardımlaşma konusunda kadınların yarısından fazlası (%55,8) akrabalarından destek almaktadır. Diğer yandan gelir getirici bir iş bulma konusunda ise, soruyu yanıtladılan kadınların (%40 soruyu yanıtlamamıştır) %15’i eşinden ve yine %15,8’i akrabalarından destek almaktadır. Dolayısıyla katılımcılar sosyal çevresinde her ne kadar en fazla apartman ve mahallelerindeki komşularıyla görüşmelerde, yardım ve destek gereken konularda en çok akrabalarından faydalanmaktadırlar.

Diğer yandan görüşülen kadınların sık görüştüğü kadın arkadaşlarıyla bir araya geldiklerinde en çok konuştukları konuları analiz ettiğimizde, kadınların %83,3’ü birinci sırada “ailevi ve özel sorunlar”, ikinci sırada (%42,5) “mahalle sorunları” ve üçüncü sırada (% 20,8) “Türkiye’nin sorunları” demiştir. Bu

bağlamda kadınlar arkadaşları ile bir araya geldiklerinde en çok ailevi ve özel sorunlarını, daha sonra mahalle ve ülke sorunlarını konuşmaktadır.

Araştırmamızda görüşülen kadınların hane için şiddet ya da kötü muameleye maruz kalıp kalmadığını incelemek adına kadınlara çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bu çerçevede, görüşmeler esnasında araştırmacı gözlemlerine dayanarak değerlendirildiğinde, kadınlar şiddet ile ilgili sorulara yanıt vermek istememiş ya da çoğunlukla geçiştirmek istemişlerdir. Özellikle hassas bir konu olan şiddet, her kadının rahatlıkla anlatabileceği bir sorun olmadığı için kadınların çekingen yanıtları üzerinde araştırmacı çok ısrarcı olamamıştır. Bu açıklamalar doğrultusunda hane içi şiddete maruz kalıp kalmadıkları sorulduğunda görüşülen kadınlardan 16 kişi (%13,3) “evet” yanıtını vermiştir. 104 kişi de hanesinde herhangi bir kötü muameleye maruz kalmadığını söylemiştir. Aile içi şiddete maruz kalan bu kadınlardan çoğunluğu “9 kişi” Köprülü-Veysipaşa Mahallesi’nde yaşayan kadınlardandır. Ardından 3’er kişi Çeştepe ve Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınlar ve 1 kişi de Osman Yozgatlı Mahallesi’nde yaşayanlardır. Hane içinde şiddete maruz kaldığını açıklayan kadınlardan 13 kişi, “fiziksel ve sözlü şiddete” maruz kaldığını söylerken, 1 kişi “cinsel şiddete” maruz kaldığını ve 2 kişi de “sözlü şiddete” (hakaret, küfür vs.) maruz kaldığını söylemiştir. Fiziksel ve sözlü şiddete maruz kalan kadınlardan 8’i ve cinsel şiddete maruz kalan 1 kişi Köprülü-Veysipaşa Mahallesi’nde yaşamaktadır. Girne Mahallesi’ndeki şiddete maruz kalan 3 kadından 2’si sözlü şiddete ve 1’i de fiziksel ve sözlü şiddete maruz kalmıştır. Ailesinde şiddete maruz kaldığını söyleyen 16 kadından 11’ine bu şiddeti uygulayan eşi olmuştur. 3 kişi babası ve ağabeyi ve 1 kişi erkek kuzeni tarafından kötü muameleye maruz kalırken, kadınlardan 1’ide kayınvalidesi tarafından uygulanan şiddete maruz kaldığını söylemiştir. Eşinin annesi tarafından şiddete maruz kaldığını söyleyen kadın Osman Yozgatlı Mahallesi’nde, erkek kuzeni tarafından şiddete maruz kaldığını söyleyen kadın ise Köprülü-Veysipaşa Mahallesi’nde yaşamaktadır. Maruz kaldığı şiddet karşısında herhangi bir kişiye ya da destek kuruluşuna başvuruların sayısı oldukça düşüktür ve 16 kişiden yalnızca 4’ü polise müracaat ederken, 1 kişi kendi anne ve babasından destek istemiştir. Polisten destek isteyen bu 4 kadından 3’ü Köprülü-Veysipaşa Mahallesi’nde, 1 kişi de Girne Mahallesi’nde yaşamaktadır. Kadınların neden yardım veya destek için başvuru yapmadığı sorulduğunda ise, kadınların çoğu (5 kişi) “*çevreye rezil olmak istemedim, çocuklarım için katlandım*” derken, 3 kişi “*babam olduğu için ses çıkaramadım*”

demiş ve 4 kişide herhangi bir fikri olmadığını söylemiştir. Özetleyecek olursak, görüştüğümüz kadınlardan hane içinde kötü muameleye maruz kaldığını söyleyen kadınların (16 kişi) hemen hemen hepsi ailesindeki bir erkek tarafından şiddet ve kötü muameleye maruz kaldığını açıklamıştır. Bu kadınların yalnızca 4'ü polis ya da emniyet güçlerinden destek istemiştir. Herhangi bir yerden yardım istemeyen kadınlar ise, “çevresine rezil olmamak” ya da “babası, büyüğü olduğu için ses çıkarmamak” istediği için destek talep etmemiştir.

3.6. Kadınların Kentsel Alandaki Mekanları Kullanımı ve Erişebilirliği

Araştırmamızda bu bölümde kadınların, genellikle evden dışarı çıkma nedenleri, gün içinde ya da akşamları ev dışında vakit geçirmek için nereleri tercih ettiği, kadının istediği zaman dışarı çıkmasına bir engel olup olmadığı sorgulanmıştır. İlaveten kadınların kentteki çeşitli mekanları; kafeterya, restaurant, lokanta, alışveriş merkezi, bar, sinema, tiyatro, hastane, konser alanı, banka, postane, belediye, resmi kurum ve kuruluşlara ne sıklıkla, kiminle gittiği ya da gidip gitmediği de irdelenmiştir. Bu başlıklar altında alınan yanıtlar analiz edilerek kadınların kentsel mekanlarla etkileşimi, kentteki mekanları kullanılabilirliği, ulaşılabilirliği incelenmiştir. Ayrıca mahalleler bazında da değerlendirme yaparak kadınların sosyo-ekonomik ve kültürel profili ile kamusal alanlara ve kurumlara erişim farklılıkları incelenmiştir. Bu çerçevede kadınların işe gitme ya da mahalledeki komşuları ziyaret etme dışında ne sıklıkla dışarı çıktığına baktığımızda, kadınların çoğunluğu (%38,8) haftada bir kaç kez dışarı çıkmakta ve 16,8'i de her gün dışarı çıkmaktadır. Bu bağlamda kadınların evden çıkmalarının ilk üç nedenini sorduğumuzda kadınların yarısına yakını için (%46,7) genellikle evden çıkmalarının ilk nedenini “evin gündelik gereksinimleri için market alışverişi” iken ikinci sırada %19,2 ile “mahalle dışındaki akrabaları ziyaret etme” ve aynı oranla “kendi gereksinimleri için alışveriş” gelmektedir. Üçüncü olarak ise yine diğerlerine göre yüksek olan bir oranla %13,8 ile “mahalle dışındaki akrabaları ziyaret” amacıyla dışarı çıkmaktadırlar.

Öte yandan görüştüğümüz kadınların istediği zaman evden dışarı çıkmasına engel bir durum olup olmadığı sorulduğunda, katılımcıların %28,3'ü (34 kişi) “evet var” derken, %71,7'si de hayır demiştir. İsteddiği zaman evden dışarı çıkmasına engel olan ve zorlaştıran bir durum olduğunu söyleyenlerin ise büyük çoğunluğu %32,4'ü (11 kişi) bu durumun nedeni olarak “kendime ait gelirim olmaması” demiştir. Ardından kadınların %26,5'i “ev işleri, çocuk, hasta

ya da yaşlı bakımı çok zamanımı alıyor” derken, %14,7’si de “eşim izin vermiyor” demiştir. Kadınların genellikle dışarı çıktıklarında hangi saatlerde eve döndükleri incelendiğinde yarısından fazlası %56,4’i “hava kararmadan” yanıtını vermiştir. Ardından %14,5’i “öğleden sonra 14:00-16:00 gibi”; %12,8’i ise “akşam en geç 21:00-22:00 gibi” derken, bu soruya “eşimin istediği saatte” yanıtını verenler de azımsanmayacak bir orandadır (%8,5).Kadınların yanıtlarını mahalleler bazında değerlendirdiğimizde ise şunları söyleyebiliriz: Köprülü Veysipaşa Mahallesi’nde yaşayan kadınların çoğunluğu (%57) “hava kararmadan”, %18’i de “eşinin istediği saatte” eve döndüğünü belirtmiştir. Girne Mahallesi’nde ise kadınların yarısı “hava kararmadan” evine dönerken, %33,3’ü de “akşam saat 9-10 gibi” evine döndüğünü belirtmiştir. Osman Yozgatlı Mahallesi’nde yaşayan kadınların ise çoğunluğu (%58,6) “öğleden sonra saat 2-4” gibi derken, %34,5’i de “hava kararmadan” evine döndüğü belirtmiştir. Çeştepe Mahallesi’nde yaşayan kadınların büyük çoğunluğu %83,3’ü “hava kararmadan” evine döndüğünü ifade etmiştir. Bu bağlamda araştırmamıza katılan tüm kadınlara eve bu saatte dönmelerinin gerekçelerini sordüğümüzde ise, soruyu yanıtlandıran 110 kişinin 38’i yani %34,5’i “çocuklar ve eşim eve geliyor, ev işleri ve yemek vs.” derken, %27,3’ü (30 kişi) “hava karardığında sokaklar kadınlar için tenha ve tehlikeli oluyor”, %14,5’i de “eşim kızıyor” yanıtını vermiştir.

Öte yandan, araştırmamıza katılan tüm kadınlara akşamları dışarı çıkıp çıkmadıkları sorulduğunda, görüşülenlerin çoğu %43,3’ü “ara sıra” çıktığını söylerken, %36,7’si de “çok nadir” demiştir. “Akşamları hiç çıkmadığını” söyleyenlerin oranı %14,2 iken, “sık sık dışarı çıktığını” söyleyen sayısı ise sadece 6 kişi (%5) dir. Kadınların akşamları birlikte dışarı çıktıkları ilk üç ikisi değerlendirildiğinde, birinci sırada en çok %67 ile “eşim ve ailem ile birlikte” diyenler gelmektedir. İkinci sırada kadınların %25’i “arkadaşları ile birlikte” dışarı çıkarken, üçüncü sırada ise (soruyu yanıtlandıranların %38,2’si) “komşuları ile birlikte” dışarı çıktığını söylemiştir. Akşamları dışarı çıkan kadınlara “ne amaçla çıkarsınız” sorusuna verdikleri yanıtlar analiz edildiğinde, %51’i “mahalle dışındaki akrabaları yakınları ziyaret” derken ve %20,6’sı “evin gündelik gereksinimleri için alışveriş” ve %10,8’i de “kendi kişisel gereksinimleri için” akşamları dışarı çıktığını belirtmiştir. Gezme amaçlı eğlence yerlerine gidenlerin oranı %6,9’dur. Diğer aktivitelerin; yürüyüşe çıkma, kültürel sanatsal faaliyetlere katılma (sinema, tiyatro, konser vb.), güne gitme, hastaneye gitme oranları daha düşük, %4’lerdedir. Burada kadınların akşam dışarı ne amaçla çıktığına mahalleler

bazında baktığımızda, Köprülü-Veysi Paşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların %57,1'i, mahalle dışındaki akraba ve yakınlarını ziyaret için,%18'i evin gündelik eksiklerini almak için, %10'u kişisel ihtiyaçları için, %7'si de dinlence yerlerine gitmek için dışarı çıkmaktadır. Çeştepe Mahallesi'nde kadınların %45'i mahalle dışındaki akraba ve yakınlarını ziyaret için,%13,8'i mahalledeki komşuları ziyaret için, %31'i evin gereksinimleri için ve %3,4'ü dinlence yerlerine gitmek için akşamları dışarı çıkmaktadır. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde ise kadınların çoğunluğu %63,2'si, akşamları mahalle dışındaki akraba ve yakınlarını ziyaret için, %16'sı evin ihtiyaçları için, %5'i mahalledeki komşuları ziyaret için ve yalnızca %3,4'ü de gezme amaçlı eğlence yerlerine gittiğini belirtmiştir. Burada bu üç mahallede kadınların çok az bir kısmı akşamları gezinti amaçlı çay bahçesi, kafe gibi eğlence yerlerine giderken, Girne Mahallesi'nde bu oran artmakta ve kadınların %19,2'si akşamları bu tarz eğlence mekanlarına gitmektedir. Bunun yanında Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların %42'si mahalle dışındaki akraba ve yakınlarını ziyaret ederken, %23'ü de akşamları kendi gereksinimleri ve ihtiyaçları için dışarı çıkmaktadır. Dolayısıyla kadınların akşam dışarı çıkma nedenleri yine yaşadıkları mahallelere göre değerlendirildiğinde farklılık göstermektedir.

Kadınların kent merkezine gitme sıklıkları ya da kent merkezindeki çeşitli mekanlara gitme sıklıkları mahalleler bazında incelendiğinde, Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların çoğu (%27,6), “haftada bir kaç kez” şehir merkezine gitmekte ve aynı mahalleden kadınların çoğu (%41,4) şehir merkezine “yalnız, kendisi” gitmektedir. Çeştepe Mahallesi'ndeki kadınların büyük bir kısmı (%60) da şehir merkezine “yalnız” gitmeyi tercih ederken, bu mahalledeki kadınların çoğunluğunun (%32) şehir merkezine gitme sıklığı Girne Mahallesi'ne nazaran düşüktür ve “ayda birkaç kez” seviyesindedir. Diğer taraftan Osman Yozgatlı Mahallesi'ndeki kadınların çoğu (%23,3) “ayda bir kaç kez” şehir merkezine giderken, bu kadınların %90'a yakını şehir merkezine “ailesi ve eşi ile birlikte” gitmektedir. Benzer şekilde Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nden kadınlar yine çoğunlukla (%20) “ayda bir kaç kez” şehir merkezine giderken, bu kadınların yarısından fazlası (%58,6'sı) “eşi ve ailesi ile birlikte” şehir merkezine gitmektedir. Dolayısıyla kısaca şehir merkezine en sık, “haftada bir kaç kez” ve çoğunlukla “yalnız, tek başına” giden kadınların büyük bir kısmı Girne Mahallesi'ndendir. Diğer üç mahalledeki kadınlar şehir merkezine “ayda birkaç kez” ve çoğunlukla da “akraba, aile ve eş ile birlikte” gidebilmektedir.

Kadınların kentin en popüler mekanlarına gidiş sıklıkları da incelenmiştir. Bu mekanlardan biri olan Forum Aydın AVM'ye kadınların gitme sıklığı ve yaşadıkları mahalleler incelendiğinde, Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların %41,4'ü "ayda bir kaç kez" gittiğini söylerken, "haftada bir" gittiğini söyleyenlerin oranı da %20,7'dir. Bu kadınların yarısından fazlası %53,8'i "ailesi ile" alışveriş merkezine giderken, %31'i de "arkadaşları ile" gitmektedir. Diğer üç mahallede Girne Mahallesi'ne göre AVM'ye gitme sıklığı düşmektedir. Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde kadınların çoğunluğu (%33,3) Forum AVM'ye "hiç gitmem" derken, %26,7'si de "yılda birkaç kez" demiştir. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde ise yine Forum AVM'ye "hiç gitmem" diyenler çoğunluktadır (%56,7); "yılda bir kaç kez" gidenlerin oranı da düşük ancak kayda değerdir (%23,3). Çeştepe Mahallesi'nde de benzer şekilde "hiç gitmem" diyenler (%35,7) ağırlıktadır ancak, "ayda bir kaç kez" gidenlerin oranı da %28'lerde, yani azımsanmayacak sayıdadır. Ele alınan son üç mahallede ortak olan noktalardan biri, kadınların ortalama %65'inin alışveriş merkezine "ailesi ile birlikte" gitmeyi tercih etmeleridir. Araştırmamızda kadınların çay bahçesi gibi yerlere gitme sıklığına baktığımızda, Osman Yozgatlı Mahallesi'nden %63,3 ile "hiç gitmem" diyenlerin oranının oldukça yüksek olduğu görürüz. Buna karşın Köprülü – Veysipaşa Mahallesi'nde %30 ve Girne Mahallesi'nden %40 oranından kadınların "yılda bir kaç kere" çay bahçesi ve benzeri mekanlara gittiklerini görürüz. Çeştepe Mahallesi'nde ise kadınlar arasından soruyu yanıtladıklarının çoğunluğu (%28,6'sı) "ayda bir kaç kere" çay bahçesine gittiğini söylerken, ikinci büyük grup ise (%25), "hiç gitmem" demiştir. Dört mahallede de kadınların çoğunluğu çay bahçesine "ailesi ve eşi ile birlikte" gitmektedirler. Katılımcıların kafe gibi yerlere gitme sıklığına bakarsak, Girne Mahallesi'nden kadınlar en fazla %31 ile, "ayda bir kaç kere" gitmekte ve gidenlerin %45'e yakını "arkadaşları ile" kafeterya gibi mekanlara gitmektedir. Buna karşılık Osman Yozgatlı Mahallesi'nin neredeyse tamamı (%96,7), Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nin yarısı ve Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınların ise %75'i kafe gibi yerlere "hiç gitmemektedir". Bunların yanında bar gibi eğlence yerlerine gidenlerin oranına baktığımızda ise, soruyu yanıtladıkları 117 kadından yalnızca 6'sı bu tarz eğlence mekanlarına gitmekte ya da gitmiştir. Gidenlerden 4 kişi Girne ve diğer 2 kişi de Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'ndendir ve bu kadınlar en çok yılda birkaç kez bar gibi eğlence mekanlarına gitmektedir. Ayrıca restaurant/lokanta gibi mekanlara, Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların yarısından fazlası (%55) "ayda bir kaç kez" giderken, Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nden kadınların yarısı "yılda bir kaç kez"

gitmektedir. Çeştepe Mahallesi'nde %35,7'si restaurant/lokanta gibi mekanlara "yılda bir kaç kez" giderken, %40'a yakını ise "hiç gitmemektedir". Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların ise çok büyük bir kısmı (%93,3) restaurant/lokanta gibi mekanlara hiç gitmemektedir. Bu tarz mekanlara giden kadınların kimler ile gittikleri sorulduğunda ise, nerdeyse tamamına yakınının ailesi ile birlikte gittiği görülmektedir.

Araştırmamızda kadınların sinema ve tiyatro gibi kültürel ve sanatsal faaliyetlerine katılımını incelediğimizde, yine en çok %51,7 ile "en az yılda bir kaç kez" sinemaya giden kadınlar Girne Mahallesi'nde yaşamaktadır. Aynı mahallede kadınların %20'si ise "ayda bir" sinemaya gittiğini söylemiştir. Bu kadınların çoğunluğu (%55) "ailesiyle" sinemaya giderken, ardından "arkadaşları" ile sinemaya gittiğini söyleyenler (%35) gelmektedir. Köprülü-Veysipaşa Mahallesi ve Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınlardan "sinemaya hiç gitmediğini" söyleyenlerin oranı daha fazla (%65'lerde) olmasına rağmen, kadınların yaklaşık %21'i "yılda bir kaç kez" sinemaya gittiğini söylemiştir. Sinemaya gidenler de "aileleri ile birlikte" gitmektedir. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların da tamamına yakını (%96,7) "hiç sinemaya gitmediğini" belirtmiştir. Kadınların tiyatroya gitme sıklığını analiz ettiğimizde ise, Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınlar yine diğer üç mahalleye göre çoğunlukta tiyatroya gitmektedir ve kadınların yarısından fazlası %58,6'sı "yılda bir kaç kere" tiyatroya gitmektedir. Girne mahallesinde yaşayan ve tiyatroya giden kadınların çoğunluğu öncelikli olarak "aileleri ile" daha sonra da "arkadaşları ile" tiyatroya gittiğini belirtmiştir. Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde ve Çeştepe Mahallesi'nde "yılda bir kaç kere" tiyatroya giden kadınların oranı %17'lerde iken, iki mahallede de üçte birinden fazlası (%77) tiyatroya "hiç" gitmemektedir. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde ise bir kişi hariç, neredeyse kadınların tamamı (%96,7), tiyatroya hiç gitmemektedir. Konser gibi eğlence yerlerine gidenlere baktığımızda yine Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların üçte birine yakını (%72) "en az yılda birkaç kez" "ailesi ile birlikte" konsere gitmektedir. Buna karşılık Osman Yozgatlı Mahallesi'nde ise kadınların tamamı (30 kişi) hiç konsere gitmediğini belirtmiştir. Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde ve Çeştepe Mahallesi'nde ise yılda bir kaç kere konsere gittiğini söyleyenlerin oranı %20'lerde olmakla birlikte, hiç gitmeyenlerin oranı %75'lerde dir.

Araştırmamızda kadınların hastaneye ya da doktora ne sıklıkla gittiğini analiz ettiğimizde, kadınların %35,3'ünün "ayda bir" hastaneye gittiğini

görmekteyiz. Mahalle bazında değerlendirdiğimizde Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde ve Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınların çoğunluğu (yaklaşık %41'i) ve Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların da yarısı "ayda bir" hastaneye gitmektedir. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınlar ise diğer üç mahalleye göre daha az hastaneye gitmekte, çoğunluğu olan %40'ı "yılıda bir kaç kez" hastaneye gittiğini belirtmektedir. Dört mahallede de kadınların çoğunluğu hastaneye "ailesi ile birlikte" gitmektedir. Diğer yandan araştırmamızda kadınların postaneye ne sıklıkla gittiğine baktığımızda toplamda, soruyu yanıtladılan 117 kadının %73,5'i yani büyük bir kısmı "hiç gitmem" demiştir. "Yılıda bir kaç kere" gidenlerin çoğunluğu ise Girne Mahallesi'nde yaşamakta ve kadınlar postaneye yalnız gitmektedir. Ayrıca bu mahallede "hiç gitmem" diyenlerin oranında %60'ların üstündedir. Bunların dışında, kadınların bankaya ne sıklıkla gittiğine baktığımızda, görüşülen tüm kadınların %60'ı "hiç gitmem" derken yalnızca %20'si "ayda bir" gittiğini belirtmiştir. Mahalleler bazında değerlendirmek gerekirse, Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların yarısı (15 kişi) "ayda bir" bankaya gitmektedir. Girne Mahallesi'nde çalışan kadın ve emekli maaşı olan kadınların sayısının diğer üç mahalleye göre fazla olduğu düşünülürse bu oran beklenen bir orandır. Bununla birlikte bankaya "ayda bir giden" kadınların tamamına yakını (%95) "yalnız, tek başına" gittiğini belirtmiştir. Buna karşılık Osman Yozgatlı Mahallesi'nde ise kadınların büyük bir kısmı %93,3'ü (28 kişi) bankaya hiç gitmemektedir. Giden iki kişi ise yine "yalnız" ve "ayda bir" maaş gününde bankaya gitmektedir. Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde (%53,3) ve Çeştepe Mahallesi'nde ise kadınların %60,7'si bankaya "hiç gitmemekte", kalanları da "ayda bir" ve çoğunlukta "yalnız, tek başına" bankaya gitmektedir. Dolayısıyla en çok bankaya giden kişiler çalışan ve emekli maaşı olan kadınlar olmakta ve bunların başında da Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınlar gelmektedir. Diğer yandan görüşülen kadınların resmi kurum ve kuruluşlardan ilçe belediyesi ve büyükşehir belediyesine, kamu kurum ve kuruluşlarına, resmi dairelere ne sıklıkla gittiklerine baktığımızda, kadınların büyük bir kısmı (%69,9) ilçe belediyesine "hiç gitmem" derken, yalnızca %25,8'i "yılıda birkaç kez" gittiğini söylemiştir. Kadınların ilçe belediyesine gitme sıklığını yine mahalle bazında değerlendirdiğimizde ise, en çok Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınlar ilçe belediyesine gitmektedir ve bu kadınların yarısından fazlası (%58,6) "yılıda bir kaç kere" ilçe belediyesine gitmektedir. Giden kadınların da %95'i, ilçe belediyesine "kendisi, yalnız" gitmeyi tercih etmektedir. Buna karşılık Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan 30 kadından 1 kişi haricinde 29 kadın hiç ilçe

belediyesine gitmemiştir. Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların %33,3'ü, Çeştepe Mahallesi'nde de kadınların %26,5'i "yılda bir kaç kere" ilçe belediyesine gittiğini ve giderken çoğunlukta "yalnız" gittiğini belirtmiştir. Öte yandan kadınların büyük şehir belediyesine gitmek sıklıklarını toplamda değerlendirdiğimizde, kadınların %26,7'si "en fazla yılda bir kaç kere" gittiğini söylememiş, %68,3'ü ise "hiç gitmediğini" belirtmiştir. Mahalleler bazında değerlendirme yaptığımızda ise, Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde kadınların %40'ı ve Girne Mahallesi'nden %55,2'si "yılda bir kaç kere" büyükşehir belediyesine giderken, geri kalan yüzdeleri "hiç gitmem" diyen kadınlar oluşturmaktadır. Buna karşılık yine Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların tamamına yakını (%96,7) hiç büyükşehir belediyesine gitmemektedir. Çeştepe Mahallesi'nde kadınların yalnızca %10,7'si "yılda bir kaç kere" giderken, %89,3'ü hiç büyükşehir belediyesine gitmemektedir. Büyükşehir belediyesine yılda bir kaç kere giden kadınların da büyük bir kısmı (%80) yalnız gidebildiğini belirtmiştir. Son olarak kadınların diğer resmi dairelere, kamu kurumlarına gitme sıklığına bakarsak, %60'ı "hiç gitmem" derken, %35,8'i de "yılda bir kaç kere" gittiğini belirtmiştir. Kısaca hangi mahallede yaşayan kadının ne sıklıkla gittiğine bakarsak, Girne Mahallesi'nde kadınların %62,1'i, Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde kadınların %53,3'ü ve Çeştepe Mahallesi'nde de kadınların %28,6'sı "yılda birkaç kere" kamu kurumlarına "tek başına" gitmektedir. Buna karşılık Osman Yozgatlı Mahallesi'nde bir kişi haricinde 29 kadın büyük şehir belediyesine hiç gitmemektedir.

3.7. Kadınların Kentsel Alanda Ulaşım Araçlarını Kullanımı

Toplu taşıma araçları kadınların kent içi hareketliliği bakımından birincil önemdedir. Bu nedenler araştırmamızda kadınların yaşadıkları mahallelere şehir içi dolmuş ya da toplu taşıma araçlarının çalışıp çalışmadığı; kadınların bu araçları ne sıklıkla kullandığı ve kullanırken yaşadıkları sorunlar; toplu taşıma araçlarından memnuniyetleri ve bu araçlardaki güvenlikleri incelenmiştir. Bu bağlamda görüşülen kadınların %91,7'sinin mahallesine "şehir içi dolmuş" çalışmaktadır. Kadınların %38,3'üne göre mahallerine bu şehir içi dolmuşlar 5-10 dakikada ve %37,5'una göre de 15 dakikada bir gelmektedir. Diğer yandan Tablo 3.17.'de görüldüğü gibi görüşülen kadınların çoğunluğuna (%61,7) göre, mahallelerine gece 23.30'dan sonra dolmuş gelmemektedir. Kadınların %20,8'si en son dolmuş saatini bilmediğini belirtmiştir. Dolayısıyla kadınların gece 11:30'dan sonra kullanabileceği toplu taşıma aracı bulunmamaktadır ve kadınların

önemli bir kısmı da gece bu saatten dışarıda olmadıkları için bu bilgiye sahip değillerdir.

Tablo 3.17. Kadınların mahallerinde en son şehir içi otobüs/dolmuş saati

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
23:30'a kadar	74	61,7	66,1
24 saat mevcut	7	5,8	6,3
Bilmiyor/Fikri Yok	25	20,8	22,3
Diğer	6	5,0	5,4
Total	112	93,3	100,0
Yanıtlandırmayan	8	6,7	
Toplam	120	100,0	

Bunun yanında kadınların toplu taşıma araçlarını şehir içinde kullanıp kullanmadığı sorulduğunda, %81,7'si kullandığını belirtmiş, %13,3'ü (18kişi) de kullanmadığını söylemiştir. Toplu taşıma araçlarını kullanmayan kadınlara neden kullanmadıkları sorulduğunda sırasıyla en çok (%38,9; 7 kişi) “aile araçları olduğu için” ihtiyaç duymadığını, 5 kişi “mahalleden, evden dışarı çıkmadığını” ve 3 kişi de “kendi özel aracı olduğunu” söylemiştir. 2 kişi de “yürüyerek gidip gelmeyi” tercih ettiğini söylerken, 1 kişi “otobüs şoförlerini güvenilir bulmadığı için” binmek istemediğini belirtmiştir.

Şehir içi toplu taşıma araçlarını en çok kullanan kadınları mahallelerine göre değerlendirmizde ilk sırada %90 ile, Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan kadınlar gelmekte, ardından %89,7 oranı ile Çeştepe Mahallesi'ndeki kadınlar toplu taşıma araçlarını kullanmaktadır. Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların ise %73,4'ü toplu taşıma araçlarını kullanırken, Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların %81,5'i bu araçları kullanmaktadır. Girne Mahallesi'nde yaşayan, toplu taşıma aracı kullanmayan kadınların sayısı 5 kişidir ve bu kadınlardan 3'ünün kendi özel aracı olduğu ve 2'sininde ailesinden birinin özel aracı olduğu için dolmuş ya da otobüs kullanmadığı tespit edilmiştir. Köprülü Veysipaşa ve Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan 4 kadının ailesinden birinin arabası olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Toplu taşıma araçlarını, şehir içi dolmuşları kullanan kadınların çoğunluğu %48,5'i, “haftada bir kaç kere” bu araçları kullandıklarını belirtirken, %36,6'sı da “ayda bir ya da iki kez” bu araçları kullanmaktadır. Kadınların şehir içi otobüs ya da dolmuşları kullanmalarının ilk üç nedenine baktığımızda ise, ilk olarak şehir içi otobüsleri kullanan kadınların çoğunluğu (%33,7) “misafirlige gitmek için” bu

araçları kullanmaktadır. İkinci olarak bu araçları kullanan kadınların %34'i "alışverişe gitmek için", üçüncü olarak da %48,8'i de "hastaneye gitmek için" şehir içi dolmuşları kullanmaktadır. Burada Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan kadınların çoğunluğu %29,6'sı, ve Çeştepe Mahallelerinde yaşayan kadınlarında %42,9'u en çok misafirlğe gitmek için bu araçları kullandığı tespit edilirken, Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların çoğunluğu %37,5'i hastaneye gitmek için kullanmaktadır. Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınlar ise, en çok %27,3 ile misafirlğe gitmek için kullanmasının yanında, %18,2 ile "alışverişe gitmek" ve %18,2 ile "gezmek, sosyalleşmek" ve yine aynı oranla "işe gitmek için" de bu araçları tercih ettiğini belirtmiştir.

Diğer yandan kadınların evlerine otobüs ya da dolmuş duraklarının ne kadar mesafede olduğuna baktığımızda, soruyu yanıtladıklarının yarısının evine "0-5 dakika uzaklıkta" olduğu tespit edilmiştir. %30'unun da evine "5-10 dakika" uzaklıktadır. Genel olarak bakıldığında kadınların büyük bir kısmının evi otobüs duraklarına 0-10 dakika kadar mesafededir.

Öte yandan şehir içi dolmuş ya da otobüsleri kullanan kadınlara seyahat ederken kadın olarak onları rahatsız eden ilk üç sorun sorulduğunda, yarısından fazlası (%56) öncelikle toplu taşıma araçlarının "çok kalabalık" olmasından rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir. İkinci olarak da ise %30,9 oranında kadın "şoförlerin kaba ve saygısız olması"ndan ve son olarak da %26,5 oranında kadın "şehir içi dolmuşların kadınlar için güvenli olmaması"ndan şikayetçi olmuşlardır. Dolayısıyla kadınlar dolmuş/otobüs kullanırken, öncelikle "çok kalabalık olmasından", "şoförlerin kaba ve saygısız oluşundan" ve bu araçların "kadınlar için güvenli olmamasından" rahatsızdırlar. Diğer yandan kadınların çoğunluğu (%64,7) otobüs ya da dolmuşların ücretlerini uygun/makul bulurken, kadınların %26,5'i ise bu ücretleri pahalı bulmaktadır. Bunun yanında genel olarak kadınların şehir içi otobüs ya da dolmuşlardan memnuniyet oranlarında baktığımızda yarısından biraz fazlasının (%51) "idare eder" dediğini görmekteyiz.

Bunların yanında kadınlara şehir içi dolmuş ya da belediye otobüslerinde "cinsel istismar, taciz, fiziksel ya da sözlü şiddet" gibi olaylarla karşılaşp karşılaşmadığı sorulduğunda, kadınlar bu tarz hassas bir soruya karşı çekingen davranmışlar ve çoğunlukla geçiştirici yanıtlar vermişlerdir. Buna rağmen araştırmamızda şehir içi otobüs ya da dolmuşları kullanan kadınların %14,7'si (15

kişi) bu araçlarda sözlü taciz, laf atma ya da sarkıntılık gibi rahatsızlık verici olaylarla karşılaştığını belirtmiştir. Kadınların büyük çoğunluğu (%80,12 kişi) bu olayı “yolculardan biri”nin yaptığını söylerken, 2 kadın da otobüs şoförü tarafından kötü muameleye maruz kaldığını belirtmiştir. Fakat kadınların yine çoğunluğu (%73) bu olay karşısında hiç bir tepki vermezken, sadece iki kadın “sözlü uyarıda” bulunmuş ve diğer iki kadın da “ilk durakta inerek” tepki göstermişlerdir. Öte yandan görüşülen kadınlardan 3’ü “son bir yıl içinde şehir içi dolmuş ya da otobüslerde fiziksel tacize (dokunma)” maruz kaldığını söylemiş ve bunu yapanların üçünün de yolculardan olduğunu ifade etmişlerdir. Bu fiziksel taciz olayı karşısında kadınlardan biri “hiç bir tepkide bulunamazken”, diğer ikisi “yer değiştirerek ya da bağırarak/çığlık atarak” tepki göstermiştir. Son olarak, görüşülen kadınlardan hiç biri şehir içi otobüs ya da dolmuşlarda tecavüz girişimine ya da cinsel istismara maruz kalmadığını belirtmiştir.

3.8. Kadınların Kentsel Alanda Güvenliği

Araştırmamızda bu bölümde kadınların kentsel alanda kendilerini yeterince güvende hissedip hissetmedikleri, Aydın ilinde güvenli olmadığını düşündükleri mahalleler olup olmadığı, hava karadıktan sonra mahallelerinde ya da şehir merkezinde kendilerini ne derece güvende hissettikleri, şehir içinde herhangi bir fiziksel ya da sözlü taciz olayı ya da fiziksel ya da cinsel şiddet vakalarıyla karşılaşp karşılaşmadıkları incelenmiş ve kadınların genel olarak Aydın kentini ne ölçüde güvenli buldukları ve bunun yanı sıra emniyet, polis hizmetlerini yeterli bulup bulmadıkları analiz edilmiştir. Bu bağlamda, araştırmamıza katılan kadınların önemli bir oranı (%30) “hava karadıktan sonra mahallesinde yalnız yürürken kendini tedirgin” hissetmektedir. Kadınların %28,3’ü de kendini “kısmen güvende” hissetmektedir. Buna karşılık hava karadıktan sonra kadınların şehir merkezinde yalnız yürürken kendini daha tedirgin hissettikleri görülmüş ve kadınların %42,5’i kendini şehir merkezinde “tedirgin” hissederken, %34,2’si “kısmen güvende” hissetmektedir.

Diğer taraftan Aydın Merkez’de kadınların güvenli olmadığını düşündükleri ve gitmeyi düşünmedikleri semt ya da mahaller olup olmadığı incelendiğinde Tablo 3.18.’de görüldüğü gibi birinci sırada %36,1 ile Ilıcabaşı Mahallesi gelmektedir. İkinci sırada ise kadınların %21,3’ü Ovaeymir Mahallesi derken, üçüncü sırada %16,4 ile kadınlar Osman Yozgatlı Mahallesi’ni güvenli bulmamakta ve gitmek istememektedir.

Tablo 3.18. Kadınların güvenli olmadığını ve gitmek istemeyeceğini düşündüğü mahalleler

Mahalle	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Ovaeymir	13	10,8	21,3
Ilıcabaşı	22	18,3	36,1
Orta Mah	10	8,3	16,4
Kemer Mah	3	2,5	4,9
Osman Yozgatlı Mah	2	1,7	3,3
Telsiztepe	1	,8	1,6
Tellidede	8	6,7	13,1
Köprülü-Veysipaşa	1	,8	1,6
Adnan Menderes Mah.	1	,8	1,6
Toplam	61	50,8	100,0
Yanıtlandırmayan	59	49,2	
Toplam	120	100,0	

Bunlarla birlikte kadınların şehir merkezinde ve sokaklarında herhangi bir şiddetle karşılaşmış ancak kadınların genel olarak bu tarz sorulara çekimsiz yanıt verdikleri gözlemlenmiştir. Bu nedenle bu yanıtlara temkinli yaklaşmakta fayda vardır. Örneğin, 120 kadından 2’si “son bir yıl içinde sokak ortasında fiziksel şiddete maruz kaldığını” söylemiştir. “Bir yıl içinde ayda bir kaç kez sokak ortasında fiziksel şiddete maruz kaldığını” söyleyen bu iki kadın da polise başvurmuştur. Diğer taraftan görüşülen kadınlardan “4’ü” son bir yıl içinde “yolda bir iki ya da en fazla iki kere” sokakta “yan kesicilik ve kapkaç” ile karşı karşıya kaldığını söylemiştir. Bu olay nedeniyle 3 kişi polise müracaat ettiğini belirtmiştir. Bunların yanında son bir yıl içinde sokakta sözlü taciz, laf atma vs. olaylarına maruz kalan kadınların sayısı daha fazladır ve Tablo 3.19.’da görüldüğü gibi görüşülen kadınlardan 19’u yani örneklemin %15,8’i bu tarz olaylara maruz kaldığını ifade etmiştir.

Tablo 3.19. Kadınların son bir yıl içinde sokakta sözlü tacize maruz kalıp kalmadığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	19	15,8	16,0
Hayır	100	83,3	84,0
Toplam	119	99,2	100,0
Yanıtlandırmayan	1	,8	
Toplam	120	100,0	

Bu kadınların yarısından fazlası (%52'si) “bir yıl içinde bir kaç kez” “sözlü taciz olayları”na maruz kalırken, kadınların %31'i “ayda bir kaç kez” ve %15'i de “haftada bir kaç kez” bu tarz olaylara maruz kalmaktadır. Kadınların sözlü tacize maruz kalması durumunda polise müracaatları incelendiğinde, Tablo 3.20'de görüldüğü gibi bu olayla karşı karşıya kalan kadınların hiç biri polise müracaat etmemiştir.

Tablo 3.20. Kadınların sözlü tacize maruz kaldığı için polise başvurup başvurmadığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Hayır	19	15,8	100,0
Yanıtsız	101	84,2	
Toplam	120	100,0	

Kadınların bu tür durumlarda neden emniyet görevlilerine başvurmadıklarını sorguladığımızda ise, %36,8'i (7 kişi) “bir işe yarayacağını düşünmedim” derken, %26,3'ü “önemli olmadığını düşündüm” ve %21,1 (4 kişi) “başımı derde sokmak istemedim” yanıtlarını vermişlerdir. Bunlarla birlikte görüşülen kadınlardan 8 kişi, “bir yıl içinde sokakta fiziksel tacize maruz kaldığını” söylemiş ve yine 8 kadının hepsi bu olay karşısında polise müracaat etmemiştir. Bunun nedeni olarak 4 kadın “bir işe yarayacağını düşünmedim” derken, 4'ü “başımı derde sokmak istemediğim için karakola gitmeyi istemedim” demiştir. Diğer yandan katılımcılardan sokak ortasında cinsel şiddete ya da saldırıya maruz kaldığını söyleyen olmamıştır.

Katılımcıların tanıdığı kadınlardan sokakta fiziksel, sözel ya da cinsel şiddete maruz kalan olup olmadığı ile ilgili analizler de yapılmıştır. Katılımcılardan 27 kişinin (%22,7) “son bir yıl içinde sokakta fiziksel şiddete maruz kalan yakını” olduğunu söylediği tespit edilmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası (%51,9'u; 14 kişi), fiziksel şiddete maruz kalan kişinin “komşu”su olduğunu belirtirken, %29,6'u (8 kişi) bu kişinin “arkadaşı” olduğunu söylemiştir. Diğer taraftan 120 katılımcıdan 14 kişi (%11,7) “son bir yıl içinde sokakta bir tanıdığının kapkaça ya da yan kesiciliğe maruz kaldığını” söylemiştir. Bu olaya maruz kalan kişiyi de kadınların %35,7'i “arkadaşım” olarak tanımlarken, %28,6'ü de (4 kişi) maruz kalanı “akrabam” tanımlamıştır. Bunların yanında kadınların” sokak ortasında sözlü tacize, laf atmaya” maruz kaldığını söyledikleri tanıdıklarının sayısı artmaktadır ve 36 kişi (%30) böyle bir olaya maruz kalan

tanıdığıнын olduğunu belirtmiştir. Ayrıca “sözlü tacizle karşı karşıya kalan” tanıdığıını, 7 kişi “kızım” ve yine 7 kişi de “kızkardeşim” olarak açıklamış, 6 kişi de “akrabasının” ve 1 kişi de “komşusunun” bur tür bir olaya maruz kaldığını belirtmiştir. Diğer taraftan kadınlara tanıdığı kadınlardan şehrin herhangi bir yerinde cinsel saldırıya ya da tecavüz girişimine maruz kalan tanıdığı olup olmadığı sorulduğunda 6 kişi “evet” demiş ve 5 kişi “bu tanıdığıın kim olduğunu açıklamak istememiş”, 1 kişi “arkadaşı” olduğunu söylemiştir. Kadınların maruz kaldığı bu cinsel şiddet sonucu yaşamını kaybeden tanıdığı yok iken, yalnızca 1 kişi bu nedenle intihara teşebbüs eden bir tanıdığıın olduğunu söylemiş ama kim olduğunu açıklamak istememiştir.

Öte yandan genel olarak katılımcıların tümüne Aydın ilini kadınlar için ne derece güvenli buldukları sorulduğunda, katılımcıların öznel değerlendirmeleri Tablo 3.21.’de sunulmuştur. Bu çerçevede soruyu yanıtladın kadınların yarıya yakını (%47,9) Aydın’ı “kısmen güvenli” bulmaktadır. Güvenli olduğunu söyleyenlerin oranı %33,6’lardadır. Yine kadınların %14,3’ü için “Aydın kadınlar için güvenli bir şehir değildir”.

Tablo 3.21. Katılımcıların Aydın’ı kadınlar için ne derece güvenli bulduğu

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Çok güvenli	2	1,7	1,7
Güvenli	40	33,3	33,6
Kısmen	57	47,5	47,9
Güvenli değil	17	14,2	14,3
Hiç güvenli değil	3	2,5	2,5
Toplam	119	99,2	100,0
Cevapsız	1	,8	
Toplam	120	100,0	

Bu bölümde son olarak katılımcılara, “kadınların güvenliğini sağlama açısından polis, emniyet ve asayiş hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Kadınların yarıya yakını (%49,6; 59 kişi) bu soruya “orta” yani “ne iyi ne kötü” yanıtını vermişlerdir. Ardından %32 oran ile bu hizmetleri “iyi” bulunduğunu söyleyenler gelmektedir. “Kötü” bulunduğunu söyleyenlerin oranı ise %11,8’dir.

3.9. Kadınların Kurum ve Kuruluşlarla Etkileşimi

Araştırmamızın bu bölümünde kadınların resmi kurum yada kuruluşlarla ilişkisi, üyesi oldukları dernek, parti vs. olup olmadığı, belediye, muhtarlık ve kent yönetimi ile etkileşimi, ilçe ya da büyükşehir belediyesinin düzenlediği herhangi bir etkinliğe katılımı olup olmadığı ya da belediyelere herhangi bir nedenle müracaat edip etmediği, kadın meclisinin faaliyetlerinden haberdar olup olmadığı ve ona göre Aydın ilinin sorunlarının neler olduğu gibi kamu kurum, kuruluş ve bunların hizmetlerine erişim konularında değerlendirmeler ve analizler yapılacaktır.

Bu çerçevede, araştırmamıza katılan kadınların %16,7'sinin (20 kişi) üyesi olduğu ve düzenli olarak katıldığı kurum ya da kuruluşlar vardır. Buna karşılık kadınların %81,7'si (98 kişi) herhangi bir kuruma ya da kuruluşa üye değildir. Herhangi bir kuruluşu üye olan kadınların nerelere üye oldukları incelendiğinde, 6 kadın bir "siyasal partiye", 3 kişi "okul aile birliğine", 4 kişi "yardımlaşma kurumuna", 1 kişi "sendikaya", 2'şer kişi ise fikir örgütüne, öğrenci topluluğuna ve diğer bir kuruluşa üye olduğunu belirtmiştir. Burada mahalleler bazında incelediğimizde ise, herhangi bir kurum ya da kuruluşa üye olduğunu söyleyen kadınların 6'sı Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'ndendir ve bu kadınların 2'si Ak Parti'ye, 2'si öğrenci topluluklarına ve 1'er kişi de yardımlaşma kurumlarına üye olduğunu belirtmiştir. Girne Mahallesi'nden 8 kadın, bir kurum ya da kuruluşa üye olduğunu belirtmiş, 3'ü okul aile birliğine, 2'si yardımlaşma kurumuna, 2'si Atatürkçü Düşünce Derneği'ne üye olduğunu söylemiş ve 1 kişi de Eğitim-Sen'e üye olduğunu açıklamıştır. Osman Yozgatlı Mahallesi'nden 3 kadın'ın 3'ü de siyasi partiye üye olduğunu söylemiş fakat partinin adını belirtmemiştir. Çeştepe Mahallesi'nden ise, 2 kadından 1'i siyasi partiye üye olduğunu söylerken (parti adını belirtilmemiş), 1 kişi de yardımlaşma kurumuna üye olduğunu söylemiştir.

Diğer yandan kadınlara yerel seçimlerde oy kullanırken kararını nasıl verdikleri sorulduğunda soruyu yanıtladılan 119 kişinin %46,2'si (55 kişi) "kendi istediği partiye oy verdiğini", %41,2'si (49 kişi) ise "kendi istediği adaya oy verdiğini" söylemiştir. 8 kişi "eşinin söylediği partiye" oy verirken, 3 kişi de "oy kullanmaya gitmediğini", 2 kişi de seçmen olmadığını söylemiş ve diğer kalan kişilerde "bilmiyorum, hatırlamıyorum" yanıtını vermiştir. Burada oy kullanmaya gitmeyen kadınların 3'ü de Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşamaktadır. Ayrıca

eşinin söylediği partiye oy veren kadınların 5'i Köprülü-Veysipaşa ve 3'ü yine Osman Yozgatlı Mahallesi'ndendir.

Bunun yanında kadınlara “niçin belediyelerde daha fazla kadın yer almıyor?” diye sorulduğunda kadınların verdiği yanıtlar aşağıdaki Tablo 3.22.'de sunulmuştur. Buna bağlı olarak soruyu yanıtlandıran kadınların %24,1'i “kadınların eğitimsizliği”, %21,6'sı da “erkek egemen sistem” nedeniyle daha fazla kadın belediyelerde yer almıyor demiştir. Bunun yanında kadınların %12,1'i de “kadınların maddi gücünün olmaması” nedeniyle kadınların belediyelerde daha çok görev alamadığını söylemiştir.

Tablo 3.22. Kadınlara göre belediyelerde daha fazla kadının bulunmamasının nedenleri

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Erkek egemen sistem	25	20,8	21,6
Kadınların eğitimsizliği	28	23,3	24,1
Kadınların maddi gücünün olmaması	14	11,7	12,1
Kadınların istememesi	2	1,7	1,7
Kadınların temel görevi annelik ve ev işleri	7	5,8	6,0
Kadınların çekimser, pasif olması	10	8,3	8,6
Yanıt Yok	6	5,0	5,2
Bilmiyor/Fikri Yok	24	20,0	20,7
Toplam	116	96,7	100,0
Cevapsız	4	3,3	
Toplam	120	100,0	

Bunların yanında görüşülen kadınların “imkanınız olsa siz muhtar olmak ister miydiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde kadınların %56,3'ü (67 kişi) “*evet*” derken, kadınların %43,7'si (52 kişi) “*hayır*” demiştir. Hayır diyenlerin niçin muhtar olmak istemedikleri sorulduğunda ise, kadınların yarısından fazlası (%52,3) “*sorumluluk almak istemem*” demiştir. Diğer taraftan “*eğitim seviyem düşük olduğu için etkim olacağını düşünmüyorum*” diğerlerin oranı da %20,5'tir. Ayrıca kadınların geri kalanı “*yaşlı olduğum için muhtar olmam zor*” derken (4 kişi), bir kısmı da (2 kişi) “*çocuklarla ilgilenmem gerekli*” demiştir. Bunların yanında iki kişi de “*kendi sorunlarımla başa çıkamıyorum*” demiştir. Dolayısıyla kadınların yarısından fazlası muhtar olmak isterken, muhtar

olmak istemeyenlerin sorumluluk almak istemedikleri için ya da eğitim seviyesinin düşük olduğunu düşündüğü için hayır dedikleri tespit edilmiştir.

Öte yandan katılımcıların belediye meclisinde meclis üyesi olmak isteyip istemediği sorulduğunda, kadınların yarısı “*evet*” derken, yarısına yakını da “*hayır olmak istemiyorum*” yanıtını vermiştir. Bu bağlamda hayır diyenlere nedeni sorulduğunda %47,1’i (24 kişi) “*insanların sorunları ile uğraşmak zor ve büyük sorumluluk olduğu için*” demiştir. Bunun yanında “*eğitim seviyem düşük olduğu için bir faydamın olacağını düşünmüyorum*” diyenlerin oranı da %13,7’ (7 kişi) dir. Ayrıca %11,8 oran ile, “*cesaret edemem o konuda kendime güvenim yok*” diyenlerle birlikte, “*yaşımın bunlar için geçtiğini düşünüyorum*” diyenler de bulunmaktadır. Görüşülen kadınlara ilçelerinde belediye başkanı olmak isteyip istemedikleri sorulduğunda, kadınların yarısından fazlası %52,1’i “*hayır olmak istemem*” demiştir. “Hayır” diyen kadınlara neden ilçe belediye başkanı olmak istemediği sorulduğunda, kadınların yarısına yakını (%49,1) “*insanların sorunları ile uğraşmak zor ve büyük sorumluluk olduğu için*” demiştir. Kadınların önemli bir kısmı da (%14,5) “*cesaret edemem o konuda kendime güvenim yok*” derken, yine aynı oranda kadın (%14,5) “*eğitim seviyem düşük olduğu için bir faydamın olacağını düşünmüyorum*” demiştir. Kadınlara ayrıca “büyükşehir belediye başkanı olmak ister miydiniz?” sorusuna yöneltilmiştir. Yanıt verenleri değerlendirdiğimizde, kadınların yarısından fazlası (%51,3) “*hayır*” demekte, %48,3’ü “*evet*” demektedir. Yine hayır diyenlere nedeni sorulduğunda, kadınların çoğunluğu (%46,3) “*insanların sorunları ile uğraşmak zor ve büyük sorumluluk olduğu için*” demiştir. Ayrıca kadınların yüzde 14,8’i “*cesaret edemem o konuda kendime güvenim yok*” derken, yüzde 13’ü, “*eğitim seviyem düşük olduğu için faydalı olacağını düşünmüyorum*” demiştir. Buraya kadar toplamak gerekirse kadınlar, en çok “*insanların sorunları ile uğraşmak zor ve büyük sorumluluk olduğu için*” belediye meclis üyesi, ilçe belediye ya da büyükşehir belediye başkanı olmak istemektedirler.

Ayrıca araştırmamızda kadınlara “mahalle ya da kentin sorunlarının çözümünde mümkün olsa gönüllü çalışmayı ister miydiniz?” sorusuna katılımcıların verdikleri yanıtlar analiz edildiğinde kadınların büyük çoğunluğu “*evet*” derken, sadece yüzde 29’u bu soruya “*hayır*” yanıtını vermiştir. “Hayır” yanıtını verenlerin niçin gönüllü çalışmayı istemedikleri sorulduğunda ise kadınların çoğunluğu (%34’ü) “*ev işlerinden çocuk bakımından vakit bulamam*” derken, bunun yanında kadınların %21,9’u da “*uğraşmak istemem*” diyerek

gönüllü çalışmak istemediğini belirtmiştir. Hayır diyen kadınlardan 4'ü ise (%12,5) “*ekmek parası derdindeyiz gönüllü çalışmaya ayıracak vaktimiz yok*” cümlesini kurmuştur. Bunlar haricinde görüştüğümüz kadınların ilçe belediyesi ya da büyükşehir belediyesine herhangi bir sorunun çözümü için müracaat edip etmediklerini incelemek için çeşitli sorular yönetilmiştir. Bu bağlamda kadınların şimdiye kadar hiç bir sorunun çözümü için ilçe belediyesine başvurup başvurmadıkları analiz edildiğinde, kadınların büyük bir kısmı, %73'ü herhangi bir başvuruda bulunmamıştır. Yalnızca %24'ü şimdiye kadar ilçe belediyesine herhangi bir nedenle başvuru yaptığını ifade etmiştir. Burada kadınların hangi nedenle ilçe belediyesine müracaat ettikleri analiz edildiğinde ise, %32 ile ilk sırayı “belediye ve hizmetleri ile ilgili sorunlar” nedeniyle başvuruda bulunanlar almaktadır. Hemen ardından kadınların %14'ü “çevre ve altyapı sorunları” ile ilgili konularda başvuruda bulunduğunu söylemiştir. Ayrıca kadınların %10,7'si “ekonomik sorunlar” nedeniyle, yine %10,7'si “iş talebi ve istihdam” için ilçe belediyesine başvuru yaparken, “ulaşım ve ulaşım altyapısı sorunları” ile ilgili başvuruların oranı da yüzde 10'lardadır. Kadınların ilçe belediyesine müracaat ettiği sorunların çözülüp çözülmediği değerlendirildiğinde ilk sırayı %30,7 (10 kişi) “hayır” cevabı almış ve sorununun çözülmediği belirtmiştir. Sorunun çözüldüğünü söyleyenlerin yani “evet” diyenlerin oranı %29,6 (8 kişi) iken, aynı oranda (8 kişi) ilçe belediyesine başvurduğu sorununun “kısmen” çözüldüğünü söylemiştir.

Diğer yandan şimdiye kadar herhangi bir sorunun çözümü için büyükşehir belediyesine başvuran kadınların oranı ilçe belediyesine başvuranlara göre daha düşüktür. Bu bağlamda kadınların %16,8'si büyükşehir belediyesine herhangi bir nedenle müracaat ederken, yüzde 81,5'i herhangi bir müracaatta bulunmamıştır. Büyükşehir belediyesine başvuran kadınlardan 9 kişi, “belediye ve hizmetleri ile ilgili sorunlar” nedeniyle başvuruda bulunurken, kadınlardan 4'ü “iş talebi ve istihdam için” belediyeye başvuruda bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca bunların haricinde az sayıda kişi (1-2 kişi) “ekonomik sorunlar”, “sağlık ile ilgili sorunlar”, “ulaşım ve çevre düzenlemesi ile ilgili sorunlar” nedeniyle başvuruda bulunmuşlardır. Kadınların büyükşehir belediyesine müracaat ettiği sorunlarının çözülüp çözülmediğini incelediğimizde, yalnızca %35'inin sorunun “çözüldüğünü” görmekteyiz. Buna karşılık yüzde 25'inin sorunu “kısmen çözülürken”, yine %35'inin ise sorununun “çözülmediği” tespit edilmiştir. Toparlayacak olursak kadınların çoğunlukla ilçe Belediyesi'ne ya da Büyükşehir Belediyesi'ne başvurma

nedenleri belediye ile ilgili sorunlar iken, kadınların iş talebi ve istihdam için de büyükşehir ya da ilçe belediyesine başvurdukları görülmektedir.

Öte yandan araştırmamızın pilot çalışmasını gerçekleştirdiğimiz dönemde Aydın ili Efeler Belediyesi ve Aydın Büyükşehir Belediyesi'nde yaptığımız ön görüşmelerde belediyelerin özellikle kadınlar ve çocuklar için çeşitli etkinlik ve kurslar düzenlediği bilgisine ulaşılmıştır. Bu bağlamda belediyelerin düzenlediği etkinlikler ve kurslardan katılımcılarımızın haberdar olup olmadıkları ya da ne tür faaliyetlere katıldıkları araştırmamızın bu bölümünde değerlendirilmiş ve kadınlardan elde edilen bilgiler analiz edilmiştir. Bu bağlamda kadınların şimdiye kadar Efeler Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezleri'nde kadınlar ve gençler için düzenlenen kurslara katılımları incelendiğinde, kadınların yalnızca yüzde 11,8'i (14 kişi) bu kurslardan faydalandığını söylemiştir. Bu kadınlarda 4 kişi "çeyiz ürünleri hazırlama kursu"na, 3 kişi "ebru kursu"na, 2 kişi "takı tasarımı kursu"na katılırken, bunların yanı sıra "elde kurdela işi", "resim kursu" gibi etkinliklerden faydalanan 1-2 kişi olmuştur. Burada araştırmamızda kadınların yaşadığı mahalleler ile belediye hizmetlerinden faydalanabiliyor olmalarını değerlendirmiş olmamız araştırma amacımız açısından gereklidir. Şöyle ki belediyenin düzenlediği bu kurslara katılan kadınların hangi mahallede yaşadıkları irdelenmiş ve kurslara katılan 14 kadından 8'nin Girne Mahallesi'nde yaşadığı, 4 kişinin Köprülü-Veysipaşa ve 2 kişinin de Çeştepe Mahallesi'nde yaşadığı tespit edilmiştir.

Bunların yanında Efeler Belediyesi (Merkez ilçe belediyesi) aracılığıyla kadınlar ve gençler için düzenlenen bir takım etkinliklere görüştüğümüz kadınların katılıp katılmadığı değerlendirildiğinde, kadınların % 85'i "hayır katılmadım" derken, yalnızca %13'ü (16 kişi) Efeler Belediyesi'nin etkinliklerinden faydalanmıştır. Bu bağlamda kadınların ne tür faaliyetlere katıldığı incelendiğinde, yarısından fazlası (9 kişi) Efeler Belediyesi'nin "tiyatro etkinliklerine" katıldığını söylemiştir. Geri kalan 7 kişi de "fotoğraf sergisi", "kermes", "kadınların el emeği pazarı", "kadınlara meme kanseri eğitimi" ve "yöresel ot festivali" gibi etkinliklere katılmışlardır. Kadınların bu etkinliklerden nasıl haberdar olduğu değerlendirildiğinde, 5 kişi "arkadaşından ya da akrabasından duyduğunu" söylemiş, 4 kişi de "Facebook'tan gördüğünü" belirtmiştir. Ayrıca belediye personeli, billboard ve afişler ya da telefona gelen mesaj aracılığıyla haberdar olduğunu söyleyen iki kişi de bulunmaktadır.

Diğer taraftan, Aydın Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği kurs ve etkinliklerden faydalanan kadınların oranı ilçe Belediyesi'nin düzenlediği etkinliklerden faydalanan kadınlara göre daha düşüktür. Yalnızca 6 kişi Aydın Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği kurs ya da faaliyetlere katıldığını belirtmiştir. Her bir kişi “tiyatro kulübü, el sanatları kursları, belediye seminerleri, moda tasarım dersleri, spor dersleri ve müzik, enstrüman kulüplerine” katıldığını belirtmiştir. Kadınlar bu etkinliklerden “arkadaşları” ya da “belediye personeli vasıtasıyla” haberdar olduklarını belirtmişlerdir.

Buraya kadar toplamak gerekirse araştırmamızda görüştüğümüz kadınların belediye kurs ve etkinliklerine katılımı oldukça düşüktür. Ancak Efeler Belediyesi'nin düzenlediği kurslara katılanların oranı Aydın Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği etkinliklere katılanların oranına göre daha yüksektir. Bunun nedeninin, katılımcıların Efeler Belediyesi'ne bağlı mahallelerde yaşıyor olmaları olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda Aydın'ın sosyal hizmet ağı olan AYBA (Aydın Belediyesi Hizmet Ağı)'ya kadınların herhangi bir nedenle müracaat edip etmedikleri incelendiğinde , 120 katılımcıdan 20 kişinin çeşitli sebeplerle başvuru yaptığı görülmüştür. Bu bağlamda, görüşülen kadınların AYBA'ya müracaat etme sebepleri aşağıdaki Tablo 3.23'te gösterilmiştir. Dolayısıyla başvuru yapan kadınlardan 6'sı, “evde sağlık hizmetleri için” başvurduğunu söylerken, 5 kişi “gıda yardımı (kuru baklagiyat, sıcak yemek yardımı vs.)” için ve yine 5 kişi de, “yakıt, kömür yardımı” için AYBA'ya müracaat ettiğini söylemiştir. Ayrıca kadınların %90'ının (18 kişi) yaptığı bu başvuruya AYBA tarafından “olumlu geri dönüş” yapılmıştır. Yalnızca 2 kişinin başvurusu reddedilmiştir. Diğer yandan araştırmamızda AYBA'ya müracaat eden kadınlar en çok %26,7 oran ile (8 kişi) Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayanlardır. Bu mahallenin ardından, AYBA'ya başvuru yapan kadınlar Osman Yozgatlı ve Çeştepe Mahallesi'nde yaşayanlardır.

Tablo 3.23. Kadınların AYBA (Aydın Belediyesi Hizmet Ağı)'ya başvurma sebepleri

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Ev işlerine Yardım Hizmeti	3	2,5	15,0
Gıda Yardımı (kuru baklagiyat, sıcak yemek vs.)	5	4,2	25,0
Engelli Vatandaşlara İmkanlar Dahilinde Yardım	1	,8	5,0
Yakıt, Kömür Yardımı	5	4,2	25,0
Evde Sağlık Hizmetleri	6	5,0	30,0
Toplam	20	16,7	100,0
Cevapsız	100	83,3	
Toplam	120	100,0	

Araştırmamızda pilot çalışma esnasında Efeler Belediyesi Kadınlar Meclisi ile ilgili belediye bünyesinde bilgi alınmış ve bu çerçevede katılımcılara belediyenin Kadın Meclisi ile ilgili çeşitli sorular yönelmiştir. Bu bağlamda kadınların Efeler Belediyesi Kadın Meclisi'nden haberdar olup olmadıkları incelendiğinde görüşülenlerin %80'i (96 kişi) ilçe belediyesi bünyesinde böyle bir meclisin oluşturulduğundan *haberdar değildir*. Yalnızca 23 kişi Kadın Meclisi'ni duyduğunu belirtmiştir. Kadın Meclisi'nden haberdar olan kadınların çoğunluğu % 41,4'ü Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınlardır. Ardından %23,3 ile Köprülü-Veysipaşa ve %13,3 ile Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınlar gelmektedir. Burada Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan kadınların hiç biri Kadınlar Meclisi ile ilgili bilgi sahibi değildir. Kadın Meclisi'ni duyduğunu söyleyen 23 kadından sadece 5'i bu meclisin herhangi bir etkinliğinde ya da toplantısında yer aldığını belirtmiş, ancak geriye kalan kişiler herhangi bir etkinliğe katılmamışlardır. Bu bağlamda, kadınlardan 2'si meclisin düzenlediği; "Kadınlara Meme Kanseri Eğitimi" etkinliğine katılırken, diğer üç kadın, "Kadınların El Emeği Pazarı", "Doğa Yürüyüşü Etkinlikleri" ve "8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü" etkinliklerine katıldıklarını belirtmişlerdir. Efeler Belediyesi Kadın Meclisi'nin toplantı ve etkinliklerine katılan 5 kadından 4'ü bu etkinliğe gönüllü olarak katılmış, 1 kişi de belediye personeli olduğu için bu etkinlikte yer almıştır. Ayrıca katılan kadınlardan 3'ü organize edilen bu faaliyetlerden arkadaşları vasıtasıyla haberdar olurken, 1 kişi belediye personelinden öğrenmiş ve kalan 1 kişi de kendisi belediye personeli olduğu için bilgisi olduğunu belirtmiştir. Bu bölümde son olarak görüştüğümüz kadınlara, Aydın kentinin en temel 3 sorununun ne olabileceğini sorduk. Buna göre, kadınların %30'a yakını Aydın kentinin

birinci sorunu “belediye ve hizmetleri ile ilgili sorunlar”ı olarak tanımlamıştır. İkinci sırada %23 ile “güvenlik ile ilgili sorunlar” yer alırken, üçüncü sırada % 22 ile “ekonomik sorunlar” olarak yer almaktadır.

3.10. Kadınların Genel Olarak Aydın ve Kent Mekanı İle İlgili Değerlendirmeleri

Araştırmamızın bu bölümünde, görüştüğümüz kadınların, Aydın'ın kadınlar için ne derece güvenli ve kadınların yaşamı için ne kadar elverişli bir şehir olduğunu değerlendirmeleri beklenmiştir. Kentsel mekanda kadınların kendilerini nasıl hissettikleri, gece ya da gündüz şehir merkezinde bulunan bir kadın olarak kendileri güvende hissedip hissetmedikleri ile ilgili yöneltilen sorulara verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Bu bölümde sorular beşli likert ölçeği¹¹ şeklinde hazırlanmış ve kadınların bu sorulara katılıp katılmadıkları değerlendirilmiştir.

Bu bağlamda araştırmamızda öncelikle bu bölümdeki soruların ve verilen yanıtların güvenilirliğini test ettiğimizde, “0,76”lık bir “güvenirlilik derecesi”ne sahip olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla, 0,60-0,80 arasında puan alan soruların “güvenilir” olduğu göz önünde bulundurulursa, araştırmamızın bu bölümündeki sorularının %76’lık bir “güvenirliliğe” sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Doğal olarak, tespit edilen bu güvenirlilik yüzdesinin çalışmamız açısından yeterli olduğu düşünüldüğünde, bu bölümden hiç bir soruyu çıkarmaya gerek duyulmamıştır.

Bu bağlamda kadınların değerlendirmesi beklenen her bir cümleye verilen yanıtları tek tek ele alırsak, 1.soru olan,“Aydın kadınlar için güvenli bir şehirdir” cümlesine kadınların %60’ı “katılıyorum” demiştir. Ayrıca bu soruya verilen yanıtların ortalamasını aldığımızda (mean: 2,4) kadınların genel olarak “katılıyorum” yanıtını verdikleri görülmüştür. Dolayısıyla araştırmamızda katılımcıların, Aydın’ı kadınlar için güvenli bir şehir olarak kabul ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında ikinci soru olarak “Aydın’ın geceleri kadınlar için güvenli bir şehir olduğunu düşünmüyorum” sorusuna da katılımcıların önemli bir kısmı %64,2’si “katılıyorum” demiştir. Aydın’ın geceleri

¹¹ Ölçeğe anketin son sayfasında yer verilmiştir. Anket tezin sonunda, ekte sunulmuştur. Ölçekte, 1: Kesinlikle Katılıyorum, 2: Katılıyorum, 3:Kararsız, 4:Katılmıyorum, 5:Kesinlikle Katılmıyorum olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla Ortalama (mean); 1:00- 1.79 kesinlikle katılıyorum, 1.80-2.59 katılıyorum, 2.60-3.39 kararsız, 3.40-4.19 katılmıyorum ve 4.20-5.00 kesinlikle katılmıyorum olarak revize edilmiştir.

kadınlar için güvenli bir şehir olmadığı sorusunu kadınların mahalleleri bazında değerlendirdiğimizde, Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'ndeki kadınların %83,4 'ü, Çeştepe Mahallesi'ndekilerin %56,6'sı ve Osman Yozgatlı Mahallesi'ndeki kadınların %76,7'si Aydın'ı geceleri güvenli bulmamaktadır. Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların %40 'ı güvenli bulmazken, %33,3 kararsızdır. Bu sorunun da ortalamasının 2,3 olduğu hesaba katılırsa, genel olarak kadınların Aydın'ı geceleri kadınlar için güvenli bulmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Diğer yandan N3.soruda, “Aydın ne gece ne gündüz kadınlar için güvenli bir şehir değildir” sorusuna verilen yanıtlar analiz edildiğinde kadınların yarısından fazlası %54,2'si “katılmıyorum” söylemiştir. Ancak soruya verilen yanıtların ortalaması alındığında (mean:3,2) kadınların çoğunluğunun bu soruya yanıt verirken kararsızlık yaşadıkları, onay vermek ile vermemek arasında kalmış olduğu görülmektedir. Toparlayacak olursak Aydın kadınlar için her ne kadar genel anlamda güvenli bir şehir olarak görülse de, kadınlar geceleri kentin güvenli olmadığını düşünmektedir. Diğer yandan aşağıdaki Tablo 3.24'te N4. soruya verilen yanıtlar değerlendirilmiş, kadınların büyük çoğunluğu %81,7'si “Aydın da dahil Türkiye’de kentler erkeklerin rahat edebileceği şekilde planlanıyor” sorusuna “katılıyorum” demişlerdir. Bunun yanında genel olarak soruya verilen tüm yanıtların ortalaması (mean;1,92) da dikkate alındığında katılımcılar, “Aydın'da dahil Türkiye'de kentler daha çok erkeklerin rahat edebileceği şekilde planlanıyor” cümlesine katılmaktadırlar.

Tablo 3.24. Aydın'da dahil, Türkiye’de kentler daha çok erkeklerin rahat edebileceği şekilde planlanıyor.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	44	36,7	36,7	36,7
Katılıyorum	54	45,0	45,0	81,7
Kararsız	9	7,5	7,5	89,2
Katılmıyorum	13	10,8	10,8	100,0
Kesinlikle Katılmıyorum	0	0	0	0
Toplam	120	100,0	100,0	

Diğer taraftan N5. soruya yani,“Türkiye’de daha fazla kadın belediye başkanı olursa kentler kadınlar için daha yaşanabilir ve güvenli olur” sorusuna kadınların çoğunluğu % 76,6'sı “katılıyorum” demiştir. Bu sorunun ortalamasının karşılığının da (mean; 1,95) “kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum” arasına denk

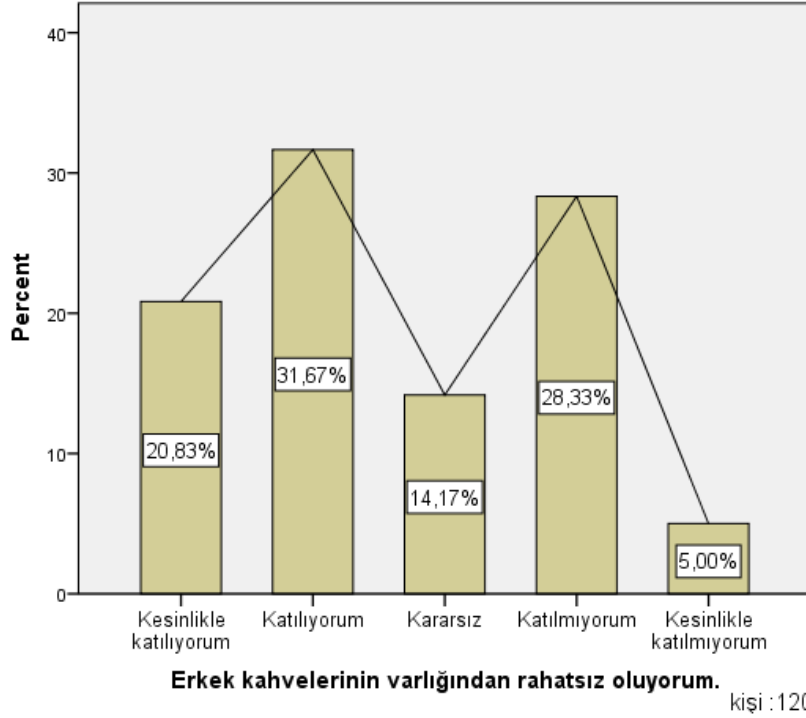
geldiği düşünülürse, araştırmamızda görüştüğümüz kadınlar için, Türkiye'de daha fazla kadın belediye başkan olursa kentler kadınlar için daha yaşanabilir ve güvenli olacaktır. Bunun yanında, N6. Soruya verilen yanıtlar Tablo 3.25.'te değerlendirildiğinde, “kadınların belediye başkanı olmasını onaylamıyorum” cümlesine büyük çoğunlukla %83,4 “katılmıyorum” demişlerdir. Dolayısıyla soruya verilen yanıtların ortalaması da dikkate alındığında (mean; 4,00) katılımcılar, kadınların belediye başkanı olmasını onaylamıyorum sorusuna katılmamaktadırlar.

Tablo 3.25. Kadınların belediye başkanı olmasını onaylamıyorum.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	7	5,8	5,8	5,8
Katılıyorum	9	7,5	7,5	13,3
Kararsız	4	3,3	3,3	16,7
Katılmıyorum	56	46,7	46,7	63,3
Kesinlikle katılmıyorum	44	36,7	36,7	100,0
Toplam	120	100,0	100,0	

Araştırmamızda görüşülen kadınlara erkek kahvehaneleri ile ilgili sorular da yöneltilmiştir. Bu bağlamda, N7. soruda, “erkek kahveleri varsa kadın kahveleri de olmalıdır” cümlesine “katılıyorum” diyen kadınlar örneklemin %60’ını oluşturmaktadır. Bunların yanında Çizelge 3.3.’te N8. Soruya verilen yanıtlar sunulmuş olup, “erkek kahvelerinden rahatsız oluyorum” sorusuna kadınların %51,6’sı (63 kişi) “katılıyorum” demiştir. Ancak katılmıyorum diyenlerin oranı da %33,3’tür. Ayrıca soruya verilen yanıtların ortalaması dikkate alındığında (ort. 2,65), kadınların genel olarak “kararsız”a daha yakın yanıtlar verdiği analiz edilmiştir. Mahalle bazında değerlendirdiğimizde %56,6 ile Girne Mahallesi’ndeki kadınlar, %46,6 Köprülü-Veysipaşa Mahallesi’ndeki kadınlar, %40 ile Osman Yozgatlı Mahallesi’ndekikadınlar %36,7 ile en son Çeştepe Mahallesi’ndeki kadınlar bu soruya “katılıyorum” yanıtını vermişlerdir.

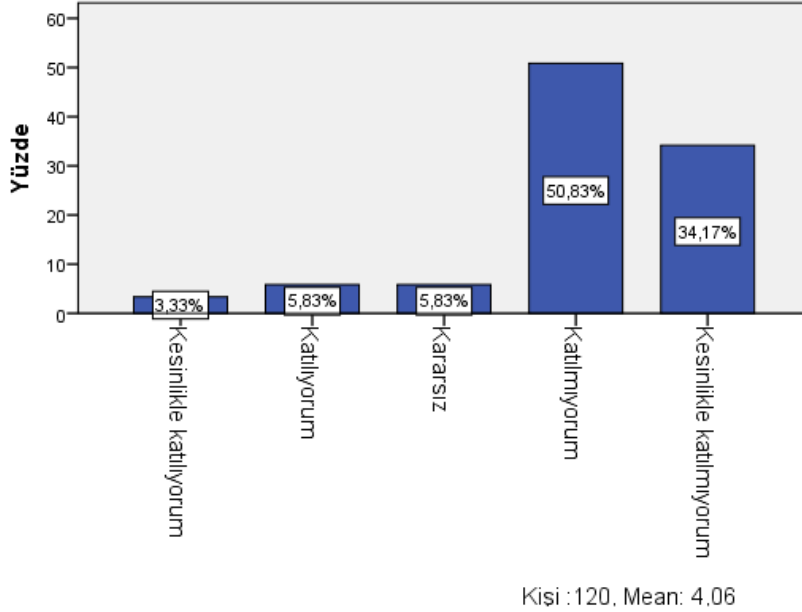
Çizelge 3.3. Kadınların erkek kahvelerinin varlığından rahatsız olması

N9. soru da ise, “erkek kahveleri kaldırılmalı yerine kadın ve erkeğin aynı anda kullanabileceği yerler/mekanlar açılmalıdır” ifadesine “katılıyorum” diyenlerin oranı %33,3, “katılmıyorum” diyen kadınların oranı %46,7’dir. Bu soruda kadınların %17,5’i de kararsız kalmıştır. Ancak soruya yanıt verenlerin ortalamasına baktığımızda burada 3,20’lik bir ortalama ile kadınların genelinin bu ifadeyi okuduktan sonra kararsızlığa daha yakın oldukları görülmüştür. Özetle kadınlar, “erkek kahveleri kaldırılmalı yerine kadın ve erkeğin aynı anda kullanabileceği yerler/mekanlar açılmalıdır” sorusuna çoğunlukla “katılmıyorum” derken, genel ortalama dikkate alındığında kadınların verdiği yanıtların kararsıza daha yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar mahalle bazında değerlendirildiğinde Çeştepe (%60), Osman Yozgatlı (%66,7) mahalleleri “katılmıyorum” derken ve Köprülü-Veysipaşa Mahallesi %36,7 ile “katılıyorum” ve %33,3 ile “kararsız”ım demiştir. Girne Mahallesi’ndeki kadınların çoğunluğu %46,7’si katılıyorum demiştir. Öte yandan araştırmada katılımcılara N10. soruya yani, “kadınların muhtar olmasını onaylamıyorum” sorusuna katılıp katılmadıkları analiz edildiğinde, Çizelge 3.4.’te görüldüğü gibi, kadınların büyük bir kısmı %84,9’u, “katılmıyorum” demiştir. Dolayısıyla genel olarak katılımcıların

“kadınların muhtar olmasını onaylamıyorum” sorusuna “katılmıyorum” dedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 3.4. Kadınların muhtar olmasını onaylamıyorum

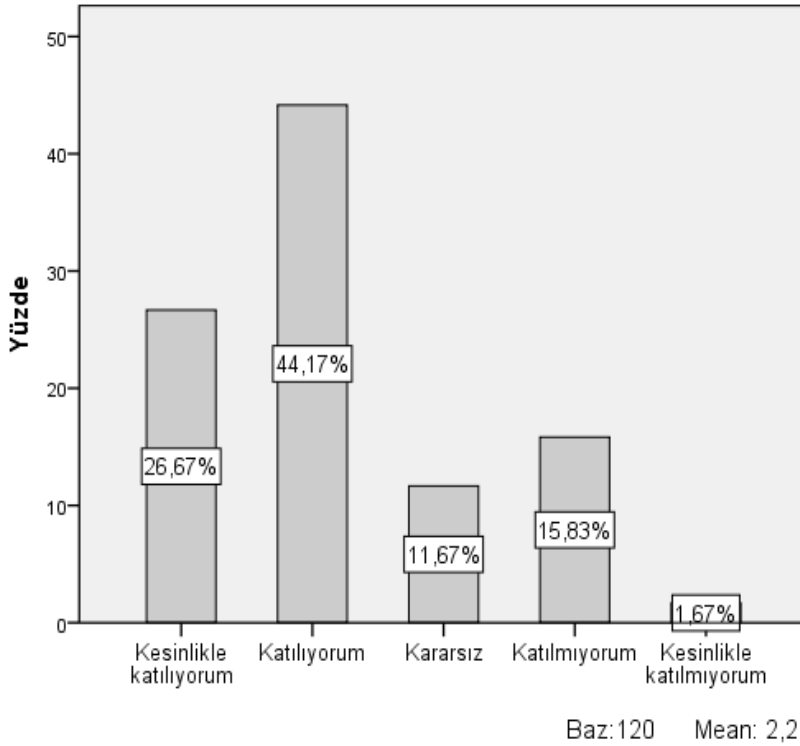
N11. soruya ise, “erkekler hem gündüz hem de gece şehri kadınlardan daha rahat kullanıyorlar” ifadesine kadınların neredeyse tamamına yakını %95,8 “katılıyorum” demiştir. Dolayısıyla bu soruya verilen yanıtların ortalaması (mean:1.60) da değerlendirildiğinde kadınların büyük çoğunluğu bu soruya “kesinlikle katılıyorum” demiştir. Netice olarak, araştırmamızda görüştüğümüz kadınlara göre, “erkekler hem gündüz, hem de gece şehri kadınlardan daha rahat kullanmaktadır”. Buradan N12. soruya geçtiğimizde, görüşülen kadınlara “günün herhangi bir saatinde tek başıma dışarıda olduğumda tedirgin olmam” ifadesine katılıp katılmadıkları sorulduğunda, kadınların %40’ı “katılıyorum” derken, %45’i “katılmıyorum” demiştir. Ayrıca bu soru karşısında “kararsız” olduğunu söyleyenlerin oranı da yüzde 15’tir. Burada genel ortalamayı da değerlendirdiğimizde, kadınların bu soruda “kararsız” olmaya daha yakın oldukları görülmüştür.

Diğer taraftan N13. soruda, kadınların “günün herhangi bir saatinde yalnız/tek başıma dışarı çıkmama eşim/ailem izin vermez” sorusunu değerlendirmeleri beklenmiş ve kadınların %47,5’i “katılmıyorum”, %35,8’i de

“katılıyorum” derken, %16,7’sinin de “kararsızım” dediği tespit edilmiştir. Ancak yine genel ortalama alındığında (mean; 3,13) tüm kadınların yanıtlarının “kararsız” a daha yakın oldukları tespit edilmiştir. Güvenlik ile ilgili sorularla devam ettiğimizde kadınların N14. soru da “gündüz sokağa yalnız çıktığımda, kapkaça, tacize ya da tecavüze maruz kalmaktan korkuyorum” ifadesine verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde kadınların %46,6’sı “katılmıyorum” derken, bu ifadeye “katılıyorum” diyenlerin oranı da %42,5 ve kadınların %10,8’i de “kararsız” dır. Ancak kadınların genelinin (mean:2,90) bu soru karşısında “kararsız” a daha yakın oldukları görülmüştür. Dolayısıyla, bu soruda, kadınlar gündüz vakti bu tarz bir olayla karşılaşma ihtimallerini de düşünerek kararsız kalmışlardır. Diğer taraftan bir önceki soruya benzer olan N33.soruyu burada değerlendirmek gerekirse, “gündüz bir yerde tek başıma isem kendimi şu anda burada bana yardım edecek kimse yokken ya biri bana saldırırsa diye düşünürken buluyorum” sorusuna kadınların yarısından fazlası %52,5’i “katılmıyorum” derken, %35,8’i “katılıyorum demiş ve %11,7’si de “kararsız” olduğunu belirtmiştir. Burada genel ortalama dikkate alındığında (ort. 3,06, standart sapma, 1,11) kadınların gündüz tek başlarına böyle bir olayın gelecek olmasından emin olamadıkları ve gündüz Aydın kentini daha güvenli buldukları için bu soruda “kararsız” kaldıkları tespit edilmiştir.

Diğer yandan aşağıdaki Çizelge 3.5.’te, N15. soru ile ilgili, görüşülen kadınların yaşadıkları şehrin imkanlarından faydalanıp faydalanamamaları ile ilgili değerlendirmeleri sunulmuştur. Bu bağlamda kadınların çoğunluğu %70’i (kesinlikle katılıyorum+katılıyorum) “bir kadın olarak şehirdeki tüm imkanlardan faydalanamadığımı düşünürüm” önermesine “katılıyorum” demişler ve şehirdeki tüm olanaklardan faydalanamadıklarını düşünmektedirler.

Çizelge 3.5. Bir kadın olarak şehirdeki tüm imkanlardan faydalanamadığımı düşünürüm

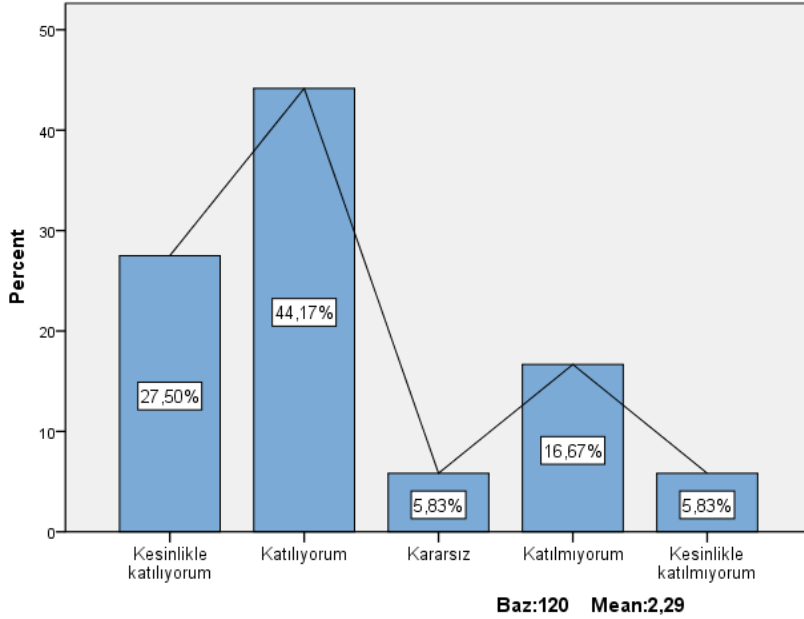

Araştırmamızda bir diğer dikkat çekici sonuç olarak N15. soruda “bir kadın olarak şehirdeki tüm imkanlardan faydalanmadığımı düşünürüm” sorusuna en çok %70’in üzerinde oranlarla Köprülü-Veysipaşa (%73,4) Osman Yozgatlı (%73,3) ve Çeştepe (%76,7) mahallelerinde yaşayan kadınların katıldığı ancak Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınların ise bu soruya katılanların oranının diğer üç mahalleye göre daha az olduğu (%60) tespit edilmiştir. N16. soru ile devam edersek, “kadınlar istedikleri zaman istedikleri yere tek başına gidebilmelidir” ifadesine kadınların büyük çoğunluğu %82,4’ü “katılıyorum” demiştir. Dolayısıyla yanıtların ortalaması da dikkate alındığında (1,96) araştırmamızdaki katılımcılar, bu soruya katılmaktadır. Ardından N17. soruda, “kadınlar gece dışarı çıkmamalı, çıkarsa da yanında erkek olmalıdır” önermesine görüşülen kadınların %46,7’si “katılıyorum” derken, %37,5’i “katılmıyorum” demiştir. Bu soruda kararsız kalanların oranı %15’tir. Ayrıca genel ortalamaya da baktığımızda (mean, 2,80) da, görüşülenlerin; “kadınlar gece dışarı çıkmamalı, çıkarsa da yanında erkek olmalıdır” sorusu karşısında kararsıza daha yakın oldukları tespit edilmiştir. Diğer

tarafından, N18. soruda , “şehir düzenlemeleri yapılırken her yaşta kadınlar için yapılmalıdır” sorusu karşısında, kadınların neredeyse tamamına yakını %96’sı, “katılıyorum” demiştir. Dolayısıyla katılımcılar büyük oranda, “şehir düzenlemeleri yapılırken her yaşta kadınlar için yapılmalıdır” görüşüne kesinlikle katılmaktadır (mean:1,59). Bunun yanında N19. soruda “hava karardıktan sonra tek başıma dışarı çıkmama eşim/ailem izin vermez” sorusuna kadınların yarısından fazlası %54,2’si “katılıyorum” derken, %38,2’si “katılmıyorum” ve %7,5’i de “kararsızım” demiştir. Görüldüğü gibi hava karardıktan sonra kadının yalnız dışarı çıkmasına eşinin/ailesinin izin vermediğini söyleyenlerin oranı daha fazladır. Burada, kadınların çoğunluğu her ne kadar bu ifadeye katılıyor olsa da, genel ortalamaya bakmak gerekirse (mean,2,73) tüm kadınların bu soru karşısında da “kararsız”a daha yakın fikirlerinin olduğu tespit edilmiştir. Köprülü-Veysipaşa (%60) ve Osman Yozgatlı (%40) Mahallelerindeki kadınların çoğunluğunun ailesinin akşam dışarı çıkmasına izin vermediği fakat Çeştepe ve Girne Mahallesi’ndeki kadınların da çoğunluğunun yaklaşık %40’ının izin verdiği tespit edilmiştir.

Öte yandan N20. soruda, “şehir düzenlemeleri yapılırken sadece çalışan kadınlara göre yapılmalı, ev hanımları zaten çoğunlukla evde olduğu için onların ihtiyacı olmaz” sorusuna ise, kadınların büyük bir kısmı %82,5’i “katılmıyorum” demiştir. Dolayısıyla bu ifadeye görüşülen kadınların büyük çoğunluğunun katılmadığı görülmektedir. Araştırmamızda görüşülen kadınların N21. soruyu yanıtladıklarını beklendiğinde, “ailem izin verse bile gece tek başıma dışarı çıkmaya korkarım” ifadesine Çizelge 3.6.’da görüldüğü gibi kadınların çoğunluğu %71,6’sı (katılıyorum+kesinlikle katılıyorum) katılıyorum demiştir. Bu bağlamda kadınlar aileleri izin verse bile geceleri tek başına dışarı çıkmaya korkmaktadırlar.

Çizelge 3.6. Ailem izin verse bile geceleri tek başıma dışarı çıkmaya korkarım.

Bununla birlikte N22. soruda “sokağa çıktığımda erkeklerin gözlerini sürekli üstümde hissediyorum ve rahatsız oluyorum” ifadesine kadınların katılıp katılmadıkları değerlendirildiğinde, %38,3’ü “katılıyorum” derken, %46,6’sı katılmadığını söylemiş ve %15’i de “kararsız” olduğunu belirtmiştir. Bu sorunun genel ortalaması değerlendirildiğinde (ort.3,01) kadınların çoğunlukla bu soruda kararsıza daha yakın oldukları tespit edilmiştir. Ardından N23. soruda ise “gece dışarıda tek isem, şu anda burada bana yardım edecek kimse yokken, ya biri bana saldırırsa, diye düşünmeden edemiyorum” ifadesine kadınların çoğunluğu %77,5’i “katılıyorum” demiştir. Dolayısıyla katılımcıların çoğunluğu aynı endişeyi kendilerinin de duyduğunu ifade etmektedirler. Bahsedilen bu korkuyu en çok Köprülü-Veysipaşa Mahallesi’nde yaşayan kadınlar hissetmekte ve bu mahalledeki kadınların tamamı hava karardıktan sonra bu şekilde düşünmektedir. Bu mahalleden sonra %80 ile Çeştepe Mahallesi’nde yaşayan kadınlar gelmektedir. Ardından Osman Yozgatlı (%60) ve Girne (%70) mahalleleri gelmektedir. Diğer yandan, N24. soruda, “Aydın’da kadın sürücülere erkek sürücüler tarafından baskı yapıldığını düşünüyorum” ifadesine kadınların %55,8’i “katılıyorum, %35,8 “kararsız” ve %8,3’ü de “katılmıyorum” demiştir. Bu bağlamda ortalamaya da (ort.2,35) baktığımızda katılımcılar, Aydın’da kadın sürücülere erkek sürücüler tarafından baskı yapıldığını düşünmektedir. Bir diğer

soru olan N25. soruda “kadınlar sokakta kahkaha atmamalı, erkeklerin dikkatini çekiyorlar” ifadesine kadınların %56,7’si “katılıyorum” derken, %33,3’ü de “katılmıyorum” demiştir. Ancak kadınların çoğunluğunun bu ifadeyi onayladığı görülmüş olsa da tüm yanıtların ortalamasından elde edilen sonuç (2,64) dikkate alındığında kadınların bu soruda çok küçük bir oranda da olsa “kararsız” lığa yakın oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte bu soru mahallelere göre analiz edildiğinde Köprülü-Veysipaşa Mahallesi’ndeki kadınlar %53,4 ile, Osman Yozgatlı Mahallesi’ndekiler %90 ile ve Çeştepe Mahallesi’ndekiler %50 ile “katılıyorum” derken, Girne Mahallesi’nde en çok %36,7 “katılmıyorum” demiştir.

Öte yandan N26. soruda “Aydın’da gece 23:30’dan sonra şehir içi dolmuş ya da toplu taşıma araçlarının olmaması eve nasıl döneceğim konusunda beni endişelendirir” cümlesine verilen yanıtlar Tablo 3.26’da sunulmuştur. Bu bağlamda kadınların çoğunluğu %61,7’si (kesinlikle katılıyorum+katılıyorum) bu soruya “katılıyorum” derken, %12,5’i “katılmıyorum” demiş ve %25,8’i de “kararsız” olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla kadınların yanıtlarının ortalaması da (ort.2,33) dikkate alındığında, araştırmamıza katılan kadınların Aydın’da gece 23.30’dan sonra dolmuş ya da şehir içi otobüslerin olmaması nedeniyle evlerine nasıl dönecekleri konusunda tedirgin oldukları ve bu soruya katıldıkları görülmüştür. Toplu taşıma araçlarının gece olmaması nedeniyle en çok endişe duyan kadınlar %76,7 ile Çeştepe ve %70 ile Köprülü-Veysipaşa mahallelerinde yaşayan kadınlardır. Şöyle ki bu iki mahalledeki kadınlar şehir içi dolmuş ya da otobüsleri en sık kullanan kadınlardır. Osman Yozgatlı Mahallesi’nde yaşayan kadınların %53,4’ü bu korkuyu yaşamaktadır. En az endişe duyan kadınlar ise %46,7 ile Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınlardır.

Tablo 3.26. Kadınların 23:30’dan sonra toplu taşıma araçlarının olmamasına endişelenmesi

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	23	19,2	19,2	19,2
Katılıyorum	51	42,5	42,5	61,7
Kararsız	31	25,8	25,8	87,5
Katılmıyorum	13	10,8	10,8	98,3
Kesinlikle katılmıyorum	2	1,7	1,7	100,0
Toplam	120	100,0	100,0	

Baz: 120 Mean: 2,33

Bunun yanında şehirde kadınların güvenliği ile ilgili N27. soru ile devam etmemiz gerekirse “Aydın'da gece sokaklar ve caddeler oldukça karanlık oluyor” sorusuna kadınların % 49,2'si “katılmıyorum” derken, yüzde % 30,9'u “katılıyorum” demiştir. Ancak kadınların %20'sinin kararsız olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla kararsız olanlarla birlikte tüm kadınların yanıtlarının ortalaması alındığında kadınların bu soruyu yanıtlarken kararsızlığa daha yakın oldukları tespit edilerek, kadınların Aydın'ın sokaklarının ve caddelerinin geceleri oldukça karanlık olduğundan emin olamadıkları görülmüştür. Diğer yandan, N28. soruda “şehirde kalabalık yerlerde kendimi daha güvende hissederim” ifadesine kadınların çoğunlukla ve genel olarak katıldıkları tespit edilmiştir. Bu soruya “katılıyorum” yanıtını verenler, örneklemin %60'ını oluşturmaktadır. Kadınların %20,9'u “katılmıyorum” derken %19,2'si de “kararsız” olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla kadınların çoğunluğu bu soruya katılmakta ve kadınlar şehirde kalabalık yerlerde, kendilerine daha güvende hissetmektedirler. Bununla birlikte N29. soruda katılımcıların “sokağa çıkarken canım nasıl isterse öyle giyinirim, kıyafetimin açık ya da kısa olmasını sorun etmem” sorusuna katılıp katılmadıklarına baktığımızda, kadınların çoğunluğu %64,2'si “katılmıyorum” demiştir. Bu soruda tüm kadınların yanıtlarının ortalaması dikkate alındığında kadınların “katılmıyorum”a daha yakın oldukları tespit edilmiştir. Yani kadınlar dışarıya çıkarken kıyafetlerinin açık ya da kısa olmamasına dikkat etmektedir. Ayrıca bu soruda mahalle bazında değerlendirme yaptığımızda Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'ndeki kadınların %63,3'ü, Girne Mahallesi'ndekilerin %60,3'ü, Osman Yozgatlı Mahallesi'ndeki kadınların %86,6'sı ve Çeştepe Mahallesi'ndeki kadınların %40'ı “katılmıyorum” demiştir. Ayrıca bu soruya paralel olarak N30. soruda “kadınlar, mini etek, dekolte vs. giyerse başına her türlü şey gelir” soruna, kadınların çoğunluğu %57,5'i “katılıyorum”, %31,4'ü “katılmıyorum” ve %9,2'si “kararsızım” demiştir. Dolayısıyla katılımcıların çoğunluğu, kadınların mini etek, dekolteli kıyafetler giymesi durumunda başlarına her türlü şeyin gelebileceğini düşünürken ancak bu soruya verilen yanıtların genel ortalaması (ort: 2,64) hesaplandığında kadınların kararsızlığa daha yakın oldukları tespit edilmiştir. Araştırmamızda mahalle bazında değerlendirme yaptığımızda kentsel alanda kadınların kılık kıyafet düzeni ile ilgili, Girne Mahallesi (%26,6) dışında, Köprülü-Veysipaşa %46,7 si, Çeştepe %66,7, Osman Yozgatlı %90'ı “kadınlar, mini etek, dekolte vs. giyerse başına her türlü şey gelir” sorusuna katılıyorum demişlerdir. Bir önceki soruya yakın olarak, N32. soruda “kadınlar sokakta açık ve erkeklerin dikkatini çekecek kıyafetlerle gezmemelidir” sorusuna kadınların büyük

çoğunluğu %70,8'i "katılıyorum" derken, %20'si de "katılmıyorum" demiştir. Dolayısıyla katılımcılar "kadınlar sokakta açık ve erkeklerin dikkatini çekecek kıyafetlerle gezmemelidir" sorusuna yüksek oranda katılmaktadırlar. Diğer yandan N31. Soruda "kentte şehir içi ya da toplu taşıma araçlarının şoförlerine güvenmiyorum" sorusuna "katılmıyorum" diyenlerin oranı %33,3 iken, "katılıyorum" diyenlerin oranı da %31,7'dir. Bu soruda "kararsız" olanların oranının daha çok olduğu %35 tespit edilmiştir. Ayrıca sorunun genel ortalaması (mean;2,96, standart sapma, 0,97) hesaba katıldığında kadınların bu soruda kararsızlığa daha yakın oldukları tespit edilmiştir.

N34. soruya baktığımızda "yol kenarında ya da kahve önünde oturan erkeklerin önünden geçerken bakışlarıyla beni taciz ettiklerini düşünüyorum rahatsız oluyorum" sorusuna kadınların çoğunluğu %65'i "katılıyorum" demiştir. Buna karşın %27,5'i "katılmıyorum" demiştir. Dolayısıyla bu soruya kadınların çoğunluğunun "katılıyorum" dediği görülmüştür. Nitekim kadınlar yol kenarında oturan erkeklerin bakışlarıyla onları taciz ettiklerini düşünmekte ve rahatsız olmaktadır. Ardından N35. soruya verilen yanıtları analiz ettiğimizde, "Aydın/Merkez'de alt geçitlerin ve köprü altı yolların kadınlar için tehlikeli yerler olduğunu düşünüyorum" sorusuna kadınların büyük bir kısmı %83,3'ü "katılıyorum" demiştir. Ayrıca genel ortalama da dikkate alındığında kadınların çoğunluğunun bu soruya katıldıkları ve Aydın/Merkez'de alt geçitleri, köprü altı yolları kadınlar için güvenli bulmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. N36. soruda ise, "hava karardıktan sonra sokağa çıktığımda taciz ya da tecavüze maruz kalmaktan korkarım" ifadesine katılanlar örneklemin %71,7'sini oluşturmaktadır. Dolayısıyla soruya verilen yanıtların ortalaması da dikkate alındığında kadınların büyük çoğunluğu bu soruya katılmaktadır. Burada hava karardıktan sonra dışarıda olduğunda taciz ya da tecavüze maruz kalmaktan en çok korkan ve tedirgin olan kadınların %86,7 ile Köprülü-Veysipaşa Mahallesi'nde yaşayan kadınlar ardından; %76,6 ile Çeştepe, %60,3 ile Osman Yozgatlı ve %60 ile Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların hava karardıktan sonra başlarına bir şey gelmesinden korktukları tespit edilmiştir.

Bununla birlikte N37. soruda "taciz edilebilirim endişesi ile tanıdığım erkeklerle sokakta göz temasında bulunmaktan kaçınırım" sorusuna araştırmamızda, kadınların %71'i (kesinlikle katılıyorum+katılıyorum) "katılıyorum" demektedir. Dolayısıyla araştırmamıza katılan kadınların büyük çoğunluğu taciz edilme endişesi ile tanımadığı erkeklerle sokakta göz temasında

bulunmaktan kaçınılmaktadırlar. Mahallelere göre değerlendirdiğimizde bu soruya Girne Mahallesi'ndeki kadınların %60'ı, Çeştepe %66,7'si, Osman Yozgatlı %73,3'ü Köprülü-Veysipaşa %80'i "katılıyorum" demiştir.

Diğer yandan N38. soru da, katılımcılardan "kadının yeri evidir" sorusunu değerlendirmeleri beklendiğinde, kadınların yarısından fazlası %52,5'i "katılmıyorum" demektir. Dolayısıyla kadınların çoğunluğu "kadının yeri evidir" sorusuna katılmamaktadır. N39. soruda ise katılımcılara "kaldırımlar bebek ve bebek arabası ile yürümek için elverişli değil" cümlesine katılıp katılmadıkları sorulduğunda, kadınların büyük çoğunluğu %73,3'ü "katılıyorum" demiştir. Bu soru da "katılmıyorum" diyenlerin oranı %8,3'iken, "kararsız"ların oranı %17,5'tir. Soruya verilen yanıtların genel ortalaması da dikkate alındığında (ort.2,08) kadınlar, kaldırımların bebek ve bebek arabası ile yürümek için elverişli olmadığını düşünmektedirler. N40. soru da ise , "kaldırımlar topuklu ayakkabı ile yürümek için elverişli değil" sorusuna "katılan" kadınların oranı %73,3'tür. Dolayısıyla araştırmamıza katılan kadınların çoğunluğu "kaldırımların topuklu ayakkabı ile yürümek için elverişli olmadığı" fikrine katılmaktadırlar. Bununla birlikte son soru olan N41. soruyu katılımcıların değerlendirmeleri beklendiğinde, "Aydın'da inşaat halinde binaların önünden geçerken kadın olduğum için başıma bir şey gelmesinden korkarım" ifadesine, kadınların yarısından fazlası %80,9'u "katılıyorum" demiştir. Dolayısıyla bu soruya örneklemin büyük bir kısmı katılmakta ve kadınlar inşaat halinde olan boş binaların önünden geçerken bir kadın olarak başlarına bir şey gelmesinden tedirgin olmakta ve bu tarz binaları kendileri için tehlikeli bulmaktadırlar.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu tezin amacı kadınların kentsel mekanlara erişimde deneyimledikleri cinsiyete dayalı ve cinsiyetle iç içe geçmiş demografik, kültürel ve sosyo-ekonomik farklılıkları da kapsayan eşitsizlikleri ve engelleri ortaya koymaktadır. Tezin çıkarımları Aydın ili Efeler ilçesinde, birbirinden farklı sosyo-demografik ve kültürel özelliklere sahip olan *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi, *Girne* Mahallesi, *Osman Yozgatlı* Mahallesi ve *Çeştepe* Mahallesi'nde yaşayan toplam 120 kadınlara gerçekleştirilen anket çalışmasından elde edilen sonuçları ve değerlendirmeleri kapsamaktadır.

Araştırmamızın temellendiği ana varsayım kadınların mekan deneyimlerinin ve mekânsal hareketliliklerinin sosyo-ekonomik farklardan ve eşitsizliklerden azade olmadığı, bu fark ve eşitsizliklerin de bizatihi (yaşanılan, çalışılan, mahalle, semt, kent gibi mikro ve makro) mekanlarda cisimleştiği ve mekanlar üzerinden deneyimlendiğidir. Bu nedenle araştırma örneklemini oluşturulurken kadınların demografik, toplumsal, ekonomik, kültürel çoklu kimliklerini ve statülerini temsil edecek bir örneklem tasarımı amaçlanmıştır. Kadınların “kent hakkına” erişimini irdelenecek bir araştırmanın “tek bir kadın kimliği” üzerinden kurgulanmasının yaratacağı kuramsal, metodolojik ve politik sorunları bertaraf etmek amacı ile gelir, eğitim, dil/kimlik, göç statüsü, konut statüsü gibi değişkenler açısından farklılaşan mahalleler tespit edilmiş ve bu mahallelerde araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, araştırmamıza katılan kadınlar *Köprülü-Veysi Paşa* Mahallesi, *Girne* Mahallesi, *Osman Yozgatlı* Mahallesi ve *Çeştepe* Mahallesi'nden seçilmiştir. Mahalleler bazında bir değerlendirme, bize hem kadınlar arasındaki toplumsal eşitsizliklerin mekansallaşmasına dair veriler sunacak, hem de toplumsal olarak farklı ve eşitsiz konumlara sahip kadınların mikro ve makro mekan (mahalle, kent vb.) deneyimlerindeki ve kentsel kamusal hizmetlere erişimde karşılaştıkları farkları ve eşitsizlikleri yakalama imkanı sunacaktır. Tezin amacı ve sorunsalları çerçevesinde örneklemini oluşturan bu dört farklı mahallede yaşayan kadınların kent mekanına ilişkin deneyimlerini ve kente erişim kapasite ve örüntülerini inceleyen saha araştırması sonuçları bu bölümde özetlenecek ve tartışılacaktır.

Araştırmamızda yer alan katılımcıların genel olarak demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerini kısaca özetlemek gerekirse, görüşme yapılan kadınların yaş ortalaması “40”tır ve yarısından fazlasını (% 60) genç nüfus içinde

değerlendirebileceğimiz 40 yaş altı kadınlar oluşturmaktadır. Ayrıca kadınların büyük bir kısmı (%77,5) “evli” olup, evli olan kadınların yarısından fazlası da (%51) da 18-21 yaş aralığında evlenmiştir. Katılımcıların ağırlıklı çoğunluğu (%82,5) bir ya da daha fazla sayıda çocuk sahibidir ve çocuk sahibi olan kadınların ortalama çocuk sayısı 2,6 olarak hesaplanmıştır. TÜİK istatistikleri Türkiye genelindeki doğurganlık oranını 2016 yılı için 2.10 olarak tespit etmiştir. Katılımcılarımızın sahip oldukları çocuk sayısına bakıldığında ortalama doğurganlık değerlerinin altında bir örüntü sergiledikleri görülmektedir¹².

Diğer yandan araştırmamızda yer alan katılımcıların yarıya yakını (% 44,2) il merkezinde, ikinci büyük grup (%33,3) köyde ve geriye kalanı da ilçe veya kasabada doğmuştur. Diğer yandan katılımcıların yarıdan fazlası (%58,3) Aydın ili doğumludur. İkinci sırada ise (% 9,2) Bitlis ilinde doğanlar gelmektedir. Geri kalan katılımcılar da ağırlıklı olarak Doğu ve Güneydoğu illerinde doğanlardan oluşmaktadır.

Araştırmamıza katılan kadınların anadiline baktığımızda ise ağırlıklı çoğunluğunun (%79,2) anadilinin “Türkçe”, ikinci büyük grubun (%19,2) ise anadilinin “Kürtçe” olduğu tespit edilmiştir. Anadili dışında başka dil bilenler arasında “Türkçe” bilenlerin oranı yaklaşık beşte bir (%20,8) iken, her on kadından biri “Kürtçe” bilmektedir, her yüz kadından 8’si de “Balkan dilleri”nden birini (Makedonca, Arnavutça vs.) konuşabilmektedir. Ayrıca kadınların ağırlıklı çoğunluğu (%89,2) evlerinde öncelikle Türkçe konuşurken, yaklaşık olarak her yüz kadından 9’u da evlerinde Kürtçe konuşmaktadır.

Araştırmamıza katılan kadınların ağırlıklı çoğunluğu (%84,2) okuma-yazma bilmektedir. Okur-yazarlık oranı 65 yaş ve üstünde yer alan kadınlar arasında en düşük düzeydedir. 18-29 yaş aralığındaki genç nüfustan olan kadınların tamamı okuma-yazma bilmektedir. Kadınların ağırlıklı çoğunluğu (%83,3) okula gitmiştir. Okula giden bu kadınlar arasında en son ilkokula giden kadınların oranı %41, ortaokula gidenlerin oranı %9 ve gece okuluna gidenlerin oranı da %3,3’tür. Örneklemimizde üniversite mezunu olan kadınların oranı ise sadece %13’tür. Örneklemimizdeki kadınların eğitim kurumları dışındaki beceri ve hobi kurslarına katılımı da oldukça düşüktür. Kadınların yalnızca %40’ı okul dışında herhangi bir kursa katılmıştır. Kursu ya da herhangi bir etkinliğe katılan

¹² <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24647>

kadınlar da öncelikle bilgisayar kursu, hobi amaçlı kurslar, kuran kursu ve mesleki beceri kurslarına gitmeyi tercih etmiştir.

Örnekleminizdeki kadınların emek piyasasına entegrasyonuna bakarsak, 120 kadından yalnızca %22'sinin gelir getirici bir işte çalışmaktadır. Çalışanlar arasında ilk sırayı memur (%34,6) (kamu veya özel kurum fark etmeksizin, öğretmen, büro memurluğu vs. dahil) olarak çalışan kadınlar oluşturmaktadır. Ayrıca görüştüğümüz kadınların arasında işçi (kamu-özel sektör) olarak (%19,2) ya da düzensiz vasıfsız işlerde çalışanlar (%19,2), mevsimlik işçi (%11,5) olarak çalışanlar, küçük esnafılık ya da çiftçilik yapanlar da vardır. Kadınlar öncelikli olarak kamu kurumlarında (%34,6), ikinci olarak özel sektörde (%30,8), üçüncü olarak da tarım sektöründe (%15,4) çalışmaktadırlar. Çarpıcı bulgulardan biri çalışan kadınların yarıya yakının sosyal güvencesinin olmamasıdır (%42,3). Bu bağlamda kamuda çalışan kadınların tamamının sigortası bulunurken, tarım sektöründe çalışan kadınların hiç birinin sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Ayrıca özel sektörde “işçi” olarak çalışan kadınlar, “kendi iş yerinde”, dükkanında ya da “evinde” pasta, yemek, örgü, el işi yaparak para kazanan kadınlar ve “başkasının evinde” temizlik ya da çocuk bakıcılığı yapan kadınların da çoğunluğunun sosyal güvencesi yoktur. Dolayısıyla araştırmamızda, çalışan kadınların içinde tarım ya da temizlik, örgü örme, çocuk bakıcılığı, yemek, pasta yapımı gibi toplumsal cinsiyet rollerinin getirdiği işler vasıtasıyla gelir elde etmeye çalışanların, sigortası olmadan çalıştığı tespit edilmiş, buna karşılık belirli bir mesleki eğitim gerektiren kamuda ya da özel sektörde memurluk, öğretmenlik, büro sekreterlik işlerinde çalışan kadınların ise hemen hepsinin sosyal güvencesinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer taraftan örnekleminizde gelir getirici herhangi bir faaliyette bulunmayan kadınların çalışmama nedenleri incelendiğinde büyük çoğunluğun “çocukların bakımı” ve “eşi çalışmasına izin vermediği için” çalışmadıkları görülmektedir. Geriye kalan küçük grup içinde ise “iş bulamadığı için” ve “emekli olmaları” sebebiyle çalışmayan kadınlar vardır. Bu bağlamda gelir getirici bir faaliyeti olmayan kadınların büyük çoğunluğu (%77,7) “ailedeki diğer çalışanlar” sayesinde geçimini sağlamaktadır. Çalışmama nedenine dair sunulan ilk iki gerekçe bu kadınların evli olduklarına işaret etmektedir. Dolayısıyla, istihdam ve gelir getirici faaliyet verilerini kadınların medeni durumlarına bakarak değerlendirdiğimizde, evli olanların %80'inin herhangi bir gelir getirici faaliyette bulunmadığını, büyük çoğunluğunun geçimini eşi sayesinde sağladığını ve

neredeysi hepsinin çalışmama nedenleri olarak “ocukların bakımı”nı ve “eşlerinin izin vermemesini” belirttiklerini görüyoruz. Öte yandan araştırmamızda bekar olan ve herhangi bir işte çalışmayan kadınlar “iş bulamadıkları için” veya “ğrenci” oldukları için çalışmamaktadır. Dolayısıyla evli olan kadınların çalışma yaşamı ile ilişkisi daha istisnai ve zayıftır ve bu kadınlar bir Şekilde (eşleri istemediği için ya da çocukların bakımı nedeniyle) evlilik kurumunun etkisi ile çalışma yaşamından uzaklaşmakta, kendi geçimlerini eşlerinin çalışması sayesinde sürdürmektedirler.

Katılımcıların hanelerinin ekonomik statüsünü nasıl değerlendirdiklerine bakarsak, ağırlıklı çoğunluğun (%88,3’) hanesini “orta halli” olarak nitelendirdiğini, ikinci grubun da (%8,3) “yoksul” olarak tarif ettiğini görürüz. Hanelerinin ekonomik durumunu “varsıl (varlıklı)” olarak nitelendirenlerin oranı ise yalnızca %3,3’tür. Katılımcıların znel değerlendirmelerini hane gelir ve gider miktarları ile karşılaştırdığımızda ise genelin “asgari düzeyde” bir yaşam standardına sahip olduğu, çoğunluğun yoksul ya da yoksulluk sınırında yaşadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların hanelerinde aylık ortalama harcama miktarı 1501 TL-1999 TL aralığında, aylık ortalama hane içi gelir miktarının da yine 1501 TL - 1999 TL aralığında olduğu saptanmıştır. İlaveten hanelerin elde ettikleri geliri ay sonuna kadar hanelerinde harcadıkları, birikim yapamadıkları görülmüştür. Dolayısıyla araştırma örneklemini oluşturan kadınların çoğunluğunun alt-alt orta gelir grubundan hanelere mensup oldukları gözlenmiştir.

Katılımcılarımızın toplumsal köken ve hareketlilik bilgilerini edinmek için anne ve babalarına dair de benzer sorular sorulmuştur. Sonuçlara bakarsak, katılımcıların yarısından fazlasının (%51,7) annesi okuma yazma bilmemektedir. Öte yandan babaların okuma yazma oranı neredeyse drte  oranındadır (%72,5) Katılımcıların anne ve babalarının okur yazarlık oranı karşılaştırıldığında görüldüğü gibi %24,2’lik bir fark bulunmaktadır. Bu durum çalışma yaşamına da yansımaktadır. Katılımcıların ağırlıklı çoğunluğu (%85) annesinin “ev hanımı” olduğunu ve herhangi bir gelir getirici bir işte çalışmadığını belirtmiştir. Öte yandan babaların yaptıkları meslekler incelendiğinde büyük çoğunluğu oluşturan ilk üç sırada “ifti” (%36,7), “işçi” (%19,2) ve son olarak da “memur” (%9,2) gelmektedir. Geriye kalanlar da babalarının da işveren ve tüccar olduğunu, serbest meslek ve kk esnaflık yaptığını ve düzensiz, vasıfsız işlerde çalıştığını söylemiştir. Bu veriler katılımcılarımızın çoğunluğunun sosyo-ekonomik köken

olarak eğitim düzeyi düşük, yoksul ve alt-gelir gruplarından geldiğini ve toplumsal hareketlilik deneyimlerinin sınırlı olduğuna işaret etmektedir.

Sonuç olarak örnekleminizde yer alan kadınların demografik ve sosyo-ekonomik profiline dair şunlar söylenebilir. Katılımcıların çoğunluğu il merkezi ve köy doğumludur. Yine ağırlıklı çoğunluk öncelikle Aydın ili yerlilerinden, ikinci olarak da Doğu ve Güneydoğu'dan göçle gelenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu okur yazar ya da ilkokul düzeyinde eğitim almış, eğitim düzeyi düşük, evli, çocuk sahibi, herhangi gelir getirici bir faaliyeti olmayan “ev kadını” ya da vasıfsız işlerde sigortasız çalışan ve alt-orta halli gelir grubuna mensup kadınlardan oluşmaktadır. Bunun yanında, üniversite ya da yüksek okul mezunu olan, kamu ya da özel sektörde eğitim gerektiren memurluk, öğretmenlik ya da sekreterlik gibi işlerde çalışan, orta-üst orta gelir grubundan ve çoğunlukla gelir getirici bir işte sigortalı çalışan kadınların sayısı örnekleminizde içinde oldukça düşüktür.¹³

Araştırmamızın temellendiği varsayımlardan biri kadınların mekan deneyimlerinin ve mekânsal hareketliliklerinin sosyo-ekonomik farklardan ve eşitsizliklerden azade olmadığı, bu fark ve eşitsizliklerin de bizatihi (yaşanılan, çalışılan, mahalle, semt, kent gibi mikro ve makro) mekanlarda cisimleştiği ve mekanlar üzerinden deneyimlendiğidir. Bu nedenle analiz ve değerlendirmemiz yukarıda genel olarak irdelediğimiz verileri mahalleler bazında tekrar irdeleyerek tartışmamıza devam etmek istiyoruz. . Mahalleler bazında bir değerlendirme, bize hem kadınlar arasındaki toplumsal eşitsizliklerin mekansallaşmasına dair veriler sunacak, hem de toplumsal olarak farklı ve eşitsiz konumlara sahip kadınların mikro ve makro mekan (mahalle, kent vb.) deneyimlerinde ve kentsel kamusal

¹³ Örneklem içindeki bu dağılım Türkiye’de kadınların genel sosyo-ekonomik profili ile paralellik teşkil etmektedir. TÜİK Hanehalkı iş gücü araştırması sonuçlarına göre 2015 yılında, Türkiye’de 2015 yılında 15 yaş ve üzeri nüfus içerisinde istihdam oranı %46 olup, bu oran erkeklerde %65, kadınlarda ise %27,5’tir. Yine hane halkı iş gücü araştırması sonuçlarına göre, Türkiye’de 15 yaş ve üzeri nüfus içerisinde iş gücüne katılan kadınların oranı kadınlarda %31,5’tir. Eğitim durumuna göre iş gücüne katılım oranı incelendiğinde, eğitim seviyesi yükseldikçe kadınların iş gücüne katılım oranları da yükselmektedir. Okur-yazar olmayan kadınların iş gücüne katılım oranı %16,1, lise ve altı eğitimli kadınların %26,6, lise mezunu kadınların iş gücüne katılım oranı %32,7, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların %40,8 iken yüksek öğretim mezunu kadınların iş gücüne katılım oranı %71,6’dır (TÜİK İstatistiklerle Kadın, 2016). Ayrıntılı bilgi için bakınız: file:///C:/Users/Dilek/Downloads/I%CC%87statistiklerle_Kad%C4%B1n_07.03.2017%20(2).pdf

hizmetlere erişimde gözlenen farkları ve eşitsizlikleri yakalama imkanı sunacaktır. Tekrar hatırlatmak gerekirse, araştırmamıza katılan kadınlar *Köprülü-Veysi Paşa* Mahallesi, *Girne* Mahallesi, *Osman Yozgatlı* Mahallesi ve *Çeştepe* Mahallesi'nde yaşamaktadırlar ve bundan sonraki veriler bu mahalleler bazında analiz edilecektir.

Araştırmamıza katılan kadınların sosyo-demografik ve kültürel özelliklerini yaşadıkları mahallelere göre de değerlendirdiğimizde; *Girne* Mahallesi'nde yaşayan kadınların büyük çoğunluğunun (%60) "1-2 çocuğu" varken, kadınların %12'si de çocuk sahibi değildir. Öte yandan *Çeştepe* Mahallesi'ndeki kadınların yaklaşık dörtte üçünün (%74,1) ve *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşayan her 10 kadından 7'sinin de ortalama "2-3 çocuk" sahibi oldukları tespit edilmiştir. *Osman Yozgatlı* Mahallesi'ndeki kadınların ise yarısından fazlası (%55,1) ortalama "3-5 çocuk" sahibi iken, aynı mahalledeki kadınların yaklaşık 4'te biri de (%24,1) "6 ya da 6'dan daha fazla çocuk" sahibidir. Dolayısıyla *Girne* Mahallesi'ndeki kadınların çocuk sayısı diğer mahallelere görece düşük iken, *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde durum tersinedir ve kadınların büyük çoğunluğunun sahip olduğu çocuk sayısı *Girne*, *Köprülü-Veysipaşa* ve *Çeştepe* Mahallelerine nazaran daha yüksektir. *Çeştepe* ve *Köprülü-Veysipaşa* mahallelerinde yaşayan kadınların ise ortalama 2-3 çocuk sahibi oldukları gözlenmiştir.

Katılımcıların yerleşim tipi bakımından kökenlerini değerlendirirsek, *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'ndeki kadınların yarısına yakını (%46,7) köyde ve büyük çoğunluğu da (%76,7) "Aydın" ilinde doğmuştur. Geriye kalanlar da Aydın'ın yakın çevresindeki şehirlerde doğmuştur. *Girne* Mahallesi'ndeki kadınların çoğunluğunun (%60) doğduğu yerleşim yeri "il merkezi" iken, bu mahalledeki kadınların yine önemli çoğunluğunun (%66,7) doğum ili "Aydın"dır. Geriye kalanı da yurt dışında ya da ülkenin farklı illerinde doğmuştur. *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşayan kadınların ise yarısından fazlasının (%56,7) doğduğu yerleşim yeri "köy"dür. Aynı mahalledeki kadınların doğum yerlerine baktığımızda ilk sırada (%36,7) "Bitlis", ikinci sırada da "Aydın" (%33,3) vardır. Geriye kalanların (% 30) ise doğum yerleri sırasıyla Muş, Mardin, Şırnak, Siirt, Erzurum gibi Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi şehirleridir. Diğer taraftan *Çeştepe* Mahallesi'nde yaşayan kadınların çoğunluğu (%63) "il merkezi"nde doğarken, bu mahalledeki kadınların yarısından fazlası (%57) "Aydın" doğumludur. Aynı mahalledeki kadınların önemli bir kısmı (%26,7'si) "Erzincan" ili doğumlu

olup, geriye kalan kadınlar da sırasıyla Ağrı, Tunceli, Kahramanmaraş ve İzmir doğumludur. Dolayısıyla *Çeştepe* Mahallesi'nde doğum yeri Aydın olanların dışında, Türkiye'de çoğunlukla Alevi nüfusun yaşadığı bilinen Erzincan, Tunceli, gibi Doğu ve Güneydoğu Anadolu şehirleri doğumlu kadınlarda bulunmaktadır.

Sonuç olarak, *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşayanların çoğunlukla Aydın “yerlileri”nin, Girne Mahallesi'nde ise Aydın doğumlu olanların yanında ülkenin çeşitli illerinde doğan ve daha sonra kamu görevi yada meslekleri gereği Aydın'a gelenlerin yaşadığı gözlenmiştir. Diğer yandan, *Osman Yozgatlı* Mahallesi'ndeki katılımcıların yarısından fazlasını Doğu ve Güney Doğu Bölgeleri'nde doğmuş ve göçle gelmiş kır kökenli kadınlar oluşturmaktadır. Benzer şekilde *Çeştepe* Mahallesi'ndeki katılımcılardan dikkat çekici bir oran da ülkemizde Alevi kesimin çoğunlukta yaşadığı Tunceli, Erzincan ve Ağrı gibi illerde doğan kadınlardan oluşmaktadır.

Araştırmamızda bir diğer sosyo-kültürel profil belirleyici unsur olan “anadil” verisine dayanarak kadınların yaşadıkları mahalleleri değerlendirdiğimizde, *Girne* Mahallesi'nde ve *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşayan kadınların tamamına yakınının (%96,7) ana dilinin “Türkçe” olduğu tespit edilmiştir. Anadil ile ilgili asıl çeşitlilik *Osman Yozgatlı* ve *Çeştepe* Mahallelerinde gözlenmiştir. *Çeştepe* Mahallesi'nde kadınların çoğunluğu ana dilini “Türkçe” olarak belirtirken, önemli bir kısmı da (%26,7) ana dilini “Kürtçe” olarak ifade etmiştir. Ana dil bakımından en yüksek farklılık *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde tespit edilmiştir. Bu mahallede yaşayan 30 kadının yarısının ana dili “Türkçe” iken, diğer yarısının da ana dili “Kürtçe”dir. Dolayısıyla örneklemimizde ana dili Kürtçe olan kadınlar en çok *Osman Yozgatlı* Mahallesi ve ikinci olarak da *Çeştepe* Mahallesi'nde yaşamaktadırlar.

İlaveten, kadınların evinde öncelikle konuştukları dile bakıldığında, *Köprülü-Veysipaşa* ve *Girne* Mahallesi'nde neredeyse bütün hanelerde “Türkçe”, *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşayanlar arasında ise 10 haneden 8'inde “Türkçe” ve 2'sinde de öncelikli olarak “Kürtçe” konuşulduğu görülmektedir. Benzer şekilde *Çeştepe* Mahallesi'nde de kadınların ağırlıklı çoğunluğun evinde (%83,3) “Türkçe” ve geri kalan hanelerde de (%16,7) “Kürtçe” konuşulduğu görülmektedir. Anadil dışında bilinen/konuşulan dillere bakıldığında ise, en çok *Çeştepe* Mahallesi'nde çeşitlilik gözlenmiştir. Bu mahallede yaşayan kadınların yaklaşık 10'da 3'ü (%33,3) ana dili dışında “balkan dilleri (Makedonca, Arnavutça

vb.)” konuşabilirken, yaklaşık 4’te biri de (%26,7) anadili dışında “Türkçe” ve yaklaşık 10 kadından 1’i de (%13,3) de ana dili dışında “Kürtçe” konuşabilmektedir. Dolayısıyla *Osman Yozgatlı* ve *Çeştepe* Mahalleleri diğer iki mahalleye görece etnik ve kültürel özellikler bakımından farklılık gösteren kadınların bir arada yaşadıkları mahallelerdir.

Araştırmamızda görüştüğümüz kadınların eğitim durumlarını ve yaşadıkları mahallere göre incelediğimizde ise, *Girne* Mahallesi’nde yaşayan kadınların tamamının okuma-yazma bildiği ve büyük bir kısmının da (%74) en son gittiği okulun “lise” ve “üniversite/yüksek okul” olduğu tespit edilmiştir. *Osman Yozgatlı* Mahallesi’nde ise yaklaşık 10 kadından 4’ü (%36,7) okuma-yazma bilmemektedir ve kadınların tamamına yakınının en son gittiği okul, “gece okulu ve ilkokul” dur. *Çeştepe* Mahallesi’nde ise 10 kadından 8’i okuma yazma bilirken, bu kadınların yarısı en son ilkokula ve diğer yarısı da ortaokul ya da liseye gitmiştir. *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi’nde yaşayan her 10 kadından yaklaşık 9’u (%93) okuma-yazma bilirken, kadınların en son gittikleri okullar sırasıyla “lise” (%35), “ilkokul” (%29) ve yüksekokul/üniversite (21,4) ve geri kalanının da “ortaokul” dur. Dolayısıyla araştırmamızda *Girne* Mahallesi’nde yaşayan kadınların okur yazarlık oranı ve eğitim seviyesi diğer üç mahalleye göre en yüksektir. Bunun ardından *Köprülü-Veysi Paşa* ve *Çeştepe* mahalleleri gelirken, okur yazarlık oranı ve eğitim seviyesi en düşük olan kadınların yaşadığı mahallenin Kürt nüfusun yoğunlukta olduğu *Osman Yozgatlı* Mahallesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kadınların istihdam ve çalışma statülerini yaşadıkları mahalleler bazında değerlendirdiğimizde 120 kadından sadece 26’sı bir işte çalıştığını belirtmiştir. Bu 26 kadından da 12’si (%40) *Girne* Mahallesi’nde ve geri kalan 10’u da (%33) *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi’nde yaşamaktadır. *Osman Yozgatlı* ve *Çeştepe* Mahallelerinde ise gelir getirici herhangi bir işte çalışan kadınların sayısı 2’şer kişi ile sınırlıdır. Çalışan kadınların yaptıkları işe baktığımızda ise, *Girne* Mahallesi’ndeki çalışan kadınların 7’si (%57’si) “memur” (kamu veya özel kurum fark etmeksizin, öğretmen, büro memurluğu vs. dahil) olarak görev yapmakta ve aynı mahallede çalışan 12 kadından 1’i hariç hepsi “sigortalı” olarak çalışmaktadır. *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi’nde ise, herhangi bir işte çalışan 10 kadından sadece 3’ü “sigortalı” olarak çalışmakta, 7’si ise, “mevsimlik tarım işçiliği”, “başkasının evinde temizlik ya da bakıcılık”, “kendi evinde yemek, pasta yapıp satma” işleriyle uğraşmakta ve bu işlerde “sigortasız” olarak çalışmaktadır.

Benzer şekilde, *Osman Yozgatlı* ve *Çeştepe* Mahallelerinde gelir getirici faaliyette bulunan kadınlar da “mevsimlik tarım işçiliği”, “başkasının evinde temizlik ya da bakıcılık” işlerinde sigortasız çalışmaktadırlar. Dolayısıyla araştırmamızdaki kadınların okur-yazarlık ve eğitim seviyesi bakımından en yüksek seviyede olduğu *Girne* Mahallesi’nde kadınların sigortalı olarak ve çoğunluğunun da belirli bir mesleki eğitim gerektiren işlerde ve sektörde çalıştıkları görülmektedir. Öte yandan, diğer üç mahallede çalışan kadınların sayısı hem azdır, hem de çalışan kadınların çoğunluğu sigortasız ve vasıfsız işlerde çalışmaktadır.

Bunların yanında araştırmaya katılan kadınların %70’e yakını mahallelerinde yaşayan insanların ekonomik durumunu “orta halli” olarak nitelendirmiştir. Kadınların %15’i ise mahallelerindeki insanların ekonomik düzeyini “yoksul” olarak tarif etmiştir. Dolayısıyla araştırmamıza katılan kadınların büyük bir çoğunluğu yaşadıkları mahalleleri “yoksul” ve “orta halli” olarak değerlendirmekte ve bu değerlendirme seçtiğimiz mahallerin nesnel verilere dayanan sosyo-ekonomik profilleri ile örtüşmektedir. Araştırmamızda, *Girne* Mahallesi’nde yaşayan her 10 kadından 5’i mahallesindeki ikamet edenlerin ekonomik durumunu “varlıklı” olarak, diğer 5 kişi de “orta halli” olarak tanımlamıştır. *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi’nde yaşayan kadınların büyük çoğunluğu (%76,7’si) ve *Çeştepe* Mahallesi’nde yaşayan kadınların ise neredeyse tümü (%93,3) mahallerinde yaşayanları “orta halli” olarak tanımlamıştır. *Osman Yozgatlı* Mahallesi’nde ise 10 kadından 4’ü mahallede yaşayanları “yoksul” olarak tanımlarken, her 10 kadından 6’sı da “orta halli” olarak tarif etmiştir. Dolayısıyla *Girne* Mahallesi haricinde diğer üç mahallede yaşayan kadınların tamamına yakını mahallesinde yaşayan insanların ekonomik durumunu “yoksul” ve “orta halli” olarak tanımlamışlardır. Kadınların öznel değerlendirmeleri yanı sıra hane içi aylık gelir miktarını değerlendirdiğimizde ise *Girne* Mahallesi’nin bu öznel değerlendirmelere paralel olarak en varlıklı kesimi oluşturduğunu görürüz. *Girne* Mahallesi’nde yaşayan kadınların yarıdan fazlasının (%53,4) aylık hane geliri 2000 TL ile 3500 TL arasındadır. *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi’nde ise kadınların yarısından fazlasının (% 53,4) hane içi toplam aylık geliri 1000-1999 TL arasında iken, *Çeştepe* Mahallesi’nde her 10 kadından 6’sının hanesi bu gelir düzeyinde sahiptir. *Osman Yozgatlı* Mahallesi’nde ise yaklaşık her 10 kadından 6’sı (%66,7) 500 TL-1500 TL aralığında hane içi aylık toplam gelire sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bunlara bağlı olarak *Girne* Mahallesi’nde yaşayanların diğer üç mahallede (*Köprülü-Veysipaşa*, *Çeştepe* ve *Osman Yozgatlı*) yaşayanlara göre

daha “varlıklı” ya da “orta-orta üst ” ekonomik gelir düzeyine sahip oldukları ve *Osman Yozgatlı Mahallesi*’nde yaşayanların da *Girne, Köprülü-Veysipaşa* ve *Çeştepe* Mahallelerine göre daha “yoksul” ve “alt-orta” düzey ekonomik gelire sahip oldukları söylenebilir. *Çeştepe* ve *Köprülü-Veysipaşa* mahallelerinde ise genel olarak “orta ya da alt-orta” ekonomik düzey olarak sınıflandırabileceğimiz “orta halli” insanların yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kadınların yaşadıkları hane/aile tipleri onların hane içi iş yüklerini, ev dışındaki ilişkilerini, kamusal alanlara erişimlerini doğrudan etkileyen faktörlerdir. Bu sebeple, kadınların hane içi ilişkilerini incelediğimizde kadınların her 10 kadından 6’sının “eşi ve çocukları ile birlikte” yaşadığını ve “ev işlerinden” birincil olarak sorumlu olduklarını görüyoruz. Bu işler “temizlik”, “yemek”, “çamaşır”, “bulaşık”, “ütü”, “çocuk bakımı”, “çocukları park gibi eğlence yerlerine götürme”, “çocukları okula, kreşe götürme ve öğretmenleriyle görüşme”, “günlük ve haftalık market alışverişi pazar gitme” ve “hanedeki hasta ya da yaşlıların bakımınıdır”. Diğer taraftan hanedeki kadın ve erkeklerin ortaklaşa, birlikte yaptığı işler, “çocukları doktora götürme”, çocukların kırtasiye ve giyim ihtiyaçlarını karşılama” ve “beyaz eşya ya da mobilya alışverişi” işleridir. Buna karşılık hanede genellikle yalnızca erkeklerin yaptığı işler, “site/apartman toplantılarına katılma”, “fatura ödeme” ve “kamu kurumlarına (belediye, muhtarlık, valilik ve adliye vb.) müracaat etmedir”. Pek çok araştırmada tespit edildiği gibi, bizim örneklemimizde de gündelik işlerin geleneksel kadın-erkek rollerine göre tasnif edildiğini ve bu tasnifin de mekânsal bir boyutu olduğunu görmekteyiz. Kadının yeri “hane içi” yani “özel alanla” sınırlandırılmış ve kadının temel görevi hanedekilerin “yeniden üretimi” işlerinden sorumluluk olarak tanımlanmakta, buna karşılık erkekten beklenen görev ve sorumluluklar kamusal/ev dışı alanları kapsamaktadır. Kadınların ev dışına çıktıklarında yaptıkları işlerin de temel olarak “kadın işi” olarak tanımlanan işler ile ilişkili olduğu gözlenmektedir (alışveriş, çocuk bakımı vb.). Bunlarla bağlantılı olarak, Alkan’ın araştırmasına göre (2005:202), toplumsal iş bölümüne bakıldığında, ev işlerinin yanı sıra, çocuklar başta olmak üzere hane halkının bakımıyla ilgili işler, gündelik ev işlerinde %100’e yakın bir oranla gelir getirici bir işi olsun ya da olmasın kadınlar üzerindedir. Dolayısıyla Alkan’a göre (2005:203) kadınlar hane dışından çok içiyle , üretimden çok yeniden üretimle, ekonomiden çok ekonomi dışıyla, iş yerinden çok evle ilişkilidir. Ancak bizim araştırmamızda elde edilen özel sonuçlardan biri de, bahsedilen hane içi işlerin, kadınların yaşadıkları mahallelere,

sahip oldukları sosyo-ekonomik, demografik ve kültürel durumlara göre farklılık gösterdiği. Şöyle ki, araştırmamızda, hanelerin büyük çoğunluğunda yalnızca kadınların yaptığı işlerden biri olarak tespit edilen “ev temizliği” işini Girne Mahallesi’nde yaşayan her 10 kadından 3’ünün hanesinde hane dışından yardımcı bir kadın yapmaktadır. Diğer yandan, “fatura ödeme” ve “kamu kurumları ile ilgili işler” Köprülü-Veysipaşa, Osman Yozgatlı ve Çeştepe mahallerinde yaşayan her 10 kadının 7’sinin hanesinde “yalnızca hanedeki erkekler” tarafından yapılan işler iken, Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınların yarısından fazlasının (%53) evinde “kadın ve erkeğin ortaklaşa yaptığı işler”dir. Bunun yanında bir diğer dikkat çekici sonuç hanedeki “site, apartman toplantılarına katılma” işini Girne Mahallesi’nde yaşayan kadınların yarısından fazlası (%53,3) hanesinde “kadın ile erkeğin ortaklaşa yaptığı işler” olarak tanımlamıştır. Buna karşılık, Köprülü-Veysipaşa (%73,3), Çeştepe (%76,7) ve Osman Yozgatlı (%93,3) mahallelerinde yaşayan kadınların hanesinde böyle bir etkinlik yoktur! Hane içi işbölümünün farklılaşmasına dair dair bir başka veri de “pazar alışverişi” ile ilgilidir. Girne Mahallesi’nde yaşayan her 10 kadından 4’ü “pazar alışverişi” işini kadın ve erkeğin ortaklaşa yaptığı işler arasında sayarken, diğer üç mahallede yaşayan kadınların büyük bir çoğunluğu ise (%70 üzeri) “pazar alışverişini” yalnızca kadın işi olarak tanımlamışlardır. Dolayısıyla araştırmamızda alt gelir grubundan, ev kadını olan ve eğitim düzeyi düşük kadınların çoğunlukta yaşadığı üç mahalledeki kadınların tamamına yakını kamusal alan ile ilgili işlerde daha az aktif olurken ve bu kadınlar tamamıyla ev işlerinden sorumlu görülürken, üst orta-üst gelir düzeyine sahip, eğitim seviyesi yüksek ve meslek sahibi olan kadınların yaşadığı Girne Mahallesi’nde hane içi işlerde eşler ile ortaklaşa yapılan işlerin sayıca fazla olduğu ve bu kadınların kamusal alandaki işlerde daha aktif olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kadınların mekânsal hareketliliğinin sınırlarını ve kapsamını belirleyen önemli etkenlerden biri de sosyal çevresidir. Bu nedenle katılımcıların sosyal çevresini incelediğimizde yaklaşık her 10 kadından 4’ünün (%41) sosyal çevresinde birinci sırayı “apartman ve mahalledeki komşular”ın, ikinci sırayı “akrabalar”ın (%36,7), üçüncü sırayı “arkadaşlar”ın (%18,3) ve dördüncü sırayı da “eşinin akrabaları”nın (%12,5) oluşturduğu gözlenmiştir. Mahalleler bazında baktığımızda ise, *Köprülü-Veysipaşa* ve *Çeştepe* Mahallerinde yaşayan kadınların yarısından fazlasının en çok “apartman ve mahalledeki komşuları” ile, *Osman Yozgatlı* Mahallesi’ndeki kadınların ise en çok “eşinin akrabaları” ve “akrabaları”

ile görüştüğü tespit edilmiştir. *Girne* Mahallesi'nde yaşayan kadınlar ise en çok "apartman ve mahalledeki komşuları", "akrabaları", "arkadaşları" ile geriye kalan da "iş arkadaşları" ile görüşmektedir. Bu veriler kadınların ağırlıklı çoğunluğunun sosyal çevrelerinin "mekânsal yakınlık" ve "akrabalık" üzerinden belirlendiğini çarpıcı bir şekilde vurgulamaktadır.

Kentsel güvenlik sadece toplumsal-fiziksel hareketlilik ile ilgili görülmemelidir. Kadınlar söz konusu olduğunda, geleneksel kentsel çözümlemenin tümüyle gözardı ettiği "hane içindeki şiddet" kadınların kentsel güvenliği açısından elzem addedilmesi gereken bir veridir. Böylesi bir bakış açısı ile değerlendirildiğinde, özel alan olarak tanımlanan ev içinde şiddetin her türüsüne maruz kalan kadınların, yalnızca "özel alan kişileri" olarak değil, aynı zamanda bu şiddetten "yurttaş ve kenttaş" olarak da zarar gördükleri tespitini ve iddiasını yapmak mümkün olur (Alkan, 2005:55). Bu açıdan baktığımızda örnekleminiz içinde aile içi şiddete maruz kaldığını söyleyen kadınların sayısı hiç de azımsanmayacak düzeydedir. 120 kadından 16'sı aile içi şiddete maruz kaldığını beyan etmiştir. Aile içi şiddete maruz kaldığını beyan eden 16 kadından 9'u *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde, 3'ü *Çeştepe* Mahallesi'nde, diğer 3'ü *Girne* Mahallesi'nde, ve geriye kalan 1'i de *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşamaktadır. Hane içinde şiddete maruz kaldığını açıklayan kadınlardan 13'ü "fiziksel ve sözlü şiddete" maruz kaldığını söylerken, 1 kişi "cinsel şiddete" maruz kaldığını ve 2 kişi de "sözlü şiddete" (hakaret, küfür vs.) maruz kaldığını söylemiştir. Fiziksel ve sözlü şiddete maruz kalan kadınlardan 8'i ve cinsel şiddete maruz kalan 1 kişi *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşamaktadır. *Girne* Mahallesi'ndeki şiddete maruz kalan 3 kadından 2'si sözlü şiddete ve 1'i de fiziksel ve sözlü şiddete maruz kalmıştır. Ailesinde şiddete maruz kaldığını söyleyen 16 kadından 11'ine bu şiddeti uygulayan kişi eşidir. 3 kişi babası ve ağabeyi ve 1 kişi erkek kuzeni tarafından şiddete maruz kalırken, kadınlardan 1'i de kayınvalidesi tarafından uygulanan kötü muameleye maruz kaldığını söylemiştir. Eşinin annesi tarafından şiddete maruz kaldığını söyleyen kadın *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde, erkek kuzeni tarafından şiddete maruz kaldığını söyleyen kadın ise *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşamaktadır. Bu kadınların yalnızca 4'ü polis ya da emniyet güçlerinden destek istemiştir. Polisten destek isteyen bu 4 kadından 3'ü *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde, 1 kişi de *Girne* Mahallesi'nde yaşamaktadır. Herhangi bir yerden yardım istemeyen büyük çoğunluk ise "çevresine rezil olmamak" ya da "babası, büyüğü olduğu için ses

çıkarmamak” istediği için destek talep etmemiştir. Bu bulgu, kadınların aile içi şiddete ve kötü muameleye maruz kalmasının bir istisna olmadığını göstermesi yanı sıra kadınların çoğunluğunun toplumsal ve ataerkil baskılar sebebiyle aile dışındaki kurumlardan yardım istemediklerine/isteyemediklerine işaret etmesi bakımından da önemlidir. Dolayısıyla ev içinde şiddetin her türlüsüne maruz kalan kadınlar, yalnızca özel alan kişileri olarak değil, aynı zamanda “yurttaş ve kenttaş” olarak da zarar görmektedirler. Fakat Alkan’ın da işaret ettiği gibi (2005:24), kent bilim çalışmalarında “özel alan” göz ardı edilerek, içeri de olup bitenler ilgi alanı dışında bırakılmakta, kent biliminin görevi evin kapısının önüne gelindiğinde sona ermekte, hane içindeki erk ilişkileri ve şiddet gibi sorunlar göz ardı edilmektedir.

Araştırmamızda kadınların yaşadıkları mahallelerde kendilerini güvende hissedip hissetmediklerine, mahallelerinde kullandıkları mekanların yeterli olup olmadığına ya da ihtiyaç duydukları hizmetlerin neler olduğuna dair sorular da sorulmuştur. Öncelikle araştırmamıza katılan kadınların büyük çoğunluğu kendilerini mahallelerinde *gündüz vakti* güvende hissetmektedirler. Ancak *Köprülü-Veyşi Paşa* Mahallesi’nde yaşayan “6 kişi” mahallesinde gündüz kendini güvende hissetmemekte ve bunun nedeni olarak da “*erkek kahvehanelerinin çok olması*” ve “*tiner ya da bonzai gibi uyuşturucu madde kullanan gençlerin varlığı*”nı belirtmektedir.

Akşamları mahallesinde yalnız başına dışarı çıkamayan kadınların sayısı en çok *Köprülü-Veyşi Paşa* Mahallesi’ndedir. Bu mahallede yaşayan her 10 kadından 7’si hava karardıktan sonra yalnız başına dışarı çıkamadıklarını söylemişlerdir. Bu mahalledeki kadınların neden akşamları yalnız başına dışarı çıkamadıklarına baktığımızda ise, yarısından fazlasının (%54) güvenlik kaygılarından ziyade “*eşi izin vermediği için*” akşam yalnız dışarı çıkamadığı tespit edilmiştir. *Osman Yozgatlı* Mahallesi’nde de benzer şekilde kadınların yarısından fazlası (%53) akşamları yalnız dışarı çıkamamaktadır. Öte yandan bu kadınların büyük çoğunluğu (%71) “*kendini güvende hissetmediği için*” akşamları mahallesinde tek başına sokağa çıkamamaktadır. Buna karşılık *Girne* Mahallesi ve *Çeştepe* Mahallesi’nde yaşayan kadınların çoğunluğu (% 66,7) mahallelerinde hava karardıktan sonra dışarı tek başına sokağa çıkabilmektedirler. Sonuç olarak *Köprülü-Veyşi Paşa* Mahallesi ve *Osman Yozgatlı* Mahallesi’nde yaşayan kadınlar akşamları mahallelerini *güvenli bulmadıkları* ve *eşleri izin vermediği için* tek başlarına sokağa çıkamazlarken, *Girne* ve *Çeştepe* Mahallesi’nde yaşayan kadınların ise çoğunluğu ise mahallerini hava karardıktan sonra da güvenli

bulmakta ve akşamları yalnız başlarına dışarı çıkabilmektedirler. Dolayısıyla Lordoğlu'nun da işaret ettiği gibi (2016:155), “kadınların kent coğrafyasında yaşadıkları korku, ırk/etnisite, sınıf, yaş, cinsiyet ve farklı yaşam koşulları temelli pek çok farklı deneyimden kaynaklanabilmektedir”.

Yukarıdaki verilere ek olarak evlerinin bulunduğu sokak ve caddelerin geceleri oldukça karanlık olduğunu söyleyenlerin çoğunluğunu yine *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşayanlar oluşturmakta, ardından da *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşayanlar gelmektedir. Ancak diğer iki mahalleyi de dahil ettiğimizde, görüştüğümüz her 10 kadından 4'ü evinin bulunduğu sokak ve caddeleri yeterince aydınlık bulmamaktadır. Bu minvalde, *Köprülü-Veysi Paşa* Mahallesi'nin sokak ve caddelerinin diğer üç mahalleye nazaran daha az aydınlık olduğu ve diğer mahallelerde yaşayan kadınların da önemli bir kısmının mahallelerindeki aydınlatmaları yetersiz buldukları tespit edilmiştir. Bu görüşü destekler nitelikte Lordoğlu'nun araştırmasında işaret ettiği gibi (2016:165), kadınların gece geç saatlerde kamusal alan kullanımıyla ilgili tedirginlikleri, şehir yaşamının alt-yapısal eksiklikleri ile daha da atmaktadır; örneğin gece iyi aydınlatılmamış sokak ve caddelerden geçmek zorunda kalmak, özellikle çalışan kadınlar için kış aylarında havanın erken kararması durumunda daha da zorlayıcı olabilmektedir.

Araştırmamızda kadınların mahallelerindeki, park, bahçe, spor ya da yürüyüş alanları, pazar gibi mekanlara erişimi, kadınların bu mekanları kullanabiliyor olması, kentteki kamusal mekanlardan faydalanabilmenin önemli bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda öncelikle hangi mahallelerde bu tür alanların bulunduğu, hangi mahallelerde bulunmadığına baktığımızda, *Girne* Mahallesi'nde yaşayan kadınların tamamına yakını (%97) mahallelerinde “park/parklar olduğunu” belirtmişlerdir. Buna karşılık, *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşayanların tamamına yakını (%93), *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşayan katılımcıların yarısından fazlası (%67) ve *Çeştepe* Mahallesi'ndeki kadınların yine yarısından fazlası (%63) “mahallesinde park/parkların olmadığını” söylemiştir. Burada dikkat çekici olan sonuç mahaller arasında var olan “*park, yeşil alan sahipliği eşitsizliği*” ile mahallelerin “sosyo-ekonomik statüleri” arasındaki ilişkidir. Orta-üst orta sınıf mahallesi olan *Girne* Mahallesi'nde yaşayanların hemen hepsi parklara erişime sahip iken, diğer mahallelerde parka erişim sınırlıdır ve hatta yok düzeyindedir. Bir başka veri de kadınların var olan parkları kullanma sıklığına dairdir. *Girne* Mahallesi'nde

yaşayan kadınların tamamına yakını (%93), mahallelerindeki park ya da parkları kullanırken, bu kadınların çoğunluğu parkları “çocuğunun oyun ihtiyacı için” “spor/yürüyüş için” “sosyalleşme” için kullanmaktadır. Ayrıca aynı mahalledeki kadınların çoğunluğu (%65) “en az haftada bir kaç kez” bu parkları kullanmaktadır. Ayrıca kadınların tamamına yakını (%96) “gündüz vakti kendini bu parklarda güvende hissederken”, yarısından fazlası da (%56) da bu parklarda “hava karardıktan sonra da kendini güvende hissetmektedir”. *Girne* mahallesi ile karşılaştırıldığında, *Osman Yozgatlı* ve *Köprülü Veysipaşa* Mahallesi’ndeki kadınlardan mahallesinde park olduğunu belirtenlerin ve bu parkları kullandığını söyleyenlerin sayısı ise oldukça düşüktür. *Çeştepe* Mahallesi’nde ise, mahallesinde park olduğunu söyleyen ve bu alanları kullanan kadınların sayısı az olmakla birlikte, kullananların kullanma sıklıkları da “ortalama ayda bir kaç kez”dir. Mahallesinde park olan kadınların parkları kullanmama nedenleri ise, “böyle bir alışkanlıklarının olmaması”, “dedikodudan çekinmeleri”, “okudukları ya da çalıştıkları için vakit bulamamaları” ve “yaşlı ya da hasta” olmalarıdır.

Parkların yanı sıra mahallelerdeki spor aletleri ve koşu/yürüyüş yollarının varlığına ve kadınların bu alanlardan faydalanma örüntülerine de bakılmıştır. *Girne* Mahallesi’nde yine kadınların büyük çoğunluğu (%84) mahallelerinde spor alanları bulunduğunu ve yarısından fazlası da (%66) bu alanları kullandığını belirtmiştir. Ayrıca *Girne* mahallesinde spor alanlarını kullanan kadınların tamamına yakını (%95), gündüz vakti bu alanlarda kendini “güvende” hissederken, hava karardıktan sonra da yarısına yakını (%48) kendini “kısmen güvende” hissetmektedir. Buna karşın *Osman Yozgatlı*, *Köprülü-Veysi Paşa* ve *Çeştepe* Mahallelerinde yaşayan kadınların büyük çoğunluğu mahallesinde bu tarz spor, yürüyüş alanlarının olmadığını söylemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde Alkan’a göre (2005:54), kadınlara doğrudan olmasa da dolaylı olarak yasaklanmış ya da girişi belli kurallara bağlanmış “ortak” mekanlar vardır”. Ayrıca, ortak açık alan bazı parklar ise, belli bir saatten sonra kadınlar için girilmesi pek mümkün olmayacak hale gelmektedir. Nitekim özellikle hava karadıktan sonra belli bir yerde rahatça dolaşmak ancak belli bir biçimde giyinmiş olmaya, “koruyucu” bir erkekle birlikte bulunmaya ya da belli bir yaşı geçmiş olmaya bağlı olmaktadır (Alkan, 2005:55). Bunun yanında araştırmamızda tespit edildiği üzere, orta-üst orta sınıf, eğitilmiş ve meslek sahibi kadınların yaşadığı *Girne* Mahallesi’ndeki kadınların mahallelerindeki park, bahçe, spor alanı gibi kamusal alanlara erişimi daha rahat ve daha güvenlidir.

Hatta hava karardıktan sonra bu mahallede yaşayan kadınlar bu kamusal alanları tamamıyla güvensiz bulmamakta ve akşamları da bu alanlara erişim sağlayabilmektedir. Diğer yandan belirtildiği üzere alt-alt orta sınıftan kadınların yaşadığı mahallelerde park, spor, koşu yolu gibi kamusal mekanların sayısı yok denecek kadar az olmakla birlikte kadınların bu tarz kamusal alanlara erişimi zor ve daha güvensiz görünmektedir. Dolayısıyla, orta-üst orta sınıfların yaşadığı *Girne* Mahallesi park, bahçe ve spor, yürüyüş alanlarının olması ve bu mahallede yaşayan kadınların bu alanları özellikle gündüz vakti güvenilir bir şekilde kullanabiliyor olması bakımından diğer üç mahalleye göre daha avantajlıdır. Bu çerçevede, mahallelerde sosyal çevre düzenlemelerinin ve altyapısının mahallenin sosyo-ekonomik statüsü ile ilişkili olduğu, alt-gelir gruplarının park, spor alanı ve yeşil alan sahipliği açısından dezavantajlı olduğu ve bunun yanı sıra da bu tür rekreasyon ve spor alanlarını kadınların kullanma sıklığının, kullanma/kullanmama sebeplerinin ve kullanma örüntülerinin kadınların üyesi oldukları topluluğun ekonomik, toplumsal ve kültürel statüleri ile yakından ilişkili olduğu gözlenmektedir.

Öte yandan Şenol Cantek ve arkadaşlarının işaret ettiği gibi (2014:137), “özellikle kırdan kente göçen nüfusun yoğun olduğu semtlerde ve kimi semtlerin göçmen nüfusa ev sahipliği yapan sokaklarında ev çeperindeki kadın grupları adeta mekanı bölen, parçalayan bir var oluş” olmaktadır. Yani göçmen kadınlar şehre taşırayı getirerek, sokak aralarında, kapı önlerinde taşranın çeşitli kültürlerini devam ettirebilecekleri, kendilerine yeni bir kamusal alan yaratmaktadırlar. Dolayısıyla özellikle gecekondulu mahalleleri kadınların hem çalışma hem oturma alanlarıdır yani hem özel hem kamusal alandır (Demirbaş, 2012:50). Bu bağlamda araştırmamızda *Girne* mahallesi ile karşılaştırıldığında kırdan kente göçün ve Doğu-Güneydoğu odaklı göçün yoğun olduğu alt gelir ve alt-orta gelir gruplarının yaşadığı *Osman Yozgatlı*, *Çeştepe* ve *Köprülü-Veysipaşa* mahallelerinde yaşayan kadınların saha çalışmamız esnasında çoğunlukla kapı önlerinde, evin çeperi diyebileceğimiz sokak aralarında oturdukları, sosyalleştikleri görülmüştür. Dolayısıyla bu kadınların talepleri arasında da evlerinin çevresinden çok uzaklaşmalarını gerektirmeyecek, evlerine yakın park ve spor alanları vardır. Özellikle de cadde üstünde evi olan kadınlar çocuklarının güvenli bir şekilde oynayabilmesi için park gibi mekanları çocukları için zaruri bir ihtiyaç olarak görmektedir.

Ekonomik olarak dezavantajlı ve kültürel olarak muhafazakar ataerkil mahallelerde yaşayan kadınların mahallelerindeki “kamusal alana” erişimini arttırmak amacıyla yönelik olarak bu verilerden iki çıkarım yapabiliriz. Öncelikle, mahalleler arasındaki “park, koşu yolu, yürüyüş yolu, spor alanı sahipliği eşitsizliği” giderilmelidir. Bu tür mekanların sayılarının artması ve erişilir olması kadınların bu tür alanları kullanımını nesnel olarak teşvik edecek ve olumlu yönde etkileyecektir. İkinci olarak da park vb. ev dışı alanların kullanımını engelleyen kültürel/normatif kodların zayıflatılması için yerel yönetimlerin ve sivil toplum aktörlerinin bu alanları kadınlar için çekici hale getirecek altyapı, çevre ve sosyal etkinlik çalışmaları yapması gerekmektedir. Araştırmamıza katılan kadınların çoğunluğu sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı ve kültürel olarak muhafazakar ataerkil çevrelerde yaşadığı halde ve buna rağmen bu tür alanları talep ettiği ve bir ihtiyaç olarak nitelendirdiği gözden kaçırılmamalıdır. Bu talebin karşılanması ve desteklenmesi hem kadınların ev dışına “kamusal alana” çıkışını, hem de kamusal alandaki görünürlüklerini arttıracaktır. Bu çıkarımımız kadınların mahallerine dair şikayetlerini ve taleplerini incelediğimiz bölümde de somut ve güçlü verilerle ortaya konmuştur.

Araştırmamızda görüştüğümüz kadınların mahallelerinde gördükleri en önemli üç sorunu tespit etmeye çalıştık. Bulgulara göre, *Köprülü-Veyisi Paşa Mahallesi*’nde yaşayan kadınların büyük çoğunluğu için mahallelerinde öncelikle “güvenlik sorunu” ardından “fiziksel/çevre düzenlemesinde eksiklikler” ve “ekonomik sorunlar” gelmektedir. Saha çalışması esnasında, katılımcılarla bire bir görüşüldüğünde *Köprülü-Veyisi Paşa Mahallesi*’nden pek çok kadın, belediyeden “çocuk oyun parkı” ya da “güvenli, temiz bir park” istediklerini belirtmişlerdir. Görüşmelerimiz esnasında da katılımcıların çocuklarının trafiğe açık, tehlikeli sokak ve caddelerde oynadığı ve bu durumun kadınlar için büyük bir korku ve kaygı sebebi olduğu gözlenmiştir. Yukarıda da değinildiği gibi, bu mahallede yaşayan kadınların çoğunluğu mahallelerinde park, spor ya da yürüyüş yolu gibi alanların olmadığını söylemiştir. Bu bağlamda bu mahalledeki kadınların özellikle üzerinde durduğu sorunlar, “park ve oyun alanı eksikliği” ile birlikte mahallelerine akşamları gelen “uyuşturucu madde kullanan genç erkekler” yani “güvenlik sorunu”dur. Son olarak da, mahallenin alt-orta alt gelir grubuna sahip, çoğunlukla asgari ücretle geçinen hanelerden oluşması itibarıyla “ekonomik sorunlar” bu mahallede yaşayan kadınlar için öncelikli ilk üç sorunun içinde yer almaktadır.

Osman Yozgatlı Mahallesi'nde de benzer bir tablo ortaya çıkmıştır. Kadınlar için mahallelerinin öncelikli ilk üç sorunu sırasıyla; “fiziksel çevre eksiklikleri”, “güvenlik sorunu” ve “ekonomik sorunlar”dır. Bu mahallede de park, bahçe, oyun alanı, spor ve koşu/yürüyüş yolları gibi alanlar olmadığı için kadınlar fiziksel, çevre eksikliklerini ilk sırada söylemişlerdir. Bu mahallede yaşayan insanlar da alt-orta alt gelir grubundan olduğu için, en önemli üç sorun arasına ekonomik sorunlar bu mahallede de girmektedir. *Köprülü-Veysipaşa Mahallesi* ile *Osman Yozgatlı Mahallesi*'nde ortak olan bir diğer önemli sorun ise “güvenlik sorunu”dur. Araştırmamızda, her iki mahallede de mahallesini “güvenli değil” diye tanımlayanların oranının yüksek olduğu tespit edilmiştir. *Köprülü-Veysipaşa Mahallesi*'nde yaşayan kadınların büyük bir kısmı (%87,5) ve *Osman Yozgatlı Mahallesi*'nde yaşayan kadınların yarısı için (%50) özellikle akşamları mahalleye alkol, tiner ve uyuşturucu madde kullanan gençlerin gelmesi kaygı ve korku vericidir. *Osman Yozgatlı Mahallesi*'ndeki diğer kadınlar (%43) için hırsızlık olaylarının çok olması güvensizlik sebebidir.

Çeştepe Mahallesi'ndeki kadınlar için ise ilk üç sorun sırasıyla, “fiziksel ve çevresel eksiklikler”, “temizlik ve çöp sorunları” ve “ulaşım ile ilgili sorunlar”dır. Bu mahalledeki kadınlar öncelikle mahallelerinde temiz, güvenli bir park ve spor ve koşu/yürüyüş alanları istemektedirler. Bunun yanında kadınlar mahallelerinin çoğunlukla şantiye alanı halinde olması itibarıyla temizlik ve çöp sorunu ile karşılatıklarını ve bu sorunların giderilmesini talep etmektedirler. Diğer yandan, bu mahalledeki kadınlar, mahallelerinin şehir merkezine uzak olduğunu düşünmekte ve şehir içi dolmuş seferlerinin sıklaştırılmasını istemektedirler. Dolayısıyla bu mahalledeki kadınların toplu taşıma araçlarına ulaşmada sorun yaşıyor olmaları mahalleleri dışındaki kent mekanlarına erişimini kuşkusuz olumsuz etkilemektedir. Bunların yanında *Çeştepe Mahallesi*'nde yaşayan kadınların çoğunluğu %84'ü mahallesini güvenli bulmaktadır.

Orta-üst orta sınıf mahallesi olan *Girne Mahallesi*'nde ise öncelikli sorunlar, “trafik ve ulaşım” ile ilgili sorunlar (%37), “mahalle yaşantısı ve komşuluk ilişkileri” (%29) ve “güvenlik sorunları” (%30)'dur. *Girne Mahallesi*'nde yaşayanlar orta-üst orta gelir düzeyinde olduğu için mahallede özel aracı olan hanelerin sayısı fazladır. Özellikle bu mahallede güvenli siteler çoğunlukta olduğundan, sitelerin otoparklarındaki araçların sayısı dikkat çekici fazlalıktadır ve diğer üç mahalleden daha fazla sayıda özel araç sahibi bulunduğu görülmektedir. Kadınlar mahallelerindeki özellikle akşam ve sabah saatlerinde

artan araç trafiği yoğunluğundan dert yanmaktadırlar. Diğer yandan mahalle yaşantısı ve komşuluk ilişkilerinde ise, yine güvenli siteler ve çok katlı apartmanlar çoğunlukta olduğu için ve kadınların çoğunluğu çalıştığı için komşuluk ilişkilerinin zayıf olduğundan, insanların birbirleri ile konuşmamasından ve iletişim kurmamasından şikayet etmektedirler.

Diğer taraftan araştırmamızda elde edilen sonuçlardan birisi de *Köprülü-Veysipaşa* ve *Osman Yozgatlı Mahallesi*'nde yaşayan kadınların çoğunluğunun mahallelerini güvenli bulmamaları, buna karşılık *Girne* ve *Çeştepe* Mahallesi'ndeki kadınların çoğunluğu mahallelerini güvenli bulmaları olmuştur. Özellikle *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaklaşık her 10 kadından 6'sı (%56,7), *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaklaşık her 10 kadından 4'ü (%36,7) mahallesinde onu korkutan ve tedirgin eden bir olay yaşamıştır. Dolayısıyla *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi ile *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşayan kadınların mahallelerinin ilk iki sorunu arasında “güvenlik” sorununa yer vermelerinin nedeni anlaşılırdır.

Bu soruların yanı sıra araştırmamızda katılımcıların mahallesine yakın bir yerde bir “kadın merkezi” olmasını isteyip istemedikleri sorulmuş ve yanıtlar incelendiğinde, görüşülen kadınların büyük bir kısmının (%89), mahallesinde bir “kadın merkezi” olmasını istediği gözlenmiştir. Ancak örneklemin %8,3'ü kadın merkezinin tam olarak ne olduğunu bilemedikleri ve anlayamadıkları için bu soruya “bilmiyorum” yanıtını vermişlerdir. Soruya olumlu yanıt veren katılımcıların “kadın merkezinde” verilmesini istediği hizmetler analiz edilmiş ve şöyle bir sıralama ortaya çıkmıştır. Kadınların çoğunluğu kadın merkezinde “*üretim yapılabilecek bir mekan*”, “*evde üretilenlerin satılabileceği bir mekan*” ve “*kadınlara yönelik sağlık hizmetleri verilen bir mekan*” olmasını arzu etmektedirler. Bu bağlamda örnekleminizin çoğunluğunu alt-alt orta gelir grubundan, eğitim düzeyi düşük ve çalışmayan kadınların oluşturduğunu düşündüğümüzde, kadınlar mahallerinde bir kadın merkezi açılması durumunda öncelikli olarak “*gelir getirici beceriler ve olanaklar*” sunacak hizmetler istemektedirler. Dolayısıyla bu durum örnekleminizdeki kadınların çoğunluğunun toplumsal çevrelerinin onlara yüklediği roller ve koyduğu sınırlar çerçevesinde evlerinden uzaklaşmadan, mahallerinde evde ürettiklerini satabilecekleri, üretim yapabilecekleri ve bu şekilde gelir elde edebilecekleri bir iş imkanı istediğini göstermektedir. Benzer şekilde görüşme yaptığımız kadınların çoğunluğu ekonomik, toplumsal ve kültürel nedenlerden dolayı “mahalle odaklı” yaşadıkları

için, mahalleden dışarı çıkmadan, evlerine yakın olacak şekilde “sağlık hizmeti” beklemektedirler. Kadınların çoğunluğu çocuk bakımı, ev işleri gibi sorumlulukları tek başına yüklendikleri, eğitim seviyesi ve gelirleri düşük olduğu, ve geleneksel baskılara maruz kaldıkları için mahallelerinin dışında bir sağlık merkezine yalnız gitmenin onlar için zor olacağını düşünmekte ve onların kolayca ulaşabileceği yerde bir sağlık hizmeti beklemektedirler.

Bu bağlamda, araştırmamızda ulaşılan önemli sonuçlardan birisi de kadınların yaşadıkları mahallere göre ihtiyaçlarının ve taleplerinin farklılaştığıdır. Şöyle ki kadınların gereksinimleri yaşadıkları mekanın koşullarına, imkanlarına ve sahip oldukları sosyo-demografik, kültürel özelliklere göre değişmektedir. Bununla ilgili olarak, araştırmamızda orta-üst orta sınıfların oturduğu, eğitim düzeyi yüksek olan, meslek ve gelir sahibi kadınların yaşadığı, birden çok park, yürüyüş ve spor alanlarına sahip *Girne* Mahallesi’nde, bu mahallede yaşayan kadınlar mahallelerinde ihtiyaç olarak, “yakında bir sağlık merkezi”, “spor yapmak için spor salonu”, kadınların oturup sohbet edebileceği ve sadece kadınların olduğu bir “kadınlar kahvesi”, mahallelerine yakın sinema, tiyatro ve konser gibi kültürel ve sanatsal aktivitelerin olduğu bir “alışveriş merkezi” ve hukuk ile ilgili sorunlarını danışabilecekleri bir “danışma bürosu” hizmetlerini görmüşlerdir. Öte yandan alt-alt orta gelir gruplarının yaşadığı, kadınların çoğunluğunun çalışmadığı, ev kadını olduğu, genellikle asgari geçim olanaklarına sahip hanelerin yaşadığı *Köprülü-Veysipaşa*, *Çeştepe* ve *Osman Yozgathı* Mahallelerinde yaşayan kadınların mahallelerinde öncelikli gereksinim duyduğu hizmetler; “*çocuklarının oyun oynayabileceği güvenli, temiz bir park*”, “*temiz ve güvenli spor, yürüyüş alanları*”, “*kadınlar için mesleki beceri edindirme kursları*”, “*çocuklar için ücretsiz etüt merkezi*” gibi daha çok temel ve zaruri diye tanımlayabileceğimiz hizmetler olmuştur. Dolayısıyla bahsedilen üç mahallede yaşayan kadınlar, çocukları için güvenli oyun alanları, ücretsiz etüt merkezleri istemenin yanında, kendileri için mahalle dışına çıkmadan para kazanabilecekleri, meslek edinebilecekleri hizmetler beklemekte ve yine evlerinden çok uzaklaşmadan ulaşabilecekleri sağlık hizmetleri gibi gereksinimlerden bahsetmektedirler.

Araştırmamızda kadınların ev dışındaki hareket özgürlüklerini de irdelemeye çalıştık. Bu bağlamda kadınların yarısından fazlası (%56) dışarı çıktıklarında “hava kararmadan” eve dönmektedirler. Geri kalanı ise, “öğleden sonra 14:00-16:00 gibi”, “akşam en geç 21:00-22:00 gibi” evlerine

dönmektedirler. Kadınların eve dönme saat ve örüntülerini mahalle bazında değerlendirdiğimizde *Köprülü Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşayan kadınların çoğunluğu (%57), *Çeştepe* Mahallesi'nde yaşayanların yine büyük çoğunluğu (%83), *Girne* Mahallesi'nde ise kadınların yarısı “hava kararmadan” evlerine dönmek zorunda kalmaktadırlar. *Girne* Mahallesi'nde ise yaklaşık her 10 kadından 3'ü (%33), “akşam saat 9-10 gibi” evine dönmektedirler. Bunlara karşılık *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşayan kadınların yarısından fazlası (%59) “öğleden sonra saat 2-4 gibi” evlerine dönmek zorunda kalmaktadır. Kadınların bu saatlerde eve dönmelerinin nedenlerine baktığımızda ise, sırasıyla şu “çocukların ve eşin eve geliyor olması, ev işleri ve yemek vs. gibi işler” “hava karardığında sokakların kadınlar için tenha ve tehlikeli olması” ve “eve vaktinde gelinmediği takdirde eşin kızması” gelmektedir. Dolayısıyla kadınların evlerine dönüş saatinin temelde toplumsal cinsiyet rol ve sorumlulukları ile doğrudan bağlantılı olduğu ve hareket özgürlüklerinin bu roller ve normlar tarafından belirlendiğini gözlemlemekteyiz. Benzer şekilde kadınların akşamları dışarı çıkma sıklıkları değerlendirildiğinde, görüşülenlerin önemli bir kısmı (%43,3) “ara sıra” dışarı çıkarken, ikinci grup “çok nadir” (%36,7) dışarı çıkmakta, üçüncü grup da (%14) akşamları “hiç” dışarı çıkmamaktadır. Buna karşılık yalnızca 100 kadından 5'i akşamları “sık sık” dışarı çıkmaktadır. Kadınlar akşamları dışarı çıktıklarında da öncelikle “eş ve ailesi ile”, ikinci olarak “arkadaşları ile” ve üçüncü olarak da “mahalledeki komşuları ile” birlikte dışarı çıkmaktadır. “Yalnız başına” dışarı çıktığını söyleyen kadınların oranı oldukça düşüktür ve kadınlar genellikle akşam dışarı çıktıklarında yanında birileri olduğunda dışarı çıkabilmektedir. Kadınların akşamları dışarı çıkma amaçlarına baktığımızda da, yarısının öncelikle (%51) “mahalle dışındaki akrabaları yakınları ziyaret” için, ikinci grubun öncelikle “evin gündelik gereksinimleri için alışveriş” için (% 21) ve üçüncü grubun da öncelikli olarak “kendi kişisel gereksinimleri” için (%11) dışarı çıktığı görülmektedir. Öte yandan 100 kadından yalnızca yaklaşık 7'si gezme ya da eğlenme amaçlı dışarı çıkmaktadır (%6,9). Araştırmamızda kadınların akşam dışarı çıkma amaç ve örüntülerinin sosyo-ekonomik ve kültürel habitatları ile doğrudan bağlantılı olduğu varsayımından hareketle mahalleler bazında da değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bağlamda, *Köprülü-Veyisi Paşa* Mahallesi'nde yaşayan kadınların yarısından fazlası (%57) mahalle dışındaki “akraba ve yakınlarını ziyaret için”, ikinci grup (%18) “evin gündelik eksiklerini almak için”, üçüncü grup (%10) “kişisel ihtiyaçları için” ve dördüncü grup da (%7) öncelikli olarak “eğlence/dinlenme yerlerine gitmek için” dışarı çıkmaktadır. Benzer şekilde

Çeştepe Mahallesi'nde yaşayan kadınlar da ağırlıklı olarak (%45) öncelikle “mahalle dışındaki akraba ve yakınlarını ziyaret için”, ikinci olarak (%31) “evin gereksinimleri için”, üçüncü olarak (%13,8) “mahalledeki komşuları ziyaret için” ve küçük bir azınlık da (%3,4) “eğlence/dinlence yerlerine gitmek için” akşamları dışarı çıkmaktadır. *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşayan kadınlar da benzer bir örüntü sergilemektedir. Bu mahalledeki kadınların çoğunluğu (%63,2) öncelikle akşamları “mahalle dışındaki akraba ve yakınlarını ziyaret için”, ikinci grup (%16) “evin ihtiyaçları için”, üçüncü grup (%5) “mahalledeki komşuları ziyaret için” ve küçük bir grup da (%3,4) “gezme amaçlı” dışarı çıkmaktadır. Bu üç mahallede kadınların çok az bir kısmı akşamları gezinti amaçlı çay bahçesi, kafe gibi eğlence yerlerine giderken, *Girne* Mahallesi'nde bu oran artmakta ve yaklaşık her 5 kadından 1'i (%19,2) akşamları bu tarz eğlence mekanlarına gitmektedir. Bunun yanında *Girne* Mahallesi'nde yaşayan her 10 kadından yaklaşık 4'ü (%42) öncelikle “mahalle dışındaki akraba ve yakınlarını ziyaret” için, her 10 kadından yaklaşık 2'si de (%23) akşamları öncelikle “kendi gereksinimleri ve ihtiyaçları” için dışarı çıkmaktadır. Dolayısıyla kadınların akşam dışarı çıkma nedenleri de sosyo-ekonomik ve kültürel habitatlarını temsil eden yaşadıkları mahallelere göre farklılık göstermektedir. Gezme ve dinlence mekanlarına gitme ya da kişisel istekleri için akşamları dışarı çıkma *Girne* Mahallesi'nde yaşayan kadınlar arasında diğer üç mahalleye göre daha fazla rastlanan bir davranıştır. Öte yandan sosyo-ekonomik ve kültürel habitatın yarattığı farklılaşmaya rağmen kadınların çoğunluğu için akşamları dışarı çıkma davranışlarını belirleyen temel etkenin aile ve akraba ilişkileri olduğunu da görmekteyiz.

Kadınların mahallelerinden çıkıp kent merkezine gitme sıklığına baktığımızda da *Girne* Mahallesi'nde yaşayan kadınların çoğunun “haftada bir kaç kez” şehir merkezine gittiğini ve bu kadınların çoğunluğun da şehir merkezine “yalnız başına” gittiğini görürüz. Öte yandan *Çeştepe*, *Osman Yozgatlı* ve *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşayan kadınların çoğunluğu ise “ayda bir kaç kez” şehir merkezine gidebilmektedirler. Dolayısıyla şehir merkezine en sık, “haftada bir kaç kez” ve çoğunlukla “yalnız, tek başına” giden kadınların büyük bir kısmı *Girne* Mahallesi'ndendir. Diğer üç mahalledeki kadınlar şehir merkezine “ayda birkaç kez” ve çoğunlukla da “akraba, aile ve eş ile birlikte” gidebilmektedirler.

Bununla birlikte kadınların kentin en popüler mekanlarına gidiş sıklıkları yine yaşadıkları mahallelere göre irdelendiğinde, Aydın Forum AVM'ye *Girne*

Mahallesi'nde yaşayan her 10 kadından yaklaşık 4'ü (%41,4) “ayda bir kaç kez”, her 10 kadından 2'si (%20,7) de, “haftada bir kez” gitmektedir. Bu kadınların yarısından fazlası (%53,8) “ailesi ile” alışveriş merkezine giderken, ikinci büyük grup da (%31) “arkadaşları ile” gitmektedir. Diğer üç mahallede ise *Girne* Mahallesi'ne göre Forum AVM'ye gitme sıklığı kayda değer şekilde düşmektedir. *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde her 10 kadından yaklaşık 3'ü (%33) *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde her 10 kadından yaklaşık 6'sı (%57) ve *Çeştepe* Mahallesi'nde her 10 kadından yaklaşık 4'ü (%36) Forum AVM'ye “hiç” gitmemiştir. Bu üç mahallede yaşayan her 4 kadından sadece 1'i Forum AVM'ye “yılda bir kaç kez” gidebilmektedir. Ele alınan son üç mahallede ortak olan noktalardan biri de, Forum AVM'ye giden kadınların ortalama yarısından fazlasının (%65) buraya “ailesi ile birlikte” gitmedir. Bu bağlamda alışveriş merkezleri, içerisinde yeme-içme, alışveriş yapma, kültürel ve sanatsal faaliyetlerden faydalanma gibi pek çok aktiviteyi bir arada bulunduran güvenli ve hijyenik ancak aynı zamanda pahalı mekanlar olması itibarıyla özellikle orta ve üst-orta sınıftan kadınların günümüzde sıklıkla tercih ettiği mekanların başında gelmektedir. Bu örnek yalnızca kadınların mekan kullanımının sosyo-ekonomik ve kültürel habitatları ile doğrudan bağlantılı olduğunu değil aynı zamanda kadınların mekan kullanımında da bu habitatlar ekseninde birbirlerinden ayrıştıklarını gösteren önemli verilerden biri olarak yorumlanabilir.

Kadınların “aile”, “akrabalık” ve “alışveriş” gibi cinsiyetlendirilmiş sorumluluklardan bağımsız olarak kent mekanlarını kullanma pratiklerini anlamak için sorduğumuz diğer sorulardan biri de çay bahçesi gibi yerlere gitme sıklığıdır. Bu soruya *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşayan her 10 kadından yaklaşık 6'sı (%63,3) “hiç gitmem” yanıtını vermiştir ve bu oran diğer mahallelerle karşılaştırıldığında en yüksek olanıdır. *Köprülü –Veysipaşa* Mahallesi'nde ve *Girne* Mahallesi'nde yaşayan kadınların çoğunluğu “yılda bir kaç kere” çay bahçesine giderken, *Çeştepe* Mahallesi'ndeki kadınların çoğunluğunun çay bahçesine gidiş sıklığı “ayda bir kaç kez” dir.

Ancak çay bahçesi yerine kafe tarzı mekanlara gitme sıklığına baktığımızda, burada da *Girne* Mahallesi'nden kadınların oranının diğer üç mahalleden kadınlara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Özellikle orta ve üst orta sınıfın tercih ettiği mekanlar olan kafeler, *Girne* Mahallesi'ndeki kadınlar tarafından “en az ayda bir kaç kez” tercih edilen ve genellikle “arkadaşlar ile birlikte gidilen” mekanlar olmaktadır. Dolayısıyla orta sınıf kadınlar çoğunlukla

kafe türü mekanlara gitmeyi tercih ettikleri için “çay bahçesi” gibi mekanlara daha nadiren ve çoğunlukla da “ailesi ile birlikte” ve “yılda bir kaç kez” gitmeyi tercih etmektedir. Buna karşılık *Osman Yozgatlı* Mahallesi’nde yaşayan kadınların neredeyse tamamı (% 96,7), *Çeştepe* Mahallesi’nde yaşayan kadınların dörtte üçü (%75) ve *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi’nde yaşayan kadınların yarısı kafe türü mekanlara “hiç gitmemektedir”. Bunların yanında, “bar” gibi eğlence mekanlarına gidenlerin oranına baktığımızda ise, soruyu yanıtladılan 117 kadından yalnızca 6’sı bu tarz eğlence mekanlarına gittiğini söylemiştir. Gidenlerden 4 kadın *Girne* ve diğer 2 kadın da *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi’nde yaşamaktadır ve bu kadınlar da “en çok yılda birkaç kez” bar türü eğlence mekanlarına gitmektedir. Bu tür mekanlara giden kadınların 20-30 yaş aralığında ve tamamının da üniversite, yüksek okul mezunu olduğu gözlenmektedir.

Diğer taraftan, restoran/lokanta gibi mekanlara, en çok ve en sık giden kadınlar yine *Girne* Mahallesi’nde yaşayan kadınlardır. Buradaki kadınların yarısından fazlası (%55) en az “ayda bir kaç kez” restoran veya lokantaya giderken, *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi’nden kadınların yarısı (%50) restoran veya lokantaya ancak “yılda bir kaç kez” gidebilmektedir. *Çeştepe* Mahallesi’ndeki kadınların %36’sı restoran/lokanta gibi mekanlara “yılda bir kaç kez” giderken, %40’a yakını ise “hiç gitmemektedir”. *Osman Yozgatlı* Mahallesi’nde yaşayan kadınların ise çok büyük bir kısmı (%93,3) restoran/lokanta gibi mekanlara “hiç gitmemektedir”. İlâveten, bu tarz mekanlara giden kadınların neredeyse tamamına yakını bu yerlere “ailesi ile birlikte” gitmektedir.

Araştırmamızda kadınların sinema ve tiyatro gibi kültürel ve sanatsal faaliyetlerine katılımını incelediğimizde, yine en çok ve “en az yılda bir kaç kez” sinemaya giden kadınlar *Girne* Mahallesi’nde yaşamaktadır (% 52). Aynı mahallede yaşayan her 10 kadından 2’si ise “ayda bir” sinemaya gitmektedir. Tiyatroya gitme sıklığı da benzer şekilde *Girne* Mahallesi’nde yaşayan kadınlar arasında en yüksek oranlardadır. Diğer üç mahalleye göre *Girne* Mahallesi’nde tiyatroya giden kadınlar çoğunluktadır ve kadınların yarısından fazlası (%58,6) “en az yılda bir kaç kere” tiyatroya gitmektedir. Bu kadınların çoğunluğu “ailesiyle” sinema ve tiyatroya giderken, “arkadaşları” ile bu tarz mekanlara gidenler ikinci sırada gelmektedir. Öte yandan, *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi ve *Çeştepe* Mahallesi’nde yaşayan kadınlardan “sinemaya hiç gitmediğini” söyleyenlerin oranı (% 65) gidenlerden oldukça fazladır. Ancak bu iki mahallede

yaşayan 10 kadından yaklaşık 2'si de (%21) “yılda bir kaç kez” sinemaya gitmektedir. *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde ve *Çeştepe* Mahallesi'nde tiyatroya gidenlerin oranı sinemaya göre daha da azdır ve bu iki mahalledeki kadınların dörtte üçünden fazlası (%77) tiyatroya “hiç” gitmemektedir. *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşayan kadınların ise tamamına yakını (%96,7) hiç sinemaya ya da tiyatroya gitmemiştir.

Benzer şekilde, konser gibi eğlence yerlerine gidenlere baktığımızda, yine *Girne* Mahallesi'nde yaşayan kadınların üçte birine yakını (%72) “en az yılda birkaç kez” “ailesi ile birlikte” konsere giderken, buna karşılık *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde ise kadınların tamamı (30 kişi) hiç konsere gitmemiştir. *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde ve *Çeştepe* Mahallesi'nde ise her 5 kadından 1'i “yılda bir kaç kere” konsere gittiğini söylerken, her 4 kadından 3'ü de hiç konsere gitmemiştir. Dolayısıyla örneklemimiz üzerinden değerlendirdiğimize Aydın'daki kent merkezi, alışveriş merkezi, kafeterya, sinema, tiyatro, konser, bar gibi mekanları kullanan kadınlar en çok *Girne* Mahallesi'nde yaşayan kadınlardır. Bu mekanları en az kullanan ve çoğunlukla da kullanamayan kadınlar ise başta *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde ve ardından da sırasıyla *Çeştepe* ve *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşayan kadınlardır.

Araştırmamızda kadınların kamu kurumları ile ilişkilerini anlamak üzere kadınların *postane* gibi kurumlara ne sıklıkla gittiğine baktığımızda her 10 kadından yaklaşık 7'si postane hiç gitmediğini söylemiştir. “Yılda bir kaç kere” postaneye gidenlerin çoğunluğu ise *Girne* Mahallesi'nde yaşayan kadınlardır. İlaveten tüm örneklem içinde yalnızca 5 kadından 1'i “ayda bir” “banka”ya gitmektedir. Ayda bir bankaya giden kadınların yarısını da *Girne* Mahallesi'nde yaşayanlar temsil etmektedir. *Girne* Mahallesi'nde çalışan ve emekli maaşı olan kadınların sayısının diğer üç mahalleye göre çok yüksek olduğu düşünülürse bu oran beklenen bir orandır. Bununla birlikte bankaya giden kadınların neredeyse tamamına yakını (%95) “yalnız, tek başına” gitmektedir. Buna karşılık *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde ise kadınların büyük bir kısmı (%93,3) ve *Köprülü-Veysipaşa* ile *Çeştepe* mahallelerindeki kadınların da yarısından fazlası bankaya hiç gitmemektedir.

Diğer yandan görüşülen kadınların ilçe belediyesine, büyükşehir belediyesine ve diğer kamu kurumlarına ne kadar sıklıkla gittiklerine baktığımızda, en çok *Girne* Mahallesi'nde yaşayan kadınlar bu kurumlara gittiğini

görmekteyiz. *Girne Mahallesi*'nde kadınların yarısından fazlası (%57) “yılda bir kaç kere” ilçe belediyesine, yine yarısından fazlası (%55,2) büyükşehir belediyesine giderken, aynı mahalledeki her 10 kadından yaklaşık 6'sı da devlet kurumlarına gitmektedir. *Girne Mahallesi*'nden resmi kurumlara giden kadınların büyük çoğunluğu (%95) bu kurumlara “tek başına” gidebilmektedir. Buna karşılık *Osman Yozgatlı Mahallesi*'nde yaşayan kadınlardan neredeyse tümü (%97) resmi kurum ya da kuruluşlara “hiç gitmemektedir”. Hem *Köprülü-Veysipaşa Mahallesi*'nde hem de *Çeştepe Mahallesi*'nde yaşayan her 10 kadından yaklaşık 3'ü ise ilçe belediyesine “yılda bir kaç kere gitmektedir”. Büyükşehir belediyesine ve kamu kurumlarına gitme sıklığı bakımından da bu oranlara yakın sonuçlara ulaşılmıştır. Dolayısıyla araştırmamızda şehirdeki dinlenme, gezme ve eğlence mekanlarına olduğu gibi resmi ve idari kurumlara giden kadınların çoğunluğunu da *Girne Mahallesi*'nde yaşayan kadınlar oluştururken, bu tarz kamusal alanlara “en az” giden kadınları da *Osman Yozgatlı Mahallesi*'nde yaşayanlar oluşturmaktadır.

Genel olarak, kadınların şehir içindeki mekanları kullanabilirliği ile ilgili özetleyecek olursak, araştırmamızda kadınların yaşadıkları ve yaşamlarını sürdürdükleri mekanlara göre kentteki mobilitelerinin değiştiği tespit edilmiştir. Şöyle ki, Alkan'ın araştırmasında bahsettiği üzere (2005:202), kadınların başlıca yaşam alanı ev ve yakın çevresidir. Kadınlar, komşuları ziyaret etmek ve kapı önlerine çıkmak dışında haftada bir ve daha az dışarı çıkmaktadır. Buna karşılık çalışmamızda, kent merkezine gitme ya da akraba, komşu ziyareti dışında evden dışarı çıkma sıklığı kadınların yaşadığı mahalleler bazında değerlendirilmiş olup, Şenol Cantek ve arkadaşlarının araştırmasında da tespit ettiği gibi (2012:123) bizim araştırmamızda da özellikle alt ve alt-orta sınıfa mensup, eğitim seviyesi düşük ve çalışmayan kadınların yaşadığı *Köprülü-Veysipaşa*, *Çeştepe* ve *Osman Yozgatlı* mahallelerindeki kadınların, git gide daha çok tüketim odaklı bir hal alan kamusal kent mekanlarında, ataerkil kültürün yasaklarıyla birleşen “yoksulluğun” da etkisiyle, sosyalleşme ve boş zaman etkinliklerini gerçekleştirmek adına ev çeperine ya da komşu, akraba ilişkilerine sığındıkları görülmüştür. Buna karşılık sınıfsal olarak üst-orta gelir düzeyine sahip, meslek sahibi ve eğitilmiş kadınların yaşadığı *Girne Mahallesi*'ndeki kadınların kentte daha sık ve kamusal mekanları da içine alan daha geniş bir hareketliliğe sahip oldukları tespit edilmiştir.

Toplu taşıma araçları kadınların kent içi hareketliliğini güvenli yollardan sağlayabilmesi açısından incelenmesi gereken önemli bir unsurlardan biridir. Şehir

içi dolmuş ya da belediye otobüslerinin güvenli ve erişilebilir olması kadınların kent içi hareketliliğinin artmasına olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda incelendiğinde, araştırmamızda görüşülen her 10 kadından yaklaşık 9'u mahallesine şehir içi dolmuş ya da belediye otobüsü çalıştığını söylemiştir. Kadınların çoğunluğunun (%76) mahallesine bu araçlar 0-15 dakika arasında gidip gelmektedir. Öte yandan her 10 kadından yaklaşık 6'sı, gece 23.30'dan sonra mahallelerine dolmuş ya da şehir içi otobüs hizmetinin verilmediğini söylemiştir. Dolayısıyla, kentte akşam belli bir saatten sonra toplu taşıma araçlarının olmayışı, kadınların taksi gibi yeterince güvenli ve maddi olarak erişilebilir olma ticari araçları kullanmak zorunda kalması, kadınların kentteki hareketliliğini kısıtlamaktadır. Akşam geç saatlerde kadınların kamusal alan kullanımlarıyla ilgili yaşadığı tedirginliklerden biri olan toplu taşımanın olmaması ya da seyrek olması, özellikle kış aylarında havanın erken kararması ile birlikte şehir içinde kadınların ulaşım ve hareket özgürlüğünü kısıtlamakta, kadınlar için zorlayıcı olmaktadır. Öte yandan araştırmamıza katılan her 10 kadından yaklaşık 2'sinin de mahallelerine çalışan en son dolmuş ya da otobüs saatini bilmediği tespit edilmiştir. Bu da kadınların önemli bir kısmının akşamları şehir içi ulaşım hizmetlerinden faydalanmadığını göstermektedir. Yukarıda akşam dışarı çıkma örüntü ve alışkanlıklarına baktığımızda da zaten çok az sayıda kadının akşamları dışarı çıktığını, çıkanların da temel olarak aile ile birlikte akraba ziyaretine gittiklerini tespit etmiştik.

Araştırmamızda her 10 kadından 8'inin şehir içi toplu taşıma araçlarını kullandığı belirlenmiştir. Şehir içi toplu taşıma araçlarını en çok kullanan kadınları mahallelerine göre değerlendirdiğimizde ilk sırada (%90) *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşayan kadınlar, ardından da (%89,7) *Çeştepe* Mahallesi'nde yaşayan kadınlar, üçüncü olarak da (%81,5) *Girne* Mahallesi'nde yaşayan kadınlar gelmektedir. Bu üç mahalleye göre toplu taşıma hizmetlerinden en az yararlanan kadınlar ise *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşayan kadınlardır (%73,4). Toplu taşıma araçlarını kullanan kadınların yarısına yakını bu araçları "haftada bir kaç kez" kullanırken, ikinci büyük grubun da (%37) toplu taşıma araçlarını en az "ayda bir iki kez" kullandığı tespit edilmiştir. Kadınlar şehir içi dolmuş ve otobüsleri sırasıyla en çok "misafirlige gitmek için", "alışverişe gitmek için" ve "hastaneye gitmek için" kullanmaktadır. Burada *Köprülü-Veysipaşa*, ve *Çeştepe* Mahallelerinde yaşayan kadınların en çok "misafirlige gitmek için" bu araçları kullandığı tespit edilirken, *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşayan kadınların

çoğunluğu ise toplu taşıma araçlarını “hastaneye gitmek için” kullanmaktadır. *Girne* Mahallesi’nde yaşayan kadınlar ise, en çok “misafirliğe gitmek için” kullanmanın yanında, “alışverişe gitmek”, “gezme”, “sosyalleşme” ve “işe gitmek için” de bu araçları kullandığını belirtmiştir.

Toplu taşıma araçlarını “hiç kullanmayan” grubun (%18) kullanmama sebeplerine baktığımızda ise, ilk sırada “mahalleden, evden dışarı çıkmama” (5 kişi), ikinci sırada “yürüyerek gidip gelmeyi tercih etme” (2 kişi) ve son olarak da “otobüs şoförlerini güvenilir bulmadığı için kullanmama” (1 kişi) gelmektedir. Şehir içi dolmuş ya da otobüsleri kullanmayan kadınlarda 7’si ailesinden birinin ve 3’ü de kendisinin özel aracı olduğu için şehir içi toplu taşıma araçlarını kullanmamaktadır. Örneğimizde kendi özel aracı olan 3 kadın *Girne* Mahallesi’nde, ailesinden birinde özel araç olan 7 kadından 3’ü de yine *Girne* Mahallesi’nden yaşamaktadır. Ayrıca ailesinden birinin arabası olduğunu söyleyen diğer 4 kadının ise *Köprülü-Veysipaşa* ve *Çeştepe* Mahallesi’nde yaşayan kadınlar oldukları tespit edilmiştir.

Bunlarla birlikte şehir içi otobüs ya da dolmuş duraklarının kadınların evlerine yakın mesafede olması erişilebilirlik bakımından önemlidir. Bu bağlamda dolmuş ve otobüs duraklarının kadınların yarısının evine “0-5 dakika uzaklıkta” olduğu tespit edilmiştir. Toplamda baktığımızda ise katılımcıların büyük çoğunluğunun (%80) evi otobüs duraklarına 0-10 dakika kadar mesafededir. Kadınların çoğu durak mesafelerinden memnun iken toplu taşıma hizmetlerinin kalitesi bakımından ciddi şikayetleri olduğunu dile getirmişlerdir. En çok şikayet edilen konular sırasıyla dolmuş ve otobüslerin “çok kalabalık olması”, “şoförlerin kaba ve saygısız olması” ve bu araçların “kadınlar için güvenli olmaması”dır. Öte yandan araştırmamızdaki kadınların çoğunluğu (%64,7) otobüs ya da dolmuşların ücretlerini “uygun/makul” bulurken, kadınların önemli bir kısmı da (%26,5) bu ücretleri “pahalı” bulmaktadır. Bunun yanında kadınların yarısından biraz fazlası (%51) şehir içi otobüs ya da dolmuşlardan memnuniyetini “idare eder” olarak ifade etmiştir.

Toplamda kadınların önemli bir kısmı toplu taşıma hizmet kalitesini ve fiyatlarını “idare eder” bulmasında rağmen, bu araçların “kadınlar için güvenli olmadığını” dile getiren ve “cinsel istismar, taciz, fiziksel ya da sözlü şiddet” gibi olaylara tanık olan veya maruz kalan kadınların sayısı da azımsanmayacak düzeydedir. Araştırmamızda şehir içi otobüs ya da dolmuşları kullanan

kadınlardan 15'inin bu araçlarda sözlü taciz, laf atma ya da sarkıntılık gibi rahatsızlık verici olaylarla karşılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu 15 kadından 12'si bu olayı “yolculardan biri”nin yaptığını söylerken, 2 kadın da “otobüs şoförü” tarafından kötü muameleye maruz kaldığını belirtmiştir. Fakat kötü muameleye maruz kalan kadınların yine çoğunluğu (%73) bu olay karşısında “hiç bir tepki vermemiştir”. Araştırmamızdaki kadınlardan 3'ü “son bir yıl içinde şehir içi dolmuş ya da otobüslerde, yolculardan biri tarafından uygulanan “fiziksel tacize (dokunma)”ya maruz kalmıştır. Bu olay karşısında kadınlardan 1'i “hiç bir tepki vermemiş” iken, diğer 2'si de sadece “yer değiştirerek ya da bağırarak/çığlık atarak” tepki göstermiştir. Kadınların neden şikayetçi olmadıklarına dair yanıtları ise şikayetçi olmalarının bir işe yaramayacağını düşünmeleridir.

Kadınlar sadece toplu taşıma araçlarında değil, aynı zamanda kent mekanlarında ve sokaklarında da kendilerini güvende hissetmemekte, tedirgin olmakta ve bu tedirginlik kadınların mekânsal hareketliliklerine ve kamusal görünürlüklerine sınırlar koymaktadır. Araştırmamızda her 10 kadından yaklaşık 6'sı mahallesinde hava karardıktan sonra yalnız yürürken kendisini “tedirgin” ve “kısmen güvende” hissederken, her 10 kadından yaklaşık 4'ü de kendini şehir merkezinde “tedirgin” ve yaklaşık 3'ü de “kısmen güvende” hissetmektedir. Kadınların sokakta kendilerini tedirgin ve kısmen güvende hissediyor olmaları kuşkusuz kent mekanında bizzat tanık oldukları ya da duydukları deneyimler ile yakından alakalıdır. Nitekim, 120 kadından 2'si “son bir yıl içinde sokak ortasında” “fiziksel şiddete maruz kalmış” ve ikisi de bu olay karşısında polise başvurmuştur. Diğer taraftan araştırmamızda görüştüğümüz kadınlarda 4'ü “son bir yıl içinde sokakta” “yan kesicilik ve kapkaça maruz kalmış” ve kadınların 3'ü polise müracaat etmiştir. “Son bir yıl içinde sokakta” “sözlü taciz, laf atma vb. olaylara” maruz kalan kadınların sayısı ise daha fazladır. Görüşülen kadınlardan 19'u, bu türden olaylara “en az yılda bir kaç kez” maruz kalmıştır. Sokakta sözlü tacize maruz kalan bu kadınlar “bir işe yarayacağını düşünmediği için” polise müracaat etmemiştir. Ayrıca, araştırmamızda her 10 kadından yaklaşık 3'ünün “son bir yıl içinde sokakta fiziksel şiddete maruz kalan” ve yine her 10 kadından yaklaşık 3'ünün “sokak ortasında sözlü tacize, laf atmaya maruz kalan” bir kadın tanıdığı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu türden olaylara maruz kalan kadın tanıdıkların ise sırasıyla “komşu”, “arkadaş” ve “akraba” olduğu belirtilmiştir. İlâveten görüştüğümüz her 100 kadından yaklaşık 12'si de “sokakta kapkaça ya da yan kesiciliğe maruz kalan” tanıdığı bir başka kadın olduğunu ifade etmiştir.

Görüşüğümüz 120 kadından 5'inin de şehrin herhangi bir yerinde cinsel saldırıya uğramış olan tanıdıkları bir kadın bulunmaktadır. Öte yandan bu kadının kim olduğü sorulduğunda kadınlar bu soruyu yanıtıız bırakmayı tercih etmişlerdir.

Bütün bu verileri değeriendirirsek kadınların yarısından fazlası hem toplu taşıım araçlarını hem de kentin sokaklarını kadınlar için güvenli bulmadığını söylemektedir. Kadınlar Aydın'da hem toplu taşıım araçlarında hem de sokaklarda (özellikle de hava karardıktan sonra) kendilerini "tedirgin" ve "kısmen güvende" hissetmektedirler. Toplu taşıım araçlarında ve sokakta fiziksel ve cinsel şiddete ve kötü muameleye maruz kalan kadınların da çoğunluğunun kurumsal şikayette bulunmadığını ve bunun da bu kurumlara olan güvenin zayıflığı ile ilişkili olduğünü görüyoruz. Nitekim görüşülen kadınların çoğunluğu şehirdeki emniyet ve asayiş işlerini kadınlar için "orta" düzeyde yani "ne iyi ne kötü" bulmaktadırlar.

Kadınların etkinlikleri genellikle devletin resmi organlarıyla iletişime geçme konusunda yok denecek kadar az ve sınırlıdır. Özellikle kadınların daha ulaşabilir olması gereken yerel yönetim alanlarının bile çoğunlukla erkeklerin olduğü ve erkeklerin söz sahibi olduğü alanlar olmaktadır. Örneğinin 2014 yılı yerel seçimlerinden bu yana toplam 81 ilde büyükşehir belediye başkanı olarak yalnızca 3 kadın başkan bulunmaktadır¹⁴. Aynı zamanda 2014 yılı Yerel Seçimlerinde yerel meclislerde kadın oranı %10.7'de, kadınların TBMM'deki temsil oranı ise %14'de kalmıştır.¹⁵ Araştırmamızda katılımcılara göre, kadınların erkeklere göre belediyelerde daha az yer almalarının birinci nedeni "kadınların eğitimsizliği", ikinci nedeni; "erkek egemen sistem" ve üçüncü nedeni de "kadınların maddi gücünün olmaması"dır. Görüşülen kadınların kentteki çeşitli idari kadrolarda, yerel yönetimlerde yer almak isteyip istemeyecekleri incelendiğinde ise her 10 kadından yaklaşık 6'sı "imkanı olsa muhtar olmak", yarısı "imkanı olsa belediye meclisinde meclis üyesi olmak", yarısı "imkanı olsa ilçe belediye başkanı olmak", yine yarıya yakını "olanağı olsa büyükşehir belediye başkanı olmak" isteyeceğini söylemiştir. Yerel yönetimlerde herhangi bir idari görev almak istemeyen yarıya yakın kadın görüşmeci ise, öncelikle "*insanların sorunları ile uğraşmak zor ve büyük sorumluluk olduğü için*" düşüncesi ile yöneticilik sorumluluğü almak istemediğini söylemiştir. Bunların haricinde, araştırmamıza katılan kadınların mahalle ya da kentin sorunlarının çözümünde "gönüllü çalışmak" isteyip

¹⁴ <http://www.kadindostukentler.org/content/docs/outputs/kadin-haklari-ve-yerel-yonetimler.pdf>

¹⁵ <http://www.kadindostukentler.com/content/docs/kdk-uygulama-rehberi.pdf>

istememedikleri değerlendirilmiş, her 10 kadından 7'si gönüllü olarak çalışabileceğini belirtmiştir. Bu rakamlar kadınların en az yarısının koşullar izin verdiğinde yerel yönetimlerde aktif ve yönetici konumlarda yer almak isteyeceklerine, dolayısıyla da kadınların yerel yönetimlerden dışlanmış olmalarının öznel/kültürel değil yapısal nedenlerinin olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla kadınların etkinlikleri, ilişki ağları ve hareketlilikleri evden, evin yakın çevresine, kentin tümüne, enformel ilişkilerden formel ilişkilere, muhtarla kurulan ilişkiden, yerel yönetimle kurulan ilişkiye doğru gittikçe azalmaktadır (Alkan, 2005:78). Nitekim kadınların yerel yönetimlerdeki temsil oranlarının da oldukça düşük olduğu bu alanda yapılan araştırmalarla da görülmektedir.

Kadınların kentin fiziksel ve toplumsal çevresinin örgütlenmesinde karar alıcı mekanizmalarda yer alması “kadın dostu” kentlerin inşa edilmesinde kuşkusuz çok elzemdir. Karar alma mekanizmalarına katılamayan kadınların da yerel seçimlerde oy kullanması ve kullanırken kendi bireysel tercihleri üzerinden karar verebilme kapasitesi de bu anlamda çok önemlidir. Bu bağlamda araştırmamıza katılan kadınların ağırlıklı çoğunluğu (%87,4'si; 104 kişi) yerel seçimlerde “kendi istediği partiye/adaya” oy vermiştir. Diğer yandan araştırmamızda yer alan 8 kişi “eşinin söylediği partiye” oy verdiğini, 3 kişi oy kullanmaya gitmediğini, 2 kişi seçmen olmadığını ve 2 kişi de hatırlamadığını söylemiştir. Oy kullanmaya gitmeyen kadınların üçü de *Osman Yozgatlı Mahallesi*'nde yaşamaktadır. Eşinin söylediği partiye oy veren kadınların 5'i *Köprülü-Veysipaşa Mahallesi*'nde yaşarken, diğer 3'ü yine *Osman Yozgatlı Mahallesi*'ndendir.

Kadınların kentten ve belediye hizmetlerinden yararlanabiliyor olmaları ya da bunlardan haberdar olabiliyor olmaları, kadınların kentsel mekandan ve hizmetlerden ne kadar faydalanabildiğini gösteren verilerden biridir. Bu minvalde araştırmamızda kadınların ilçe belediyesinin düzenlediği çeşitli kurslara ve beceri kazandırma etkinliklerine katılımı incelenmiştir. Görülen odur ki belediyelerin düzenlediği etkinliklere katılım çok düşüktür. Her 100 kadından sadece yaklaşık 12'si bu tür etkinliklere katılmıştır. İlçe belediyesinin düzenlediği bu kurslara ve etkinliklere katılan kadınların çoğunluğu *Girne Mahallesi*'nde yaşayan kadınlardır. Büyükşehir belediyesinin düzenlediği kurs ve etkinliklerden faydalanan kadınların oranı ise ilçe belediyesinin düzenlediği etkinliklerden faydalanan kadınlara göre daha da düşüktür. Büyükşehir belediyesinin etkinlik ya da kurslarına katılan kadınların oranı yalnızca %5'tir ve bu kadınların büyük bir kısmı yine *Girne*

Mahallesi'nden olan kadınlardır. Bunların yanında araştırmamızda Efeler Belediyesi bünyesinde oluşturulan *Kadın Meclisi'nden* ve bu meclisin faaliyetleri'nden her 10 kadından 8'inin haberi yoktur. Kadın *Meclisi'nden* haberdar olan olan her 2 kadından 1'i de *Girne* Mahallesi'nde yaşayan kadınlardır. Mahalleler bazında baktığımızda *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşayan kadınların hiç birisi *Kadın Meclisi* ile ilgili bilgi sahibi değildir. *Kadın Meclisi'nden* haberdar olan ve etkinliklerine katıldığını söyleyen kadınları ise bu etkinliklerden belediye personellerinden tanıdığı olduğu için haberdar olmuştur. Kadınların sorunları ve ihtiyaçları ile ilgilenmek üzere kurulan bu kurumun kentteki kadınlara erişim konusunda bu kadar başarısız olması vahim bir durumdur.

Katılımcılara Aydın kentini genel olarak kadınlar açısından güvenli bulup bulmadıkları sorulmuştur. Her 10 kadından 6'sı kenti kadınlar için genel olarak güvenli bulmaktadır. *Çeştepe* ve *Girne'de* yaşayan her 10 kadından yaklaşık 7'si, *Osman Yozgatlı* Mahallesi'nde yaşayan kadınların yaklaşık 5'i kenti güvenli bulurken, en az güvenli bulan kadınlar *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşayan kadınlardır. Bu mahalleden her 10 kadından yalnızca yaklaşık 4'ü kenti güvenli bulduğunu söylemiştir. Öte yandan katılımcılara “gündüz şehri güvenli bulup bulmadıkları” sorulduğunda büyük çoğunluk kararsız kalmıştır. Özellikle kadınların, gün içinde tek başlarına kentsel alana çıktıklarında kapkaç, taciz gibi olayların başlarına gelebileceğini de düşünerek güvenlik konusunda kararsız kaldıkları görülmüştür. Bu bağlamda örneklemin çoğunluğunun kent meydanına yalnız çıkmadığı, genellikle ailesi ile birlikte çıktığı göz önünde bulundurulduğunda kadınlar tek başına gündüz kentsel alanda olduklarında başlarına bir şey gelebileceğini düşünerek, şehri gündüz vakti ne güvenli ne de güvensiz bulmuşlardır.

Katılımcılardan kentin güvenliğini “hava karadıktan sonra” değerlendirmeleri istenmiştir. Her 10 kadından yaklaşık 7'si Aydın'ın geceleri kadınlar için güvenli bir şehir olmadığını düşünmektedir. Aydın'ı geceleri güvenli bulmayan her 10 kadından yaklaşık 8'i de *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşamaktadır. İlâveten katılımcıların tümü üzerinden değerlendirildiğinde her 10 kadından yaklaşık 6'sının ailesi hava karadıktan sonra tek başına dışarı çıkmasına onay vermemektedir. Bu oranın en yüksek olduğu yerler ise *Köprülü-Veysipaşa* ve *Osman Yozgatlı* Mahalleridir. Öte yandan her 10 kadından 7'si “ailesi izin verse bile” “akşam geç saatlerde yalnız dışarıya çıkmaya korkmaktadır”. Mahalleler

bazında değerlendirdiğimizde ise her dört mahalledeki kadınların yaklaşık üçte biri gece ya da akşam tek başına dışarıda olduğunda “tedirgin” olmaktadır. Ayrıca görüştüğümüz her 10 kadından 7’si hava karardıktan sonra sokağa çıktığında “taciz ya da tecavüze maruz kalmaktan korkmaktadır”. Hava karardıktan sonra dışarıda olduğunda taciz ya da tecavüze maruz kalmaktan korkan ve tedirgin olan kadınların en çok *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi’nde yaşadıkları, sonrasında sırasıyla *eştepe*, *Osman Yozgatlı* ve *Girne* mahallelerinin geldiği tespit edilmiştir. *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesinde yaşayan her 10 kadından yaklaşık 9’u Hava karardıktan sonra dışarıda olduğunda taciz ya da tecavüze maruz kalmaktan korkmakta ve tedirgin olmaktadır. Görüştüğümüz her 10 kadından en az 6’sı gece saat 23:30’dan sonra toplu taşıma araçlarının olmaması nedeniyle, evlerine nasıl dönecekleri konusunda endişe duymaktadır. Bu sebeple endişelen kadınların en çok olduğu mahalleler ise *eştepe* ve %ile *Köprülü-Veysipaşa* Mahalleleridir. *eştepe*’de her 10 kadından yaklaşık 8’i ve *Köprülü-Veysipaşa*’da yaşayan her 10 kadından yaklaşık 7’si de gece 23:30’dan sonra eve nasıl dönecekleri konusunda endişe duymaktadır. Aynı konuda en az endişe duyan kadınlar ise orta-üst orta sınıf mahallesi olan *Girne* Mahallesi’nde yaşamaktadır. Buna rağmen *Girne* mahallesinde gece eve nasıl dönecekleri konusunda kaygılanan kadınların oranı da kmsenmeyecek düzeydedir. *Girne* Mahallesi’nde yaşayan her 100 kadından yaklaşık 47’si de bu sebeple kaygılanmaktadırlar.

Kadınların hava karardıktan sonra sokakta kendilerini güvende hissedip hissetmediklerine baktığımızda her 10 kadından yaklaşık 8’i hava karardıktan sonra dışarıda tek başına olduğunda, “*şu anda burada bana yardım edecek kimse yokken ya biri bana saldırırsa*” diye düşünmeden edemediğini berlitmiştir. Bahsedilen bu korkuyu en çok *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi’nde yaşayan kadınlar hissetmekte. Bu kadınların tamamı hava karardıktan sonra bu şekilde düşünmektedir. İkinci sırada *eştepe* Mahallesi’nde yaşayan kadınlar gelmektedir. Bu mahallede yaşayan her 10 kadından 8’i hava karardıktan sonra dışarıda yalnız olmaktan korkmaktadır. İlaveten rnekleminizde yer alan her 10 kadından 7’si “*taciz edilebilirim endişesi ile tanımadığım erkeklerle sokakta göz temasında bulunmaktan kanırım*” fikrine katılmaktadır. rnekleminizdeki mahallelere göre değerlendirdiğimizde en çok *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi’nde yaşayan kadınlar bu kaygıyı hissederken, *Girne* Mahallesi’ndeki kadınlar ise bu endişeğe en az sahip olanlardır.

Kadınların kent ve yerel yönetim ile ilgili düşüncelerini değerlendirdiğimizde, her 10 kadından 8'i "*Aydın da dahil Türkiye'de kentler erkeklerin rahat edeceği şekilde planlanıyor*" fikrine katılmaktadır. Her 10 kadından 8'inden biraz fazlası "*kadınların belediye başkanı olmasını*" istemektedir. Yine her 10 kadından yaklaşık 8'i "*Türkiye'de daha çok kadın belediye başkanı olursa, kentler kadınlar için daha yaşanabilir ve güvenli olur*" düşüncesini onaylamaktadır. Bunların yanında her 10 kadından yaklaşık 9'u "*kadınların muhtar olmasını onaylamıyorum*" fikrine katılmamıştır. Mahalleler bazında yapılan değerlendirmeler de her dört mahalledeki katılımcıların büyük çoğunluğunun sosyo-ekonomik ve kültürel farklara rağmen kadınların yerel yönetimlerde yer almasını desteklediğini ortaya koymuştur.

Öte yandan kadınların kentin kamusal alanlarındaki var olma biçimlerine dair ne düşündüklerine ilişkin değerlendirmeler kadınlar arasında da cinsiyetçi tavır ve fikirlerin kabul gördüğüne ve bu kabulün tahmin edileceği üzere sosyo-ekonomik ve kültürel statülerle ilişkili olduğuna işaret etmektedir. "*Kadınlar, mini etek, dekolte vs. giyerse başına her türlü şey gelir*" düşüncesine Girne Mahallesi'nde yaşayan kadınların yarısından fazlası katılmazken, *Köprülü-Veysipaşa, Çeştepe ve Osman Yozgatlı* mahallelerinde yaşayan kadınların çoğunluğunun bu fikre katıldığı görülmektedir. Benzer şekilde "*kadınların açık ve erkeklerin dikatini çekecek kıyafetlerle gezmemesi gerekir*" fikrine Osman Yozgatlı Mahallesi'nde yaşayan her 10 kadından yaklaşık 9'u onay verirken, "*kadınların sokakta istediği gibi giyinebilmesi konusunda özgür olması gerekir*" fikrine en yüksek destek de orta-üst orta sınıf yerleşimi olan *Girne Mahallesi*'nde ve Aleviler'in yoğun olarak yaşadıkları bir yerleşim yeri olan *Çeştepe Mahallesi*'nde yaşayan kadınlardan gelmiştir. Her 10 kadından yaklaşık 6'sı "*erkeklerin dikkatini çekeceği için kadınların sokakta kahkaha atmaması gerektiği*" fikrine katılmaktadır. Mahallelere göre incelediğimizde ise *Osman Yozgatlı Mahallesi*'ndeki yaşayan her 10 kadından 9'unun bu düşüncüyü onayladığı görülmektedir. Bu görüşe katılanların en az olduğu mahalle ise beklenildiği üzere yine *Girne Mahallesi*'dir.

Araştırmamızda, toplumda erkeklere ait mekanlar olarak kurgulanan erkek kahveleri ile ilgili kadınların görüşleri analiz edilmiş ve her 10 kadından 6'sı "*erkek kahveleri gibi kadın kahveleri de olmalıdır*" fikrini desteklemektedir. Öte yandan "*erkek kahveleri kaldırılmalı ve yerine kadınlarla erkeklerin aynı anda kullanabileceği mekanlar açılmalı*" fikrini destekleyenler yarıyarıyadır. Şöyle ki,

erkek kahvelerinin kaldırılıp yerine kadınlarla erkeklerin aynı anda kullanabileceği mekanların açılması önerisine *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'ndeki kadınlar kararsız kalırken, *Çeştepe* ve *Osman Yozgatlı* Mahallerinde yaşayan kadınlar çoğunlukla karşı çıkmışlardır. Öte yandan *Girne* Mahallesi'nde yaşayan kadınlar ise tam tersi bir tutuma sahiptirler; bu mahallede yaşayan kadınların çoğunluğu erkek kahvelerinin kaldırılıp yerine hem kadınların hem de erkeklerin aynı anda kullanabileceği mekanlar açılmasını istemektedir. Bununla birlikte araştırmamızda erkek kahvelerinden en çok rahatsız olan kadınlar öncelikle *Girne* Mahallesi ardından da *Köprülü-Veysipaşa* Mahallesi'nde yaşayan kadınlardır.

Sonuç olarak cinsiyete dayalı eşitsizlikler nedeniyle kentler ve kentsel mekanlar kadınların ve erkeklerin birbirinden farklı deneyimledikleri yerlerdir. Bununla birlikte kentte yaşayan tüm kadınların kentsel alana erişebilirliği ve kent mekanlarını kullanabilirliği; sınıfsal, ekonomik özelliklerine, kültürel ya da etnik aidiyetine, yaşadıkları mahallelere göre farklılık göstermektedir. Farklı sosyo-demografik ve kültürel özelliklere sahip, kent coğrafyasının farklı bölgelerinde yaşayan kadınlar, birbirlerinden farklı kent deneyimi ve görüşlerine sahiptir. Ancak sınıf, eğitim seviyesi, gelir durumu ya da yaşanan mahalle farketmeksizin bütün kadınların, erkekler gibi kentsel mekandan diledikleri gibi faydalanamıyor oldukları da görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akkoyunlu Ertan, K. (2008). *Kent Hakkı Üzerine Düşünceler*. Amme İdaresi Dergisi içinde (125-141). Son erişim tarihi: 17.06.17
- Akpınar, A., Bakay, G. Ve Dedehayır, H. (der.) (2010). *Kadın ve Mekan, Tutsaklık mı Sultanlık mı?* İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Aktaş, G. (2017). “Kadın Açısından Kente İlişkin Mekan Pratikleri”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* içinde (s. 137-149). Son erişim tarihi: 24.06.17 https://www.journalagent.com/pausbed/pdfs/PAUSBED-43154-RESEARCH_ARTICLE-AKTAS.pdf
- Alkan, A. (1999). “Özel Alan-Kamusal Alan” Ayrımının Feminist Eleştirisi Çerçevesinde Kentsel Mekan. Doktora Semineri. Son erişim tarihi : 20.06.17 <http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/tartisma/1999/kentsel-mekan.pdf>
- Alkan, A. (2005). *Yerel yönetimler ve Cinsiyet; Kadınların Kentte Görünmez Varlığı*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Alkan, A. (2012). *Şehircilik Çalışmalarını Zayıf Halkası: Cinsiyet*. Erişim tarihi: 05.01.2015, <https://aytenalkan.wordpress.com/2014/06/04/sehircilik-calismalarinin-zayif-halkasi-cinsiyet/>
- Alkan, A. (der.) (2009). *Cins Cins Mekan*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Arık, H. (2009) “Kahvehanede Erkek Olmak; Kamusal Alanda Erkek Egemenliğin Antropolojisi”, Alkan, A.(der.), *Cins Cins Mekan* içinde (168-201). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Berktaş, F. (2012). *Tarihin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Biyoloji kadının kaderi mi?- Evelyn Reed (1971)* (2009). Erişim tarihi: 12.04.17 <https://kendineaitbiroda.wordpress.com/2009/07/13/biyoloji-kadinin-kaderi-mi-evelyn-reed-1971/>
- Bora, A. (2005). *Kadınların Sınıfı*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Bourdieu, P. (2014). *Seçilmiş Metinler*. (Çev. L. Ünsaldı). Ankara: Heretik Yayınları.
- Castells, M. (1997). *Kent, Sınıf, İktidar*. (Çev. A. Erendil). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Castells, M. (2008). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Kimliğin Gücü* (Çev. E. Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cengiz, K., Tol, U. U., ve Küçükural Ö.(2004). “Hegemonik Erkekliğin Peşinden”. *Toplum ve Bilim* içinde (50-70). Ankara: Birikim Yayınları.
- Çaha,Ö. (2010). *Sivil Kadın*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Çakır, S. ve Akgökçe, N. (der. ve çev.) (1995). *Kadın Araştırmalarında Yöntem*. İstanbul: Sel Yayınları.
- de Beauvoire, S. (1993). *Kadın “İkinci Cins”, Genç Kızlık Çağı* (Çev. B.Onaran). İstanbul: Payel Yayınları.
- de Beauvoire, S. (2010). *Kadın İkinci Cins, Evlilik Çağı* (Çev. B.Onaran). İstanbul: Payel Yayınları.
- Değirmenci, E. (Ed.) (2010). *Kadınlar Ekolojik Dönüşümde*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınları.
- Demir, Z. (1997). *Modern ve Postmodern Feminizm*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Demirbaş, G. (2012). *Kadınların Mekan Algısı ve Mekanı Kullanma Biçimi*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Erişim tarihi: 22.06.2016 <http://dSPACE.trakya.edu.tr:8080/jspui/bitstream/1/1155/1/0107374.pdf>
- Doğanay, H., Şahin, F. İ.ve Özdemir, Ü. (2007). Feminist Coğrafya ve Kadın Göçmenler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt 12, Sayı 17. Son erişim tarihi: 11.04.17 <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunidcd/article/view/1021006891/1021006321>

- Donavan, J. (2001). *Feminist Teori* (Çev. A. Bora, M. A. Gevrek ve F. Sayılan). İstanbul: İletişim Yayınları
- Dökmen, Z. (2010). *Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Remzi Kitapevi
- Durakbaşı, A. ve Cindoğlu, D. (2005). “Tezgâh Üstü Karşılaşmalar: Toplumsal Cinsiyet ve Alışveriş,” *Kültür Fragmanları: Türkiye’de Gündelik Hayat* içinde, der. D. Kandiyoti ve A. Saktanber, çev. Z. Yelçe, s.57-82. İstanbul: Metis Yayınları. Son erişim tarihi: 14.07.2017
https://www.academia.edu/759200/Tezgah_%C3%9Cst%C3%BC_Kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9Fmalar_Toplumsal_Cinsiyet_ve_Al%C4%B1%C5%9Fveri%C5%9F_Deneyimi
- Duru, B. ve Alkan, A. (der. ve çev.) (2002). *20. Yüzyıl Kenti*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Ekin Erkan, N. (2006). *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Kentsel Eşitsizlik*. İstanbul: Doktora Tezi. Son erişim tarihi: 20.06.2017
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Eliuz,Ü. (2011). *Cinsel Kimlik Paniği: Kadın Olmak*. Erişim tarihi: 08.01.2015,
http://www.turkishstudies.net/Makaleler/905298714_17_%C3%BCIk%C3%BC_eliuz.pdf
- Ertürk, H. ve Tosun, E. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Kentlerde Mekansal, Sosyal ve Kültürel Değişim*. Erişim Tarihi: 10.01.2015
http://www.sehirplanlama.org/index.php?option=com_kunena&func=view&catid=153&id=1901&Itemid=36
- Firestone, S. (1993). *Cinselliğin Diyalektiği* (Çev. Y. Salman). İstanbul: Payel Yayınevi
- Gottdiener, M., (2011). *Mekan Kuramı Üzerine Tartışma: Kentsel Praksise Doğru* (Çev. H.Ç. Keskinok). Erişim tarihi: 09.06.2016
<http://www.praksis.org/wp-content/uploads/2011/07/002-Gottdiener.pdf>

- Günlük Şenesen G., Yücel, Y., Yakar Önal, A., Ergüneş, N. ve Çakar Yakut, B. (2017). *Kadınsız Kentler Toplumsal Cinsiyet Açısından Belediyelerin Politika ve Bütçeleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Güzel, E. (2014). *Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık ve Medyanın Rolü*. Erişim tarihi:10.01.2015, http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/makaleler/GMJ_8._sayi_Bahar_2014/pdf/Guzel.pdf
- Hartmann, H. *Marksizmle Feminizmin Mutsuz Evliliği*. Son erişim tarihi: 25.04.17 <http://docplayer.biz.tr/18223301-Heidi-hartmann-marksizm-ve-feminizmin-mutsuz-evliliği.html>
- Harvey, D. (2010). *Postmodernliğin Durumu*. (Çev. S. Savran). İstanbul: Metis Yayınları
- Harvey, D. (2015). *Asi Şehirler Şehir Hakkından Kentsel Devrime Doğru* (Çev. A. D. Temiz). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2016). *Kent Deneyimi*. (Çev. E. Soğancılar). İstanbul: Sel Yayıncılık. http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/da6db5aa6dac08d_ek.pdf?dergi=Amme%20Idaresi%20Dergisi
- İstanbul: Varlık Yayınları
- Jarvis, H., Kantor, P. ve Cloke, J. (2015). *Kent ve Toplumsal Cinsiyet*. (Çev. Y. Temurtürkan). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Kadın Dostu Kentler Uygulama Rehberi* (2015). Erişim tarihi:30.07.2017 <http://www.kadindostukentler.com/content/docs/kdk-uygulama-rehberi.pdf>
- Kadın Dostu Yerleşimlere Doğru* (2009). Erişim tarihi: 12.01.2015 http://www.unfpa.org.tr/rapyay/kadin_dostu_yerlesimlere_dogru_2009.pdf
- Kadın Hakları ve Yerel Yönetimler; Kadın Dostu Kentlere Doğru* (2008). Erişim tarihi:25.07.2017

<http://www.kadindostukentler.org/content/docs/outputs/kadin-haklari-ve-yerel-yonetimler.pdf>

Kandiyoti, D. (1995). “Çağdaş Feminist Çalışmalar ve Ortadoğu Çalışmaları”, Çakır, S. ve Akgökçe, N. (der. ve çev.), *Kadın Araştırmalarında Yöntem içinde* (123-141). İstanbul: Sel Yayınları

Kaypak Ş. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Açısından Kente Bakmak*. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi içinde, Cilt: 7, Sayı: 1,s. 344-357, erişim tarihi: 09.01.2014, <http://iibfdergi.nigde.edu.tr/article/view/5000066663>

Keleş, R. (2004). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitapevi.

Koray, M. *Avrupa Birliği ve Türkiye’de “Cinsiyet” Eşitliği Politikaları: Sol-Feminist Bir Eleştiri*. Erişim tarihi: 04.05. 2013 http://www.kader.org.tr/tr/down/meryem_koray.pdf

Kurtar, S. (2015). *Mekanı Yaşamak: Lefebvre ve Mekanın Diyalektik Oluşumu*. Erişim Tarihi: 13.06.17 http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/sem7_41.pdf

Lefebvre, H. (2011). *Kent Hakkı* (Çev. G. Aksümer ve J. Struz, düz. E. Çavuşoğlu). Eğitim Bilim Toplum Dergisi içinde (140-152). Erişim tarihi: 23.06.2016 https://www.academia.edu/6479864/Kent_Hakk%C4%B1_Lefebvre_Translated_by_GizemAks%C3%BCmer_and_Julia_Struz_?login=serifegenis%40gmail.com&email_was_taken=true

Lefebvre, H. (2013). *Modern Dünyada Gündelik Hayat* (Çev. I. Gürbüz). İstanbul: Metis Yayınları.

Lefebvre, H. (2016). *Mekanın Üretimi* (Çev. I. Ergüden). İstanbul: Sel Yayınları.

Lordoğlu, C.(2016). *Kent Coğrafyasında Kadınların Güvenlik Endişeleri*. Modus Operandi içinde. Ankara: Heretik Yayınları.

Mackenzie, S. (2002). “Kentte Kadınlar”, Duru, B. ve Alkan, A. (der. ve çev.), *20.Yüzyıl Kenti* içinde (249-285). Ankara: İmge Yayınevi.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları

- McDowell, L. (1999). *Gender, Identity and Place: Understanding Feminist Geographies* University of Minnesota Press Minneapolis. Son erişim tarihi : 27.04.17 <https://www.amazon.com/Gender-Identity-Place-Understanding-Geographies/dp/0816633940>
- Onaran, Ö. (1994). *Marksist ve Feminist Bir Bakış; Cinsiyet ve Sınıf*. Yeni Yol Dergisi. Son erişim tarihi: 18.03.2017 <http://www.yeniyol.org/marksist-ve-feminist-bir-bakis-cinsiyet-ve-sinif/>
- Özbay, C. ve Baliç, İ. (2004). “Erkekliğin Ev Halleri”. *Toplum ve Bilim* içinde (89-103). Ankara: Birikim Yayınları.
- Özgüç, N. (1998). *Kadınların Coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitapevi.
- Reed, M.G. & Mitchell, B. (2003). *Gendering Environmental Geography*. The Canadian Geographer, Vol. 47, No.3. (318–337).
- Sadri, H. (2011). *Kadınların Kent Hakkı*. Erişim tarihi: 30.04.2015 <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/bulten-87.pdf>
- Sancar, S. (2013). *Erkeklik: İmkansız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sayer, H. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkeklerin Katılımı*. Ankara: KSGM Yayınları
- Slattery, M. (2011). *Sosyolojide Temel Fikirler* (Çev. Ü. Tatlıcan ve G. Demiriz). İstanbul: Sentez Yayınevi.
- Şengül, T. (2001). *Sınıf Mücadelesi ve Kent Mekanı*. Praksis içinde (9-31). Erişim tarihi: 01.01.2015 <http://www.praksis.org/wp-content/uploads/2011/07/002-Sengul.pdf>
- Şenol Cantek, F. (2014). *Kenarın Kitabı “Ara”da Kalmak Çeperde Yaşamak*. (Der. F. Şenol Cantek). İstanbul: İletişim Yayınları
- Şenol Cantek, F., Ünlütürk Ulutaş, Ç. ve Çakmak, S. (2014). “Evin Sokağın İçindeki Ev: Kamusal ile Özel “Ara”sında Kalanlar”. *Kenarın Kitabı* içinde, der. F. Şenol Cantek, s. 121-160. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Şentürk, L. (2007). Eril Kenti Görmek ya da Görmemek: Eskişehir'i Yeniden Keşfetmek. Son erişim tarihi: 23.06.17 <http://v3.arkitera.com/k193-eril-kenti-gormek-ya-da-gormemek-eskisehir-i-yenide-kesfetmek.html>
- Şentürk, L. (2009). "Eril Kente Dönüş", Alkan, A.(der.), *Cins Cins Mekan* içinde (36-62). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Tuncer, S. (2012). "Beşeri Coğrafyaya Feminist İtirazlar". *Fe Dergi*, içinde (79-90) sayı 1. Erişim tarihi: 14.04.17 http://cins.ankara.edu.tr/7_7.html
- Tuncer, S. (2015). "Dışarı Çıkmak: Özelden Kamusal Feminist Bir Saha Hikayesi". *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi* içinde (s.30-58) sayı 2 (2). Son erişim tarihi: 24.06.17 <https://doi.org/10.17572/mj2015.2.3058>
- Turhan, A. (2014). *Güzelhisarı-ı Aydın'dan İki Mahalle: Hasan Efendi ve Ramazan Paşa*. İstanbul: Doğu Kitapevi
- TÜİK (2017). *İstatistiklerle Kadın,2016*. Haber Bülteni. Son erişim tarihi: 30.07.2017 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24643>
- TÜİK, (2014). *Seçilmiş Göstergelerle Aydın 2013*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- Weber, M. (2012). *Şehir Modern Kentin Oluşumu*.(Çev. M. Ceylan). İstanbul: Yarı Yayınları .
- Wollstonecraft, M. (2012). *Kadın Haklarının Müdafası* (Çev. K. Erol). İstanbul: Doruk Yayınları.
- Yıldız Tahincioğlu, A.N. (2010). *Namusun ve Namus Cinayetlerinin Cinsiyet Eşitsizlikleri Bağlamında Analizi*.Kültür ve İletişim içinde (131-158). Son erişim tarihi: 19.06.17 http://www.ilefarsiv.com/ki/gorsel/dosya/1306411579ki_07.pdf
- Yıldız, M. Z. ve Alaeddinoğlu, F. (2011). *Küreselleşme Çağında Değişen Mekan Algılayışları*. Son erişim tarihi: 16.06.17 <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/YILDIZ-Mehmet-Zeydin-YILDIZ-ALAEDD%C4%B0N%C4%9ELU-Faruk-K%C3%9CRESELLE%C5%9EME-%C3>

%87A%C4%9EINDA-DE%C4%9E%C4%B0%C5%9EEN-MEK%C3%82N-ALGILAYI%C5%9ELARI.pdf

Yılmaz, A. (2009) “‘Benim Adım Bayram, Herkes Bu Tezgâha Hayran’: Kadın – Kent İlişkisinde Sosyete Pazarı Durağı.” *Cins Cins Mekân* içinde, der. A. Alkan, s.202-216.

Yörük, A. (2009). Feminizm/ler. Sosyoloji Notları içinde 63-86 son erişim tarihi: 27.03.17

Yüceşahin, M. M. (2016). “Toplumsal Cinsiyet ve Mekanın Karşılıklı İlişkisi: Patriyarkanın Sosyal Mekanı Örgütleyişine Dair Bir Tartışma”. *Kadın /Woman 2000* içinde (73-101). Erişim tarihi: 12.04.2017
https://www.researchgate.net/publication/307994482_Toplumsal_Cinsiyet_ve_Mekanin_Karsilikli_Iliskisi_Patriyarkanin_Sosyal_Mekani_Orgutleyisine_Dair_Bir_Tartisma_Gender_and_Space_in_Reciprocal_Relation_A_Discussion_on_the_Structuring_of_Social_Space_by

Zengin, A. (2011). *İktidarın Mahremiyeti; İstanbul’da Hayat Kadınları ve Seks İşçiliği*. İstanbul: Metis Yayınları

EKLER

Ek –1. Anket Soruları

ANKET FORMU

*ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ, FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ, SOSYOLOJİ
BÖLÜMÜ*

DİLEK KÖSE - YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ

DANIŞMAN: DOÇ. DR. ŞERİFE GENİŞ

TEMMUZ 2016

HANE TANITIM BİLGİLERİ	
MAHALLE.....	
SOKAK.....	NO:.....

DEMOGRAFİK BİLGİLER

D1. Kaç yaşındasınız?

.....

D2. Hangi ilde doğdunuz?

..... (IL KODU:) (KOD İÇİN: BİLMİYOR İSE 96
,YURT DIŞI İSE 90)

D3. Doğduğunuz yer il merkezi mi, ilçe/kasaba merkezi mi, yoksa köy müydü?

1. İl merkezi
2. İlçe/kasaba merkezi
3. Köy
4. Yurtdışı

D4. Medeni durumunuz nedir?

1. Evli
2. Dul
3. Boşanmış

4. Ayrı Yaşıyor
5. Nişanlı/Sözlü (**D7'YE GEÇ!**)
6. Bekâr (**D7'YE GEÇ!**)

D5. Kaç yaşında evlendiniz?

.....

D6. Halen yaşayan öz çocuğunuz var mı?

Sayı: (Yok ise: 00)

D7. Canlı doğan ancak sonradan ölen öz çocuğunuz var mı?

Sayı: (Yok ise: 00)

D8. Okuma yazma biliyor musunuz?

1. Evet
2. Hayır

D9. Hiç okula gittiniz mi?

1. Evet
2. Hayır (**D12'YE GEÇ**)

D10. En son gittiğiniz okul hangisi?

..... (TABLO 1 'E BAKINIZ)

D11. Bu okuldan mezun oldunuz mu? Diploma aldınız mı?

1. Evet
2. Hayır

D12. Okul dışında herhangi bir kursa gittiniz mi?

..... (TABLO 2'YE BAKINIZ)

D13. Anadilinizi öğrenebilir miyim?

..... (TABLO 3 'E BAKINIZ)

D14. Anadiliniz dışında hangi dilleri konuşabiliyorsunuz?

1.....2.....3.....(TABLO 3 'E BAKINIZ)

D15. Evde genellikle hangi dili ya da hangi dilleri konuşuyorsunuz?

1..... (TABLO 3 'E BAKINIZ)

2..... (TABLO 3 'E BAKINIZ)

3..... (TABLO 3 'E BAKINIZ)

D16. Anneniz okuma yazma biliyor mu/biliyor muydu?

1. Evet

2. Hayır

3. Fikri Yok

D17. Anneniz hiç okula gitmiş mi?

1. Evet

2. Hayır (**D20'YE GEÇ!**)

3. Bilmiyor/Fikri Yok (**D20'YE GEÇ!**)

D18. Annenizin en son gittiği okul hangisiymiş?

..... (TABLO 1 'E BAKINIZ)

D19. Anneniz bu okuldan mezun olmuş mu? Diploma almış mı?

1. Evet

2. Hayır

3. Bilmiyor/Fikri Yok

D20. Anneniz ne iş yapar ya da yapardı?

.....(TABLO 4 'E BAKINIZ)

D21. Anneniz hangi sektörde çalışıyor ya da çalışırdı?

.....(TABLO 5 'E BAKINIZ)

D22. Babanız okuma yazma biliyor mu/biliyor muydu?

1. Evet

2. Hayır

3. Fikri Yok

D23. Babanız hiç okula gitmiş mi?

1. Evet
2. Hayır (**D27'YE GEÇ!**)
3. Bilmiyor/Fikri Yok (**D27'YE GEÇ!**)

D24. Babanızın en son gittiği okul hangisiymiş?

..... (TABLO 1 'E BAKINIZ)

D25. Babanız bu okuldan mezun olmuş mu? Diploma almış mı?

1. Evet
2. Hayır
3. Bilmiyor/Fikri Yok

D26. Babanız ne iş yapar ya da yapardı?

.....(TABLO 4 'E BAKINIZ)

D27. Babanız hangi sektörde çalışıyor ya da çalışırdı?

.....(TABLO 5 'E BAKINIZ)

D28. Hanenizin gelir durumunu nasıl tanımlarsınız?

1. Yoksul
2. Orta
3. Varsıl

D29. Hanenizin/Ailenizin aylık toplam giderini öğrenebilir miyim?

01	0 TL – 500 TL	06	2.501 TL – 2.999 TL
02	501 TL – 999 TL	07	3.000 TL – 3.500 TL
03	1.000 TL – 1.500 TL	08	3.501 TL – 3.999 TL
04	1.501 TL – 1.999 TL	09	4.000 TL – 4.999 TL
05	2.000 TL – 2.500 TL	10	5.000 TL ve üzeri

I. ÇALIŞMA DURUMU			
I1	Şu anda herhangi bir işte çalışıyor musunuz? Gelir getirici bir faaliyet yapıyor musunuz?	Evet	1
		Hayır	2
I5'DEN DEVAM EDİNİZ!			
I2	Ne iş yapıyorsunuz? <i>AÇIKÇA YAZIN!</i>		TABLO.4
I3	Nerede çalışıyorsunuz?		KOD İÇİN TABLO.5
I4	Bu işte sosyal güvenceniz var mı?	☐ KOD İÇİN TABLO.6	M1'E GEÇ!!!
I5	Peki geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?		KOD İÇİN TABLO.7
I6	Çalışmama nedeninizi öğrenebilir miyim?		KOD İÇİN TABLO.8

D30. Hanenizin/Ailenizin aylık toplam gelirini öğrenebilir miyim?

01	0 TL – 500 TL	06	2.501 TL – 2.999 TL
02	501 TL – 999 TL	07	3.000 TL – 3.500 TL
03	1.000 TL – 1.500 TL	08	3.501 TL – 3.999 TL
04	1.501 TL – 1.999 TL	09	4.000 TL – 4.999 TL
05	2.000 TL – 2.500 TL	10	5.000 TL ve üzeri

**M-MAHALLE HİZMETLERİ VE MAHALLEDEKİ MEKANLARININ
KULLANIMINI**

M1. Şimdi size yaşadığınız mahalle ile ilgili bazı sorular sormak istiyorum. Öncelikle oturduğunuz mahallenin ekonomik düzeyini nasıl tanımlarsınız? Bu mahallede yaşayan insanların genelde gelir durumu nedir?

1. Yoksul
2. Orta Halli
3. Varsıl
4. Bilmiyor/Fikri Yok

M2. Mahallenizde gündüz tek başınıza sokağa çıktığınızda kendinizi rahat ve güvende hissediyor musunuz?

1. Evet (**M4'E GEÇİNİZ!**)
2. Hayır

M3. Neden? Sizi güvensiz/rahatsız hissettiren şey ya da şeyler nelerdir?

..... (AÇIKÇA YAZINIZ)

M4. Mahallenizde hava karardıktan sonra tek başınıza sokağa çıkar mısınız?

1. Evet (**M6'YA GEÇİNİZ!**)
2. Hayır

M5. Mahallenizde hava karardıktan sonra tek başınıza sokağa çıkmamanızın sebebi nedir?(Birden fazla seçenek işaretlenebilir!)

A	Eşim izin vermez	H	Çevreden rahatsız olduğum /dedikodudan çekindiğim için
B	Babam izin vermez	I	Güvende hissetmediğim için
C	Abim/erkek kardeşim izin vermez	J	Çalışıyorum/okuyorum vaktim yok
D	Akrabalarım izin vermez	K	Ev işlerinden vakit bulamıyorum
E	Eşimin ailesi izin vermez	L	Bebek ya da bebek arabası ile gezmek zor oluyor
F	Nişanlım/ sözlüm/ erkek arkadaşım izin vermez	M	Yaşlıyım/Hastayım/Sağlığım izin vermiyor
G	Taciz vs. ile karşılaşma korkusu nedeniyle	N	Kapkaç, hırsızlık vs. ile karşılaşma korkusu

M6. Mahallenizin caddeleri geceleri yeterince aydınlık oluyor mu?

1. Yeterli düzeyde aydınlık oluyor
2. Kısmen aydınlık oluyor

3. Karanlık oluyor

M7. Evinizin bulunduğu sokak geceleri yeterince aydınlık oluyor mu?

1. Yeterli düzeyde aydınlık oluyor
2. Kısmen aydınlık oluyor
3. Karanlık oluyor

M8. Mahallenizde park/parklar var mı?

1. Evet
2. Hayır (**M14'E GEÇ!**)
3. Bilmiyor/Fikri Yok (**M14'E GEÇ!**)

M9. Peki, siz bu parkı/parkları kullanır mısınız?

1. Evet (**M11'E GEÇ!**)
2. Hayır

A	Eşim izin vermez	H	Güvende hissetmediğim için
B	Babam izin vermez	I	Çalışıyorum vaktim yok
C	Abim/erkek kardeşim izin vermez	J	Ev işlerinden vakit bulamıyorum
D	Akrabalarım izin vermez	K	Yaşlıyım/Hastayım/Sağlığım izin vermiyor
E	Eşimin ailesi izin vermez	L	Alışkanlığım yok
F	Nişanlım/Sözlüm/Erkek arkadaşım izin vermez	M	Diğer.....
G	Çevreden rahatsız olduğum için/Dedikodudan çekindiğim için		

M10. Bu parkı/parkları neden kullanmadığınızı öğrenebilir miyim? Birden fazla seçenek işaretlenebilir. BU SORUDAN SONRA M14'E GEÇİN!

M11. Peki, ne kadar sıklıkla kullanırsınız?

Hemen her gün	1	Ayda bir kaç kez	3
Haftada bir kaç kez	2	Yılda bir kaç kez/Nadiren	4

M12. Bu parkı/parkları en çok ne amaçla kullanırsınız?

Sosyalleşmek için	A	Spor/Yürüyüş için	C
Çocuğumun oyun oynaması için	B	Diğer	D

M13. Bu parkı/parkları kullanırken kendinizi güvende ve rahat hissediyor musunuz?

A. Gündüz		B. Gece	
Evet	1	Evet	1
Kısmen	2	Kısmen	2
Hayır	3	Hayır	3

M14. Mahallenizde spor aletleri ya da koşu/ yürüyüş yolu var mı?

1. Evet
2. Hayır (**M19'A GEÇ!!!**)
3. Bilmiyor/Fikri yok (**M19'A GEÇ!!!**)

M15. Spor aletleri ya da koşu/ yürüyüş yolunu kullanıyor musunuz?

1. Evet (**M17'E GEÇ!**)
2. Hayır

M16. Peki, neden kullanmadığınızı öğrenebilir miyim? BU SORUDAN SONRA M19'A GEÇİN!

A	Eşim izin vermez	H	Güvende hissetmediğim için
B	Babam izin vermez	I	Çalışıyorum vaktim yok
C	Abim/erkek kardeşim izin vermez	J	Ev işlerinden vakit bulamıyorum
D	Akrabalarım izin vermez	K	Yaşlıyım/Hastayım/Sağlığım izin vermiyor
E	Eşimin ailesi izin vermez	L	Alışkanlığım yok
F	Nişanlım/Sözlüm/Erkek arkadaşım izin vermez	M	Diğer.....
G	Çevreden rahatsız olduğum için/Dedikodudan çekindiğim için		

M17. Bu spor aletlerini ya da koşu/ yürüyüş yolunu ne kadar sıklıkla kullanıyorsunuz?

Hemen her gün	1	Ayda bir kaç kez	3
Haftada bir kaç kez	2	Yılda bir kaç kez/Nadiren	4

M18. Bu spor aletlerinden ya da koşu/ yürüyüş yolunu kullanırken kendinizi güvende ve rahat hissediyor musunuz?

A. Gündüz		B. Gece	
Evet	1	Evet	1
Kısmen	2	Kısmen	2
Hayır	3	Hayır	3

M19. Mahallenizde semt pazarı kuruluyor mu?

1. Evet
2. Hayır (**M25'E GEÇ!!!**)
3. Bilmiyor/Fikri yok (**M25'E GEÇ!!!**)

M20. Siz bu semt pazarına gider misiniz?

1. Evet (**M 22'YE GEÇ!**)
2. Hayır

M21. Peki, neden pazara gitmediğinizi sorabilir miyim? Birden fazla seçenek işaretlenebilir. BURADAN M25'E GEÇ!

A	Eşim izin vermez	I	Çalışıyorum/okuyorum vaktim yok
B	Babam izin vermez	J	Ev işlerinden vakit bulamıyorum
C	Abim/erkek kardeşim izin vermez	K	Yaşlıyım/Hastayım/Sağlığım izin vermiyor
D	Akrabalarım izin vermez	L	Annem/babam gider
E	Eşimin ailesi izin vermez	M	Satıcıların tavrı hoşuma gitmiyor
F	Nişanlım/sözlüm/erkek arkadaşım izin vermez	N	Bebek ya da bebek arabası ile gezmek zor
G	Çevreden rahatsız olduğum/dedikodudan çekindiğim için	O	Güvenli değil/Taciz vs. ile karşılaşma korkusu
H	Güvende hissetmediğim için	P	Diğer.....

M22.Bu pazara ne kadar sıklıkla gidersiniz?

1. Her hafta
2. Ayda bir iki kez
3. Yılda bir kaç kez/Nadiren

M23. Semt pazarında kendinizi rahat ve güvende hisseder misiniz?

1. Evet (**M25'E GEÇ!!!**)
2. Hayır

M24. Semt pazarında kendinizi neden rahat ve güvende hissetmediğinizi sorabilir miyim?

..... (Açıkça Yazınız)

M25. Bir kadın olarak sizce mahallenizin en önemli 3 sorunu nedir? Tablodaki numaralardan önem sırasına göre sıralayın.

1..... 2..... 3.....

MAHALLE SORUNLARI	
A. Güvenlik sorunları	E. Mahalle yaşantısı ve komşuluk ilişkileri
B. Trafik ve ulaşım ile ilgili sorunlar	F. Geçim koşulları-ekonomik sorunlar
C. Fiziksel çevre sorunları-çevre düzenlemesi	G. Eğitim Hizmetleri
D. Temizlik-çöp sorunları	H. Sağlık Hizmetleri
	I. Diğer.....

M26. Şimdiye kadar bu mahallede yaşayan bir kadın olarak sizi tedirgin eden, rahatsızlık veren ya da sizi korkutan kötü bir olay yaşadınız mı ?

1. Evet ise kısaca anlatır mısınız?.....
2. Hayır

M27. Mahallenizi güvenli buluyor musunuz?

1. Çok güvenli
2. Güvenli
3. Kısmen
4. Güvenli değil ise sizi güvensiz hissettiren şey nedir?.....

M28. Aşağıda sayacağım hizmetlerden hangileri mahallenizde bir gereksinimdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

A	Kadın doktorun da olduğu bir aile hekimi merkezi	J	Elektrik, su, doğal gaz gibi faturaların yatırılabilceği yakın bir şube
B	Temiz ve güvenli bir park	K	Yakında büyük bir alışveriş merkezi
C	Çocukların okul sonrasında çalışıp oynayabileceği düşük maliyetli etüt merkezi	L	Sinema
D	Mesleki beceri edinebilecek bir kurs	M	Tiyatro
E	Spor yapmak için gidilebilecek düşük maliyetli bir yer	N	Pazar
F	Spor ve yürüyüş yapılabilecek temiz ve güvenli yürüyüş yolları	O	Okuma yazma kursu
G	Hukuksal konularla ilgili ücretsiz danışma büroları	P	Huzurevi
H	Maliyeti düşük ve güvenilir kamu kreşi ya da çocuk yuvası	R	Kadınlar kahvesi
I	Ucuz çamaşırhane	S	Diğer.....

M29. Mahallenize yakın bir yerde bir kadın merkezi olmasını ister miydiniz?

1. Evet
2. Hayır (*M31'E GEÇ!*)
3. Bilmiyor/Fikri yok (*M31'E GEÇ!*)

M30. Mahallenizde ya da mahallenize yakın bir yerde bir kadın merkezi açılmış olsa, bu merkezde aşağıda sayacağım hangi hizmetlerin olmasını isterdiniz? Birden çok seçenek işaretleyin!

A	Kadınların bir arada üretim yapacakları bir yer olsun	F	Kadınlara mesleki beceri için eğitim verilsin.
B	Kadınlar evde ürettiklerini burada pazarlayabilsinler	G	Kadınların bir araya gelip sohbet edebilecekleri bir yer olsun.
C	Kadınlara yönelik sağlık hizmetleri verilsin.	H	Çocukların oynayabileceği bir alan olsun.
D	Okuma-yazma dersi verilsin	I	Hukuksal sorunlarla ilgili olarak danışabileceğim bir yer olsun.
E	Spor etkinliği olsun	K	Diğer.....

M31. Şu anda evinizde/hanenizde sizden başka kimler yaşıyor? Lütfen işaretleyin.

1. Tek başına
2. Kadın arkadaşlarla
3. Erkek arkadaşım
4. Kadın/erkek arkadaşlarla birlikte
5. Kendi ailesi (Anne, baba ve kardeşler)(*H1'E GEÇ!*)
6. Çekirdek aile (Eş/eş ve çocuklar)(*H1'E GEÇ!*)
7. Eş ve eşinin ailesi/eş, çocuklar ve eşinin ailesi(*H1'E GEÇ!*)
8. Eş ve kendi ailesi/eş, çocuklar ve kendi ailesi(*H1'E GEÇ!*)
9. Diğer

M32. Oturduğunuz mahallede ev bulmakta güçlük yaşadınız mı?

1. Evet
2. Kısmen
3. Hayır

M33. Komşularınızdan herhangi bir baskı görüyor musunuz?

1. Evet
2. Kısmen
3. Hayır (*M35'E GEÇ!*)

M34. Komşularınız tarafından size yapılan baskıyı okuyacağım cümlelerden hangisi en iyi açıklıyor? Yani size uygulanan baskıyı en iyi hangi cümle ifade ediyor? Birden fazla işaretlenebilir!!!!

A	Yalnız yaşadığım için gözlerini sürekli üstümde hissediyorum.
B	Eve geliş gidişlerimde beni/bizi izlediklerini düşünüyorum.
C	Hakkımda/hakkımızda dedikodu yaptıklarını düşünüyorum.
D	Sürekli olarak izlendiğimi/izlendiğimizi düşünüyorum.
E	Evden çıkmamız için baskı uyguluyor
F	Diğer.....

M35. Mahalle sakinlerinden herhangi bir baskı görüyor musunuz?

1. Evet
2. Kısmen
3. Hayır(**HI'E GEÇ!!!**)

M36. Mahalle sakinleri tarafından size yapılan baskıyı okuyacağım cümlelerden hangisi en iyi açıklıyor? Yani size uygulanan baskıyı en iyi hangi cümle ifade ediyor? Birden fazla işaretlenebilir!!!!

A	Yalnız yaşadığım için gözlerini sürekli üstümde hissediyorum.
B	Eve geliş gidişlerimde beni/bizi izlediklerini düşünüyorum.
C	Hakkımda/hakkımızda dedikodu yaptıklarını düşünüyorum.
D	Sürekli olarak izlendiğimi/izlendiğimizi düşünüyorum.
E	Diğer.....

H. HANEDE İŞ BÖLÜMÜ

H1. Şimdi size hanedeki işler ile ilgili bazı sorular soracağım. Aşağıda sayacağım işleri evde genellikle kim yapar?

İŞLER	YAPAN KİŞİLER (KODLAYIN)
A. Ev Temizliği	
B. Yemek Pişirmek	
C. Bulaşık Yıkamak	
D. Çamaşır	
E. Ütü	
F. Hasta/Yaşlı Bakımı	
G. Çocuk Bakımı	
H. Çocukların derslerine yardım	
I. Çocukları okula, kreşe ya da yuvaya götürüp getirmek	
J. Çocukları park, sinema gibi eğlence yerlerine götürmek	
K. Çocukların öğretmenleriyle görüşmek, okul toplantılarına gitmek	

L. Çocukları doktora, hastaneye götürmek	
M. Çocukların kırtasiye, giyim gibi ihtiyaçları için alışveriş	
N. Evin gündelik market alış veriş	
O. Evin pazar alış veriş	
P. Beyaz eşya mobilya alış veriş	
R. Apartman ya da site toplantılarına katılmak	
U. Faturaların ödenmesi	
V. Herhangi bir sorunun çözümü için kamu kurumlarına gitmek	

HANEDE İŞ BÖLÜMÜ
(1) Hanedeki kadınlardan biri tek başına yapıyor (2) Hanedeki erkeklerden biri tek başına yapıyor (3) Hanedeki kadınlar ortaklaşa/yardımlaşarak yapıyor (4) Hanedeki kadınlarla erkekler ortaklaşa/yardımlaşarak yapıyor (5) Hane dışından yardımcı bir kadın yapıyor (6) Hane dışından yardımcı bir erkek yapıyor (7) Hanede böyle bir etkinlik yok (8) Diğer (9) Yanıt yok

T. TOPLUMSAL İLİŞKİLER VE MEKANSAL HAREKETLİLİK

T1. Şimdi size sosyal çevreniz ile ilgili bir kaç soru sormak istiyorum. En sık kimlerle görüşür, arkadaşlık edersiniz? 3 seçenek işaretleyin. 1..... 2..... 3.....

A	Apartman ya da mahalledeki komşularla	E	Eşimin akrabalarıyla
B	Akrabalarım	F	Eşimin arkadaşları/arkadaşlarının aileleri
C	Arkadaşlarımla	G	Diğer
D	İşyeri arkadaşlarımla	H	Yanıt yok

	YARDIM ALINAN KİŞİ
A. Ailevi ve özel sorunlarla ilgili dertleşme	
B. Temizlik yapmada ve hane bakımında yardımlaşma	
C. Borç para alıp verme	
D. Çocukları emanet etme	
E. Gelir getirici iş bulmada	
F. Hastalık zamanında bakım ve yardımlaşma	

T2. Aşağıda okuyacağım konularda en çok kimden yardım destek alırsınız?

	YARDIM/DESTEK ALINAN KİŞİLER		
01	Eşim	06	Arkadaşlarım
02	Akrabalarım	07	Eşimin arkadaşlarının aileleri
03	Apartman ya da mahalledeki komşular	08	Dışarıdan ücretli çalışan bir kadın
04	İşyeri arkadaşlarım	09	Diğer
05	Eşimin akrabaları	99	Yanıt yok

T3. Sık görüştüğünüz kadın arkadaşlarınızla/dostlarınız genelde hangi konularda sohbet edersiniz? Önem ve sıklık sırasına göre en çok 3 seçenek. 1.....2.....3.....

A	Ailevi özel sorunlar	D	İşyeri sorunları
B	Mahallenin sorunları	E	Aydın'ın sorunları
C	Türkiye'nin sorunları	F	Diğer.....

T4. Hanenizde hiç kötü muameleye maruz kaldınız mı?

1. Evet
2. Hayır ise (**T8'E GEÇİNİZ!!!**)

T5. Maruz kaldığınız kötü muameleyi açıkla mısınız?

.....

T6. Size bu kötü muameleyi yapan kim/kimlerdi?

.....

T7. Bu muameleden ötürü herhangi bir yardım ya da destek başvurusunda buldunuz mu?

1. Evet ise *nereye/kime başvurduunuz?*
2. Hayır ise *niçin yardım istemediniz?*
3. Bilmiyor/Hatırlamıyor

T8. İş ve bina içindeki ya da aynı sokaktaki komşularınızı ziyaret dışında ne kadar sıklıkla dışarı çıkarsınız?

01	Hemen her gün	06	Yılda bir kaç kez
02	Haftada bir kaç kez	07	Yılda bir kez
03	Haftada bir kez	08	Hiç çıkmam
04	Ayda bir kaç kez	09	Diğer.....
05	Ayda bir kez	99	Yanıt Yok

T9. Genelde dışarı çıkma nedenlerinizi sayabilir misiniz? Öncelik sıralamasına göre ilk 5 nedeni yazınız!

1.....2.....3.....4.....5.....

A	Evin gündelik gereksinimleri için alışverişe çıkmak	K	Çocuk ya da kardeşi eğlence yerlerine götürmek
B	Mahalle dışındaki akrabaları/yakınları ziyaret	L	Okula gitmek
C	Kendi gereksinimleri, istekleri için alışverişe çıkmak	M	Çocuk ya da kardeşi okula/kreşe götürmek ve getirmek
D	Apartman ve/veya mahalle komşularını ziyarete gitmek	N	Kafe, çay bahçesi, lokanta vb eğlence yerlerine gitmek
E	Gezinti amaçlı/dinlenme yerlerine gitmek	O	Üyesi olduğu kulübe, derneğe vb gitmek
F	Yürüyüşe çıkmak	P	Spor salonuna gitmek
G	Pazara gitmek	R	Güne gitmek
H	İşe gitmek	S	Çıkmıyor
I	Evin faturalarını ödemek	T	Diğer.....
J	Sinema, tiyatro vb kültürel-sanatsal etkinliklere gitmek	U	Yanıt Yok

T10.Peki, istediğiniz zaman dışarı çıkmanızı engelleyen ya da zorlaştıran bir şey var mı?

1. Evet

2. Hayır ise (**T12'YE GEÇİNİZ!**)

T11. İsteddiğiniz zaman dışarı çıkmanızı engelleyen ya da zorlaştıran şey nedir/nelerdir? (Birden çok seçenek işaretlenebilir!)

Kendisine ait gelirinin olmaması	A
Ev işleri, çocuk, hasta ya da yaşlı bakımı çok zamanını alıyor	B
Eşi dışarı çıkmasına izin vermiyor	C
Babası dışarı çıkmasına izin vermiyor	D
Annesi dışarı çıkmasına izin vermiyor	E
Abisi /erkek kardeşi dışarı çıkmasına izin vermiyor	F
Ailesi dışarı çıkmasına izin vermiyor	G
Eşinin ailesi dışarı çıkmasına izin vermiyor	H
Nişanlısı/sözlüsü / erkek arkadaşı dışarı çıkmasına izin vermiyor	I
Hasta olduğu için/sağlığı izin vermediği için	J
Evde para kazandığı, iş yaptığı için zamanı olmuyor	K
Evden çıkmaya korkuyor	L
Evden çıkmayı uygun bulmuyor	M
Diğer	N
Yanıt yok	O

T12. Dışarı çıktığınıza eve genelde hangi saatlerde dönersiniz?

.....

T13. Eve bu saate dönmenizin başlıca nedeni nedir?

.....

T14. Akşamları dışarı çıkar mısınız?

1. Sık sık
2. Ara sıra
3. Çok nadir
4. Hiç çıkmam (**T17'YE GEÇİNİZ!**)

T15. Peki, akşamları dışarı çıktığınızda genelde kimler ile çıkarsınız? Önem ve sıklık derecesine göre en fazla 3 seçenek!

1.....2.....3.....

- A. Kendim çıkarım
- B. Ailem/eşim/akrabalarım
- C. Arkadaşlarım
- D. Nişanlım/Sözlüm/Erkek Arkadaşım
- E. Komşularım
- F. Diğer.....

T16. Akşamları dışarı çıktığınızda genellikle ne amaçla çıkarsınız? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz! BU SORUDAN SONRA T18'E GEÇİN!

A	Evin gündelik gereksinimleri için alışveriş	K	Çocuk ya da kardeşi eğlence yerlerine götürmek
B	Mahalle dışındaki akrabaları/yakınları ziyaret	L	Okula gitmek
C	Kendi gereksinimleri, istekleri için alışveriş	M	Çocuk ya da kardeşi okula/kreşe götürmek ve getirmek
D	Apartman ve/veya mahalle komşularını ziyaret	N	Kafe, çay bahçesi, lokanta vb eğlence yerlerine gitmek
E	Gezinti amaçlı/dinlence yerlerine gitmek	O	Üyesi olduğu kulübe, derneğe vb gitmek
F	Yürüyüşe çıkmak	P	Spor salonuna gitmek
G	Pazara gitmek	R	Güne gitmek
H	İşe gitmek	S	Çıkmıyor
I	Evin faturalarını ödemek	T	Diğer.....
J	Sinema, tiyatro vb kültürel-sanatsal etkinliklere gitmek	U	Yanıt Yok

T17.Peki, akşamları neden dışarı çıkmazsınız? Birden fazla işaretleyebilirsiniz!!!

A	Eşim izin vermez	H	Çevreden rahatsız olduğum/ dedikodudan çekindiğim için
B	Babam izin vermez	I	Güvende hissetmediğim için
C	Abim/erkek kardeşim izin vermez	J	Çalışıyorum/okuyorum vaktim yok
D	Akrabalarım izin vermez	K	Ev işlerinden vakit bulamıyorum
E	Eşimin ailesi izin vermez	L	Yaşlıyım/Hastayım/Sağlığım izin vermiyor
F	Annem izin vermez	M	Güvenli değil/Taciz vs. ile karşılaşma korkusu
G	Nişanlım/sözlüm/erkek arkadaşım izin vermez	N	Diğer.....

T18. Şimdi size aşağıdaki mekânlara gidip gitmediğinizi ve gidiyorsanız genelde kiminle gittiğinizi soracağım.

	GİDİLEN YER	GİRME SIKLIĞI	KİMİNLE GİDER
A	İş dışında şehir merkezine		
B	Forum Alışveriş Merkezi		
C	Çay Bahçesi		
D	Kafe		
E	Bar		
F	Restoran/Lokanta		
G	Sinema		
E	Tiyatro		
F	Konser		
G	Hastane		
H	Postane		
I	Banka		
J	İlçe Belediyesi		
K	Büyükşehir Belediyesi		
L	Kamu kuruluşları/Devlet daireleri		

Gitme Sıklığı	Kiminle Gider
1. Hemen her gün 2. Haftada bir kaç kez 3. Haftada bir kez 3. Ayda bir kaç kez 4. Ayda bir 5. Yılda bir kaç kez 6. Hiç gitmem	1. Kendim giderim 2. Arkadaşlarımla 3. Komşularıyla 4. Akrabalarımla 5. Aileme (en fazla 3 seçenek kodlayın!)

U. ULAŞIM HİZMETLERİNİ DEĞERLENDİRME			
Şimdi size, Aydın/Merkez’de sunulan ulaşım hizmetleri hakkında bazı sorular sormak istiyorum.			
U1	Oturduğunuz mahalleye şehir içi dolmuş/otobüs çalışıyor mu?	Evet	1
		Hayır	2
		Bilmiyor/Fikri Yok	6
U4’E GEÇ!			
U2	Mahallenize çalışan otobüsler/dolmuşlar ne sıklıkta geliyor?	5-10 dakikada bir	1
		15 dakikada bir	2
		Yarım saatte bir	3
		Her saat başında	4
		Nadiren/düzensiz	5
U3	Mahallenizde en geç saat kaçta kadar şehir-içi otobüs ve dolmuş var?	Gece 23:30’a kadar	1
		24 saat mevcut	2
		Bilmiyor/Fikri Yok	3
		Diğer.....	4
U4	Şehir içi ulaşımda toplu taşıma araçlarını kullanır mısınız?	Evet	1
		Hayır	2
U 20’YE GEÇ!			
U5	Genellikle şehir- içi dolmuş/otobüsü ne sıklıkla kullanırsınız?	Her gün	1
		Haftada bir-iki kez	2
		Ayda bir – iki kez	3
		Yılda bir – iki kez	4
U6	Genellikle şehir-içi otobüs ve dolmuşları en çok hangi sebeple kullanırsınız? <i>Seçeneklerden en fazla üç tanesini işaretleyiniz.</i>	İşe gitmek için	A
		Okula gitmek için	B
		Misafirlige gitmek için	C
		Çocuğu okula götürmek için	D
		Gezmek, sosyalleşmek için	E
		Fatura yatırmak için	F
		Alışverişe gitmek için	G
		Hastaneye gitmek için	H
		Diğer.....	I
U7	En yakın otobüs/dolmuş durağı evinize yürüme mesafesi olarak değerlendirirseniz tahminen ne kadar uzaktır?	0-5 dk.	1
		5-10 dk.	2
		10-15 dk.	3
		15-20 dk.	4
		20 dakikadan fazla	5
		Bilmiyor /Fikri Yok	6

U8	Dolmuşlarda ya da otobüslerde seyahat ederken <u>bir kadın olarak</u> sizi en çok neler rahatsız eder? Başka neler sizi rahatsız ediyor? <i>Seçeneklerden en fazla üç tanesini işaretleyiniz!</i>	Çok kalabalık	A	
		Şoförler kaba ve saygısız	B	
		Şoförler trafik kurallarına uymuyor	C	
		Erkeklerin rahatsız edici söz ve davranışları	D	
		Araçlar pis ve bakımsız	E	
		Yolcular kaba ve saygısız	F	
		Güvenli Değil	G	
Diğer (Belirtin).....	U			
U9	Bütçenize göre değerlendirdiğinizde dolmuş/otobüs fiyatlarını nasıl buluyorsunuz?	Çok Pahalı	1	
		Pahalı	2	
		Uygun/Makul	3	
		Ucuz	4	
		Çok ucuz	5	
U10	Genel olarak, şehir-içi dolmuş/otobüs hizmetlerinden ne kadar memnunsunuz?	Hiç memnun değilim	1	
		Memnun değilim	2	
		İdare eder	3	
		Memnunum	4	
		Çok memnunum	5	
U11	Son bir yıl içerisinde şehir-içi dolmuşta /otobüste sözlü taciz, laf atma, sarkıntılık gibi olaylara maruz kaldınız mı?	Evet	1	U14'E GEÇ!!!
		Hayır	2	
U12	Şehir-içi dolmuşta /otobüste sözlü taciz, laf atma, sarkıntılık kim tarafından yapıldı?	Şehir-içi dolmuş/otobüs şoförü	A	
		Yolculardan biri	B	
		Yolculardan bir kaçı	C	
		Diğer.....	U	
U13	Olay sırasında nasıl tepki verdiniz? BİR DEN FAZLA SEÇENEK İŞARETLEYEBİLİRSİNİZ!	Bağırarak /Çığlık atarak	A	
		Yer değiştirerek	B	
		İlk durakta inerek	C	
		Polise başvurarak	D	
		Bir yakınımı arayarak	E	
		Şoföre şikayet ettim	F	
		Sözlü uyarı yaptım	G	
		Hiçbir tepkide bulunmadım	H	
		Diğer.....	U	
U14	Son bir yıl içerisinde şehir-içi dolmuşta /otobüste hiç fiziksel tacize (elle dokunma gibi) maruz kaldınız mı ?	Evet	1	U 17'YE GEÇ!
		Hayır	2	

U15	Şehir-içi dolmuşta /otobüstefiziksel tacizi yapan kimdi?	Şehir-içi dolmuş/otobüs şoförü	A	
		Yolculardan biri	B	
		Yolculardan bir kaçı	C	
		Diğer.....	U	
U16	Olay sırasında nasıl tepki verdiniz? BİRDEN FAZLA İŞARETLEYEBİLİRSİNİZ!	Bağırarak /Çığlık atarak	A	
		Yer değiştirerek	B	
		İlk durakta inerek	C	
		Polise başvurarak	D	
		Bir yakınımı arayarak	E	
		Şoföre şikayet ettim	F	
		Sözlü uyarı yaptım	G	
		Hiçbir tepkide bulunmadım	H	
Diğer.....	U			
U17	Son bir yıl içerisinde şehir-içi dolmuşta /otobüste tecavüz girişimine maruz kaldınız mı ?	Evet	1	Gİ'E GEÇ !
		Hayır	2	
U18	Tecavüze girişimi kim tarafından yapıldı?	Şehir-içi dolmuş/otobüs şoförü	A	
		Yolculardan biri	B	
		Yolculardan bir kaçı	C	
		Diğer.....	U	
U19	Olay sırasında nasıl tepki verdiniz? BİRDEN FAZLA İŞARETLEYEBİLİRSİNİZ!	Bağırarak /Çığlık atarak	A	Gİ'E GEÇİN!
		Yer değiştirerek	B	
		İlk durakta inerek	C	
		Polis ya da güvenlik görevlisine başvurarak	D	
		Bir yakınımı arayarak	E	
		Şoföre şikayet ettim	F	
		Hiçbir tepkide bulunmadım	G	
		Diğer.....	U	
U20	Şehir içi ulaşımda neden toplu taşıma aracı/dolmuş/ otobüs kullanmazsınız? BİRDEN FAZLA İŞARETLEYEBİLİRSİNİZ!	Kendi aracım var	A	
		Servisle gidip geliyorum	B	
		Otobüs ya da dolmuşlar çok kalabalık oluyor	C	
		Dolmuş ve otobüslerde tacize maruz kalmaktan korktuğum için	D	
		Ailemizin aracını kullanırız	E	
		Dolmuş ya da otobüs şoförlerini güvenilir bulmadığım için	F	
		Dolmuş ya da otobüs şoförlerini kaba bulduğum için	G	
		Toplu taşıma araçları pahalı/bütçeme uygun değil	H	
		İhtiyacım olmuyor, yürüyerek gidip gelirim	I	

U20	Ticari Taksileri tercih ediyorum	J	
	Otobüs ya da dolmuşlarla vakit kaybı oluyor	K	
	Diğer.....	L	

G. GÜVENLİK						
Şimdi, size kadınların şehirdeki güvenliği ile ilgili bazı sorular soracağız.						
G1	Hava karardıktan sonra, bu civarda (mahallenizde) <u>yalnız</u> yürürken, kendinizi nasıl hissedersiniz?	Tamamen güvende	1			
		Kısmen güvende	2			
		Tedirgin	3			
		Hiç güvende hissetmem	4			
G2	Peki hava karardıktan sonra şehir merkezinde yalnız yürürken kendinizi nasıl hissedersiniz?	Tamamen güvende	1			
		Kısmen güvende	2			
		Tedirgin	3			
		Hiç güvende hissetmem	4			
G3	Peki, Aydın/ Merkez'de <u>güvenli olmadığını</u> düşündüğünüz için gitmek istemeyeceğiniz semt ya da mahalleler var mı?	Evet	1			G5'E GEÇ!!
		Hayır	2			
G4	Bu semt veya mahalleler hangileridir? Başka var mı?	1.				Açıkça Yaz
		2.				
		3.				
	<u>Son bir yıl</u> içinde, aşağıda sayacağım olaylardan herhangi biri, sizin başınıza geldi mi?			<u>Son bir yıl</u> içinde, ne sıklıkla bir olay yaşadınız? <i>Hemen her gün1</i> <i>Haftada birkaç kez...2</i> <i>Ayda bir kaç kez.....3</i> <i>Yılda bir,iki defa.....4</i>	Polise başvurduunuz mu? EVET.....1 HAYIR.....2	Neden, polise başvurmadınız? <i>KOD İÇİN TABLO.9</i>
G5	Sokakta fiziksel şiddete (dövme, tokatlama gibi) maruz kaldınız mı?	0	1	☐	1 2	☐ ☐
G6	Yan kesiciliğe veya kapkaça maruz kaldınız mı?	0	1	☐	1 2	☐ ☐

G7	Sokakta sözlü tacize (laf atma) maruz kaldınız mı?	0	1	□	1 2	□□□
G8	Sokakta fiziksel tacize, dokunma ya maruz kaldınız mı?	0	1	□	1 2	□□□
G9	Sokakta ya da şehrin herhangi bir yerinde cinsel şiddete/saldırıya maruz kaldınız mı?	0	1	□	1 2	□□□
G10	Son bir yıl içinde tanıdığımız kadınlardan sokakta fiziksel şiddete(dövme, tokatlama gibi) maruz kalan oldu mu?	Evet		1	G12'YE GEÇ	
		Hayır		2		
		Bilmiyor		6		
G11	Sokakta fiziksel şiddete (dövme, tokatlama gibi) maruz kalan kadın kimdi? <i>Not: Birden fazla işaretlenebilir.</i>	Kızı	A			
		Kızkardeş-Abla	B			
		Akraba	C			
		Komşu	D			
		Arkadaş	E			
		Diğer.....	U			
G12	Son bir yıl içinde tanıdığımız kadınlardan yan kesicilik ya da kapkaça maruz kalan oldu mu?	Evet		1	G14'E GEÇ	
		Hayır		2		
		Bilmiyor		6		
G13	Yankesiciliğe ya da kapkaça maruz kalan tanıdığımız kimdi? <i>Not: Birden fazla işaretlenebilir.</i>	Kızı	A			
		Kızkardeş-abla	B			
		Akraba	C			
		Komşu	D			
		Arkadaş	E			
		Diğer.....	U			
G14	Son bir yıl içinde tanıdığımız kadınlardan sokakta sözlü tacizle (laf atma gibi) karşı karşıya kalan oldu mu?	Evet		1	G16'YA GEÇ	
		Hayır		2		
		Bilmiyor		6		
G15	Sokakta sözlü tacizle (laf atma gibi) karşı karşıya kalan tanıdığımız kadın kimdi? <i>Not: Birden fazla işaretlenebilir.</i>	Kızı	A			
		Kızkardeş-abla	B			
		Akraba	C			
		Komşu	D			
		Arkadaş	E			
		Diğer.....	U			

G16	Son bir yıl içinde tanıdığımız kadınlardan şehrin herhangi bir yerinde cinsel şiddete ya da cinsel saldırıya maruz kalan oldu mu?	Evet	1	G18'E GEÇ
		Hayır	2	
		Bilmiyor	6	
G17	Sokakta ya da şehrin herhangi bir meydanında cinsel saldırıya (tecavüze) maruz kalan tanıdığımız kimdi?	Kızı	A	
		Kızkardeş-abela	B	
		Akraba	C	
		Komşu	D	
		Arkadaş	E	
	Diğer.....	U		
G18	Çevrenizde tanıdığımız kadınlardan sokakta maruz kaldığı cinsel şiddet sonucunda yaşamını kaybeden oldu mu?	Evet	1	
		Hayır	2	
		Bilmiyor	6	
G19	Tanıdığımız kadınlardan şehrin herhangi bir yerinde, (sokakta ya da meydanlarda) maruz kaldığı cinsel şiddet nedeniyle intihara teşebbüs eden oldu mu?	Evet	1	
		Hayır	2	
		Bilmiyor	6	
G20	Aydın şehrini genel olarak kadınlar için ne derece güvenli buluyorsunuz?	Çok güvenli	1	
		Güvenli	2	
		Kısmen	3	
		Güvenli değil	4	
		Hiç güvenli değil	5	
G21	Kadınların güvenliği açısından şehirdeki asayiş ve emniyet hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	Çok iyi	1	
		İyi	2	
		Orta	3	
		Kötü	4	
		Çok Kötü	5	

K- KURUMSAL BAĞLAR

K1. Üyesi olduğunuz ya da düzenli olarak katıldığınız bir kurum ya da kuruluş var mı?

1. Evet
2. Hayır (**K3'EGEÇ!**)
3. Bilmiyor/Fikri Yok (**K3'E GEÇ!**)

K2. Bu kurum ya da kuruluşlar hangileri?Aşağıdaki tabloda işaretleyiniz. Birden fazla seçenek işaretlenebilir.

A	Okul aile birliği
B	Siyasal parti
C	Hemşeri dayanışma derneği
D	Sendika
E	Kadın Örgütü
F	Yardımlaşma kurumu
G	Fikir örgütü
H	Öğrenci toplulukları/örgütleri
I	Halkevleri
J	Diğer.....
K	Yanıt Yok

K3. Yerel seçimlerde oy kullanırken kararınızı nasıl verdiniz?

A	Kendi istediğim adaya oy verdim	F	Eşimin söylediği partiye oy verdim
B	Kendi istediğim partiye oy verdim	G	Bir yakınımın söylediği partiye oy verdim
C	Babamın söylediği partiye oy verdim	H	Oy kullanmaya gitmedim
D	Boş oy kullandım	I	Hatırlamıyor/Yanıt yok
E	Seçmen değildim	K	Diğer.....

K4. Sizce neden daha fazla kadın belediyelerde yer almıyor?

A	Erkek egemen sistem	F	Kadınların çekimser, pasif olması
B	Kadınların eğitimsizliği	G	Yanıt Yok
C	Kadınların maddi gücünün olmaması	H	Bilmiyor/Fikri Yok
D	Kadınların istememesi	I	Diğer.....
E	Kadınların temel görevi annelik ve ev işleri		

K5. Olanığınız olsa siz muhtar olmak ister miydiniz?

1. Evet
2. Hayır *ise neden?*.....

K6.Belediye Meclisi'nde meclis üyesi olmak ister miydiniz?

1. Evet
2. Hayır *ise neden?*.....

K7. İlçenizde ilçe belediye başkanı olmak ister miydiniz?

1. Evet
2. Hayır ise neden?.....

K8. İlinizde Büyükşehir belediye başkanı olmak ister miydiniz?

1. Evet
2. Hayır ise neden?.....

K9. Mahalle ya da kentin sorunlarının çözümünde mümkün olsa gönüllü çalışmayı ister miydiniz?

1. Evet
2. Hayır ise neden?.....

K10. Şimdiye kadar hiç bir sorunun çözümü için ilçe belediyesine başvurduğunuz mu?

1. Evet
2. Hayır (**K13'E GEÇ**)
3. Bilmiyor/Fikri yok (**K13'E GEÇ**)

K11. Hangi sorunla ilgili olarak ilçe belediyesine başvurduğunuz? Aşağıdaki tablodan en fazla 3 seçenek işaretleyin.

1.....2.....3.....

Belediye ve hizmetleriyle ilgili sorunlar	A
Çevre ve çevre altyapı sorunları	B
Ulaşım ve ulaşım altyapısı sorunları	C
Kent imarıyla ilgili sorunlar	D
Belediye ve hizmetleriyle ilgili diğer sorunlar	E
Ekonomik sorunlar	F
Trafik sorunu	G
Eğitimle ilgili sorunlar	H
Sağlıkla ilgili sorunlar	I
Güvelik ile ilgili sorunlar	K
Diğer	L
Yanıt yok	M

K12. İlçe belediyesine başvurduğunuz sorununuz çözüldü mü?

1. Evet
2. Hayır
3. Kısmen
4. Bilmiyor/Fikri yok

K13. Peki, şimdiye kadar hiç büyükşehir belediyesine bir sorunun çözümü için başvurduğunuz mu?

1. Evet
2. Hayır (**K16'A GEÇ**)
3. Bilmiyor/Fikri yok (**K16'A GEÇ**)

K14. Hangi sorunla ilgili olarak büyükşehir belediyesine başvurduğunuz? (Aşağıdaki tablodan en fazla 3 seçenek işaretleyin.)

1..... 2..... 3.....

Belediye ve hizmetleriyle ilgili sorunlar	A
Çevre ve çevre altyapı sorunları	B
Ulaşım ve ulaşım altyapısı sorunları	C
Kent imarıyla ilgili sorunlar	D
Belediye ve hizmetleriyle ilgili diğer sorunlar	E
Ekonomik sorunlar	F
Trafik sorunu	G
Eğitimle ilgili sorunlar	H
Sağlıkla ilgili sorunlar	I
Güvelik ile ilgili sorunlar	K
Diğer	L
Yanıt yok	M

K15. Büyükşehir belediyesine başvurduğunuz sorununuz çözüldü mü?

1. Evet
2. Hayır
3. Kısmen
4. Bilmiyor/Fikri yok

K16. Şimdiye kadar hiç Efeler Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezleri'nde kadınlar ve gençler için düzenlenen kurslardan faydalandınız mı?

1. Evet
2. Hayır (**K18'E GEÇ!**)
3. Bilmiyor/Fikri yok (**K18' E GEÇ!**)

K17. Evet, ise hangi kurslardan faydalandınız? Birden fazla seçenek işaretlenebilir.

Çeyiz ürünleri hazırlama	A
Takı tasarım	B
Dekoratif ahşap süsleme	C
Elde kurdela işi	D
Makrome Örgü	E
Mis sabun	F
Örme ve düğümlü takı yapma	G
Özel ve Nikah Şekeri Hazırlama	H
Taş Bebek Yapımı	I
Tabii kumaş Çiçek Yapımı	J
Ebru Kursu	K
Resim kursları	L
Diğer	M
Yanıt yok	N

K18. Şimdiye kadar hiç Efeler Belediyesi aracılığıyla, kadınlar ve gençler için düzenlenen etkinliklerden faydalandınız mı?

1. Evet
2. Hayır (**K21'E GEÇ!**)
3. Bilmiyor/Fikri yok (**K21' E GEÇ!**)

K19. Evet, ise hangi etkinliklerden faydalandınız? Birden fazla seçenek işaretlenebilir

Kadınların El Emeği Pazarı	A
Halk Oyunları Çalışması	B
Kadınlara Meme Kanseri Eğitimi	C
Yöresel Ot Festivali	D
Tohum Takası	E
Modern Dans	F
Tiyatro	G
Fotoğraf Sergisi	H
Kermes	I
Yanıt Yok/Bilmiyor	J
Diğer.....	K

K20. Peki, bu kurs ya da etkinliklerden nasıl haberdar oldunuz?

A	Efeler Belediyesi İnternet Sitesi	H	Belediye personelinden/Belediyeye gittiğimde
B	Arkadaş/Akraba	I	Sivil Toplum kuruluşu ya da derneklerden
C	Facebook'tan	J	Bilbord ve afişlerden
D	Twitter / İstagram'dan	K	Broşürlerden
E	Mahalle Muhtarı	L	Çocuğu belediyenin kursuna götürdüğümde
F	Televizyondan	M	Yanıt Yok/Bilmiyor
G	Telefona gelen mesaj ile	N	Diğer.....

K21. Şimdiye kadar hiç Aydın Büyükşehir Belediyesi'nin kadınlar ve çocuklar için düzenlenen etkinliklerinden, kurslarından faydalandınız mı?

1. Evet
2. Hayır(**K24'E GEÇ**)
3. Bilmiyor/Fikri yok(**K24'E GEÇ**)

K22. Evet, ise hangi kurslardan, etkinliklerden faydalandınız? Birden fazla seçenek işaretlenebilir.

Spor Dersleri (Sabah sporu, plates kulübü vs.)	A
Yoga Dersleri	B
Moda Tasarım	C
Resim Atölyesi	D
Cam Boncuk İşleme	E
Tiyatro kulübü	F
Annemle İngilizce Konuşuyorum /İngilizce	G
Ahşap Boyama	H
Modern Dans	I
El Sanatları	İ
Müzik, Ensturman Kulüpleri	J
Halk Oyunları	K
Yanıt Yok /Bilmiyor	L
Diğer.....	M

K23. Peki, Aydın Büyükşehir Belediyesi'nin sağladığı bu kurs ya da hizmetlerden nasıl haberdar oldunuz?

A	Büyükşehir Belediyesi İnternet Sitesi	I	Belediye personelinden/Belediyeye gittiğimde
B	Arkadaş/Akraba	J	Sivil Toplum kuruluşu ya da derneklerden
C	Facebook'tan	K	Bilbord ve afişlerden
D	Twitter'dan	L	Broşürlerden
E	İnstagram'dan	M	Çocuğu belediyenin kursuna götürdüğümde
F	Mahalle Muhtarı	N	Belediye evime, mahalleme gelip beni buldu
G	Televizyondan	O	Yanıt Yok/Bilmiyor
H	Telefona gelen mesaj ile	P	Diğer.....

K24.Şimdiye kadar hiç AYBA (AYDIN BELEDİYESİ HİZMET AĞI) herhangi bir nedenle başvuruda buldunuz mu?

1. Evet
2. Hayır(**K27'E GEÇİNİZ!**)
3. Bilmiyor/Fikri yok(**K27'E GEÇİNİZ!**)

K25. AYBA (AYDIN BELEDİYESİ HİZMET AĞI)'ya başvuru sebebiniz neydi?Birden fazla seçenek işaretlenebilir.

Ev işlerine Yardım Hizmeti	A
Çocuk Kültür Merkezi	B
Toplu Nikah, Sünnet Hizmeti	C
Sıcak Yemek Yardımı	D
Engelli Vatandaşlara İmkanlar Dahilinde Yardım	E
Ev Hanımlarına El Emeği Ürünleriyle İstihdam Olanakları	F
Evlerde Berber-Kuaför Hizmetleri	G
Kadın Sığınma Evi	H
Yaşlı Barınma Merkezi	I
Yanıt Yok/Bilmiyor	J
Diğer.....	K

K26. Başvurunuz nasıl sonuçlandı?

1. Olumlu geri dönüş yapıldı
2. Olumsuz geri dönüş yapıldı
3. Olumlu ya da olumsuz geri dönüş yapılmadı

K27. Efeler Belediyesi Kadın Meclisi'ni duydunuz mu? Yani ilçe belediyesinde böyle bir meclisin oluşturulduğundan haberiniz var mı?

1. Evet
2. Hayır(**K32' YE GEÇ!**)

K28. Peki, Efeler Belediyesi Kadın Meclisi'nin herhangi bir etkinliğinde ya da toplantısında yer aldınız mı?

1. Evet
2. Hayır(**K32'YE GEÇ!**)

K29. Katıldığımız bu etkinlik ya da toplantı ne ile ilgiliydi? Yani katıldığımız bu etkinliğin, toplantının konusu neydi? Birden fazla varsa işaretleyebilirsiniz!

A	Kadınların El Emeği Pazarı	J	Haftalık/Aylık Düzenli Meclis Toplantıları
B	Çocuk İstismarı	K	Kermes
C	Kadınlara Meme Kanseri Eğitimi	L	Tiyatro Etkinliği
D	8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü Etkinliği	M	Sinema Günleri
E	Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etkinlikleri	N	Fotoğraf Sergisi
F	Bölgesel Kadın Buluşması	O	Lösev Oyuncak Kampanyası
G	Doğa Yürüyüşü Etkinlikleri	P	Engelliler Günü Etkinlikleri
H	Yöresel Ot Festivali	R	Yanıt Yok/Bilmiyor
I	Tohum Takası Şenliği	S	Diğer.....

K30. Bu etkinlik ya da toplantılara genellikle hangi unvan ile katıldınız? Aşağıdaki tablodan okuyarak size uygun olanı işaretleyiniz. Birden fazla etkinliğe katıldıysanız birden fazla işaretleyebilirsiniz!

Kadın Meclisi Üyesi	A
Efeler Belediyesi Kent Konseyi	B
Kadın Meclisi Bşk/Bşk Yardımcısı	C
Belediye Personeli	D
Davetli Konuşmacı	E
Davetli Katılımcı	F
Gönüllü Katılımcı	G
Bilmiyor	H
Diğer.....	I

K31. Kadın Meclisi'nin organize ettiği bu etkinlik ya da toplantılardan nasıl haberdar oluyorsunuz?

A	İlçe Belediyesi İnternet Sitesi	I	Efeler Kent Konseyi'ne bizzat kendim giderek
B	Arkadaş/Akraba	J	Belediye personelinden
C	Facebook'tan	K	Sivil Toplum kuruluşu ya da derneklerden
D	Twitter'dan/ İnstagram'dan	L	Bilbord ve afişlerden
E	Mahalle Muhtarı aracılığıyla	M	Broşürlerden
F	Telefona gelen mesaj/arama ile	N	Evime, mahalleme gelip beni buldular
G	Televizyondan	O	Yanıt Yok/Bilmiyor
H	Kadın Meclisi'nde görevli olduğum için	P	Diğer.....

K32. Peki, sizce Aydın kentinin en temel üç sorunu nedir? Aşağıdaki tablodan okuyarak belirtiniz.

1. 2. 3.

Belediye ve hizmetleriyle ilgili sorunlar	A
Çevre ve çevre altyapı sorunları	B
Ulaşım ve ulaşım altyapısı sorunları	C
Kent imarıyla ilgili sorunlar	D
Belediye ve hizmetleriyle ilgili diğer sorunlar	E
Ekonomik sorunlar	F
Trafik sorunu	G
Eğitimle ilgili sorunlar	H
Sağlıkla ilgili sorunlar	I
Güvelik ile ilgili sorunlar	K
Diğer	L
Yanıt yok	M

N: FİKİR, KANAAT SORULARI						
	Şimdi size, bazı cümleler okuyacağım ve bunlara katılıp katılmadığınızı soracağım. Lütfen okunan bu ifadelere ne kadar katılıp katılmadığınızı belirtin. (Yandaki seçenekleri hatırlatın!)	1=KESİNLİKLE KATILMIYORUM 2=KATILMIYORUM 3=KARARSIZ 4=KATILMIYORUM 5=KESİNLİKLE KATILMIYORUM				
ANKETÖR DİKKAT! CÜMLELERİ AYNEN OKUYUN!						
N1	Aydın kadınlar için güvenli bir şehirdir.	1	2	3	4	5
N2	Aydın'ın geceleri kadınlar için güvenli bir şehir olmadığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
N3	Aydın ne gece ne de gündüz kadınlar için güvenli bir şehir değildir.	1	2	3	4	5
N4	Aydın da dahil, Türkiye'de kentler daha çok erkeklerin rahat edebileceği şekilde planlanıyor.	1	2	3	4	5
N5	Türkiye'de daha fazla kadın belediye başkanı olursa kentler kadınlar için daha yaşanabilir ve güvenli olur.	1	2	3	4	5
N6	Kadınların belediye başkanı olmasını onaylamıyorum.	1	2	3	4	5
N7	Erkek kahvehaneleri varsa kadın kahvehaneleri de olmalıdır.	1	2	3	4	5
N8	Erkek kahvehanelerinden rahatsızım.	1	2	3	4	5
N9	Erkek kahvehaneleri kaldırılmalı, yerine kadın ve erkeğin aynı anda kullanabileceği yerler/mekânlar açılmalıdır.	1	2	3	4	5
N10	Kadınların muhtar olmasını onaylamıyorum.	1	2	3	4	5
N11	Erkekler, hem gündüz hem de gece şehri kadınlardan daha rahat kullanıyorlar.	1	2	3	4	5
N12	Günün herhangi bir saatinde tek başıma dışarıda olduğumda tedirgin olmam.	1	2	3	4	5
N13	Günün herhangi bir saatinde yalnız /tek başıma dışarı çıkmama eşim/ailem izin vermez.	1	2	3	4	5
N14	Gündüz sokağa yalnız çıktığımda kapkaça, tacize ya da tecavüze maruz kalmaktan korkuyorum.	1	2	3	4	5

N15	Bir kadın olarak şehirdeki tüm imkanlardan faydalanamadığımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
N16	Kadınlar istedikleri zaman istedikleri yere tek başına gidebilmelidirler.	1	2	3	4	5
N17	Kadınlar gece dışarı çıkmamalı, çıkarsa da yanında erkek olmalıdır.	1	2	3	4	5
N18	Şehir düzenlemeleri yapılırken her yaştaki kadınlar için yapılmalıdır.	1	2	3	4	5
N19	Hava karardıktan sonra tek başıma dışarı çıkmama eşim/ailem izin vermez.	1	2	3	4	5
N20	Şehir düzenlemeleri yapılırken sadece çalışan kadınlara göre yapılmalı, ev hanımları zaten çoğunlukla evde olduğu için onların ihtiyacı olmaz.	1	2	3	4	5
N21	Ailem izin verse bile gece tek başıma dışarı çıkmaya korkarım.	1	2	3	4	5
N22	Sokağa çıktığımda erkeklerin gözlerini sürekli üstümde hissediyorum ve rahatsız oluyorum.	1	2	3	4	5
N23	Gece dışarıda tek başıma isem, “şu anda burada bana yardım edecek kimse yokken ya biri bana saldırırsa” diye düşünmeden edemiyorum.	1	2	3	4	5
N24	Aydın’da kadın sürücülere erkek sürücüler tarafından baskı yapıldığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
N25	Kadınlar sokakta kahkaha atmamalı, erkeklerin dikkatini çekiyorlar.	1	2	3	4	5
N26	Aydın’da gece 23:30’dan sonra şehir içi dolmuş ya da toplu taşıma araçlarının olmaması eve nasıl döneceğim konusunda beni endişelendirir.	1	2	3	4	5
N27	Aydın’da gece sokaklar ve caddeler oldukça karanlık oluyor.	1	2	3	4	5
N28	Şehirde kalabalık yerlerde kendimi daha güvende hissedirim.	1	2	3	4	5
N29	Sokağa çıkarken canım nasıl isterse öyle giyinirim, kıyafetimin açık ya da kısa olmasını sorun etmem.	1	2	3	4	5
N30	Kadınlar mini etek, dekolte vs. giyerse başına her türlü şey gelir.	1	2	3	4	5

N31	Kentte şehir içi ya da toplu taşıma araçlarının şoförlerine güvenmiyorum.	1	2	3	4	5
N32	Kadınlar sokakta açık ve erkeklerin dikkatini çekecek kıyafetlerle gezmemelidir.	1	2	3	4	5
N33	Gündüz bir yerde tek başıma isem, kendimi “şu anda burada bana yardım edecek kimse yokken ya biri bana saldırırsa” diye düşünürken buluyorum.	1	2	3	4	5
N34	Yol kenarında ya da kahve önlerinde oturan erkeklerin önünden geçerken bakışlarıyla beni taciz ettiklerini düşünüyor, rahatsız oluyorum.	1	2	3	4	5
N35	Aydın/ Merkez’de alt geçitlerin ve köprü altı yolların kadınlar için tehlikeli yerler olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
N36	Hava karardıktan sonra sokağa çıktığımda taciz ya da tecavüze maruz kalmaktan korkarım.	1	2	3	4	5
N37	Taciz edilirim endişesi ile tanımadığım erkeklerle sokakta göz temasında bulunmaktan kaçınırım.	1	2	3	4	5
N38	Kadının yeri evidir.	1	2	3	4	5
N39	Kaldırımlar bebek ve bebek arabası ile yürümek için elverişli değil.	1	2	3	4	5
N40	Kaldırımlar topuklu ayakkabı ile yürümek için elverişli değil.	1	2	3	4	5
N41	Aydın’da inşaat halinde binaların önünden geçerken kadın olduğum için başıma bir şey gelmesinden korkarım.	1	2	3	4	5

ANKET BİTMİŞTİR. KATILIMINIZ İÇİN ÇOK ÇOK TEŞEKKÜRLER!

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Dilek KÖSE AKKİRMAN

Doğum Yeri ve Tarihi : Aydın / 1991

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

Bilimsel Dergilerde Yayımlanan Yazılar

Köse, D. (2016). “Kent ve Toplumsal Cinsiyet”. Modus Operandi İlişkisel Sosyal Bilimler Dergisi 4 (245-250) içinde Kitap İncelemesi. Ankara:Heretik

Ulusal ve Uluslararası Projeler

Türkiye’de Şiddetin Sessiz Aktörleri Kadınların Söylemleriyle Aile İçi Şiddet, TÜBİTAK 2209/A Projesi , Proje Yürütücüsü (2012-2013).

AB Eğitim ve Gençlik Programları Gençlik Girişimleri Eylem 1.2 çerçevesinde desteklenen TR-12-E137-2012-R1 no’lu Gökyüzünün Yarısı Projesi’nde Proje Sorumlusu ve Proje İrtibat Kişisi (01.02.2012- 30.11.2012).

İLETİŞİM

E-posta adresi : dilekkose09@gmail.com

Tarih : 23.08.2017